

Projekt

z dnia 21 marca 2024 r.

Zatwierdzony przez ..... **Burmistrz /-/ Paweł Wójcik**

**UCHWAŁA NR XLIV/...../2024
RADY MIEJSKIEJ W CHMIELNIKU**

z dnia 25 marca 2024 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+

Na podstawie art. 10g ust. 1 i ust. 8, art. 18 ust. 2 pkt 6a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz.U. z 2023 r., poz. 40 ze zm.) oraz art. 3 pkt. 3 i art. 9 pkt. 6 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1259, 1273 ze zm.), uchwała się co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Chmielnik

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+

Kielce, marzec 2024 roku

Opracowanie pt.

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+

zostało przygotowane na zlecenie **Gminy Kielce**

przez firmę:

Instytut Badawczy IPC sp. z o.o.

ul. A. Ostrowskiego 9

53-238 Wrocław

www.instytut-ipc.pl

w składzie autorskim:

Jakub Balik

Marek Karłowski

Artur Kotliński

Dawid Kulawczyk

Michał Męczyński

Przemysław Wołczek

Słownik pojęć

<p>Atrakcyjność inwestycyjna</p>	<p>Zespół przewag danego miejsca (kraju, regionu, miasta) dla działalności gospodarczej. Kluczowe znaczenia mają takie uwarunkowania jak kapitał ludzki, lokalizacja, komunikacja, dostępność terenów inwestycyjnych, wsparcie publiczne, jakość kształcenia.</p>
<p>Bank danych lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (BDL GUS)</p>	<p>Największy w Polsce uporządkowany i udostępniany w Internecie zbiór informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej, demograficznej, społecznej oraz stanie środowiska, opisującym województwa, powiaty oraz gminy jako podmioty systemu organizacji społecznej i administracyjnej państwa, a także regiony i podregiony stanowiące elementy nomenklatury jednostek terytorialnych do celów statystycznych. Bank Danych Lokalnych jest prowadzony i rozwijany przez Główny Urząd Statystyczny.</p>
<p>Centralna Magistrala Kolejowa (CMK)</p>	<p>Linia kolejowa nr 4 Grodzisk Mazowiecki – Zawiercie – o długości 223,824 km, przebiegająca przez województwa mazowieckie, łódzkie, świętokrzyskie i śląskie. Linia jest linią magistralną, prawie w całości dwutorową, normalnotorową, zelektryfikowaną o znaczeniu państwowym i europejskim – jako część linii E 65.</p>
<p>Ewaluacja</p>	<p>Badanie, którego celem jest usprawnienie procesu, w tym przypadku procesu wdrażania i realizacji założeń Strategii.</p>
<p>Główny Zbiornik Wód Podziemnych (GZWP)</p>	<p>Naturalny zbiornik wodny znajdujący się pod powierzchnią ziemi, gromadzący wody podziemne i spełniający szczególne kryteria ilościowe i jakościowe. Główne zbiorniki wód podziemnych mają strategiczne znaczenie w gospodarce wodnej kraju.</p>
<p>Instytucje Otoczenia Biznesu (IOB)</p>	<p>Jednostki organizacyjne, których celem działania jest wspieranie rozwoju gospodarczego, w tym podnoszenie konkurencyjności przedsiębiorstw, branż, jak też moderowanie procesów sprzyjających aktywności gospodarczej.</p>
<p>Jednolite części wód powierzchniowych (JCWP)</p>	<p>Podstawowa jednostka gospodarki wodnej (łącznie z ochroną środowiska) w myśl polskiego prawa wodnego, zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną.</p> <p>Jednolitą częścią wód powierzchniowych jest oddzielny i znaczący element wód powierzchniowych: jezioro (włączając w to inne naturalne zbiorniki, np. naturalne stawy), sztuczny zbiornik wodny, ciek (struga, strumień, potok, rzeka, kanał), a także fragment morskich wód</p>

	wewnętrznych, przejściowych lub przybrzeżnych. Większe cieki dzielone są na mniejsze odcinki stanowiące JCWP.
Jednostka samorządu terytorialnego (JST)	Organizacja społeczności lokalnej (gmina, powiat) lub regionalnej (województwo samorządowe) i jednocześnie forma administracji publicznej, w której mieszkańcy tworzą z mocy prawa wspólnotę i względnie samodzielnie decydują o realizacji zadań administracyjnych, wynikających z potrzeb tej wspólnoty na danym terytorium i dozwolonych samorządowi przez ustawy, pod określonym ustawowo nadzorem administracji rządowej.
Jednolite części wód podziemnych (JCWPd)	Za JCWPd uznaje się określoną objętość wód podziemnych znajdującą się wewnątrz warstwy wodonośnej lub zespołu warstw wodonośnych.
Kielecki Obszar Funkcjonalny (KOF)	Obszar, w którym Kielce i gminy z otoczenia tworzą ścisłe związki funkcjonalne, których wyrazem jest chęć współpracy i wspólnej realizacji celów rozwojowych. KOF obejmuje swoim zasięgiem 13 samorządów: Miasto Kielce, Gmina i Miasto Chęciny, Miasto i Gmina Chmielnik, Miasto i Gmina Daleszyce, Gmina Górno, Gmina Masłów, Gmina Nowiny, Gmina Miedziana Góra, Miasto i Gmina Morawica, Miasto i Gmina Piekoszków, Miasto i Gmina Pierzchnica, Gmina Strawczyn oraz Gmina Zagnańsk.
Korytarz ekologiczny	Obszar łączący podobne siedliska, będący drogą wybieraną przez zwierzęta do przemieszczania się między nimi. Oprócz drogi wędrówki zwierząt jest też drogą rozprzestrzeniania się roślin i grzybów. Dla całego obszaru Polski opracowano sieć korytarzy ekologicznych, która obejmuje korytarze główne (o znaczeniu międzynarodowym, a nawet kontynentalnym) oraz uzupełniające je korytarze krajowe i lokalne.
Krajowa sieć ekologiczna ECONET – PL	Wielkoprzestrzenny system obszarów węzłowych, najlepiej zachowanych pod względem przyrodniczym i reprezentatywnych dla różnych regionów przyrodniczych kraju, wzajemnie ze sobą powiązanych korytarzami ekologicznymi, które zapewniają ciągłość więzi przyrodniczych w obrębie tego systemu.
Kryzys klimatyczny	Zmiany klimatyczne, związane z ocieplaniem się atmosfery, wywołane w szczególności działalnością człowieka, których dynamika i skutki są bardzo groźne dla stabilności światowego ekosystemu i bezpieczeństwa ludzkości.

Misja	Nadrzędny cel rozwoju, wskazujący ponadczasowy cel i zasady, które są ważne przy realizacji działań rozwojowych.
Monitoring	Regularne jakościowe i ilościowe pomiary lub obserwacje zjawiska, w tym przypadku postępu realizacji Strategii.
Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego (MOF OW)	Miejski Obszar Funkcjonalny to układ osadniczy ciągły przestrzennie, złożony z odrębnych administracyjnie jednostek (gmin miejskich, wiejskich i miejsko-wiejskich) i składający się ze zwartego obszaru miejskiego oraz powiązanej z nim funkcjonalnie strefy zurbanizowanej. Miejskie obszary funkcjonalne można podzielić na cztery podtypy: ośrodków wojewódzkich (w tym metropolitalnych), regionalnych, subregionalnych i lokalnych.
Niskoemisyjna i zeroemisyjna mobilność	System komunikacji opierający się na rozwiązaniach i technologiach, które charakteryzują się niską lub zerową emisją CO ₂ .
Obszary strategicznej interwencji (OSI)	Obszary o szczególnym znaczeniu dla rozwoju danego obszaru, np. województwa, miasta. Są to przestrzenie, które wymagają szczególnego wsparcia lub wykazują się szczególnym potencjałem rozwojowym.
Obszar szczególnego zagrożenia powodzią	Zgodnie z ustawą Prawo wodne są obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%, obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%, obszary między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano wał przeciwpowodziowy, a także wyspy i przymuliska, o których mowa w art. 224, stanowiące działki ewidencyjne oraz pas techniczny.
Odnawialne źródła energii (OZE)	Źródła energii, których wykorzystywanie nie wiąże się z długotrwałym ich deficytem, ponieważ ich zasób odnawia się w relatywnie krótkim czasie. Takimi źródłami są słońce, wiatr, woda (rzeki, pływy i fale morskie), a także energia jądrowa w zamkniętym cyklu paliwowym, biomasa, biogaz, biopłyny oraz biopaliwa. Do energii odnawialnej zalicza się również ciepło pozyskane z ziemi (energia geotermalna), powietrza (energia aerotermalna), wody (energia hydrotermalna).
Krajowy Rejestr Urzędowy Podmiotów Gospodarki	Rejestr REGON jest bieżąco aktualizowanym zbiorem informacji o podmiotach gospodarki narodowej prowadzonym w systemie

Narodowej (REGON)	informatycznym przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. Wpisowi do rejestru REGON podlegają osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej, osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, w tym prowadzące indywidualne gospodarstwa rolne, jednostki lokalne wymienionych podmiotów.
Rewitalizacja	Ogół działań, w tym o charakterze społecznym, gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym, których celem jest wyprowadzenie obszaru zdegradowanego ze stanu kryzysowego.
Strategia rozwoju	Długoterminowy plan działania, który ukierunkowany jest na osiągnięcie założonych wyzwań rozwojowych, poprzez realizację zaplanowanych działań, priorytetów oraz celów.
Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko	Postępowanie administracyjne, stanowiące jeden z instrumentów prawnych ochrony środowiska, którego celem jest określenie, w sposób jak najbardziej prawdopodobny, jakie skutki mogą powstać dla środowiska w przyszłości, w przypadku realizacji strategii. W postępowaniu tym musi zostać zapewniony udział społeczeństwa, które jest informowane o skutkach dla środowiska zaplanowanych do realizacji w strategii działań.
Suburbanizacja	Jedna z faz rozwoju miasta, polegająca na wyludnianiu się centrum i rozwoju strefy podmiejskiej. Wynikiem suburbanizacji jest rozwój infrastruktury (zabudowa mieszkaniowa, punkty handlowo-usługowe, połączenia komunikacyjne) na obszarach podmiejskich oraz tworzenie się tzw. sypialni, których mieszkańcy dojeżdżają do pracy w centrum miasta.
Wizja	Docelowy obraz przemian, który jest pożądanym z perspektywy teraźniejszej, zbudowany w oparciu o realne możliwości wdrożenia zmian.
Wyzwanie rozwojowe	Najważniejsze, kluczowe dla przyszłego rozwoju „dążenia i przemiany”.
Zintegrowane inwestycje terytorialne (ZIT)	ZIT to narzędzie, za pomocą którego realizowane są strategie terytorialne, przede wszystkim dotyczące zintegrowanych działań na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich, dążące do rozwoju współpracy i integracji w obszarach funkcjonalnych miast. Funkcjonowanie ZIT przyczynić się ma do realizacji zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy miast i ich obszarów funkcjonalnych oraz na zwiększeniu roli

	miejskiego obszaru funkcjonalnego (MOF) w zarządzaniu programami operacyjnymi.
Zrównoważony rozwój	Zrównoważony rozwój ma na celu zaspokajanie potrzeb obecnego pokolenia w taki sposób, aby nie uniemożliwić zaspokojenia swoich potrzeb przyszłym pokoleniom. Opiera się on na kompleksowym podejściu łączącym kwestie gospodarcze, społeczne i środowiskowe w sposób, który zapewnia ich wzajemne wzmacnianie się.

1. Spis treści

1. SPIS TREŚCI	8
2. WSTĘP	9
3. WNIOSKI Z DIAGNOZY SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I ŚRODOWISKOWO-PRZESTRZENNEJ	12
3.1 SFERA SPOŁECZNA.....	12
3.2 SFERA GOSPODARCZA	18
3.3 SFERA ŚRODOWISKO-PRZESTRZENNA	24
4. WYZWANIA ROZWOJOWE KOF	31
5. WIZJA, MISJA, CELE	36
6. PRIORYTETY I KIERUNKI DZIAŁAŃ	42
CEL 1. AKTYWNE I ZINTEGROWANE MIĘDZYPOKOLENIOWO SPOŁECZEŃSTWO	42
CEL 2. KONKURENCYJNA GOSPODARKA I RYNEK PRACY	49
CEL 3. SILNY REGION TURYSTYCZNY BAZUJĄCY NA DZIEDZICTWIE KULTUROWYM, HISTORYCZNYM I PRZYRODNICZYM	52
CEL 4. KOF DOSTĘPNY I ZINTEGROWANY KOMUNIKACYJNIE	56
CEL 5. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ I ZACHOWANY POTENCJAŁ PRZYRODNICZY	59
7. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ KIELECKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO	65
7.1. ZAŁOŻENIA STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ W KONTEKŚCIE USTALEŃ STRATEGII ROZWOJU PONADLOKALNEGO KIELECKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO 2030+	65
7.2. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA ORAZ PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ	93
7.3. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI W KIELECKIM OBSZARZE FUNKCJONALNYM.....	111
8. SYSTEM ZARZĄDZANIA	115
8.1. WDRAŻANIE I MONITORING	115
8.2. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	117
8.3. WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH	124
8.4. OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	126
9. SPÓJNOŚĆ STRATEGII Z ZAŁOŻENIAMI POLITYK KRAJOWYCH I REGIONALNYCH	135
9.1. SPÓJNOŚĆ STRATEGII ROZWOJU Z ZAŁOŻENIAMI POLITYK EUROPEJSKICH	135
9.2. SPÓJNOŚĆ STRATEGII ROZWOJU Z ZAŁOŻENIAMI POLITYK KRAJOWYCH	139
9.3. SPÓJNOŚĆ STRATEGII ROZWOJU Z ZAŁOŻENIAMI POLITYK REGIONALNYCH I PONADLOKALNYCH	140
10. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	147
11. EWALUACJA EX-ANTE	151
12. SPIS MAP, RYSUNKÓW, TABEL, WYKRESÓW	156

2. Wstęp

Kielecki Obszar Funkcjonalny (KOF) jest jednym z obszarów strategicznej interwencji Województwa Świętokrzyskiego. Jednocześnie z perspektywy samorządów je tworzących oraz mieszkańców tego obszaru, jest przede wszystkim kształtującą się wspólnotą samorządową jednostek terytorialnych, posiadającą wspólne cele rozwoju. Obejmuje swoim zasięgiem 13 gmin: Miasto Kielce, Gminę i Miasto Chęciny, Miasto i Gminę Chmielnik, Miasto i Gminę Daleszyce, Gminę Górno, Gminę Masłów, Gminę Miedziana Góra, Miasto i Gminę Morawica, Miasto i Gminę Piekoszków, Gminę Nowiny, Gminę Strawczyn, Gminę Zagnańsk, Miasto i Gminę Pierzchnica.

Współpraca poszczególnych samorządów jest kluczowa dla sprostanania wyzwaniom przyszłości. Zacieśnianie współpracy w obszarze KOF spójne jest z celem głównym Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030), czyli podstawowego dokumentu strategicznego polityki rozwoju regionalnego Polski. W przyjętej przez rząd Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do Roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku) wskazano nowy model rozwoju regionalnego Polski. Przewidziano w nim rozwój kraju jako społecznie i terytorialnie zrównoważony, dzięki któremu efektywnie będą rozwijane oraz wykorzystywane miejscowe zasoby i potencjały wszystkich regionów.

Z powyższych zasad prowadzenia polityki rozwoju regionalnego płyną istotne wnioski dla KOF. Należy nie tylko zbudować wspólny plan działania (Strategię) w perspektywie do 2030 roku, która bazować będzie na lokalnych potencjałach wszystkich partnerów i przełamywać bariery rozwojowe. Należy przede wszystkim wzmocnić wspólny potencjał kreowania wzrostu i partnerskiego zarządzania.

Partnerzy KOF dążąc do optymalnego wykorzystania wzajemnych potencjałów zdecydowali się opracować wspólną ponadlokalną strategię rozwoju. Jej celem jest umożliwienie wspólnego planowania działań rozwojowych na obszarze powiązanych ze sobą funkcjonalnie gmin.

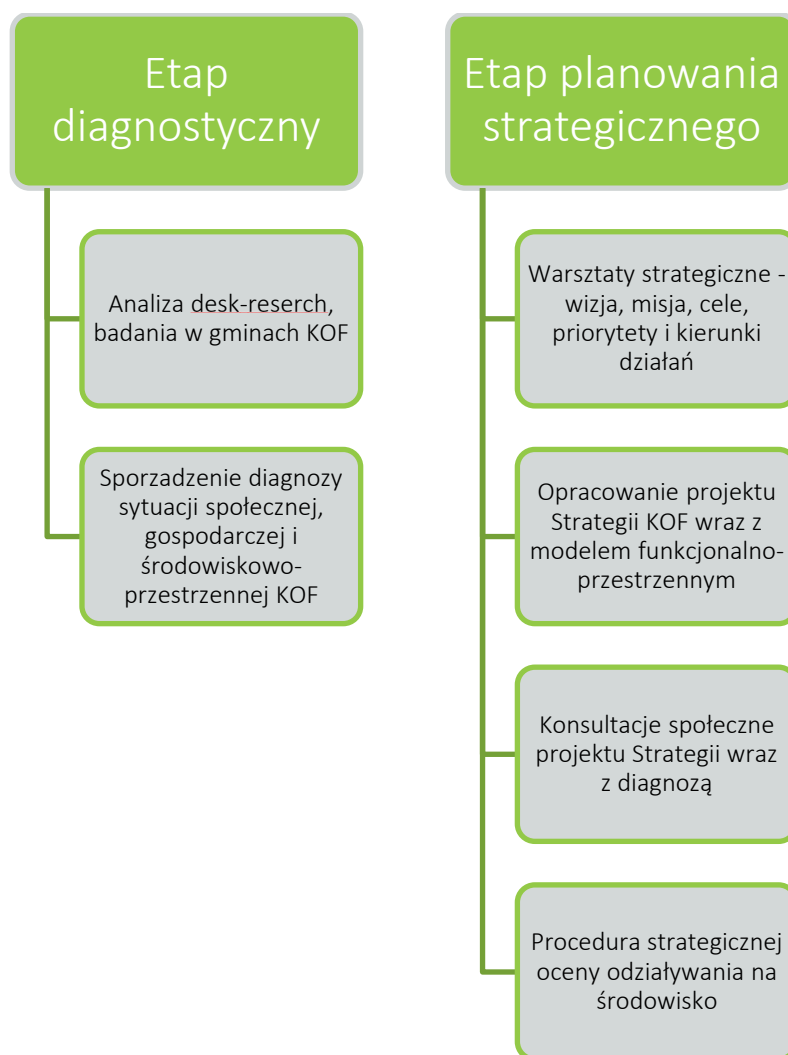
Prace nad Strategią rozpoczęły się w 2022 r. W ramach prac nad dokumentem sporządzona została diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej KOF. W kolejnym etapie prac na początku 2023 roku określona została wizja, misja, cele strategiczne oraz kierunki działań. Strategia poddana została konsultacjom społecznym, a także przekazana do opinii ościennym samorządom oraz właściwemu dyrektorowi regionalnego zarządu gospodarki wodnej. Przekazana zostanie do opinii Zarządowi Województwa Świętokrzyskiego. Przeprowadzono procedurę strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Sporządzenie strategii rozwoju ponadlokalnego jest jednym z elementów przygotowania KOF do realizacji projektów w ramach perspektywy Unii Europejskiej 2021-2027. Zgodnie z projektem Umowy Partnerstwa, w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027,

warunkiem realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla miejskich obszarów funkcjonalnych miast wojewódzkich jest przygotowanie strategii rozwoju ponadlokalnego.

W imię ww. zasad partnerzy samorządowi przystąpili do opracowania Strategii rozwoju ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+. Założono, że proces tworzenia Strategii KOF realizowany będzie w sposób partycypacyjny oraz partnerski.

Rysunek 1. Procedura opracowania Strategii KOF

Strategia KOF składa się zasadniczo z dwóch części:

1. Podsumowania diagnozy, w którym zaprezentowano uwarunkowania wewnętrzne oraz zewnętrzne rozwoju. Diagnoza umożliwiła określenie sytuacji strategicznej obszaru KOF na tle potencjałów i problemów wewnętrznych oraz na tle szans i zagrożeń płynących z otoczenia. Określenie wyzwań rozwoju pozwoliło ocenić, które zjawiska wewnętrzne i zewnętrzne w największym stopniu determinować będą rozwój KOF.
2. Części planistycznej, w której określono nadrzędne cele rozwoju (wizja, misja, cele strategiczne) oraz system celów szczegółowych (priorytetowych) i kierunków działań.

Do części planistycznej należy zaliczyć także system zarządzania strategią, w tym wytyczne, w jaki sposób zorganizować partnerską współpracę na rzecz rozwoju KOF oraz w jaki sposób mierzyć i poddawać ewaluacji postępy prac w ramach wdrażanej strategii.

Warto podkreślić, że opracowanie Strategii KOF było przedsięwzięciem zespołowym, w którym uczestniczyła Rada KOF oraz przedstawiciele wszystkich gmin, w tym reprezentanci różnych środowiskach, m.in. nauki, biznesu, kultury, realizowanym przy wsparciu ekspertów zewnętrznych Instytutu Badawczego IPC.

3. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i środowiskowo-przestrzennej

3.1 Sfera społeczna

Sytuacja demograficzna

Społeczeństwo zamieszkujące KOF starzeje się. Nie zwiększa się liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, odnotowano natomiast spadek liczby osób w wieku produkcyjnym, przy jednoczesnym wzroście osób w wieku poprodukcyjnym, co przekłada się na sytuację na rynku pracy w KOF. Na lokalną strukturę wieku wewnątrz KOF wpływ mają migracje, w tym związane z urbanizacją gmin z otoczenia Kielc. Migracje poza obszar funkcjonalny Kielc, jak też poza województwo świętokrzyskie, powodują drenaż kapitału ludzkiego i społecznego.

- W latach 2015-2020 w gminach KOF nastąpił niewielki spadek liczby ludności o 1,6% (dla porównania w woj. świętokrzyskim spadek liczby ludności wyniósł 4,6%).
- Najtrudniejszą sytuację demograficzną w 2020 r. obserwowano w Kielcach, gdzie współczynnik obciążenia demograficznego, tj. ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, wyniósł 75,1 (a na koniec 2022 r. już 77,4).
- W większości gmin KOF odnotowano ujemny przyrost naturalny w 2020 r.
- Na obszarze KOF mamy do czynienia z procesem suburbanizacji, który widoczny jest w ujemnym saldzie migracji z centralnej jednostki KOF – Kielc. Oprócz Kielc, ujemne saldo migracji (na 1000 ludności) odnotowano w 2020 roku w gminach: Pierzchnica (-4,7), Chmielnik (-2,0), Chęciny (-1,6), Zagnańsk (-0,8) i Daleszyce (-0,2). Największe dodatnie saldo migracji w 2020 r. dotyczyło z kolei gmin: Strawczyn (8,2), Morawica (8,0), Miedziana Góra (6,9), Masłów (6,7). Saldo migracji w całym KOF w latach 2016-2020 było dodatnie bądź zerowe, największe w 2016 r. (0,7).
- Problemem związanym z migracją jest fakt, że często są to osoby lepiej wykształcone, które nie znajdują dla siebie odpowiednich miejsc pracy na terenie KOF. Jak wskazuje dokument *Wizja Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego (...)* współczynnik migracji wśród laureatów „Nadzieje Kielc” wynosił ponad 90%.

Tabela 1. Liczba ludności KOF w latach 2015-2020

Gmina	Liczba ludności ogółem (osób)		Wzrost/ubytek (%)
	2015 rok	2020 rok	
1. Kielce	198 046	187 427	-5,4
2. Chęciny	15 014	14 978	-0,2
3. Chmielnik	11 444	10 973	-4,1
4. Daleszyce	15 647	16 258	+3,9
5. Górnio	13 977	14 915	+6,7
6. Masłów	10 602	11 652	+9,9
7. Miedziana Góra	11 260	12 331	+9,5
8. Morawica	15 801	17 319	+9,6
9. Piekoszów	16 321	16 719	+2,4
10. Pierzchnica	4 793	4 816	+0,5
11. Nowiny	7 708	7 833	+1,6
12. Strawczyn	10 505	10 971	+4,4
13. Zagnańsk	12 960	12 541	-3,2
Razem gminy KOF	344 078	338 733	-1,6
Województwo świętokrzyskie	1 257 179	1 199 584	- 4,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS/BDL

Opieka nad dziećmi

Przy stale rozwijającej się sieci żłobków na terenie KOF, dostępna oferta zaspokajała potrzeby tylko niewielkiej części mieszkańców obszaru.

Pomimo otwarcia 30 nowych przedszkoli w latach 2015-2020, nie wszystkie gminy zapewniały wystarczający dostęp do placówek. Część dzieci była zmuszona dojeżdżać do instytucji położonych dalej od domu. Te dane potwierdzają wnioski z warsztatów diagnostycznych, gdzie nierówny dostęp do przedszkoli został określony jako słaba strona KOF.

- Według danych z 31 grudnia 2020 r. zaledwie 17,5% dzieci zamieszkujących KOF było objętych opieką żłobkową. W trzech gminach – Miedzianej Górze, Pierzchnicy i Zagnańsku – według danych BDL GUS – opieką żłobkową nie było objęte żadne dziecko. Natomiast najwięcej dzieci uczęszczało do placówek w Kielcach (23%), Nowinach (19,7%) i Górnicy (19,6%). Warto przy tym dodać, iż gminy z KOF inwestują w tworzenie miejsc w żłobkach. W 2021 roku Gmina Miedziana Góra oddała do użytku żłobek na 80 miejsc.

Edukacja podstawowa, ponadpodstawowa oraz wyższa

Różnica we współczynniku skolaryzacji netto między obszarami wiejskimi i miastami wskazuje na preferowanie przez uczniów i rodziców szkół położonych w miastach. W części samorządów tworzących KOF wskaźnik skolaryzacji netto pozostaje wyraźnie poniżej średniej dla województwa świętokrzyskiego. Uczniowie szkół położonych w Kielcach osiągnęli wyższy odsetek sukcesów na egzaminie maturalnym, niż ich rówieśnicy ze szkół położonych w powiecie kieleckim.

- Dostęp do placówek edukacyjnych w KOF jest równomierny. Mieszkańcy poszczególnych gmin posiadają dostęp do szkoły podstawowej na swoim terenie. We wszystkich gminach, oprócz Pierzchnicy, zlokalizowano również przedszkola – jako towarzyszące szkole podstawowej lub samodzielne instytucje. W gminach KOF znajdują się placówki będące zarówno szkołą podstawową i ponadpodstawową np. Kielce, Chęciny.

W dokumencie Wizja Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego (...) podkreślono, iż problemem jest niewystarczająca jakość edukacji publicznej. Prowadzone zajęcia są sztapowe i nie rozwijają w uczniach ważnych umiejętności, jak np. umiejętności pracy w zespole, kreatywności, ciekawości, poszanowania dla dorobku wcześniejszych pokoleń, prawa i ładu społecznego. Problem ten dotyka również szkolnictwa ponadpodstawowego.

Kielce stanowią miejsce docelowe edukacji poziomu ponadpodstawowego dla znacznej liczby uczniów z KOF. Kielce oferują możliwość kształcenia na poziomie wyższym. Istnieje tu 9 uczelni macierzystych.

Pomoc społeczna

Jakość życia mieszkańców KOF systematycznie rośnie, czego wyrazem jest m.in. malejąca liczba mieszkańców korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. Warto przy tym zwrócić uwagę na skuteczność pomocy społecznej. Uczestnicy warsztatów diagnostycznych wskazali, że skuteczność pomocy społecznej na obszarze KOF jest niska – występuje wspieranie biernych postaw obywateli na rynku pracy. Coraz istotniejsze znaczenia w zakresie i sposobie prowadzenia pomocy społecznej odgrywają problemy, które są pochodną starzenia się społeczeństwa. Zaliczyć do nich należy m. in. długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, samotność, ubóstwo.

- W latach 2015-2020 liczba mieszkańców korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na terenie KOF znacznie spadła o 44%.

Opieka zdrowotna

System opieki zdrowotnej na obszarze KOF dotykają problemy, które dotyczą całego kraju. W trakcie prowadzonych warsztatów diagnostycznych, uczestnicy ocenili poziom opieki zdrowotnej i dostęp do specjalistów jako niezadowalający. Jednocześnie ze względu na koncentrację usług opieki zdrowotnej w Kielcach, na tle województwa świętokrzyskiego mieszkańcy KOF są względnie w korzystniejszej sytuacji. Dane statystyczne wskazują na większą na tle regionu dostępność do lekarzy. W KOF rosła również liczba przychodni. Kwestie starzenia się społeczeństwa dotyczą kadr medycznych, w tym również pielęgniarek i położnych. W latach 2015-2020 spadła dostępność aptek dla mieszkańców KOF.

- Najwięcej placówek opieki zdrowotnej znajduje się w Kielcach – 80. W pozostałych gminach KOF występuje od 1 do 5 placówek. Są one głównie zlokalizowane przy głównych drogach, w pobliżu zabudowy mieszkaniowej. Szpitale działają w południowych gminach KOF – Chęciny, Morawica, Chmielnik i w Kielcach, gdzie jest ich aż 4.

Polityka senioralna

Osoby w wieku poprodukcyjnym są najszybciej rosnącą grupą wiekową w KOF. Polityka senioralna, mająca za cel m. in. zapewnienie dostępu do usług zdrowotnych oraz do kompleksowej opieki dla osób wymagających wsparcia, odgrywa znaczącą rolę w pracy samorządów.

W 2019 r. Komitet Sterujący ZIT KOF przyjął Politykę senioralną Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2020-2030. Dokument określa założenia polityki senioralnej. Jako cele strategiczne wyznaczono:

- poprawę jakości życia seniorów (priorytety: rozwijanie profilaktyki zdrowotnej, rozwijanie bezpieczeństwa społecznego seniorów, poprawa ich mobilności, rozwijanie usług opiekuńczych i usług społecznych w miejscu zamieszkania, promowanie i zachęcanie do korzystania z systemu zniżek dla seniorów, m.in. z Ogólnopolskiej Karty Seniora);
- aktywizację seniorów (priorytety: organizacja zajęć kulturalnych, rekreacyjnych i edukacyjnych dla seniorów, rozwijanie aktywności obywatelskiej seniorów, rozwijanie kompetencji cyfrowych, rozwijanie integracji społecznej i integracji międzypokoleniowej);
- rozwój form wsparcia społecznego seniorów (priorytety: tworzenie nowych i wsparcie istniejących form wsparcia społecznego, tworzenie przyjaznej seniorom przestrzeni publicznej).

W Polityce senioralnej KOF na lata 2020-2030 za priorytetowe uznano tworzenie nowych i wsparcie istniejących Domów Pomocy Społecznej oraz innych form instytucjonalnej opieki nad seniorami (m.in. Dzielne Domy Pomocy, mieszkania chronione). Jednocześnie w trakcie warsztatów diagnostycznych jako słabą stronę wskazano ograniczoną ofertę i niewystarczający stopień zapewnienia kompleksowych usług i świadczeń dla osób starszych (w tym w miejscu zamieszkania), brak dostatecznej opieki zdrowotnej geriatrycznej. Równie ważna jest aktywizacja seniorów realizowana m.in. przez ofertę spędzania wolnego czasu w klubach czy Uniwersytetach Trzeciego Wieku.

Kultura i sport

W KOF widoczny był wzrost popytu na ofertę kultury i sportu. W latach 2015-2020 łączna liczba uczestników imprez kulturalnych w KOF systematycznie rosła. W przypadku uczestnictwa w ofercie sportowej (osoby ćwiczące w klubach sportowych), zauważalny był skokowy wzrost.

Dostęp do instytucji kultury jest największy w Kielcach. Znajdują się tu 64 obiekty, w skład których wchodzi teatry, kina, filharmonia, galerie sztuki, muzea), hale widowiskowe, hala sportowa, biblioteki i domy kultury. W Kielcach mają swoją siedzibę m. in. Instytutu Dizajnu, Teatr Lalki i Aktora Kubuś. Pozostałe gminy KOF posiadają od 1 do 9 instytucji kultury na swoim terenie. Są to głównie domy kultury, biblioteki i muzea. Znajdują się one z reguły przy drogach i największych skupiskach zabudowy mieszkaniowej.

W dokumencie Wizja Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego (...) wskazano, że jednostki tworzące obszar funkcjonalny nie współpracują wystarczająco w zakresie tworzenia oferty kulturalnej. Potwierdziły to również warsztaty diagnostyczne prowadzone na potrzeby opracowania diagnozy. Uczestnicy jako słabą stronę wskazali brak wspólnego (dla wszystkich gmin KOF) systemu informacji o ofercie kulturalnej. Pozytywnie ocenili dostępność i jakość infrastruktury kulturalnej.

W trakcie warsztatów diagnostycznych uczestnicy pozytywnie ocenili dostępność i jakość infrastruktury sportowej, jednocześnie wskazując na braki w infrastrukturze do uprawiania sportów zimowych oraz słabo rozwiniętą ofertę zajęć sportowych i rekreacyjnych (szczególnie dla osób w wieku średnim).

Kapitał społeczny

Wzrost popytu na ofertę kultury i sportu jest jednym z przejawów zmian społecznych i cywilizacyjnych. W KOF zaobserwowano również inne zjawiska, które świadczą o rosnącej aktywności społecznej. Odnotowano między innymi wzrost frekwencji wyborczej w ostatnich latach. Utrzymywała się ona na poziomie zbliżonym do zanotowanego w województwie świętokrzyskim i do ogólnopolskiego.

Zdecydowanie słabiej kształtowało się czynne zaangażowanie mieszkańców KOF w życie społeczne. Mimo rosnących kwot przeznaczanych do dyspozycji mieszkańców w budżecie

obywatelskim (sołeckim), zainteresowanie społeczeństwa głosowaniem spadało. Tym samym coraz mniejsza część społeczeństwa decydowała o rozdysponowaniu coraz większych środków finansowych.

Organizacje społeczne są szczególnym przejawem aktywności mieszkańców. Liczba organizacji pozarządowych działających w jednostkach tworzących KOF utrzymywała się na stałym poziomie. Rosły przy tym kwoty, jakie samorządy przeznaczają w konkursach ofert na zadania realizowane przez przedstawicieli trzeciego sektora. W dokumencie Wizja Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego (...) zdiagnozowano, że KOF charakteryzuje się małą liczbą aktywnych organizacji pozarządowych, które mogą realizować określone zadania publiczne. Jednocześnie potrafią wykonać je lepiej i taniej niż wyspecjalizowane instytucje. Te, które działają, mają lokalny charakter i powstają często dla realizacji jednego projektu.

Bezpieczeństwo publiczne

Pomimo poprawy bezpieczeństwa publicznego nadal zauważalne są problemy w tym zakresie w KOF. Na przestrzeni lat 2015-2020 zmalała liczba ofiar śmiertelnych przypadająca na 100 tys. mieszkańców, jednocześnie wzrosła liczba ofiar śmiertelnych na 100 wypadków.

Kwestia bezpieczeństwa została poruszona w dokumencie Wizja Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego. Najważniejsze aspekty, na które powinien być położony nacisk w najbliższych działaniach, to: bezpieczeństwo i porządek publiczny, bezpieczeństwo ruchu drogowego, zarządzanie kryzysowe i ochrona ludności, cyberbezpieczeństwo. Mieszkańcy podczas warsztatów diagnostycznych wskazywali na problem małego pokrycia obszaru KOF posterunkami policji.

Kluczowe potencjały w sferze społecznej

- dobra dostępność do infrastruktury sportowej (głównie w Kielcach) i kulturalnej oraz jej jakość,
- aktywna działalność organizacji pozarządowych, w szczególności prowadzących działania na rzecz seniorów (UTW), OSP, Koła Gospodyń Wiejskich, przejawy aktywności społecznej w postaci np. organizowanych zbiórek itp.,
- aktywna polityka senioralna KOF dla całego obszaru oraz duża liczba inicjatyw na rzecz seniorów,
- dobra oferta uczelni wyższych,
- wysoki poziom wyposażenia placówek szkolnych (szczególnie na obszarach wiejskich).

Kluczowe problemy w sferze społecznej

- odpływ młodych osób poza KOF,

- starzejące się społeczeństwo i niekorzystna sytuacja demograficzna w KOF,
- ograniczona oferta i niewystarczający stopień zapewnienia kompleksowych usług i świadczeń dla osób starszych (w tym w miejscu zamieszkania), brak dostatecznej opieki zdrowotnej geriatrycznej,
- nierówny dostęp do żłobków i przedszkoli na terenie gmin KOF, zbyt mała liczba miejsc w przedszkolach,
- ograniczony dostęp do usług publicznych – np. dla osób z niepełnosprawnością, brak kompleksowego wsparcia dla osób z niepełnosprawnością intelektualną,
- niezadowalający poziom opieki zdrowotnej, w szczególności w zakresie dostępu do specjalistów.

3.2 Sfera gospodarcza

Rynek pracy

W KOF zaobserwowano pozytywne zmiany odnoszące się do wymiaru gospodarczego, przy jednoczesnym wzmocnieniu negatywnych czynników wpływających na konkurencyjność rynku pracy. Zauważalny był wpływ pandemii w 2020 r. na spadek zatrudnienia i wzrost bezrobocia, przy czym na przestrzeni lat 2015-2020 liczba pracujących wzrastała średniorocznie o 2%.

Przeciętne wynagrodzenie dla Kielc oraz powiatu kieleckiego plasowało się na poziomie poniżej średniej krajowej. Niski poziom wynagrodzeń to jeden z czynników silnie wpływających na odpływ młodych z terenu KOF i utrudniający przyciągnięcie specjalistów z dużym doświadczeniem.

Poziom bezrobocia na terenie KOF w 2021 r. znajdował się poniżej średniej dla województwa świętokrzyskiego. W 2021 r. pogorszeniu uległa sytuacja kobiet na rynku pracy – zauważalny był wzrost odsetka bezrobotnych kobiet w 8 gminach. Na obszarze KOF zauważalne było zróżnicowanie w dostępie do pracy dla mieszkańców w wieku do 30 lat (najtrudniej młodym osobom znaleźć prace w gminach: Górno i Morawica).

W 2021 r. długotrwale bezrobotni stanowili ponad połowę wszystkich bezrobotnych zarejestrowanych na terenie KOF. Może to świadczyć o znaczącym niedopasowaniu struktury podaży pracy i popytu na pracę. Największy odsetek osób pozostających długotrwale bez pracy zauważalny był w gminach Chmielnik oraz Pierzchnica, gdzie wartość ta przekroczyła 60%. Prawie o połowę niższy wskaźnik został osiągnięty w gminach Nowiny i Morawica (odpowiednio 35,3% i 33,7%).

Kształcenie zawodowe nie nadąża za szybko zmieniającym się otoczeniem i wymaganiami, jakie stoją przed osobami wchodzącymi na rynek pracy. Niewystarczający jest poziom wdrażania idei uczenia się przez całe życie (LLL – lifelong learning), co pozwoliłoby na przekwalifikowanie się części pracowników i dostosowanie się do wymogów współczesnego rynku pracy. Szansy na zmianę tej sytuacji można postrzegać w działalności Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Kielcach – ośrodka budowania kompetencji i kwalifikacji zawodowych.

Przedsiębiorczość

Poziom przedsiębiorczości mierzony liczbą podmiotów gospodarczych i osób prowadzących działalność gospodarczą był wyższy od średniej dla województwa świętokrzyskiego. Liczba tych podmiotów mimo pandemii w 2020 r. stale wzrastała.

Struktura gospodarcza Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego zbliżona jest do struktury całego województwa. Zdecydowaną większość stanowią podmioty zakwalifikowane do sekcji pozostała działalność, w tym usługi.

Największe przedsiębiorstwa z KOF działają w obszarze przemysłu wydobywczego, metalowego, drzewnego, branży budowlanej i spożywczej.

Zainteresowanie inwestorów z zagranicy inwestowaniem w KOF było w badanym okresie na niższym poziomie niż miało to miejsce średnio w województwie świętokrzyskim.

Jedną z mocnych stron KOF jest wykorzystanie potencjału w postaci dostępnych zasobów mineralnych, a także tradycje przemysłowe, które powiązane są z dostępnością wykwalifikowanej kadry.

Instytucje otoczenia biznesu i innowacyjność firm

Potencjał do rozwoju innowacyjności stanowi zaplecze badawczo-rozwojowe skoncentrowane w Kielcach. Biorąc pod uwagę pozycję Kielc jako ośrodka akademickiego, należy podkreślić wagę, jaką niesie dla dalszego rozwoju gospodarczego KOF współpraca na linii samorząd-edukacja-biznes. Do głównych ośrodków naukowo-badawczych można zaliczyć: Politechnikę Świętokrzyską, Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Regionalne Centrum Naukowo-Technologiczne i Centrum Nauki Leonardo da Vinci w Chęcinach, Europejskie Centrum Edukacji Geologicznej (gm. Chęciny), Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii, Centrum Naukowo-Wdrożeniowe Politechniki Świętokrzyskiej. Potencjał do rozwoju w tym zakresie stanowi tworzony Świętokrzyski Kampus Laboratoryjny Głównego Urzędu Miar.

Podkreślenia wymaga fakt, że współpraca pomiędzy uczelniami wyższymi, biznesem i instytucjami otoczenia biznesu jest na niewystarczającym poziomie, co negatywnie wpływa na rozwój gospodarczy i innowacyjność przedsiębiorstw. Brakuje wyszkolonych osób (tzw. brokerów innowacji), które łączyłyby przedsiębiorców z naukowcami. Sprawną obsługę

inwestorów w przypadku gmin KOF utrudnia niski poziom wykorzystania technologii cyfrowych w gminach KOF w obszarze gospodarki i innowacji.

Poziom innowacyjności przedsiębiorstw działających w KOF jest niewystarczający, co zostało podkreślone podczas warsztatów diagnostycznych prowadzonych z przedstawicielami poszczególnych gmin KOF. Należy zwrócić uwagę na niewielką liczbę inicjatyw włączających mieszkańców w działania na rzecz wzrostu gospodarczego i rozwoju innowacyjności, a także niekorzystny system pomocy społecznej, w większym stopniu promujący postawy bierne niż przedsiębiorcze i innowacyjne. Wśród przedsiębiorstw zauważalny jest raczej niski poziom innowacyjności, słabo rozwinięty jest rynek sektora kreatywnego, a komercjalizacja pomysłów i produktów jest na niewystarczającym poziomie.

Potencjał inwestycyjny

Potencjał dostępnych terenów inwestycyjnych w KOF jest niewystarczający. Ograniczenia związane są z wielkością działek inwestycyjnych, ich charakterem i przeznaczeniem, a także faktem, że część z nich jest nieuzbrojona. Utrudnia to pozyskanie dużych inwestorów. Czynnikiem, który może dodatkowo negatywnie wpływać na procesy inwestycyjne, jest brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wśród części gmin KOF. Utrudnieniem są uciążliwe i długotrwałe procedury związane z procesem inwestycyjnym m.in. związane z opracowaniem/zmianą miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Podczas warsztatów diagnostycznych zwrócono uwagę na mało efektywną promocję w obszarze gospodarczym.

Szczególnie ważną rolę w działaniach wsparcia inwestorów w KOF pełni Centrum Obsługi Inwestora zlokalizowany w Urzędzie Miasta Kielce oraz Kielecki Park Technologiczny. Park oferuje nowoczesną i profesjonalnie przygotowaną infrastrukturę oraz uzbrojone tereny inwestycyjne. Firmy prowadzące działalność na terenie KPT mogą korzystać, z jednej strony z udogodnień parkowych, z drugiej zaś, z przywilejów podatkowych. Ponadto na obszarze gminy Morawica znajdują się tereny inwestycyjne byłej Specjalnej Strefie Ekonomicznej „Starachowice” obecnie Polskiej Strefie Inwestycji, co można uznać za potencjał służący do przyciągania do KOF większej liczby inwestorów.

Należy przy tym zauważyć, iż proces rozbudowy układu komunikacyjnego nie został jeszcze w Polsce zakończony. Dotyczy to również przestrzeni KOF. Domykanie sieci dróg ekspresowych i autostrad będzie czynnikiem mnożnikowym gospodarczego rozwoju. W związku z planowaną rozbudową układu komunikacyjnego na terenie województwa świętokrzyskiego, KOF znacząco poprawi swoją atrakcyjność do inwestowania. Sprzyjać temu będzie także potencjał demograficzny, usługowy oraz edukacyjny KOF.

Turystyka

Sektor turystyczny KOF jest silnie związany z położeniem geograficznym obszaru w Górach Świętokrzyskich o nieprzeciętnych walorach przyrodniczo-krajobrazowych. Tworzą one potencjał do rozwoju turystyki w KOF, w tym stosunkowo wysoki odsetek obszarów prawnie

chronionych. Zasoby przyrodnicze m.in. Świętokrzyski Park Narodowy, liczne rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary Natura 2000, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, jaskinie, liczne zbiorniki wodne. KOF jest dobrym miejscem do uprawiania turystyki aktywnej. Występują tu liczne szlaki piesze i rowerowe. Przez obszar KOF częściowo przebiegają trasy rowerowe zaplanowane w dokumencie pn. Koncepcja przebiegu tras rowerowych na terenie Województwa Świętokrzyskiego, przyjętym uchwałą nr 4962/2022 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego. Na terenie KOF istnieje również możliwość skorzystania ze szlaków kajakowych po rzece Nidzie. W KOF rozwija się turystyka konna.

Najważniejszą i jedyną instytucją na terenie KOF prowadzącą działalność m. in. z zakresu turystyki naukowej jest Geonatura Kielce – jednostka budżetowa Miasta Kielce. To silnie rozbudowana instytucja działająca na wielu płaszczyznach nauk przyrodniczych, gdzie jednym z głównych celów jest stymulowanie wzrostu gospodarki poprzez właściwe wykorzystanie walorów przyrodniczych miasta, a w szczególności rezerwatów geologicznych istniejących na terenie Kielc: Kadzielnia, Wietrznia im. Zbigniewa Rubinowskiego oraz Rezerwat Skalny im. Jana Czarnockiego (Ślichowice). Szeroko zakrojone interdyscyplinarne działania edukacyjne i turystyczne o charakterze edukacji ekologicznej i przyrodniczej, a także i promocyjne miasta Kielce, KOF i całego regionu świętokrzyskiego wpisane są w nadrzędne cele poszczególnych komórek organizacyjnych Geonatury Kielce: Centrum Geoedukacji, zajmującą się m. in. edukacją geologiczną oraz Ogród Botaniczny prowadzącego edukację z zakresu przyrody ożywionej. Zarówno Centrum Geoedukacji, Ogród Botaniczny, jak i Park Kadzielnia z Amfiteatrem to także jedne z najważniejszych miejsc na mapie turystycznej Kielc i KOF, pełniąc także ważną funkcję społeczną jako obiekty rekreacyjne turystyczne. Świadczy o tym choćby frekwencja, jako Geonatura Kielce uzyskała w minionym sezonie. W 2022 r. obiekty Geonatury Kielce odwiedziło ponad pół miliona osób – 556 078. Amfiteatr Kadzielnia odwiedziło ponad 300 tys. turystów, Ogród Botaniczny ponad 55 tys., a Centrum Geoedukacji niemal 40 tys. Dużą popularnością cieszyły się także rezerваты Wietrznia i Ślichowice.

Istotnym aspektem mającym kluczowe znaczenie dla rozwoju turystyki w KOF jest funkcjonowanie turystycznej marki terytorialnej „Geopark Świętokrzyski” wpisanej na listę Światowych Geoparków UNESCO i zarządzanej przez stowarzyszenie pięciu gmin KOF: Kielce, Chęciny, Morawica, Nowiny i Piekoszów. W kontekście produktów turystycznych o znaczeniu ponadregionalnym należy podkreślić, iż przez teren KOF przebiega Świętokrzyski Szlak Archeo-Geologiczny łączący najważniejsze obiekty przyrodniczo-kulturowe regionu świętokrzyskiego.

Ze względu na uwarunkowania przyrodnicze i ukształtowanie terenu coraz większą popularność zdobywa geoturystyka stanowiąca rodzaj turystyki zrównoważonej ukierunkowanej na świadome poznawanie dziedzictwa geologicznego w połączeniu z walorami dziedzictwa kulturowego. W tym kontekście kluczową rolę odgrywają obiekty geoturystyczne (rezerваты geologiczne, pomniki przyrody nieożywionej i stanowiska dokumentacyjne udostępnione dla celów turystycznych, obiekty pełniące funkcje

turystyczno-edukacyjne związane z naukami o Ziemi m.in. rezerwat Wietrznia z Centrum Geoedukacji w Kielcach, Park Kadzielnia w Kielcach, Jaskinia Raj, Europejskie Centrum Edukacji Geologicznej w Chęcinach, rezerwat Góra Miedzianka wraz z Izbą Muzealną Górnictwa Kruszcowego w Miedziance, Muzeum Geologiczne przy Oddziale Świętokrzyskim PIG-PIB). Ze względu na uwarunkowania przyrodnicze i ukształtowanie terenu popularna jest turystyka naukowa związana głównie z rozpoznaniem walorów geologicznych.

Ważną rolę pełni turystyka pielgrzymkowa. Do najważniejszych obiektów sakralnych należy zaliczyć: Bazylikę Katedralną p.w. Wniebowzięcia NMP z 1171 r. w Kielcach, Sanktuarium św. Józefa Opiekuna Rodziny w Kielcach, Sanktuarium Miłosierdzia Bożego w Kielcach, Sanktuarium Matki Bożej Miłosierdzia w Piekoszowie, Sanktuarium Matki Bożej Loretańskiej w Piotrkowicach (gm. Chmielnik), Kalwarię Świętokrzyską (Morawica). Część z tych obiektów stanowi cel turystyki pielgrzymkowej. Są to m.in.: Obraz Matki Bożej Miłosierdzia w Sanktuarium pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Piekoszowie oraz Kapliczka św. Rozalii na Górze Perzowej w gminie Strawczyn. Wyznaczono również szlaki piesze i rowerowe o tej tematyce.

Przez gminy powiatu kieleckiego prowadzi szlak kulinarny „Świętokrzyska Kuźnia Smaków”. W jego skład wchodzi obiekty oferujące produkty tradycyjne, których jakość oraz wyjątkowe cechy i właściwości wynikają ze stosowania tradycyjnych metod produkcji.

W KOF brakuje przede wszystkim oferty długoterminowej, zbyt mało jest produktów lokalnych/regionalnych oraz niewystarczająca jest promocja turystyczna. Niewystarczająca w opinii liderów jest baza noclegowa, zarówno pod względem liczby oferowanych miejsc, jak i samych obiektów (np. zbyt mała liczba obiektów hotelowych w gminach poza Kielcami).

Warto zauważyć, iż na przestrzeni lat liczba turystów korzystających z noclegów w KOF stopniowo wzrastała. Widoczne było załamanie tego trendu w 2020 r., co miało związek z pandemią COVID-19. Turyści zagraniczni mniej chętnie odwiedzali KOF niż średnio ma to miejsce na terenie woj. świętokrzyskiego. Świadczyć to może o mocniejszym pozycjonowaniu się oferty turystycznej KOF wśród odbiorców krajowych (m. in. turystyka aktywna, pielgrzymkowa).

Finanse publiczne

Stan finansów publicznych gmin z KOF jest wypadkową sytuacji gospodarczej. Wśród gmin KOF zauważalny był systematyczny wzrost dochodów ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Widoczne było przy tym duże zróżnicowanie w osiągniętych dochodach przez poszczególne samorządy.

Odnotowano spadek udziału dochodów własnych w strukturze dochodów ogółem, co mogło być związane ze wzrostem subwencji. Warto zwrócić uwagę, że w tym okresie budżety gmin obsługiwały program 500+. Dynamiczny wzrost dochodów własnych widoczny był w gminach, które zwiększały liczbę mieszkańców. Największy potencjał dochodów własnych

związany jest z udziałem w podatku PIT oraz podatku od nieruchomości (przede wszystkim od działalności gospodarczych).

W KOF rosły wydatki ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Warto zwrócić uwagę na wzrost dochodów bieżących, wśród których znaczący udział miały wydatki na edukację.

Samorządy KOF realizując politykę inwestycyjną w znacznej skali uzależnione były od środków zewnętrznych, w tym unijnych.

Kluczowe potencjały w sferze gospodarczej

- lokalne produkty o dużym znaczeniu,
- tradycje przemysłowe, w tym dostęp do specjalistycznych kadr oraz system edukacji,
- potencjał do rozwoju funkcji turystycznej, bazujący na dziedzictwie przyrodniczym kulturowym oraz istniejącym zagospodarowaniu turystycznym,
- obecność Kieleckiego Parku Technologicznego,
- obecność Targów Kielce
- instytucje prowadzące działalność z zakresu aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych,
- obecność ośrodka akademickiego w Kielcach.

Kluczowe problemy w sferze gospodarczej

- niekorzystna sytuacja na rynku pracy kształtowana przez deficyt kadr,
- niski poziom wynagrodzeń,
- słaba rozpoznawalność i oferty inwestycyjnej KOF oraz mała powierzchnia dostępnych terenów inwestycyjnych
- mała liczba podmiotów gospodarczych wykorzystująca nowe technologie,
- słabo rozwinięta promocja turystyki,
- duże rozproszenie i punktowy charakter oferty turystycznej.

3.3 Sfera środowisko-przestrzenna

Środowisko przyrodnicze

KOF charakteryzuje się wysokim stopniem udziału obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem (ok. 87%). Obszary prawnie chronione dominują w północno-wschodniej części KOF. Najczęściej występującą formą ochrony środowiska w KOF są obszary chronionego krajobrazu.

Gminami z najwyższym odsetkiem obszarów prawnie chronionych według danych z roku 2020¹ są: Daleszyce, Górnio, Miedziana Góra i Zagnańsk (prawie 100%). Gminami o mniejszym stopniu pokrycia obszarami prawnie chronionymi były gminy Piekoszków, Nowiny oraz miasto Kielce, mimo to udział obszarów prawnie chronionych w całkowitej powierzchni tych JST wynosi ponad 50%.

Największym zagrożeniem dla prawidłowego funkcjonowania systemu przyrodniczego są bariery antropogeniczne, które przegradzają korytarze i ciągi ekologiczne. Zwiększają one stopień izolacji poszczególnych elementów systemu i utrudniają lub wręcz uniemożliwiają przemieszczanie się gatunków w jego obrębie. Są to najczęściej: zwarta zabudowa oraz liniowe elementy infrastruktury technicznej, zwłaszcza drogowej i kolejowej. Antropopresji poddane są również cenne pod względem przyrodniczo-krajobrazowym obszary, na których występują intensywne procesy zabudowy, zwłaszcza mieszkaniowej. Doprowadza to także do postępującego zaniku wielu specyficznych siedlisk, stanowiących ostoję i niszę ekologiczną dla licznych organizmów żywych.

Zachowanie potencjału przyrodniczego jest jednym z kluczowych celów lokalnych strategii rozwoju, podkreślane jest w politykach przestrzennych samorządów KOF. Gminy podkreślają wagę potencjału przyrodniczego dla kształtowania jakości życia oraz rozwoju funkcji turystycznej. Z drugiej strony cele ochrony przyrody muszą być uwzględniane w koncepcjach rozwoju gospodarczego i osadniczego.

Ochrona środowiska

Do głównych problemów środowiskowych na obszarze KOF, oprócz kwestii związanych z ochroną przyrody, bioróżnorodności i krajobrazu, należy zaliczyć kwestie związane z jakością powietrza atmosferycznego, ochroną wód, gospodarką odpadami oraz koniecznością dostosowania się do zmian klimatu.

W latach 2015-2020 zaobserwowano znaczący wzrost poziomu wydatków na ochronę powietrza atmosferycznego w przeliczeniu na mieszkańca KOF. Pomimo tego kwestia dążenia do poprawy jakości powietrza nadal jest aktualna. Potrzeba podjęcia działań z zakresu poprawy jakości powietrza związana jest m. in. ze znacznymi przekroczeniami

---

¹Źródło: Diagnoza Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

poziomu benzo(a)pirenu dopuszczalnego na większości KOF, co kwalifikowało ten obszar w 2020 r. do klasy C.

KOF stoi przed wyzwaniem dostosowania gospodarki odpadami do celów ustanowionych dla Polski, jak też ewolucji związanej z kształtowaniem się gospodarki o obiegu zamkniętym. Oznacza to dążenie do zmniejszania ilości wytwarzanych i składowanych odpadów. Trudność osiągnięcia tych wyzwań związana jest m.in. z rozwojem gospodarczym, bogaceniem się społeczeństwa i konsumpcyjnym stylem życia.

- W okresie 2017-2020 wskaźnik odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów obniżył się z wartości 46% do 42,8% w KOF, jednak nadal jest to wyższy wynik niż dla całego województwa świętokrzyskiego, dla którego ta wartość wynosiła 31,1%. Najwięcej wytworzonych odpadów komunalnych w 2020 roku według danych GUS odnotowano dla Kielc, gdzie ta wartość osiągnęła 362 kg na mieszkańca.

Kielecki Obszar Funkcjonalny położony jest w dorzeczu Wisły, w regionie wodnym Górnej-Zachodniej Wisły. W skład KOF wchodzi 24 jednolite części wód powierzchniowych (JCWP). Spośród 24 jednolitych części stan ogólny został określony dla 23 części. Dla wszystkich jednostek stan ogólny został określony jako zły.

Zagrożenie powodziowe w KOF występuje wzdłuż rzek: Belnianka, Czarna Nida, Bobrza, Biała Nida oraz Nida. Szczególnie narażone na powódzie są obszary zlokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie rzek.

Zachodzące zmiany klimatyczne w postaci wzrostu temperatury powietrza prowadzą do coraz częstszego występowania okresów bez opadów, w efekcie czego wzrasta ryzyko występowania obszarów zagrożonych suszą hydrologiczną. Pojęcie to definiuje się jako długotrwałe obniżenie zasobów wód powierzchniowych. W Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym wyróżniono obszary umiarkowanie oraz silnie zagrożone suszą hydrologiczną.

Jedną z istotnych słabych stron KOF jest niewystarczająca świadomość ekologiczna społeczeństwa i brak powszechnego szacunku do przyrody.

Zagospodarowanie przestrzenne i ład przestrzenny

Kształtowaniu przestrzeni KOF nie sprzyja brak jednolitej i spójnej koncepcji zagospodarowania – studia gmin wchodzących w skład obszaru funkcjonalnego powstawały w różnych okresach, niektóre wykazują się dużą aktualnością (były tworzone w latach 2019-2021), a niektóre mają nawet 10 lat. Zdecydowana większość gmin w swoich wizjach przyszłości stawiała na zrównoważony rozwój, który pozwoli jednocześnie zachować krajobraz naturalny oraz tworzyć miejsce na nowe inwestycje budowlane – mieszkalne czy usługowe. Z drugiej zaś strony gminy wyznaczyły pod zabudowę mieszkaniową mniej więcej 10 razy więcej terenów niż wynikałoby to z najbardziej optymistycznych prognoz demograficznych.

Wiąże się to między innymi z wyznaczeniem terenów budowlanych na gruntach niekorzystnych ekofizjograficznie oraz w miejscach eksponowanych krajobrazowo, co skutkuje utratą walorów widokowych niektórych bardzo atrakcyjnych krajobrazowo miejsc, bądź atrakcyjnych krajobrazowo i rekreacyjnie. Dodatkowo lokalizacje takie funkcjonują bez podstawowej komunikacji, co skutkuje następnie nieracjonalnym wyznaczaniem wąskich dróg wewnętrznych, a także w niektórych przypadkach - powstawaniem „martwych” terenów przeznaczonych do zabudowy mieszkaniowej, bez możliwości wyznaczenia dojazdu, bez analiz obsługi komunikacją publiczną oraz racjonalną infrastrukturą techniczną. Następuje także lokalizacja zabudowy wielorodzinnej na osiedlach z utrwaloną zabudową jednorodziną. W gminach miejsko-wiejskich i wiejskich występuje też mogące wywoływać kolizje – mieszanie zabudowy zagrodowej z mieszkaniową jednorodziną.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego bardzo wyraźnie podkreśla, iż zagrożeniem dla zrównoważonego rozwoju KOF jest nadmierne i nieuzasadnione wyznaczanie nowych terenów pod zabudowę mieszkaniową, szczególnie w znacznym oddaleniu od istniejącej zabudowy i na terenach otwartych, co dodatkowo wpływa na pogłębianie chaosu przestrzennego i procesów suburbanizacyjnych.

Rewitalizacja

Dla wszystkich gmin wchodzących w skład Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego zostały sporządzone na przestrzeni ostatnich lat lokalne programy rewitalizacji. W ramach programów wyznaczono obszary zdegradowane oraz obszary rewitalizacji, tj. miejsca, w których koncentrowały się działania rewitalizacyjne.

Najczęstszymi celami przyjętymi w ramach programów rewitalizacji były poprawa jakości i funkcjonalności przestrzeni publicznych, promocja zaangażowania społecznego i aktywizacja mieszkańców, wzrost przedsiębiorczości, rozwój oraz budowanie tożsamości lokalnej.

Transport i mobilność

Jednym z najważniejszych połączeń drogowych KOF jest droga ekspresowa S7 (połączenie: Gdańsk – Rabka-Zdrój). Przez KOF przebiegają 3 drogi krajowe: DK7 oraz DK73 i DK74. Drogi krajowe stanowią główną oś komunikacyjną dla większości gmin tworzących Kielecki Obszar Funkcjonalny. Gmina Daleszyce powiązana jest z Kielcami drogą wojewódzką, gmina Pierzchnica jest jedyną, która nie posiada na swoim obszarze dróg krajowych i wojewódzkich.

Podstawowym węzłem komunikacyjnym obszaru funkcjonalnego o znaczeniu krajowym są Kielce. Do węzłów regionalnych, zgodnie z „Programem Rozwoju Infrastruktury Transportowej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020” zaliczony został Chmielnik.

Układ drogowy Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego nie osiągnął jeszcze ostatecznego kształtu. Do ważnych i oczekiwanych w perspektywie dekady inwestycji należy zaliczyć budowę drogi ekspresowej S74. Wskazane jest również uzupełnienie układu drogowego o obwodnicę wschodnią i południową Kielc. Oczekuje się, iż istotniejszą rolę w komunikacji odgrywać będzie kolej.

- W KOF zaobserwowano poprawę jakości dróg – w latach 2015-2020 odnotowano tendencję wzrostową w kwestii dróg o nawierzchni utwardzonej, natomiast nawierzchnia gruntowa miała coraz mniejszy udział w strukturze dróg w KOF.

Niewystarczająca sieć transportu zbiorowego to jeden z ważniejszych problemów istotnych dla rozwoju, integracji i osiągnięcia wizji smart KOF. Komunikacja publiczna w sposób nierównomierny pokrywa KOF i niektóre z gmin oraz obszarów są wykluczone pod względem komunikacyjnym.

W KOF, w tym szczególnie w Kielcach, nastąpił znaczący przyrost ścieżek rowerowych. Niemniej sieć ścieżek rowerowych nie stanowi jeszcze spójnej całości. Wymaga integrowania jej na poziomach lokalnych i ponadlokalnych. Sieć ścieżek rowerowych powinna zaspakajać zarówno potrzeby turystów, jak i służyć bezemisijnemu oraz w miarę szybkemu przemieszczaniu się mieszkańców.

- W latach 2015-2020 w KOF powstało 62,9 km nowych ścieżek rowerowych. Największa część infrastruktury rowerowej KOFu znajduje się w Kielcach – w 2020 roku było to 63,9 km, co stanowiło 52,7% ogółu. W tym okresie również w Kielcach powstało najwięcej nowych ścieżek (22,6 km nowych tras). Znaczący przyrost nastąpił w gminie Chęciny oraz Daleszyce (rozbudowa o 14,6 km i 13,9 km).

Mieszkalnictwo

Na tle kraju KOF charakteryzował się umiarkowanymi wskaźnikami dostępności do zasobów mieszkaniowych. W ostatnich latach wzrosła liczba mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – w 2020 roku wyniosła 386,2 dla KOF, co stanowi wartość wyższą od średniej dla województwa świętokrzyskiego (370,8). Wartość tego wskaźnika była jednak bardzo zróżnicowana w zależności od gminy – najniższa wartość (w 2020 roku) została zanotowana dla gminy Górno (255,4), najwyższa dla miasta Kielce (454,6). Należy uzupełnić, iż dostęp do zasobów mieszkaniowych w porównaniu do standardów europejskich, czy też większych miast nadal jest niewystarczający. Wg danych OECD wskaźnik dostępności zasobów mieszkaniowych dla UE wynosił 495 mieszkań na 1000 mieszkańców. Problemy mieszkalnictwa związane są również ze standardem mieszkań oraz dostępnością cenową.

Infrastruktura techniczna

Niewystarczający zasięg infrastruktury technicznej, w szczególności sieci gazowej, duże zróżnicowanie zasięgów sieci oraz konieczność modernizacji i rozbudowy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej to kluczowe problemy rozwoju KOF.

Sieć wodociągowa w KOF charakteryzowała się wysokim poziomem rozwoju. W pięciu gminach w KOF 100% ludności korzystało z sieci wodociągowych, pozostałe osiągnęły wartości zbliżone do maksymalnej.

Największy udział w długości sieci kanalizacyjnej na obszarze KOFu posiadają Kielce, które odpowiadały za 22,3% całej sieci. Najniższy współczynnik wystąpił w przypadku gminy Pierzchnica, gdzie znajdowało się jedynie 0,8% całej sieci kanalizacyjnej. Największy odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej występuje w Kielcach, w których dostęp do sieci kanalizacyjnej ma 90,4% mieszkańców (wg danych GUS z 2021 r.). Równie wysoki dostęp występuje w gminach Strawczyn i Nowiny, w których odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej wynosi odpowiednio 90,0% i 86,0%. W gminach Pierzchnica i Chęciny odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej wynosi odpowiednio zaledwie 29,7% i 33,1%.

W latach 2015-2020 nastąpiła znaczna rozbudowa sieci gazowej (z 595 507 m do 729 024 m) – tempo rozbudowy sieci było wyższe niż dla całego województwa. W KOF w 2020 roku 53,5% mieszkańców korzystało z sieci gazowej. Była to wartość wyższa od średniej dla województwa świętokrzyskiego (39,5%), jednak na tle kraju była to wartość umiarkowana.

Energia odnawialna

W KOF istnieje potencjał do produkcji energii ze źródeł odnawialnych. Jak dotąd energia odnawialna jest w województwie świętokrzyskim stosunkowo słabo wykorzystywana. Pominąwszy Elektrownię Połaniec, Elektrociepłownię Kielce oraz cementownię, zainstalowana moc w instalacjach OZE sięga kilkunastu MW, co oznacza wykorzystanie tylko niewielkiej części potencjału w tym zakresie.

Podstawowym kryterium wyboru lokalizacji dla elektrowni wiatrowych są warunki wietrzne. W KOF występują dobre warunki wietrzne. Niemniej do istotnych barier dla lokowania elektrowni wiatrowych należy zaliczyć sposób zagospodarowania przestrzeni, w tym znaczne rozproszenie struktury osadniczej oraz dużą powierzchnię obszarów chronionych, w tym obszarów chronionego krajobrazu.

Istotny potencjał w rozwoju energii ze źródeł odnawialnych związany jest z energią słońca. Potencjalna wielkość promieniowania słonecznego dostępnego w ciągu roku w KOF wynosi 1000–1100 kWh/m²/rok. 80% całkowitej rocznej sumy nasłonecznienia przypada na półrocze wiosenno-letnie, od początku kwietnia do końca września. Potencjał kształtuje dostępność terenów pod inwestycje, jak też możliwość rozwoju systemu prosumenckiego, czyli opartego na odbiorcy końcowym, który wytwarza energię elektryczną w mikroinstalacji.

Potencjał do rozwoju energii odnawialnych w KOF związany jest częściowo z wodami geotermalnymi, jak też możliwościami produkcji biomasy.

Istotną barierą w rozwoju energetyki odnawialnej jest brak wyznaczenia terenów pod takie inwestycje w planach zagospodarowania przestrzennego, jak też stan sieci energetycznych, które nie pozwalają na zwiększenie przesyłu wytworzonej energii.

Wg danych Urzędu Komunikacji Elektronicznej (OKE) dostęp do szerokopasmowego Internetu w KOF nie był powszechny. Ogólnie większość gmin z KOF charakteryzowała się dobrym dostępem do szerokopasmowego Internetu o prędkości pow. 100 Mb/s.

- Uwzględniając inwestycje zrealizowane do końca 2022 roku najwyższym odsetkiem punktów adresowych z dostępem do szybkiego Internetu charakteryzuje się gmina Zagnańsk (90%), a następnie Kielce (87%), Miedziana Góra (81%), Strawczyn (80%). Większość gmin KOF charakteryzowała się wskaźnikiem pow. 70%, z wyjątkiem gmin Pierzchnica (65%), Chęciny (64%) oraz Nowiny (33%).

Dostęp do szybkiego Internetu może być jednym z ograniczeń rozwoju gospodarki opartej na nowoczesnych technologiach, jak też barierą w dostępie do usług publicznych.

Kluczowe potencjały w sferze środowiskowo-przestrzennej

- wysokie walory przyrodnicze oraz krajobrazowe, kształtujące jakość środowiska i jakość życia,
- doświadczenie w pozyskiwaniu środków finansowych z zewnętrznych źródeł na projekty związane z infrastrukturą służącą ochronie środowiska i przyrody,
- zrównoważony układ osadniczy rozpatrywany w kontekście komunikacyjnym, w tym korzystne powiązania komunikacyjne całego obszaru KOF względem Kielc,
- rozwijająca się i istniejąca sieć transportowa na terenie KOF, związana zarówno z komunikacją autobusową jak też kolejową.

Kluczowe problemy w sferze środowiskowo-przestrzennej

- suburbanizacja, stanowiąca szczególne zagrożenie dla systemu przyrodniczego KOF oraz generująca zagrożenie chaosem przestrzennym,
- występujące zanieczyszczenie środowiska, w tym niska jakość powietrza, zły stan wód powierzchniowych,
- niewystarczająca liczba połączeń transportowych z Kielcami i w układzie poziomym, pomiędzy poszczególnymi gminami, brak koordynacji transportu/przewozów na terenie KOF, mała liczba połączeń kolejowych, brak infrastruktury szybkiej kolei,
- słabo rozwinięta spójna sieć ścieżek rowerowych,
- niewystarczający stopień zgazyfikowania gmin na terenie KOF,
- deficyty w zakresie rozwoju sieci kanalizacyjnej,

- niewystarczający stopień pokrycia mpzp terenów części gmin KOF oraz brak wspólnej platformy wykorzystania danych przestrzennych – dotyczących środowiska, infrastruktury i inwestycji,
- niewystarczający dostęp do szybkiego internetu szerokopasmowego,
- bariery dla rozwoju energetyki odnawialnej, związane m. in. ze stanem zagospodarowania przestrzennego oraz stanem sieci energetycznej.

4. Wyzwania rozwojowe KOF

Syntezę zjawisk i czynników rozwojowych, w tym problemów i potencjałów rozwojowych KOF rozwinięto w postaci wyzwań rozwojowych. Wyzwania rozwojowe stanowią syntetyczne podsumowanie diagnozy i jednocześnie charakteryzują się spojrzeniem w przyszłość. Integrują poszczególne czynniki rozwojowe i wskazują jakich rezultatów oraz przemian należy oczekiwać w przyszłości.

W kontekście uwarunkowań rozwojowych KOF należy wskazać na następujące, kluczowe czynniki:

1. Potencjał rozwoju KOF kształtować będzie w dużej mierze funkcja, znaczenie oraz koncentracja usług w stolicy województwa świętokrzyskiego, jak również wykorzystanie potencjałów rozwojowych pozostałych gmin tworzących układ funkcjonalno-przestrzenny.

- Kielce pełnią ważną rolę w strukturze przestrzennej kraju i województwa świętokrzyskiego. Zaliczane są do grupy miast regionalnych, pełniących funkcje metropolitarne, koncentracji działalności gospodarczej, usług społecznych, w tym kultury i nauki.
- Pozostałe gminy wchodzące w skład KOF powinny stanowić względem Kielc funkcję komplementarną właściwą dla posiadanych przez nie potencjałów rozwojowych i rozwijać się zgodnie z założeniami przyjętymi w opracowanych na swoje potrzeby strategiach rozwoju lokalnego.
- W perspektywie 2030 roku należy oczekiwać wzmocnienia roli Kielc w kreowaniu procesów rozwojowych w ujęciu regionalnym i lokalnym. Związane to będzie m.in. z rozwojem powiązań komunikacyjnych (drogi ekspresowe, kolej szybkich prędkości).
- Szczególne znaczenie dla rozwoju KOF związane będzie z kształtowaniem atrakcyjnej oferty mieszkaniowej, zarówno w przestrzeni miejskiej (atrakcyjne i dostępne cenowo mieszkania wielorodzinne), jak też w pozostałych strefach KOF (zabudowa jednorodzinna w atrakcyjnych pod względem dostępności do usług lokalizacjach). Należy podkreślić, że kształtowanie atrakcyjnej oferty mieszkaniowej powinno być przede wszystkim związane z uzyskaniem odpowiedniej jakości terenów obecnie przeznaczonych na kreowanie oferty mieszkaniowej, a nie z dążeniem do dalszego powiększania ilości tych terenów.
- Atrakcyjność osiedleńczą wspierać będą rozwinięte usługi społeczne, w tym opieki nad dziećmi, edukacji, czasu wolnego.

- Kluczowe dla spójności społecznej i zrównoważonego rozwoju KOF będzie usprawnienie mobilności. Pozwoli to efektywniej wykorzystać atuty poszczególnych jednostek terytorialnych KOF oraz poprawi dostępność do szeregu usług publicznych i rynku pracy.

2. W KOF zachodzić będą zmiany społeczne, które kształtować będzie w istotny sposób sytuacja demograficzna. Zmiany struktury wiekowej oraz zmniejszenie się liczby mieszkańców są nieuniknione. Kluczowe dla przystosowania się do tej sytuacji będzie wzmocnienie i wykorzystanie potencjału społecznego.

- Zmiany społeczne o charakterze pozytywnym, jakie zaszły w ostatniej dekadzie na terenie KOF, związane są z większą otwartością społeczeństwa na różnego rodzaju aktywność, czy to kulturalną czy to sportową. Niemniej jednak przeważają biernie formy angażowania się w życie społeczne.
- Potencjał społeczny KOF tworzą organizacje pozarządowe i inicjatywy społeczne. Stanowią one ważny element życia społecznego, są często inicjatywami mocno zakorzenionymi w lokalnych społecznościach i wartościach. Wsparcie tych inicjatyw będzie przejawem inwestowania w rozwój potencjału społecznego. Kluczowym wskaźnikiem sukcesu będzie zapewnienie trwałości takich inicjatyw i zwiększenie zaangażowania społecznego.
- Bazą dla aktywności społecznej mieszkańców są obiekty infrastruktury społecznej, w tym obiekty kultury, świetlice wiejskie. Ważne jest przy tym wspieranie społeczności lokalnych nie tylko w formie infrastrukturalnej, ale też tworzenie oferty umożliwiającej aktywność społeczną.
- Starzenie się społeczności KOF wymusza podejmowanie działań z zakresu pomocy społecznej i opieki zdrowotnej. Na przestrzeni ostatnich lat nastąpiło zwiększenie dostępu osób w wieku senioralnym do infrastruktury społecznej, zwiększenie dostępu dzieci do przedszkoli oraz zwiększenie dostępu do oferty kulturalnej. Jednocześnie dla części KOF widoczny jest utrudniony lub brak dostępu do usług publicznych.
- Na terenie KOF występują różnice w uwarunkowaniach rozwoju społecznego. Mieszkańcy terenów położonych bliżej Kielc oraz w mieście posiadają lepszy terytorialnie dostęp do świadczeń medycznych, łatwiejszy dostęp do instytucji kultury, przede wszystkim ze względu na dostępność komunikacyjną oraz fizyczną bliskość usług.
- Przyszły rozwój społeczny KOF determinowany będzie w coraz większym stopniu przez efektywną współpracę między gminami, stawiającą na wykorzystanie potencjału aktywności obywatelskiej oraz równy dostęp do kultury, opieki medycznej, rekreacji i komunikacji publicznej. Istotną kwestią będzie rozwój spójnej i wzajemnie się uzupełniającej oferty usług publicznych.

3. Perspektywy dla rozwoju gospodarczego KOF kształtować będzie potencjał demograficzny, dostępność zasobów mieszkaniowych, poprawiająca się dostępność komunikacyjna, jak też zdolność do kształcenia kadr i wsparcia przedsiębiorców.

- KOF posiada istotne zasoby wewnętrzne do moderowania wzrostu gospodarczego, w tym potencjał lokalizacyjny (korzystne ulokowanie terenów inwestycyjnych pod funkcje gospodarcze względem układów komunikacyjnych), jak również znaczący potencjał do rozwoju turystyki.
- Potencjał rozwoju gospodarczego wzmocniony zostanie przez inwestycje komunikacyjne, jak też przez zasób terenów inwestycyjnych oraz aktywne i rozwijające się instytucje otoczenia biznesu i szkolnictwo. Nie bez znaczenia dla rozwoju gospodarczego KOF jest potencjał demograficzny, który gwarantuje docelowo stabilność prowadzenia działalności gospodarczych pod względem dostępności kadr.
- Potencjał do rozwoju gospodarczego zlokalizowany jest przede wszystkim w Kielcach oraz gminach podmiejskich.
- Kielce, jako znaczący ośrodek miejski, posiada naturalną zdolność do przyciągania potencjalnych pracodawców i pracowników. Niemniej atrakcyjność inwestycyjną można poprawić poprzez kształtowanie wspólnej oferty inwestycyjnej.
- Dostępność terenów inwestycyjnych, jak też dostęp do dróg ekspresowych i obwodnic generuje większe szanse na rozwój aktywności gospodarczej dla kilku samorządów. Oznacza to konieczność moderowania zrównoważonych procesów rozwojowych, w tym również w zakresie rozwoju lokalnych specjalizacji gospodarczych i mniejszych działalności, w tym np. usług w gminach o niższej atrakcyjności inwestycyjnej (np. rozwój turystyki, zielonej gospodarki).
- Inwestycje w edukację wszystkich poziomów realizowane przez partnerów KOF wspierać będą docelowo konkurencyjność gospodarki oraz zwiększać będą szanse na start młodym osobom.
- Ważną kwestią dotyczącą kształtowania dostępu do rynku pracy będzie rozwój komunikacji. Brak jest m. in. obwodnicy południowej i wschodniej Kielc, co znacznie utrudnia dojazd do stref aktywności gospodarczej oraz kumuluje ruch tranzytowy w centrum miasta.

4. W wymiarze środowiskowym w KOF oczekiwana jest dalsza ewolucja w kierunku rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, przystosowanej do zmian i kryzysu klimatycznego.

- Na obszarze KOF wciąż występują dość liczne problemy związane z ochroną środowiska. Zaliczyć do nich należy: kwestie jakości powietrza, gospodarkę odpadami, gospodarkę wodno-kanalizacyjną. W związku z rozwojem sieci dróg ekspresowych oraz aktywności gospodarczej problemem jest hałas komunikacyjny.

- Dla części gmin problemem nadal jest niski poziom skanalizowania, w tym na obszarach wiejskich i małych miejscowości, charakteryzujących się rozproszaniem osadniczym.
- Problemy środowiskowe pogłębiane są przez rozwój funkcji osadniczej oraz gospodarczej. Procesy urbanizacyjne wokół Kielc są dynamiczne i należy oczekiwać, iż będą występować nadal. Kluczowe jest uporządkowanie i zrównoważone gospodarowanie zasobami przestrzennymi, które uwzględniać będą aspekty ochrony przyrody, środowiska oraz jakości życia, gwarantowanej między innymi poprzez dostęp do usług publicznych.
- Konieczne jest wdrażanie działań, które pozwolą lepiej dostosować się do zmian klimatycznych i ich skutków, w szczególności suszy i nagłych zjawisk pogodowych. Problem dotyczy ponadto jakości wód powierzchniowych i zasobów wodnych, co związane jest między innymi z suszą hydrologiczną.
- Na terenie KOF występuje zróżnicowane pokrycie powierzchni objętych ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Może to prowadzić do konfliktów z określeniem przeznaczenia terenów na stykach gmin (np. sąsiedztwo terenów przemysłowych z mieszkaniowymi, zabudowa na terenach zalewowych).

5. Szczególny potencjał rozwoju KOF związany jest z funkcją turystyczną. Bazuje on na zasobach wszystkich partnerów, co pozwala na zintegrowanie rozwoju w ujęciu całego obszaru KOF. Opiera się na szczególnym połączeniu walorów przyrodniczych i kulturowych, które mogą być istotnym wyróżnikiem w skali kraju.

- Walory przyrodnicze i krajobrazowe są istotnymi generatorami ruchu turystycznego. Wśród obiektów przyrodniczych o największym potencjale turystycznym można wyróżnić obiekty punktowe lub obszarowe oraz liniowe.
- Poszczególni partnerzy KOF w istotnym zakresie inwestowali w rozwój bazy i infrastruktury turystycznej.
- Wartościowymi obiektami dla rozwoju ruchu turystycznego są zespoły zabytkowe oraz zabytki w poszczególnych gminach. Przestrzeń o dużej wartości kulturowej tworzą także dobra kultury współczesnej. Przykładami obiektów tego rodzaju są: Amfiteatr Kadzielnia w Kielcach wraz z innymi obiektami Geonatury Kielce, pomniki artystów na Skwerze Szarych Szeregów w Kielcach oraz modernistyczne obiekty: dworzec autobusowy, zespół d. WRN (ob. Urząd Wojewódzki i Marszałkowski).
- Potencjał przyrodniczy oraz związany z dziedzictwem kulturowym, uzupełniony o sferę usług, tworzy warunki do rozwoju turystyki.
- Partnerzy KOF powinni dążyć do tworzenia sieciowej, konkurencyjnej oferty turystycznej. Atutem KOF jako regionu turystycznego jest korzystna lokalizacja względem dużych aglomeracji w kraju. Jako znaczący należy również ocenić potencjał popytu wewnętrznego.

6. Zachowanie potencjału przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego są kluczowe dla utrzymania jakości życia w KOF jak też dla rozwoju funkcji turystycznej.

- W KOF znajdują się, różnorodne obszary i obiekty poddane ochronie przyrody, które mają szczególne znaczenie dla zachowania istniejącego krajobrazu oraz walorów przyrodniczych. Na terenie KOF zlokalizowanych jest również szereg obiektów dziedzictwa kulturowego. Bogaty jest również niematerialny zasób dziedzictwa kulturowego.
- Największym problemem dla KOF jest suburbanizacja, która wiąże się z chaotyczną, nieprzemysłaną lokalizacją nowych terenów zabudowy głównie mieszkaniowej, nieadekwatnie do zapotrzebowania, w gminach sąsiadujących z Kielcami. Projektowane pod zabudowę tereny zajmują duże przestrzenie. Są to głównie pola, w tym wykorzystywane dotychczas rolniczo, bądź łąki, stanowiące powierzchnie biologicznie czynne.
- Prognozowana dynamika rozwoju gospodarczego oraz osadniczego koliduje z koniecznością ochrony przyrody i krajobrazu, jak też zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego.
- W rozwoju KOF należy uwzględnić ochronę systemu ekologicznego i eliminować zagrożenia mogące zakłócić jego funkcjonowanie. Należy dążyć do lepszego powiązania systemu przyrodniczego, w celu przeciwdziałania jego fragmentacji.

7. Mając na względzie diagnozę oraz konsultacje i warsztaty prowadzone z przedstawicielami samorządów lokalnych oraz biznesu, nauki, kultury, organizacji społecznych z KOF zdefiniowano kluczowe wyzwania rozwojowe:

- 1. Przystosowanie się do zmian, które wynikają z sytuacji demograficznej,**
- 2. Wzmocnienie potencjałów dla wzrostu aktywności gospodarczej,**
- 3. Zwiększenie atrakcyjności funkcji mieszkaniowej wraz z usługami towarzyszącymi,**
- 4. Wzmocnienie i wykorzystanie potencjału społecznego dla rozwoju KOF,**
- 5. Zdynamizowanie zmian związanych z „zieloną transformacją”,**
- 6. Poprawa spójności terytorialnej KOF i usprawnienie mobilności miejskiej,**
- 7. Wykorzystanie potencjału związanego z dziedzictwem kulturowym, historycznym i przyrodniczym dla rozwoju KOF,**
- 8. Zachowanie potencjału przyrodniczego, zwiększenie bioróżnorodności oraz rozwój zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju.**

5. Wizja, misja, cele

Wizja jest projekcją przyszłości, do jakiej dążą samorzady i partnerzy KOF. Wizja powstała w trakcie prac warsztatowych. W pierwszym kroku zrealizowano sześć warsztatów lokalnych (warsztaty odbyły się w dniach 24-25.01.2023 oraz 02-03.02.2023 r.) z przedstawicielami partnerów reprezentujących poszczególne jednostki samorządu terytorialnego oraz z reprezentantami biznesu, nauki, kultury, organizacji społecznych. W ramach warsztatów pozyskiwano informacje dotyczące wizji KOF, priorytetów i kierunków działań, z uwzględnieniem wymiaru lokalnego. W kolejnym kroku zrealizowano dwa warsztaty centralne (warsztaty odbyły się w dniach 09-10.02.2023 r.) z udziałem przedstawicieli partnerów reprezentujących poszczególne jednostki samorządu terytorialnego oraz z reprezentantami biznesu, nauki, kultury, organizacji społecznych. Celem warsztatów centralnych było uspoźnienie koncepcji wizji, misji i celów strategicznych, a także priorytetów i kierunków działań. W wyniku pracy warsztatowej oraz dyskusji na forum zdefiniowano przyszły, pożądany obraz KOF.

Treść wizji uwzględnia wyniki konsultacji społecznych, prowadzonych w formie badania ankietowego z mieszkańcami KOF:

- Przeprowadzone w styczniu 2023 roku badania na próbie 1294 mieszkańców KOF wskazują na potrzebę inwestowania w rozwój gospodarczy, komunikację lokalną i regionalną oraz estetykę otoczenia.
- Dla mieszkańców obszaru KOF istotne jest również: zwiększenie dostępności lekarzy, poprawa jakości oferowanej opieki, programy profilaktyczne oraz poprawa stanu dróg, rozbudowa sieci kanalizacyjnej czy gazyfikacja. Warto również zwrócić uwagę na potrzeby młodych osób.
- Mieszkańcy dostrzegają w szczególności walory przyrodnicze i historyczne obszaru KOF. Wg badanych należy promować region, jego produkty lokalne, wspierać rozwój turystyki. Należy podjąć działania związane z zagospodarowaniem terenów atrakcyjnych przyrodniczo; zagospodarować zbiorniki wodne i rzeki; zainwestować w rozwój tras spacerowych i ścieżek rowerowych.
- W opinii respondentów istotną zaletą obszaru KOF jest wysoki poziom edukacji, co w przyszłości zaowocuje jakością kadr. Istotna jest zatem współpraca samorządów z biznesem, aby zwiększyć możliwości atrakcyjnego zatrudnienia.

- Uczestniczący w badaniu mieszkańcy KOF wyrażają potrzebę zwiększonej troski o stan środowiska naturalnego, która przejawiać się powinna między innymi w termomodernizacji budynków oraz inwestycjach w odnawialne źródła energii.²

Wizja Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

SFERA SPOŁECZNA

- KOF zamieszkuje aktywne, zintegrowane międzypokoleniowo społeczeństwo, zachowujące silną więź z dziedzictwem kulturowym, historycznym i przyrodniczym oraz podtrzymujące lokalne tradycje.
- Mieszkańcy korzystają z bogatej oferty wysokiej jakości usług publicznych i usług czasu wolnego realizowanych w oparciu o rozwiniętą infrastrukturę opiekuńczą, edukacyjną, zdrowotną, kulturalną i sportowo-rekreacyjną.

SFERA GOSPODARCZA

- Kielecki Obszar Funkcjonalny to przestrzeń atrakcyjna inwestycyjnie, przyjazna inwestorom i rozwojowi biznesu, oferująca dobrze płatne miejsca pracy. Gospodarka bazuje na potencjałach wewnętrznych poszczególnych gmin, dając szansę rozwoju także na obszarach wiejskich, m. in. w oparciu o potencjał rolnictwa, produktów lokalnych i ekologicznych. Kielecki Obszar Funkcjonalny dysponuje wykwalifikowaną kadrą, wykorzystując potencjał nowoczesnej edukacji wszystkich poziomów nauczania. Jest miejscem łączącym bogatą ofertę edukacyjną z potrzebami lokalnego rynku pracy.
- Kielecki Obszar Funkcjonalny jest chętnie odwiedzany przez turystów. Charakteryzuje się wyróżniającymi na tle regionu i kraju produktami turystycznymi, bazującymi na potencjale dziedzictwa kulturowego, historycznego i przyrodniczego. Posiada dobrze rozwiniętą infrastrukturę turystyczną i bogatą ofertę pobytową.

SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA

- Kielecki Obszar Funkcjonalny to atrakcyjne osiedleńczo, zielone miejsce do życia z czystym powietrzem oraz rozwiniętą infrastrukturą sieciową, oferujące dobre warunki mieszkaniowe. To miejsce tworzące możliwości rozwoju osobistego i aktywności zawodowej mieszkańców.
- Kielecki Obszar Funkcjonalny jest spójny przestrzennie, cechuje się wysoką jakością środowiska. Mieszkańcy oraz samorządy traktują priorytetowo rozwój zrównoważony, dbając o ochronę środowiska oraz zachowanie i racjonalne wykorzystywanie dziedzictwa kulturowego, historycznego i przyrodniczego. Jest

---

² Za: Analiza potrzeb i oczekiwań mieszkańców obszaru KOF, Badania ilościowe zrealizowane na potrzeby opracowania Strategii KOF, Instytut Badawczy IPC Spółka z o.o., styczeń 2023 roku

obszarem aktywnie adaptującym się do zmian klimatycznych, ukierunkowanym na poprawę efektywności energetycznej, zamieszkiwanym przez świadomych ekologicznie mieszkańców.

- Kielecki Obszar Funkcjonalny jest dostępny komunikacyjnie, co przekłada się na jego atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną. Mieszkańcy korzystają z rozwiniętej i bezpiecznej infrastruktury komunikacyjnej sprzyjającej zrównoważonej mobilności, w tym rozwojowi niskoemisyjnego systemu komunikacji zbiorowej.

Misja jest celem nadrzędnym prowadzonej polityki rozwoju, odwołuje się do odbiorców działań i wskazuje w oparciu o jakie wartości powinna być prowadzona. Misja co do zasady powinna być niezmienna w czasie, gdyż w przypadku działań samorządu lokalnego niezmiennie pozostają cele jego działania, a odbiorcami byli, są i będą mieszkańcy. Misja podkreśla przede wszystkim, iż rozwój odbywać się będzie na zasadach dialogu i współpracy.

Misja

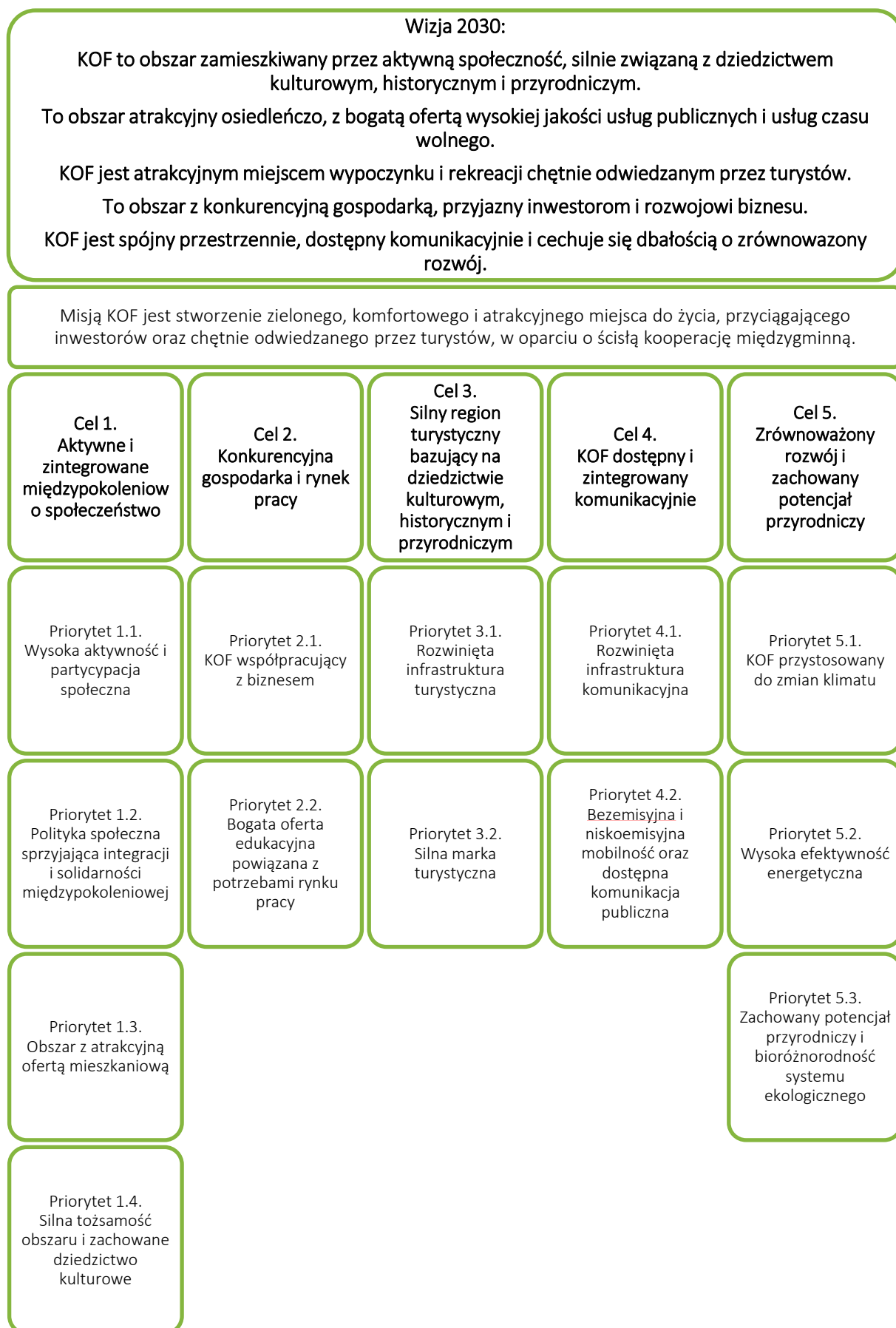
- Misją Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego jest stworzenie zielonego, komfortowego i atrakcyjnego miejsca do życia, przyciągającego inwestorów oraz chętnie odwiedzanego przez turystów, w oparciu o ścisłą kooperację międzygminną.

Rozwinięciem struktury postulatywnej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego są cele strategiczne oraz priorytety. Cele strategiczne definiują najważniejsze dążenia zarządzających, wynikają wprost z wizji oraz misji. Cele nawiązują do wymiaru społecznego, gospodarczego oraz środowiskowego. Wspiera je cel przekrojowy, związany z dostępnością komunikacyjną.

Hierarchiczną strukturę celów uzupełniają priorytety. Wskazują one kluczowe dla przyszłego rozwoju KOF zagadnienia, które jednocześnie należą do obszarów kompetencji partnerów KOF.

Struktura wizji, misji, celów strategicznych i priorytetów nawiązuje bezpośrednio do wyzwań rozwojowych. Powiązanie celów strategicznych i priorytetów wskazuje na spójność z wyzwaniami rozwojowymi. Wybrane priorytety mają charakter przekrojowy, co oznacza, że oddziałują na wiele wymiarów rozwojowych. Powiązanie celów i priorytetów z wyzwaniami wskazuje na konieczność integrowania działań i efektów.

Rysunek 2. Cele strategiczne i priorytety rozwoju KOF

Tabela 2. Powiązania celów strategicznych i priorytetów z wyzwaniami rozwojowymi KOF

Wyzwanie/priorytety	Priorytet 1.1. Wysoka aktywność i partycypacja społeczna	Priorytet 1.2. Polityka społeczna sprzyjająca integracji i solidarności międzypokoleniowej	Priorytet 1.3. Obszar z atrakcyjną ofertą mieszkaniową	Priorytet 1.4. Silna tożsamość obszaru i zachowane dziedzictwo kulturowe	Priorytet 2.1. KOF współpracujący z biznesem	Priorytet 2.2. Bogata oferta edukacyjna powiązana z potrzebami rynku pracy	Priorytet 3.1. Rozwinięta infrastruktura turystyczna	Priorytet 3.2. Silna marka turystyczna	Priorytet 4.1. Rozwinięta infrastruktura komunikacyjna	Priorytet 4.2. Bezemisijna i niskoemisyjna mobilność oraz dostępna komunikacja	Priorytet 5.1. KOF przystosowany do zmian klimatu	Priorytet 5.2. Wysoka efektywność energetyczna	Priorytet 5.3. Zachowany potencjał przyrodniczy i bioróżnorodność systemu
1. Przystosowanie się do zmian, które wynikają z sytuacji demograficznej	+	+	+			+			(+)	(+)			
2. Wzmocnienie potencjałów dla wzrostu aktywności gospodarczej				(+)	+	+	+	+	(+)	(+)	(+)	+	(+)
3. Zwiększenie atrakcyjności funkcji mieszkaniowej wraz z usługami towarzyszącymi	+	+	+			(+)			(+)	(+)		(+)	
4. Wzmocnienie i wykorzystanie potencjału społecznego dla rozwoju KOF	+	+		(+)		+			(+)	(+)			
5. Zdynamizowanie zmian związanych z „zieloną transformacją”			(+)		+		(+)		(+)	+	+	+	+
6. Poprawa spójności terytorialnej KOF i usprawnienie mobilności miejskiej	(+)	(+)			(+)	(+)	(+)		+	+	(+)	(+)	+
7. Wykorzystanie potencjału związanego z dziedzictwem kulturowym, historycznym i przyrodniczym dla rozwoju KOF	(+)			+			+	+	(+)	(+)			+
8. Zachowanie potencjału przyrodniczego, zwiększenie bioróżnorodności oraz rozwój zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju							(+)	(+)	(+)	(+)	+	+	+

Źródło: opracowanie własne, gdzie + oznacza powiązania bezpośrednie, (+) powiązania pośrednie

W procesie kształtowania celów strategicznych, priorytetów oraz kierunków działań wykorzystano podejście zintegrowane.

W Tabeli 2 przedstawiono matrycę powiązań poszczególnych priorytetów, ze zidentyfikowanymi wyzwaniami. Każdy z priorytetów przypisanych pięciu celom strategicznym odnosi się pośrednio lub bezpośrednio nie do jednego lecz do kilku zidentyfikowanych wyznań.

W części dotyczącej Komponentu ZIT wskazano realizację zintegrowanych inwestycji terytorialnych w obrębie dwóch celów strategicznych: Cel. 3. Silny region turystyczny bazujący na dziedzictwie kulturowym, historycznym i przyrodniczym oraz Cel 4. KOF dostępny i zintegrowany komunikacyjnie. Realizacja tych celów w ramach instrumentu ZIT wpływa pośrednio na realizację pozostałych celów Strategii, co opisano w rozdziale 3 Struktura logiczna komponentu ZIT.

Podejście zintegrowane zastosowano również przy tworzeniu projektów zintegrowanych 1-4, które nawzajem się uzupełniają, tworząc spójną ofertę turystyczną dla turysty zewnętrznego i wewnętrznego. Szczegółowy opis zintegrowanego podejścia zawarty jest w opisach poszczególnych projektów. Zintegrowane podejście dotyczy również projektu 5, który realizowany będzie w partnerstwie przez gminy KOF w ramach rozwoju zrównoważonej mobilności w KOF.

Mając powyższe na uwadze należy stwierdzić, że przyjęte w Strategii cele oraz kierunki działań nawzajem się przenikają są ze sobą zintegrowane i komplementarne.

6. Priorytety i kierunki działań

Cel 1. Aktywne i zintegrowane międzypokoleniowo społeczeństwo

Priorytet 1.1. Wysoka aktywność i partycypacja społeczna

Mieszkańcy KOF oczekują, że zostanie im zapewniona szeroka oferta czasu wolnego. KOF posiada dobrze rozwiniętą ofertę kulturalną, rozwija się oferta sportowa i rekreacyjna, co widoczne jest m. in. w inwestycjach samorządów gminnych w tym zakresie. Proces ten nie został jeszcze dokończony i partnerzy będą kontynuować inwestycje w zakresie kultury, sportu i rekreacji. Atutem KOF jest dostęp do oferty czasu wolnego bazującej na walorach przyrodniczych i krajobrazowych. W 2020 r. nastąpił wyraźny spadek odbiorców działań kulturalnych i sportowych, co związane było między innymi z ograniczeniami spowodowanymi pandemią COVID-19. W latach 2015-2020 wzrosła liczba centrów kultury działających na terenie KOF, tym samym wzrosła dostępność oferty kulturalnej dla mieszkańców obszaru. W 2020 r. centra kultury działające na terenie KOF stanowiły 23% wszystkich ośrodków działających w województwie świętokrzyskim. Jednocześnie widoczne są braki w infrastrukturze czasu wolnego. Przykładowo w gminie Miedziana Góra w analizowanym okresie nie działało żadne centrum kultury. Warto też wspomnieć, bazując na dokumencie *Wizja Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego (...)*, że jednostki tworzące obszar funkcjonalny nie współpracują wystarczająco w zakresie tworzenia oferty kulturalnej. Potwierdziły to również warsztaty diagnostyczne prowadzone na potrzeby opracowania Diagnozy – uczestnicy jako słabą stroną wskazali brak wspólnego (dla wszystkich gmin KOF) systemu informacji o ofercie kulturalnej. Jednocześnie pozytywnie ocenili dostępność i jakość infrastruktury kulturalnej. Ponadto uczestnicy warsztatów pozytywnie ocenili dostępność i jakość infrastruktury sportowej, wskazując przy tym na braki w infrastrukturze do uprawiania sportów zimowych, oraz słabo rozwiniętą ofertę zajęć sportowych i rekreacyjnych (szczególnie dla osób w wieku średnim). Należy ponadto zwrócić uwagę na problemy w dostępności do oferty czasu wolnego, dotyczące obszarów wiejskich, w tym konieczność tworzenia miejsc rekreacji dla dzieci z wielofunkcyjnymi placami zabaw, rozbudowę sieci ścieżek rowerowych oraz rozwoju infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej, a także obiektów turystyki pieszo-rowerowej.

Partnerzy KOF dążyć będą do optymalniejszego wykorzystania swoich wzajemnych atutów. W tym celu wzmocniony zostanie system przekazywania i informowania o wydarzeniach kulturalnych, sportowych, czy z zakresu rekreacji. Poszczególne samorządy dążyć będą do

unikania wewnętrznej konkurencji w zakresie oferty czasu wolnego, co może np. przejawiać się w terminach organizacji kluczowych imprez kulturalnych na terenie KOF. Kierować się będą na tworzenie oferty wzajemnie się uzupełniającej. Ważne przy tym będzie rozwijanie kanałów i narzędzi wymiany informacji.

Atutem KOF w przypadku rekreacji jest dostępność do terenów zielonych. Partnerzy dążyć będą do wyeksponowania, ochrony i umiejętnego wykorzystania dla celów oferty czasu wolnego, posiadanego potencjału przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego, historycznego i przyrodniczego. Dążyć będą do zwiększenia zainteresowania i udziału mieszkańców w ofercie czasu wolnego. W tym celu zakłada się prowadzenie edukacji kulturalnej, wspierającej dodatkowo więzi społeczne i tożsamość mieszkańców. Kluczowy zasób umożliwiający realizację aktywności sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych związany jest z istniejącą infrastrukturą oraz działającymi na obszarze KOF instytucjami i organizacjami. Przewiduje się dalsze inwestycje w infrastrukturę, w tym budowę nowych obiektów, jak też modernizację i remonty istniejących.

Partnerzy KOF zamierzają większą uwagę poświęcić aktywności i potrzebom młodego pokolenia. Przewiduje się wzmocnienie współpracy z młodzieżą i wygenerowanie pomysłów na rozwijanie miejsc i przestrzeni dedykowanych ich aktywności. Aktywność mieszkańców KOF wspierać będą tworzone i rozwijane przy współpracy partnerów KOF z organizacjami społecznymi międzypokoleniowe programy, imprezy, wydarzenia integracyjne i inicjatywy społeczne.

Priorytet 1.2. Polityka społeczna sprzyjająca integracji i solidarności międzypokoleniowej

Obszar KOF jest zróżnicowany przestrzennie pod względem jakości życia, poziomu rozwoju ekonomicznego, dostępności do miejsc pracy oraz usług publicznych. Wewnętrzne uwarunkowania rozwoju w dużym stopniu kształtuje potencjał usługowy Kielc, w tym ranga i znaczenie tego miasta w strukturze osadniczej i rozwojowej województwa świętokrzyskiego i kraju. Kielce wyraźnie koncentrują funkcje usługowe, administracyjne oraz gospodarcze na tle całego KOF. Potencjał tego ośrodka w istotny sposób kształtuje również politykę społeczną. Warto jednak podkreślić, iż poszczególne gminy i ośrodki lokalne na terenie KOF w ostatniej dekadzie rozwijały się w zakresie usług społecznych. W przestrzeni KOF widoczny był ponadto istotny wpływ procesów suburbanizacyjnych na rozwój wybranych przestrzeni. W latach 2015-2020 znaczny wzrost liczby mieszkańców odnotowano w gminach Masłów (9,9%), Morawica (9,6%), Miedziana Góra (9,5%), Górno (6,7%), Strawczyn (4,4%). Z kolei największy spadek liczby ludności dotyczył gmin Chmielnik (-4,1%), Zagnańsk (-3,2) i miasta Kielce (-5,4%).

Powyżej opisany układ można odnieść do polityki społecznej KOF. Kielce oferują dobrą dostępność i jakość usług społecznych. Im dalej od miasta tym dostępność jest gorsza, m. in.

ze względu na dostępność do komunikacji publicznej. Poszczególne gminy zapewniają swoim mieszkańcom szereg usług, jednak część z nich, w szczególności dot. opieki zdrowotnej, dostępna jest poza ich granicami.

Na kwestię dostępności usług społecznych należy w KOF nałożyć kwestie zmian demograficznych, w tym starzenia się społeczeństwa. Jest to zjawisko dynamicznie występujące w kraju oraz na terenie KOF, co wynika ze struktury wieku społeczeństwa. Co więcej, w perspektywie trzech kolejnych dekad utrzymany zostanie wysoki udział ludności w wieku poprodukcyjnym. Oznacza to, że podejmowane w najbliższym czasie działania w zakresie polityki senioralnej będą służyć społeczności KOF przez długi okres czasu. Na problemy starzejącego się społeczeństwa należy nałożyć kwestie odpowiedzialności i opieki międzypokoleniowej. Zauważalny odpływ młodych osób może generować problemy związane z zapewnieniem opieki i wsparcia osobom starszym i powodować zerwanie więzi rodzinnych.

Partnerzy KOF dążyć będą do wzmocnienia spójności i dostępności opieki zdrowotnej oraz działań na rzecz integracji i solidarności międzypokoleniowej. Poszczególne gminy poszukiwać będą wspólnych rozwiązań dot. infrastruktury opieki nad osobami starszymi lub potrzebującymi, np. w formie mieszkań chronionych, wykorzystując przy tym wzajemnie swoje zasoby i kompetencje. Integracja społeczna powinna objąć osoby przybywające na teren KOF z innych krajów. Partnerzy dążyć będą do rozwijania spójnej oferty w ramach polityki opiekuńczej dla osób defaworyzowanych, a także infrastruktury na rzecz osób starszych oraz oferty w ramach polityki senioralnej, np. wspierającej aktywność seniorów.

W poszczególnych gminach KOF występują obszary szczególnej koncentracji problemów społecznych. Dotyczy to zarówno przestrzeni miejskich, z reguły są to śródmieścia miast, w których koncentruje się zabudowa komunalna. Dotyczy to również przestrzeni wiejskich np. miejscowości o deficytach powiązań komunikacyjnych. Dalszej rewitalizacji wymagają również przestrzenie publiczne np. parki i tereny zielone. Partnerzy KOF realizować będą działania rewitalizacyjne tych przestrzeni, skupiając szczególną uwagę na włączenie społeczne oraz kompleksowość rozwiązywania problemów.

Priorytet 1.3. Obszar z atrakcyjną ofertą mieszkaniową

Na terenie KOF widoczne są dynamiczne procesy urbanizacyjne. Dotyczą one w szczególności sposób terenów podmiejskich – tzw. strefy urbanizujące się, charakteryzują się intensywnymi przekształceniami osadniczymi. Należy oczekiwać, iż trend ten zostanie podtrzymany. Konieczne jest moderowanie procesów osadnictwa i rozwoju terenów zurbanizowanych na terenie KOF. Należy zaznaczyć, że moderowanie procesów osadnictwa i rozwoju terenów zurbanizowanych na terenie KOF, powinno odbywać się w sposób przemyślany pod względem lokalizacyjnym i mieć uzasadnienie w trendach demograficznych,

możliwościach ekonomicznych oraz zapewnieniu infrastruktury sieciowej i towarzyszącej. Warto w tym miejscu również zaznaczyć, że atrakcyjność terenów zurbanizowanych wiąże się z ładem przestrzennym w ich kształtowaniu, w tym rozwojem spójnej, harmonijnej i estetycznej zabudowy oraz zagospodarowania, co należy także uwzględnić w modernizowaniu procesów osadnictwa i rozwoju terenów zurbanizowanych na terenie KOF.

Atrakcyjność osadniczą obszaru tworzą także przestrzenie miejskie. Ich atutem jest dobra dostępność do usług publicznych i miejsc pracy. Szczególnym wyzwaniem polityki mieszkaniowej KOF jest tworzenie warunków do życia dla osób młodych. Wraz ze wzrostem cen mieszkań pogarsza się dostępność do zasobów mieszkaniowych osób uboższych. Dlatego kolejnym wyzwaniem jest rozwijanie budownictwa społecznego. Jedną z głównych barier w zakresie dostępności do mieszkań dla osób młodych jest wysoka i rosnąca cena mieszkań w relacji do wynagrodzeń. Należy prognozować, iż trend wzrostu cen nieruchomości zostanie podtrzymany. Partnerzy KOF tworzyć będą warunki do zatrzymania młodych w szczególności poprzez rozwój oferty mieszkaniowej przystępnej cenowo.

Priorytet 1.4. Silna tożsamość obszaru i zachowane dziedzictwo kulturowe

Tożsamość danego obszaru kształtuje jego swoista osobowość i charakter, przekładając się tym samym na jego sposób funkcjonowania i pozycjonowania się. KOF charakteryzuje się silną tożsamością, bazującą głównie na zachowanym dziedzictwie kulturowym. Przykładem są np. tradycje kulinarne obszaru, które pielęgnowane są przez mieszkańców m.in. w ramach aktywności w kołach gospodyń wiejskich. Tradycje kulinarne obszaru stanowią potencjał, który może zostać spożytkowany w ramach budowy między innymi marki turystycznej KOF. Znaczącą rolę odgrywają również tradycje związane z dziedzictwem przemysłowym, w szczególności tradycje związane z historycznym górnictwem i hutnictwem ołowiu i miedzi jak również wydobyciem i wykorzystaniem w architekturze dekoracyjnych odmian surowców skalnych (tzw. marmury chęcińskie i kieleckie).

Partnerzy KOF zamierzają wykorzystać potencjał tożsamości obszaru, bazując m. in. na dziedzictwie kulturowym. W tym celu realizowane będą działania na rzecz kształtowania i wzmacniania tożsamości mieszkańców. Zakłada się wspieranie działań edukacyjnych, promocyjnych, integracyjnych, które realizowane będą z udziałem lokalnych liderów, organizacji społecznych, szkół, przedszkoli, przedsiębiorców. Upowszechniane i realizowane będą lokalne programy edukacji o historii i dziedzictwie kulturowym już od najniższych poziomów nauczania. W tym celu ważne jest wspieranie działalności oraz podnoszenie jakości oferty instytucji kultury i organizacji społecznych, realizujących programy rozwoju tożsamości oraz popularyzacji dziedzictwa kulturowego.

Istniejący zasób dziedzictwa kulturowego nakłada na partnerów KOF szczególny obowiązek jego zachowania. Dotyczy to zarówno dziedzictwa materialnego i niematerialnego, w tym obiektów zabytkowych, tradycji, wydarzeń.

Tabela 3. Kierunki działań ujęte w Celu strategicznym 1. Aktywne i zintegrowane międzypokoleniowo społeczeństwo

Priorytety	Kierunki działań
<p>1.1. Wysoka aktywność i partycypacja społeczna</p>	<p>1.1.1. Tworzenie atrakcyjnych przestrzeni i miejsc publicznych do spędzania czasu wolnego dla różnych grup wiekowych.</p> <p>1.1.2. Rozwijanie infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, wypoczynkowej i kulturalnej oraz tworzenie uzupełniającej się oferty spędzania czasu wolnego.</p> <p>1.1.3. Tworzenie rozwiązań umożliwiających korzystanie przez mieszkańców na preferencyjnych warunkach z usług publicznych.</p> <p>1.1.4. Organizowanie cyklicznych wydarzeń kulturalnych.</p> <p>1.1.5. Rozwój oferty edukacyjnej dla różnych grup wiekowych oraz podnoszenie kwalifikacji i umiejętności pracowników sfery edukacji i oświaty</p> <p>1.1.6. Wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych oraz rozwijanie bazy lokalowej pod potrzeby tych organizacji.</p> <p>1.1.7. Rozbudowa narzędzi i kanałów komunikacyjnych wspierających włączenie mieszkańców w aktywności społeczne i współdecydowanie.</p> <p>1.1.8. Podjęcie działań identyfikujących i wspierających lokalnych liderów społecznych w różnych grupach wiekowych.</p> <p>1.1.9. Sieciowanie inicjatyw lokalnych oraz wspieranie aktywności organizacji pozarządowych, stowarzyszeń i grup nieformalnych funkcjonujących na obszarze KOF.</p> <p>1.1.10. Wdrażanie rozwiązań wspierających cyfryzację usług publicznych, w tym integrowanie baz danych, sprzyjające poprawie efektywności zarządzania obszarem KOF.</p> <p>1.1.11. Stworzenie wspólnej, spójnej oferty spędzania czasu wolnego, w szczególności dla dzieci, młodzieży i seniorów, wykorzystującej zróżnicowaną ofertę kulturalną, sportową i rekreacyjną oraz atuty przyrodnicze i potencjał dziedzictwa kulturowego i historycznego.</p> <p>1.1.12. Wyeksponowanie, ochrona i umiejętne wykorzystanie dla celów oferty czasu wolnego, posiadanego potencjału przyrodniczego, krajobrazowego oraz dziedzictwa kulturowego.</p>

Priorytety	Kierunki działań
	<p>1.1.13. Podnoszenie kompetencji mieszkańców KOF do uczestnictwa w kulturze poprzez wspieranie i rozwijanie różnych form edukacji kulturowej.</p>
<p>1.2. Polityka społeczna sprzyjająca integracji i solidarności międzypokoleniowej</p>	<p>1.2.1. Wspieranie i organizowanie międzypokoleniowych programów, imprez, wydarzeń integracyjnych, inicjatyw społecznych.</p> <p>1.2.2. Poprawa dostępu do POZ, w tym modernizacja i doposażenie istniejących POZ.</p> <p>1.2.3. Prowadzenie działań z zakresu profilaktyki zdrowia oraz promocja zdrowego stylu życia.</p> <p>1.2.4. Rozwój infrastruktury i oferty opiekuńczej dla dzieci i młodzieży, w tym dążenie do deinstytucjonalizacji usług opiekuńczych, a także tworzenie przedszkoli, żłobków, świetlic integracyjnych.</p> <p>1.2.5. Rozwój infrastruktury i oferty opiekuńczej dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami, w tym dążenie do deinstytucjonalizacji usług opiekuńczych, a także tworzenie domów opieki, organizacja dziennych domów pobytu, organizacja lokali wytchnieniowych.</p> <p>1.2.6. Poprawa dostępu do specjalistycznych usług zdrowotnych.</p> <p>1.2.7. Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji kadr zatrudnionych w usługach publicznych.</p> <p>1.2.8. Podejmowanie działań sieciujących i promujących wspólną ofertę usług publicznych.</p> <p>1.2.9. Prowadzenie działań rewitalizacji na obszarach koncentrujących problemy społeczne oraz inne zjawiska problemowe, w oparciu o Gminne Programy Rewitalizacji.</p>
<p>1.3. Obszar z atrakcyjną ofertą mieszkaniową</p>	<p>1.3.1. Przygotowanie i promowanie terenów inwestycyjnych pod budownictwo mieszkaniowe (jednorodzinne i wielorodzinne) z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju.</p> <p>1.3.2. Dążenie do poprawy standardu istniejących zasobów mieszkaniowych, w tym obiektów komunalnych.</p> <p>1.3.3. Poszerzenie bazy mieszkaniowej budownictwa społecznego, w tym oferty mieszkaniowej skierowanej do</p>

Priorytety	Kierunki działań
	<p>młodych mieszkańców, np. poprzez rozwój TBS, formułę PPP.</p> <p>1.3.4. Rozwój infrastruktury publicznej i komunalnej służącej podnoszeniu atrakcyjności funkcji mieszkaniowej.</p> <p>1.3.5. Wspieranie rozwiązań z zakresu dostępności do mieszkań dla osób młodych.</p> <p>1.3.6. Zapewnienie dostępności do podstawowych usług i ogólnodostępnych terenów rekreacji z zielenią.</p>
<p>1.4. Silna tożsamość obszaru i zachowane dziedzictwo kulturowe</p>	<p>1.4.1. Kształtowanie tożsamości mieszkańców KOF, w tym poprzez działania edukacyjne, promocyjne, integracyjne, realizowane z udziałem lokalnych liderów, organizacji społecznych, szkół, przedszkoli, przedsiębiorców.</p> <p>1.4.2. Rozwijanie i wdrażanie lokalnych programów edukacji o historii i dziedzictwie kulturowym KOF.</p> <p>1.4.3. Wspieranie i zachowanie (dokumentowanie i archiwizowanie) materialnego i niematerialnego zasobu dziedzictwa kulturowego i historycznego, w tym obiektów zabytkowych, tradycji, wydarzeń, w tym dziedzictwa kulinarnego (lokalne potrawy: przoki z grzybkami, goły na mleku, golosz, męcybuty, gęsie pipki, kugiel).</p> <p>1.4.4. Wspieranie działalności oraz podnoszenie jakości oferty instytucji kultury i organizacji społecznych, realizujących programy rozwoju tożsamości oraz popularyzacji dziedzictwa kulturowego KOF.</p> <p>1.4.5. Wspieranie działalności i promowanie uczestnictwa w organizacjach kultywujących lokalne tradycje i zachowujących dziedzictwo kulturowe.</p> <p>1.4.6. Rozwój infrastruktury dedykowanej kultywowaniu i zachowaniu dziedzictwa kulturowego.</p> <p>1.4.7. Organizowanie i promowanie wydarzeń, w tym ponadlokalnych, wykorzystujących lokalne tradycje (np. tradycje kulinarne: Święto Pieroga Świętokrzyskiego).</p>

Cel 2. Konkurencyjna gospodarka i rynek pracy

Priorytet 2.1. KOF współpracujący z biznesem

Partnerzy KOF dążyć będą do wspierania rozwoju gospodarczego między innymi poprzez intensyfikowanie współpracy z biznesem. Zdefiniowanie wymiaru współpracy z biznesem jako osobnego priorytetu podnosi jego rangę i nawiązuje bezpośrednio do wartości określonych w misji KOF, związanych ze ścisłą kooperacją Partnerów KOF. Wiąże się to z otwartością na dialog i współpracę z biznesem. Przedsiębiorcy są kluczowym zasobem i jednocześnie interesariuszem KOF. Ich sukces będzie też sukcesem KOF oraz jego mieszkańców. Stały kontakt i współpraca z przedsiębiorcami to faktycznie jeden z wymiarów realizacji polityki rozwoju w myśl zasad partycypacji. KOF pogłębiać będzie dialog z przedsiębiorcami, który ukierunkowany będzie na rozwiązywanie problemów, wsparcie biznesu w sytuacjach kryzysowych, kreowanie pomysłów na rozwój gospodarczy obszaru.

Ważnym elementem współpracy z biznesem będzie intensyfikacja działań mających na celu zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej KOF. Ustalenia diagnostyczne wskazują na mniejsze zainteresowanie inwestorów z zagranicy obszarem KOF w badanym okresie, niż miało to miejsce średnio w województwie świętokrzyskim. Potencjał dostępnych terenów inwestycyjnych na obszarze KOF określony został jako niewystarczający. Ograniczenia związane z wielkością działek inwestycyjnych, ich charakterem i przeznaczeniem, a także faktem, że część z nich jest nieuzbrojona, może utrudniać pozyskanie dużych inwestycji.

Jednym z ważniejszych potencjałów zidentyfikowanych na etapie diagnostycznym, służących rozwojowi gospodarczemu KOF, jest działalność Targów Kielce. Należy zwrócić uwagę na dobrze rozwiniętą bazę hotelową (szczególnie w Kielcach), obecność Kieleckiego Parku Technologicznego, realizowane projekty związane z aktywizacją zawodową osób bezrobotnych, czy obecność ośrodka akademickiego w Kielcach.

Podobnie jak w przypadku obszaru społecznego, istotnym problemem KOF w sferze gospodarczej jest odpływ młodych osób. Silnie wiąże się z jedną z najważniejszych słabych stron, jaką jest niekorzystna sytuacja na rynku pracy związana z niskim poziomem wynagrodzeń. Do ważnych barier rozwoju gospodarczego należy zaliczyć słabą ofertę inwestycyjną, w tym małą powierzchnię dostępnych terenów inwestycyjnych, ograniczony dostęp do informacji dla inwestorów oraz małą liczbę zakładów pracy w przemyśle wykorzystujących nowe technologie.

Z punktu widzenia dostępności wykwalifikowanych kadr dla potrzeb lokalnej gospodarki ważne będzie nawiązywanie współpracy z przedsiębiorcami, służącej rozwojowi i promocji szkolnictwa zawodowego na terenie KOF. Kształcenie powinno być ukierunkowane na przyszłe potrzeby gospodarki regionu.

Dla dalszego rozwoju gospodarczego KOF kluczowe będzie powiązanie istniejących atutów i zasobów, przede wszystkim tworzenie synergii pomiędzy biznesem, oświatą i samorządami. Oznacza to rozwijanie partnerskiego podejścia do moderowania rozwoju gospodarczego. Rolą samorządów, przy współpracy z przedsiębiorcami oraz IOB będzie moderowanie procesów rozwojowych oraz docelowo kierowanie interwencji rozwoju, np. infrastruktury, systemu oświaty, na potrzeby rozwoju gospodarczego. Dla wymiaru gospodarczego szczególnie ważne będą inwestycje i działania związane z rozwojem połączeń komunikacyjnych, co wzmocni potencjał i dostępność do rynku pracy oraz kadr dla przedsiębiorców.

Ważnym kierunkiem działania będzie tworzenie warunków do inwestowania na terenie KOF. Poszczególni partnerzy posiadają różnorodny zasób terenów inwestycyjnych. Dążyć będą do stworzenia wspólnej oferty inwestycyjnej, w tym również do wzmocnienia narzędzi i sposobu obsługi inwestorów.

Priorytet 2.2. Bogata oferta edukacyjna powiązana z potrzebami rynku pracy

Kielecki Obszar Funkcjonalny, podobnie jak przestrzeń kraju, doświadczać będzie skutków zmian demograficznych. Widoczne są one m. in. w zmniejszającej się liczbie osób w wieku produkcyjnym, przy jednoczesnym zwiększaniu liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Polska doświadczy zjawiska depopulacji, która w szczególnej skali wystąpi po 2030 roku. Prognozować należy również napływ migrantów spoza Unii Europejskiej. Te zjawiska w istotny sposób determinować będą sposób funkcjonowania gospodarki KOF, usług społecznych i wreszcie społeczeństwa. Podtrzymanie konkurencyjności gospodarki i spójności społecznej zależeć będzie od jakości i dostępności kadr na rynku pracy. Rozwój systemu edukacji i opieki nad dziećmi na obszarze KOF kierunkować się będzie na efektywniejsze wykorzystanie posiadanych przez poszczególnych partnerów zasobów. Oznacza to zwiększenie spójności poszczególnych etapów kształcenia, tak aby docelowo system edukacji był na tyle atrakcyjny, aby zatrzymać młode osoby i dać im szansę na rozwój osobisty i zawodowy. Nie bez znaczenia będzie dostosowanie systemu edukacji i wychowania do potrzeb integracji osób pochodzących spoza Unii Europejskiej.

Szczególną rolę w kształtowaniu dostępności do edukacji w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym pełnić będzie system komunikacji publicznej. Będzie on niezwykle ważny dla utrzymania konkurencyjności kształcenia na poziomie ponadpodstawowym, w tym zawodowym oraz wyższym.

W zakresie kształcenia wyższego realizowanego w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym, należy dążyć do wzmocnienia jego prestiżu, jakości nauczania, wzmocnienia kadry dydaktycznej oraz zdolności prowadzenia prac badawczo-rozwojowych.

W kontekście rozwoju jakości i dostępności edukacji, należy wspomnieć o luce kadrowej, która w perspektywie dekady może się pogłębić. W tym kontekście partnerzy KOF dążyć będą do zapewnienia optymalnej dostępności do kadr oświaty i edukacji, zabezpieczających wysoki poziom edukacji.

Ważnym zagadnieniem dla podtrzymania konkurencyjności gospodarki na terenie KOF będzie wzmacnianie i rozwijanie dualnego systemu kształcenia zawodowego. Kształcenie na potrzeby gospodarki odbywać się będzie w sposób praktyczny, przy aktywnym udziale przedsiębiorców. Podstawy dla tego systemu zostały już na terenie KOF stworzone. Powstało m. in. nowoczesne Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego „CK Technik” w Kielcach. Kształcenie na terenie KOF realizowane będzie z uwzględnieniem potrzeb gospodarki.

Tabela 4. Kierunki działań ujęte w Celu strategicznym 2. Konkurencyjna gospodarka i rynek pracy

Priorytety	Kierunki działań
<p>2.1. KOF współpracujący z biznesem</p>	<p>2.1.1. Rozwinięcie wspólnej oferty inwestycyjnej z uwzględnieniem potencjałów i potrzeb partnerów KOF i jej promowanie.</p> <p>2.1.2. Rozwój obsługi inwestorów zainteresowanych lokalizacją inwestycji na terenie KOF, w tym poprzez digitalizację i udostępnienie danych.</p> <p>2.1.3. Rozwijanie infrastruktury i rozwiązań kluczowych dla lokowania się i rozwijania nowych i istniejących przedsiębiorstw, w tym infrastruktury terenów inwestycyjnych, dróg dojazdowych, systemu komunikacji publicznej – przy ścisłej współpracy z biznesem.</p> <p>2.1.4. Wspieranie rozwoju specjalizacji gospodarczych KOF w oparciu o zasoby i tradycje.</p> <p>2.1.5. Rozwijanie sieci IOB i ich oferty.</p> <p>2.1.6. Wspieranie rozwoju innowacji przedsiębiorstw, w tym poprzez współpracę z IOB, uczelniami, działalność szkoleniową.</p> <p>2.1.7. Stworzenie przedsięwzięć, produktów i procesów, budujących synergię między biznesem, oświatą i samorządem.</p>

2.2. Bogata oferta edukacyjna powiązana z potrzebami rynku pracy

2.2.1. Kształtowanie infrastruktury i oferty edukacyjnej zmierzające do kreowania KOF jako obszaru będącego centrum dobrej jakości edukacji.

2.2.2. Promocja i wzmocnienie prestiżu kształcenia ponadpodstawowego i wyższego na terenie KOF.

2.2.3. Rozwój dualnego modelu kształcenia i współpraca z biznesem w tworzeniu kierunków kształcenia pod potrzeby lokalnej gospodarki

2.2.4. Kształcenie i doksztalcanie kadr na potrzeby lokalnej gospodarki

2.2.5. Tworzenie systemu zachęt dla absolwentów szkół średnich i wyższych do pozostania na obszarze KOF

Cel 3. Silny region turystyczny bazujący na dziedzictwie kulturowym, historycznym i przyrodniczym

Priorytet 3.1. Rozwinięta infrastruktura turystyczna

Potencjał przyrodniczy oraz związany z dziedzictwem kulturowym, uzupełniony o sferę usług, tworzy warunki do rozwoju turystyki. Aby wykorzystać ten potencjał, partnerzy samorządowi będą inwestować w infrastrukturę turystyczną oraz będą tworzyć warunki do rozwoju usług turystycznych. Na obszarze KOF oferta turystyczna nie jest odpowiednio powiązana, tym samym nie wykorzystuje się efektu synergii. Związane jest to między innymi z niedostatecznie rozbudowanym systemem ścieżek rowerowych, deficytem bazy noclegowej. Część obiektów kultury, stanowiących potencjał turystyczny, znajduje się w złym stanie. Wybrane i promowane atrakcje turystyczne mają swoje ograniczenia w dostępności.

Partnerzy KOF dążyć będą do wzmocnienia i rozwoju infrastruktury, która poprawi przede wszystkim dostępność do atrakcji turystycznych, pozwoli lepiej je ze sobą powiązać, a także wykreuje nowe produkty turystyczne, np. związane z turystyką historyczną czy kulinarną. W tym celu zmierzać będą do stworzenia zintegrowanego systemu ścieżek i infrastruktury rowerowej oraz wspierać będą działania z zakresu rozwoju bazy noclegowej.

Rozwijając infrastrukturę turystyczną warto zwrócić uwagę na zagospodarowanie terenów wokół zbiorników wodnych; np. budowie małej infrastruktury takiej jak wieże widokowe, punkty regeneracji. Konieczne jest rozwijanie informacji turystycznej oraz budowa

i modernizacja lokalnych ośrodków tradycji kulturowej. Pozwoli to wyeksponować posiadane walory przyrodnicze i kulturowe.

Partnerzy KOF prowadzić będą działania z zakresu renowacji zabytkowych obiektów ważnych dla zachowania i eksponowania dziedzictwa kulturowego i historii, renowacji istniejących szlaków turystycznych i obszarów przyrodniczych oraz budowy i rozwoju ścieżek dydaktycznych i ekologicznych. Ważne przy tym będzie rozwijanie infrastruktury turystycznej w układach sieciowych, tj. pozwalających na uzyskanie efektów synergii.

Partnerzy KOF zamierzają prowadzić wspólnie działania zmierzające do przygotowania i promowania terenów inwestycyjnych pod funkcje turystyczne, które pozwolą powiązać efekty interwencji publicznej z możliwościami rozwoju usług turystycznych.

Priorytet 3.2. Silna marka turystyczna

Atutem Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego jest położenie geograficzne w Górach Świętokrzyskich, występowanie atrakcji przyrodniczych rozpoznawalnych w skali kraju (np. Jaskinia Raj, Dąb Bartek), atrakcyjne turystycznie formy krasowe reprezentujące różne okresy geologiczne; liczne zabytkowe pozostałości historycznego górnictwa kruszcowego i skalnego oraz wysoki poziom pokrycia obszaru formami ochrony przyrody. Ponadto na terenie KOF znajduje się pięć Parków Krajobrazowych oraz ich otulin a także 25 rezerwatów przyrody.

Potencjał obszaru tworzy duża liczba oznakowanych szlaków turystycznych PTTK oraz szlaków pieszo-rowerowych wyznaczonych przez poszczególnych partnerów KOF. Warto także wskazać na silne związki KOF z życiem i twórczością wybitnych literatów czyli Henrykiem Sienkiewiczem oraz Stefanem Żeromskim. Ponadto na obszarze KOF występuje duża liczba obiektów zabytkowych, w szczególności w historycznych miastach jak Kielce, Chęciny i Chmielnik.

Ważny walor turystyczny KOF stanowi innowacyjna organizacja jaką jest Geopark Świętokrzyski, obejmujący obszar pięciu gmin: Kielce, Chęciny, Morawica, Nowiny i Piekoszów, a jego granice pokrywają się z granicami administracyjnymi wymienionych jednostek samorządu terytorialnego. Głównym celem Geoparku jest promocja i rozwój geoturystyki w oparciu o unikatowe walory dziedzictwa geologicznego oraz powiązanej z nim przyrody ożywionej i dziedzictwa kulturowego. Należy zaznaczyć, że rozwój niniejszej turystycznej marki terytorialnej jest bardzo istotny dla całego KOF. Jest to inicjatywa, która stanowi główną oś rozwoju w zakresie turystyki i wzmacnia ochronę zasobów obszaru. 21 kwietnia 2021 roku na podstawie decyzji Zarządu UNESCO, Geopark Świętokrzyski uzyskał oficjalnie status Światowego Geoparku UNESCO. Dołączył tym samym do Światowej Sieci Geoparków (Global Geoparks Network), obejmującej aktualnie 177 geoparków z 46 krajów na całym świecie.

Potencjał dla rozwoju dotyczy zasadniczo całego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, predysponuje do kształtowania regionu turystycznego, będącego również rozpoznawalną marką. Warto przy tym dodać, iż w przypadku rozwoju turystycznego obszaru KOF należy uwzględnić poprawiającą się dostępność komunikacyjną w szczególności względem dużych miast, m. in. Warszawy, Łodzi, Krakowa.

Budując markę turystyczną należy podkreślić jej wyjątkowość oraz niepowtarzalność. Regionalną specjalizacją turystyczną KOF mogą być: geoturystyka, turystyka aktywna oraz turystyka kulinarna. W ostatnim z wymienionych przypadków wynika to m. in. z bogatego dziedzictwa regionalnych potraw, niespotykanych w innych częściach kraju (np. przoki z grzybkami, goły na mleku, gołosz, męcybuły, gęsie pipki, kugiel). Innym przykładem specjalizacji może być sport motorowy. Na terenie KOF w gminie Miedziana Góra zlokalizowany jest Ośrodek Sportowo – Turystyczny Moto Raj z Torem Kielce, który jest najstarszym (1978 r.) i nielicznym tego typu obiektem w Polsce.

Potencjał rozwoju funkcji turystycznej związany jest z popytem wewnętrznym, który przejawia się m. in. aktywnością sportową, rekreacyjną i wypoczynkową. Tworzy to szansę na rozwój turystyki weekendowej.

Wspierając rozwój turystyki KOF, partnerzy będą dążyć do wykreowania marki turystycznej KOF i zorganizowania wspólnego systemu promocji turystycznej. Zakłada się pakietowanie wybranych atrakcji i produktów, w szczególnej łączności z koncepcją promocji Województwa Świętokrzyskiego, co zwiększy zasięg i skuteczność przekazu promocyjnego. Promocja powinna być kierowana nie tylko do odbiorcy krajowego, ale także zagranicznego, co powinno zwiększyć niewielki obecnie udział turystów zagranicznych w ogólnej liczbie turystów odwiedzających KOF.

Wspólne działania partnerów KOF prowadzone będą w kierunku pełniejszego wykorzystania potencjału turystycznego. Istotne będzie sieciowanie oferty turystycznej, ponieważ obecnie na obszarze KOF mamy do czynienia z jej dużym rozproszeniem i punktowym charakterem.

Partnerzy KOF zakładają stworzenie wspólnej bazy i systemu informacji turystycznej, w tym dążenie do powiązania w strukturze przestrzennej KOF ważnych atrakcji turystycznych. Istotne w tym zakresie będzie budowanie spójności ponadlokalnej istniejącego systemu obsługi ruchu turystycznego oraz promocji turystycznej.

Tabela 5. Kierunki działań ujęte w Celu strategicznym 3. Silny region turystyczny bazujący na dziedzictwie kulturowym, historycznym i przyrodniczym

Priorytety	Kierunki działań
3.1. Rozwinięta infrastruktura turystyczna	3.2.1. Wspieranie rozwoju infrastruktury turystycznej w celu podnoszenia jej standardów i konkurencyjności.

Priorytety	Kierunki działań
	<p>3.1.2 Stworzenie spójnej infrastruktury sieci szlaków, tras, ścieżek turystycznych.</p> <p>3.1.3. Wzmocnienie potencjału wiodących atrakcji turystycznych.</p> <p>3.1.4. Renowacja zabytkowych obiektów o znaczeniu kulturowym i historycznym.</p> <p>3.1.5. Renowacja istniejących szlaków turystycznych i obszarów przyrodniczych.</p> <p>3.1.6. Budowa i rozwój ścieżek dydaktycznych i ekologicznych.</p> <p>3.1.7. Przygotowanie i promowanie terenów pod funkcje turystyczne.</p> <p>3.1.8. Wzmocnienie potencjału turystycznego marki terytorialnej Geoparku Świętokrzyskiego – Światowego Geoparku UNESCO poprzez budowę i modernizację infrastruktury turystycznej.</p>
<p>3.2. Silna marka turystyczna</p>	<p>3.2.1. Stworzenie wspólnej bazy informacji turystycznej.</p> <p>3.2.2. Identyfikacja i waloryzacja atrakcji turystycznych na potrzeby stworzenia wspólnej oferty produktów turystycznych.</p> <p>3.2.3. Kształtowanie i komercjalizacja produktów turystycznych w szczególności bazujących na dziedzictwie kulturowym, historycznym i przyrodniczym.</p> <p>3.2.4. Sieciowanie oferty turystycznej, w tym uwzględniającej turystykę profilowaną.</p> <p>3.2.5. Organizacja formuły współpracy przy tworzeniu marki turystycznej KOF, produktów turystycznych oraz wspólnej promocji oferty turystycznej.</p> <p>3.2.6. Stworzenie i promowanie marki turystycznej KOF.</p> <p>3.2.7. Wykorzystanie światowej marki Geoparku UNESCO w promowaniu walorów geologicznych, przyrodniczych i krajobrazowych KOF.</p>

Cel 4. KOF dostępny i zintegrowany komunikacyjnie

Priorytet 4.1. Rozwinięta infrastruktura komunikacyjna

Kwestie dostępności komunikacyjnej są kluczowe dla zrównoważonego rozwoju obszaru KOF. Są one przekrojowe dla celów społecznych, gospodarczych i środowiskowych. Najważniejsze inwestycje i rozwiązania poprawiające wewnętrzną dostępność komunikacyjną opierać się będą na istniejącym układzie drogowym. Układ drogowy Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego nie osiągnął jeszcze ostatecznego kształtu. Do ważnych i oczekiwanych w perspektywie dekady inwestycji należy zaliczyć budowę drogi ekspresowej S74. Wskazane jest również uzupełnienie układu drogowego o obwodnicę wschodnią i południową Kielc. Z perspektywy rozwoju KOF kwestia wypracowania ostatecznego przebiegu wschodniej obwodnicy miasta Kielce i sprawnego połączenia jej z projektowaną obecnie drogą S-74 ma znaczenie priorytetowe.

Obecnie deficyty powiązań drogowych dotyczą w szczególności powiązań pomiędzy gminami leżącymi w dalszej odległości od Kielc. Przy projektowaniu nowych rozwiązań komunikacyjnych należy zwrócić szczególną uwagę na potrzeby i opinie mieszkańców. Inwestycje powinny być prowadzone z uwzględnieniem konsultacji społecznych. Dla mieszkańców i pracodawców z KOF ważny będzie rozwój komunikacji publicznej, który powinien ponadto uwzględniać kwestie środowiskowe (nisko i zeroemisyjność). Powinien być on ukierunkowany na poprawę dostępności do Kielc, jak też miejsc ważnych ze względu na dojazdy do pracy. Ważnymi inwestycjami w tym zakresie będą węzły przesiadkowe oraz zabieganie o szybszą modernizację, przebudowę, rozbudowę infrastruktury drogowej. W ten sposób możliwe będzie odciążenie przestrzeni miejskich z ruchu samochodów, co poprawi stan powietrza, jak i jakość życia.

Partnerzy KOF uczestniczyć będą aktywnie w pracach nad rozwojem systemów i połączeń komunikacyjnych w ujęciu regionalnym i krajowym, co pozwoli powiązać obszar KOF efektywniej z przestrzenią kraju. Oczekuje się, iż istotniejszą rolę w komunikacji odgrywać będzie kolej. Obecnie brak jest m. in. powiązania kolejowego obszaru KOF z Centralną Magistralą Kolejową oraz na perspektywicznym kierunku Busko-Zdrój — Żabno. Stan linii kolejowych określany jest jako zły. Wymaga to przebudowy linii kolejowej znaczenia państwowego nr 8 Warszawa-Kraków, przebudowy linii kolejowej nr 61 Kielce-Fosowskie wraz z budową łącznicy kolejowej w Czarnicy w celu uzyskania połączenia z Centralną Magistralą Kolejową oraz budowy i przebudowy linii kolejowej nr 73.

Priorytet 4.2. Bezemisyjna i niskoemisyjna mobilność oraz dostępna komunikacja publiczna

System komunikacji publicznej będzie swoistym krwioobiegami dla spójności społecznej oraz utrzymania konkurencyjności gospodarki i rynku pracy. Przestrzeń KOF nasycona jest nierównomiernie usługami publicznymi. Im dalsza odległość od Kielc, tym dostępność do usług maleje. Dostępność do usług publicznych należy postrzegać również w wymiarach lokalnych. Dla przykładu dotychczasowy rozwój połączeń komunikacji publicznej w gminach podmiejskich Kielc realizowany był z myślą lepszego połączenia z przestrzenią miejską. Obecnie deficyty w tych gminach występują w połączeniach wewnątrz gminy i pomiędzy gminami, co utrudnia korzystanie z szeregu usług na poziomie lokalnym, np. administracji, pomocy społecznej, opieki zdrowotnej, kultury, sportu, rekreacji i oferty turystycznej. Warto również dodać, iż obszar KOF doświadcza zjawiska starzenia się społeczeństwa. Mobilność starszych osób jeszcze w większym stopniu zależeć będzie od dostępności do komunikacji publicznej. Podobny problem dotyka również młodzieży szkolnej, dojeżdżającej do szkół na terenie miast oraz studentów.

Partnerzy KOF dążyć będą do integracji różnych środków komunikacji, w której wiodącą rolę odgrywać będzie komunikacja zbiorowa, w szczególności z wykorzystaniem istniejącej infrastruktury drogowej oraz kolejowej. Narzędziem integrującym komunikację publiczną na obszarze KOF może być m.in. wprowadzenie wspólnego biletu. Partnerzy KOF powinni rozpocząć rozmowy na temat przyjęcia takiego rozwiązania. Coraz istotniejszą rolę w komunikacji odgrywać będzie rower i inne środki komunikacji indywidualnej. Partnerzy dążyć będą do rozwijania spójnej i wygodnej dla mieszkańców, funkcjonalnej sieci dróg i ścieżek rowerowych. Sieć rowerowa rozwijać się będzie w odniesieniu do potrzeb codziennego przemieszczania się mieszkańców, integrując się m. in. z komunikacją publiczną. Infrastruktura rowerowa rozwijana będzie również z myślą o funkcji rekreacyjnej i turystycznej.

Kwestie szczegółowych rozwiązań w zakresie sposobu rozwoju i organizacji mobilności na terenie KOF ujęte zostały w Planie Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Kielc i Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego (SUMP KOF).

Tabela 6. Kierunki działań ujęte w Celu strategicznym 4. KOF dostępny i zintegrowany komunikacyjnie

Priorytety	Kierunki działań
4.1. Rozwinięta infrastruktura komunikacyjna	4.1.1. Tworzenie i rozwój spójnej sieci infrastruktury drogowej na obszarze KOF. 4.1.2. Tworzenie i rozwój spójnej sieci dróg i ścieżek pieszo-rowerowych na obszarze KOF.

4.1.3. Poprawa dostępności komunikacyjnej obszarów wykluczonych oraz ważnych ze względów gospodarczych.

4.1.4. Realizacja inwestycji przyczyniających się do poprawy bezpieczeństwa, w tym infrastruktury oświetleniowej przystanków autobusowych i bezpiecznych przejść dla pieszych.

4.1.5. Rozwój szlaków komunikacyjnych w powiązaniu z ofertą turystyczną.

4.1.6. Wspieranie rozwoju infrastruktury na rzecz zrównoważonej mobilności na obszarze KOF.

4.1.7. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej Kielc jako rdzenia KOF.

4.2.1. Rozwój zeroemisyjnego taboru komunikacji publicznej.

4.2.2. Wspieranie rozwoju punktów i miejsc ładowania pojazdów elektrycznych.

4.2.3. Rozwój sieci połączeń komunikacji publicznej w celu poprawy skomunikowania obszaru KOF, w tym uzgadnianie siatek połączeń z sąsiednimi gminami.

4.2.4. Prowadzenie działań edukacyjnych i promocyjnych na rzecz zrównoważonej mobilności.

4.2.5. Rozwój infrastruktury liniowej i punktowej oraz systemów teleinformatycznych służących funkcjonowaniu transportu zbiorowego (np. buspasy, pętle autobusowe, przystanki autobusowe, dojścia do przystanków, systemy informacji pasażerskiej, systemy biletowe i płatności za przejazdy, systemy informatyczne do zarządzania operacyjnego dworcami autobusowymi).

**4.2. Bezemisyjna
i niskoemisyjna mobilność
oraz dostępna komunikacja
publiczna**

Cel 5. Zrównoważony rozwój i zachowany potencjał przyrodniczy

Priorytet 5.1. KOF przystosowany do zmian klimatu

Problemy dotyczące ochrony środowiska na obszarze KOF są zasadniczo przekrojowe i charakterystyczne dla jego całej przestrzeni, część jest jednak kształtowana specyfiką danego miejsca. Do kwestii problemowych, które dotyczą całej przestrzeni KOF należy zaliczyć kwestie jakości powietrza atmosferycznego, determinowaną głównie niską emisją. Problemem przekrojowym jest oczywiście kwestia dostosowania się do zmian klimatycznych, z tą różnicą, że poszczególne obszary KOF wymagają specyficznego podejścia do tematu kryzysu klimatycznego. Wymiar zmian klimatycznych przejawia się między innymi w zagrożeniu powodziowym oraz zagrożeniu podtopień, wywołanych przez nawalne deszcze.

Kolejną ważną kwestią odnoszącą się do wymiaru zmian klimatycznych jest przeciwdziałanie suszy. Zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej należy promować i w pierwszej kolejności rozważać działania zakładające naturalne metody retencji, a budowanie retencji sztucznej należy traktować jako działania ostatecznego wyboru.

Partnerzy KOF dążyć będą do podniesienia świadomości ekologicznej mieszkańców, m. in. poprzez działania edukacyjne, wspieranie rozwiązań z zakresu wymiany źródeł ciepła, promocję odnawialnych źródeł energii, czy też działania realizowane przy współpracy z organizacjami i podmiotami zajmującymi się ochroną przyrody. Ważne w kontekście społecznego odbioru i budowy świadomości ekologicznej mieszkańców będą działania na rzecz rozwoju terenów zielonych. Działania te ukierunkowane będą m. in. na zwiększanie odporności przestrzeni na zjawiska kryzysowe, takie jak susze, upalne dni, czy też nawalne deszcze. Ważną rolę w tym względzie odgrywa Ogród Botaniczny w Kielcach będący komórką organizacyjną Geonatury Kielce. Jest to jedyny tego typu obiekt w województwie świętokrzyskim i jeden z nielicznych w centralnej Polsce, który w swoich kolekcjach zachowawczych zabezpiecza pulę genetyczną rzadkich gatunków roślin, których zasięgi zmieniają się wskutek zmian klimatycznych.

Dla części gmin, w tym głównie na obszarach wiejskich i mniejszych miejscowości, wciąż nierozwiązanym problemem jest gospodarka ściekowa. Oznacza to potrzebę inwestowania w rozwój sieci kanalizacyjnej lub rozproszone systemy oczyszczania ścieków. W zakresie problemu gospodarki ściekowej istnieje konieczność realizacji ustaleń Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (KPOŚK), w którym zostały ujęte kwestie uporządkowania gospodarki ściekami komunalnymi zgodnie z wymaganiami wynikającymi z dyrektywy 91/271/EWG, dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych.

Problemem nadal pozostaje kwestia właściwej gospodarki odpadami, także w kwestii segregacji odpadów. Na obszarze KOF występują dzikie wysypiska, problem zaśmiecenia oraz materiały zawierające azbest. Należy zatem rozwijać nowoczesne Punkty Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych oraz system gospodarki odpadami, który pozwoli osiągać cele związane z ograniczeniem ilości odpadów kierowanych do składowania, przy jednoczesnym wzroście poziomu odzysku surowców.

Ważnym działaniem dla KOF będzie monitorowanie stanu środowiska, w tym wody i powietrza. Monitoring środowiska powinien mieć wymiar nie tylko analityczny, ale jego wyniki powinny służyć działaniom informacyjnym, edukacyjnym oraz zapobiegawczym.

Dla KOF ważna będzie realizacja działań odnoszących się do konieczności zachowania naturalnej zdolności retencyjnej gruntów - czynnika szczególnie istotnego w kontekście kształtowania stanu zasobów wodnych, przeciwdziałania w występowaniu zjawisk ekstremalnych oraz adaptacji do zmian klimatu. Ważny przy tym będzie rozwój tzw. niebieskiej i zielonej infrastruktury w kontekście adaptacji do zmian klimatu oraz działania dot. promowania/wsparcia rozwiązań w zakresie zwiększania retencji, w tym zagospodarowania wód opadowych i roztopowych na terenie prywatnych posesji przy budynkach mieszkalnych i na terenach prywatnych przedsiębiorstw.

Priorytet 5.2. Wysoka efektywność energetyczna

Partnerzy KOF wspierać i rozwijać będą działania zmierzające do osiągnięcia wysokiej efektywności energetycznej obszaru. Kluczowy zakres interwencji skierowany będzie na wzmocnienie możliwości produkcji energii ze źródeł odnawialnych i zeroemisyjnych, która służyć będzie zarówno jednostkom samorządu terytorialnego i instytucjom publicznym, jak też mieszkańcom oraz przedsiębiorcom. Ważne będzie tworzenie ram i podstaw prawno-formalnych oraz technicznych umożliwiających lokowanie instalacji, które produkować będą energię ze źródeł odnawialnych oraz zeroemisyjnych.

Zakłada się, że produkcja energii z odnawialnych oraz zeroemisyjnych źródeł realizowana będzie w oparciu o potencjał podmiotów publicznych i prywatnych. Możliwa będzie m. in. budowa farm fotowoltaicznych, montaż paneli fotowoltaicznych na istniejących obiektach, jak też wdrażanie innych, dostosowanych do możliwości danego miejsca rozwiązań.

Komplementarnie do działań związanych z rozwojem zdolności produkcji energii z odnawialnych oraz zeroemisyjnych źródeł realizowane będą działania, których efektem będzie zmniejszenie zużycia energii. Przykładem takich działań będą termomodernizacje obiektów publicznych, jak też realizacja programów wspierających termomodernizacje realizowane przez mieszkańców i podmioty publiczne. Wspierane będą również działania zachęcające mieszkańców do wymiany ogrzewania na ekologiczne. Tym samym oprócz

wymiaru ekonomicznego osiągnąć będzie efekt ekologiczny, skutkujący poprawą jakości powietrza.

Partnerzy KOF, dążąc do kształtowania wizerunku obszaru o wysokiej efektywności energetycznej, podejmować będą działania zmierzające do wdrażania kompleksowych rozwiązań zmniejszających emisyjność obiektów publicznych. W praktyce oznacza to, że już od fazy budowy, czy też modernizacji takiego obiektu, poprzez fazę jego użytkowania, a nawet rozbioru, dążyć się będzie do stosowania rozwiązań, które pozwolą ograniczyć zużycie energii, zarówno cieplnej, jak też elektrycznej. Rozwiązania takie zintegrowane będą z zastosowaniem odnawialnych i zeroemisyjnych źródeł energii.

Partnerzy KOF, chcąc osiągnąć wysoką efektywność energetyczną obszaru, będą dążyć do tworzenia lub też bycia członkiem społeczności energetycznych, stanowiących istotną szansę współpracy regionalnej w zakresie energetyki.

Realizacja priorytetu zakładającego wysoką efektywność energetyczną obszaru KOF, wiązać będzie się z działaniami zmierzającymi do zwiększania produkcji i zużycia energii ze źródeł odnawialnych oraz zeroemisyjnych. Wymagać to będzie od partnerów KOF podejmowania wspólnych działań ukierunkowanych na modernizację i rozbudowę systemów infrastruktury sieci energetycznych jak też sieci ciepłowniczych.

Priorytet 5.3. Zachowany potencjał przyrodniczy i bioróżnorodność systemu ekologicznego

Zachowanie potencjału przyrodniczego i bioróżnorodności systemu ekologicznego wymaga zrównoważonego rozwoju Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego. Partnerzy dążyć będą do eksponowania przyrody i budowania społecznej wrażliwości na rzecz ochrony przyrody. W tym celu rozwijać będą infrastrukturę turystyczno-rekreacyjną przyjazną środowisku. Dążyć będą do ograniczania zabudowy na obszarach wrażliwych i cennych przyrodniczo, tak aby zachować bioróżnorodność i zróżnicowanie siedlisk. Wraz z partnerami społecznymi oraz instytucjami publicznymi realizować będą działania z zakresu czynnej i biernej ochrony przyrody, w tym działania popularyzujące przyrodę. Kluczowym obiektem spełniającym taką rolę jest Ogród Botaniczny w Kielcach, który prezentuje i zabezpiecza unikalną na skale krajową florę regionalną. Wiele roślin znajdujących się w poszczególnych kolekcjach zachowawczych Ogródu pochodzi bezpośrednio ze stanowisk naturalnych położonych w obrębie KOF.

Warto dodać, iż partnerzy KOF przy realizacji działań na rzecz przyrody mogą liczyć na współpracę z organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami publicznymi, realizującymi zadania czynnej i biernej ochrony przyrody. Podmioty te mogą wnieść potencjał wiedzy, zaangażowania oraz doświadczenia w realizacji działań edukacyjnych i w zakresie ochrony przyrody, w tym np. dotyczące rozwoju turystyki przyrodniczej, rozwoju infrastruktury turystycznej, kształtowania zasad polityki przestrzennej.

Ważną kwestią dla zachowania przyrody na obszarze KOF jest ciągłość i spójność obszarów chronionych. Szczególnie ważne jest to na styku obszarów chronionych oraz w odniesieniu do miejsc, które mogą być poddane znacznej presji urbanizacyjnej.

Z uwagi na potrzebę zrównoważonego rozwoju KOF, konieczna jest koordynacja procesów rozwoju przestrzennego. Kwestie rozwoju przestrzennego są widoczne w szczególny sposób na granicach administracyjnych poszczególnych gmin, czego przykładem mogą być zjawiska suburbanizacyjne zachodzące wokół Kielc, kwestie utrzymania spójności ochrony zasobów przyrodniczych, czy na przykład kwestia spójności układów komunikacyjnych, w tym np. dróg i ścieżek rowerowych. Większy nacisk należy położyć na lepszą współpracę samorządów i urbanistów w trakcie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na granicach gmin, ale także wspólną politykę przestrzenną przy inwestycjach strategicznych lub problematycznych, np. takich jak lokalizacja schronisk dla zwierząt, zakładów utylizacji odpadów, składowisk odpadów.

Nie bez znaczenia dla planowania przestrzennego będą działania na rzecz rozwoju aktywności gospodarczej. Partnerzy samorządowi KOF są świadomi deficytów w zakresie koordynowania planowania przestrzennego. Konieczne będzie podjęcie wysiłków na rzecz większej współpracy planistów przestrzennych z poszczególnych gmin, być może tworzenie wspólnych narzędzi i zasobów otwartych danych przestrzennych, które ułatwią koordynację. Ważnym zagadnieniem dla planowania przestrzennego będzie włączenie w procesy planistyczne mieszkańców i kształtowanie ich świadomości w zakresie zrównoważonego rozwoju. Partnerzy KOF dążyć będą do systematycznego powiększania powierzchni objętej planami zagospodarowania przestrzennego. Warto w tym miejscu wspomnieć o konieczności kreowania przemyślanej i racjonalnej gospodarki przestrzennej, mającej na celu oszczędną gospodarkę terenami, co powinno przejawiać się m.in. w prowadzeniu działań polegających w pierwszej kolejności na uzupełnianiu zabudowy tam, gdzie jest to uzasadnione, a nie przeznaczaniu kolejnych, nowych terenów pod zabudowę.

Tabela 7. Kierunki działań ujęte w Celu strategicznym 5. Zrównoważony rozwój i zachowany potencjał przyrodniczy

Priorytety	Kierunki działań
5.1. KOF przystosowany do zmian klimatu	<p>5.1.1. Podnoszenie świadomości ekologicznej i przyrodniczej mieszkańców.</p> <p>5.1.2. Rozwój niebiesko-zielonej infrastruktury, w tym również w planowanych inwestycjach publicznych i prywatnych.</p> <p>5.1.3. Zwiększenie zdolności retencyjnych obszaru KOF oraz racjonalne gospodarowanie zasobami wody.</p>

5.1.4. Zachowanie istniejących i tworzenie nowych terenów zielonych.

5.1.5. Wspieranie inwestycji i działań zmierzających do zeroemisyjności.

5.1.6. Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, w tym rozwój systemu kanalizacji i przydomowych oczyszczalni ścieków, w szczególności w mniejszych miejscowościach i na obszarach wiejskich.

5.1.7. Racjonalna gospodarka odpadami, w tym odpadami niebezpiecznymi, wraz z budową infrastruktury wspierającej segregację, w tym PSZOK.

5.1.8. Prowadzenie monitoringu stanu środowiska oraz działań informacyjnych w tym zakresie.

5.1.9. Rozbudowa Ogrodu Botanicznego w Kielcach jako ważnego centrum zachowania puli genetycznych roślin wrażliwych na zachodzące zmiany klimatyczne.

5.1.10. Zwiększenie odporności na klęski żywiołowe na terenie KOF poprzez doposażenie służb ratowniczych.

5.2.1. Termomodernizacja i wykorzystanie OZE oraz zeroemisyjnych źródeł energii w instytucjach publicznych

5.2.2. Wdrażanie rozwiązań w zakresie zmniejszania emisyjności obiektów publicznych

5.2.3. Podejmowanie działań wspierających mieszkańców i przedsiębiorców w procesie termomodernizacji oraz zmiany ogrzewania na ekologiczne.

5.2.4. Wspieranie i rozwijanie produkcji energii z odnawialnych oraz zeroemisyjnych źródeł (np. farmy fotowoltaiczne, panele fotowoltaiczne, farmy wiatrowe).

5.2.5. Wspieranie działań zmierzających do rozbudowy i modernizacji sieci energetycznych.

5.2.6. Podejmowanie działań likwidujących bariery formalno-prawne umożliwiające rozwój OZE na terenie KOF, np. w zakresie zapisów prawa miejscowego.

5.2. Wysoka efektywność energetyczna

5.3. Zachowany potencjał przyrodniczy i bioróżnorodność systemu ekologicznego

- 5.3.1. Zwiększanie powierzchni terenów biologicznie czynnych, charakteryzujących się wysokim poziomem bioróżnorodności.
- 5.3.2. Wspólne uzgadnianie zapisów Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego w duchu idei zrównoważonego rozwoju.
- 5.3.4. Ochrona terenów cennych przyrodniczo i ich racjonalne udostępnianie.
- 5.3.5. Ograniczenie zabudowy na terenach wrażliwych i cennych przyrodniczo (np. Natura 2000).
- 5.3.6. Wspieranie ochrony i zachowania zasobów przyrodniczych KOF.
- 5.3.7. Popularyzacja wiedzy na temat walorów przyrodniczych KOF wśród mieszkańców i turystów.
- 5.3.8. Zwiększenie powierzchni obszarów objętych planowaniem przestrzennym.
- 5.3.9. Zwiększanie aktywnego udziału mieszkańców w procesie planowania przestrzennego.
- 5.3.10. Zwiększenie roli Ogrodu Botanicznego w Kielcach jako ważnego ośrodka zachowania różnorodności biologicznej oraz zabezpieczenia rzadkich i ginących gatunków roślin, ze szczególnym uwzględnieniem flory KOF.

7. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

7.1. Założenia struktury funkcjonalno-przestrzennej w kontekście ustaleń Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej wiąże zagadnienia społeczno-gospodarcze z przestrzennymi. Podstawą prawną dla modelu jest ustawa³ o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. **Model struktury funkcjonalno-przestrzennej jest integralną częścią Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ i odnosi się do jej pełnej treści.** Ma obrazować rozwój w perspektywie realizacji średniookresowych celów strategii w przestrzeni, oraz w kontekście potencjalnych przeobrażeń przestrzeni odpowiadając na megatrendy i długoterminowe wyzwania rozwojowe zawarte w dokumentach szczebla państwowego, wojewódzkiego, ponadlokalnego oraz lokalnego.

Na strukturę funkcjonalną Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego składają się: ośrodek wojewódzki — rdzeń obszaru i 12 gmin. Obszar tworzą gminy sąsiadujące z Kielcami, oraz gminy Chęciny, Strawczyn, Zagnańsk, Pierzchnica i Chmielnik.

Struktura osadnicza Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego jest czytelna. **Jedynym ośrodkiem o znaczeniu ponadlokalnym jest Miasto Kielce – siedziba województwa, które w roku 2021 według danych GUS było zamieszkiwane przez 185 478 osób (około 55% populacji KOF-u).** Jako stolica regionu skupia funkcje: administracyjno-usługową, wystawienniczo-konferencyjną, przemysłową, kulturalną, sportowo-rekreacyjną i mieszkaniową. Ponadto miasto stanowi miejsce koncentracji wysoko zorganizowanych usług o znaczeniu krajowym i międzynarodowym w zakresie: leczenia szpitalnego (Świętokrzyskie Centrum Onkologii, Wojewódzki Szpital Zespolony, Świętokrzyskie Centrum Matki i Noworodka, Świętokrzyskie Centrum Psychiatrii, Szpital Kielecki św. Aleksandra, Szpital MSWiA), szkolnictwa wyższego (Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Politechnika Świętokrzyska), organizacji konferencji i wystaw (II w Europie Środkowo-Wschodniej i II w Polsce ośrodek targowy — Targi Kielce, Centrum Kongresowe Targi Kielce), sektora budownictwa oraz przemysłu materiałów budowlanych, metalowego i maszynowego. Kielce skupiają na swym obszarze szereg funkcji kulturalnych. Ponadto ważną rolę w mieście odgrywa funkcja sportowo-rekreacyjna za

---

³ Projekt zmiany ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, oraz niektórych innych ustaw przyjęty przez RM dnia 10 grudnia 2019.

sprawą liczących się w kraju klubów sportowych. Stolica regionu posiada również potencjał w postaci zabytków, cennego krajobrazu, rezerwatów przyrody, w tym prezentujących unikalną budowę geologiczną, które wraz z muzeami i galeriami sztuki, oraz hotelami i innymi obiektami noclegowymi sprzyjają rozwojowi turystyki.⁴

Położenie gmin względem Kielc w istotny sposób determinuje ich funkcje społeczno-gospodarcze. Gminy z obszaru KOF posiadają głównie funkcje: mieszkaniową, turystyczną, sportowo-rekreacyjną, usługową, przemysłową, przy zanikającej funkcji rolniczej. Miejscowości gminne położone najbliżej rdzenia obszaru funkcjonalnego oraz z najlepszym skomunikowaniem pełnią przede wszystkim funkcje mieszkaniowe i mieszkaniowo-usługowe.

Strukturę osadniczą Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego poza Kielcami tworzą nieduże miejscowości, z których część pełni rolę lokalnych ośrodków rozwoju. Są to miejscowości gminne, w których koncentruje się funkcja administracyjna i edukacyjna, częściowo gospodarcza. Jednocześnie **część tych ośrodków posiada funkcje specyficzne o zasięgu ponadlokalnym.** Związane jest to z lokalizacją ważnych dla rozwoju regionu i obszaru miejsc związanych m. in. z turystyką lub wybranymi funkcjami usługowymi.

Kielecki Obszar Funkcjonalny charakteryzuje się znacznymi zmianami demograficznymi. Związane są one zarówno z procesami naturalnymi (przewaga zgonów nad urodzeniami), jak też czynnikami migracyjnymi. Ogółem w latach 2015-2020 w gminach KOF nastąpił spadek liczby ludności o 1,6%. W latach 2015-2020 znaczny wzrost liczby mieszkańców odnotowano w gminach Mastów (9,9%), Morawica (9,6%), Miedziana Góra (9,5%), Górno (6,7%), Strawczyn (4,4%). Z kolei największy spadek liczby ludności dotyczył gmin Chmielnik (-4,1%), Zagnańsk (-3,2) i miasta Kielce (-5,4%).

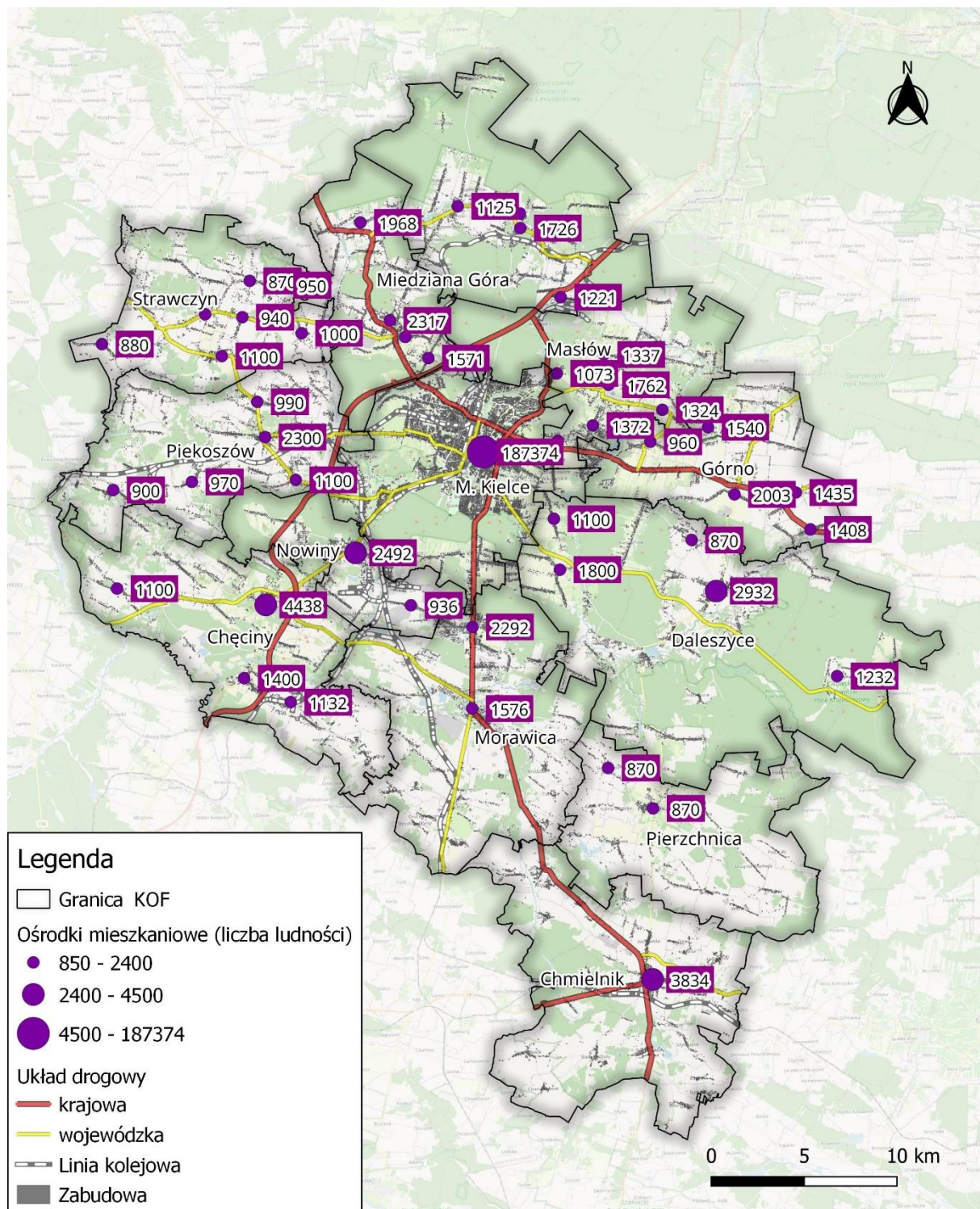
Jak wskazuje Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego największym problemem gmin zlokalizowanych w otoczeniu miasta Kielce, jest nadmierne, niewynikające z rzeczywistego zapotrzebowania związane z wzrostem demograficznym, wyznaczanie nowych terenów pod zabudowę, głównie mieszkaniową.

---

⁴ Za: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego

Mapa 1. Układ osadniczy Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Źródło: opracowanie własne

Gminy tworzące obszar funkcjonalny połączone są z Kielcami ciągami komunikacyjnymi, w tym DK7 oraz DK73 i DK74. Drogi krajowe stanowią główną oś komunikacyjną dla większości gmin tworzących Kielecki Obszar Funkcjonalny. Gmina Daleszyce powiązana jest

z Kielcami drogą wojewódzką, gmina Pierzchnica jest jedyną, która nie posiada na swoim obszarze dróg krajowych i wojewódzkich.

Podstawowym węzłem komunikacyjnym obszaru funkcjonalnego o znaczeniu krajowym są Kielce. Do węzłów regionalnych, zgodnie z „Programem Rozwoju Infrastruktury Transportowej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020” zaliczony został **Chmielnik.**

W Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym znajdują się elementy europejskiej sieci kompleksowej: linia kolejowa nr 8 Warszawa Zachodnia-Kraków Główny Osobowy, linia kolejowa nr 61 Kielce — Fosowskie oraz droga ekspresowa S7 i droga ekspresowa S74. Stanowią one połączenie Kielc z bazową siecią europejską, w tym z węzłami tej sieci: Warszawą, Łodzią, Katowicami i Krakowem.

Przez obszar funkcjonalny przebiegają drogi krajowe nr: 7, 73, 74, 78, drogi wojewódzkie nr: 745, 748, 750, 752, 753, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 786 oraz linie kolejowe nr: 8, 61, 73, 70 i LHS. System ten uzupełniany jest siecią dróg powiatowych. Na obszarze KOF funkcjonuje również lotnisko lokalne w Masłowie obsługujące loty sportowe i dyspozycyjne małych samolotów pasażerskich.

Układ drogowy Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego nie osiągnął jeszcze ostatecznego kształtu. Do ważnych i oczekiwanych w perspektywie dekady inwestycji należy zaliczyć budowę drogi ekspresowej S74. Wskazane jest również uzupełnienie układu drogowego o obwodnicę wschodnią i południową Kielc.

Oczekuje się, iż istotniejszą rolę w komunikacji odgrywać będzie kolej. Obecnie brak jest m. in. powiązania kolejowego obszaru KOF z Centralną Magistralą Kolejową oraz na perspektywicznym kierunku Busko-Zdrój — Żabno. Stan linii kolejowych określany jest jako zły.

Istniejące powiązania komunikacją zbiorową wskazują pośrednio na siłę powiązań funkcjonalnych. Najgęstszą sieć komunikacji zbiorowej posiadają Kielce. W Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym podstawą funkcjonowania publicznego transportu zbiorowego jest system komunikacji autobusowej, którego Organizatorem jest Zarząd Transportu Miejskiego w Kielcach (w skrócie: ZTM), utworzony 1 lipca 2003 roku (powołany uchwałą Nr IX/156/2003 Rady Miejskiej w Kielcach) w formie zakładu budżetowego Gminy Kielce i przekształcony w jednostkę budżetową uchwałą Nr XVI/293/2007 Rady Miejskiej w Kielcach z dnia 25 października 2007r.

Zadaniem ZTM jest planowanie, organizacja i zarządzanie transportem zbiorowym na terenie Kielc i okolicznych gmin, które podpisały z miastem porozumienia w sprawie powierzenia Gminie Kielce organizacji komunikacji miejskiej na ich terenach. Na dzień 31 marca 2023r. ZTM obsługuje 10 okolicznych gmin, w tym 9 gmin należy do KOF, tj.: Chęciny, Daleszyce, Górno, Masłów, Miedziana Góra, Morawica, Nowiny, Piekoszów i Zagnańsk.

Świadczenie usług przewozowych realizowane jest przez Operatora wyłanianego w trybie ustawy Prawo Zamówień Publicznych. Na dzień 31 marca 2023 r. przewozy autobusowe na terenie miasta i na obszarach podmiejskich są realizowane na zlecenie ZTM przez Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji w Kielcach Sp. z o.o.

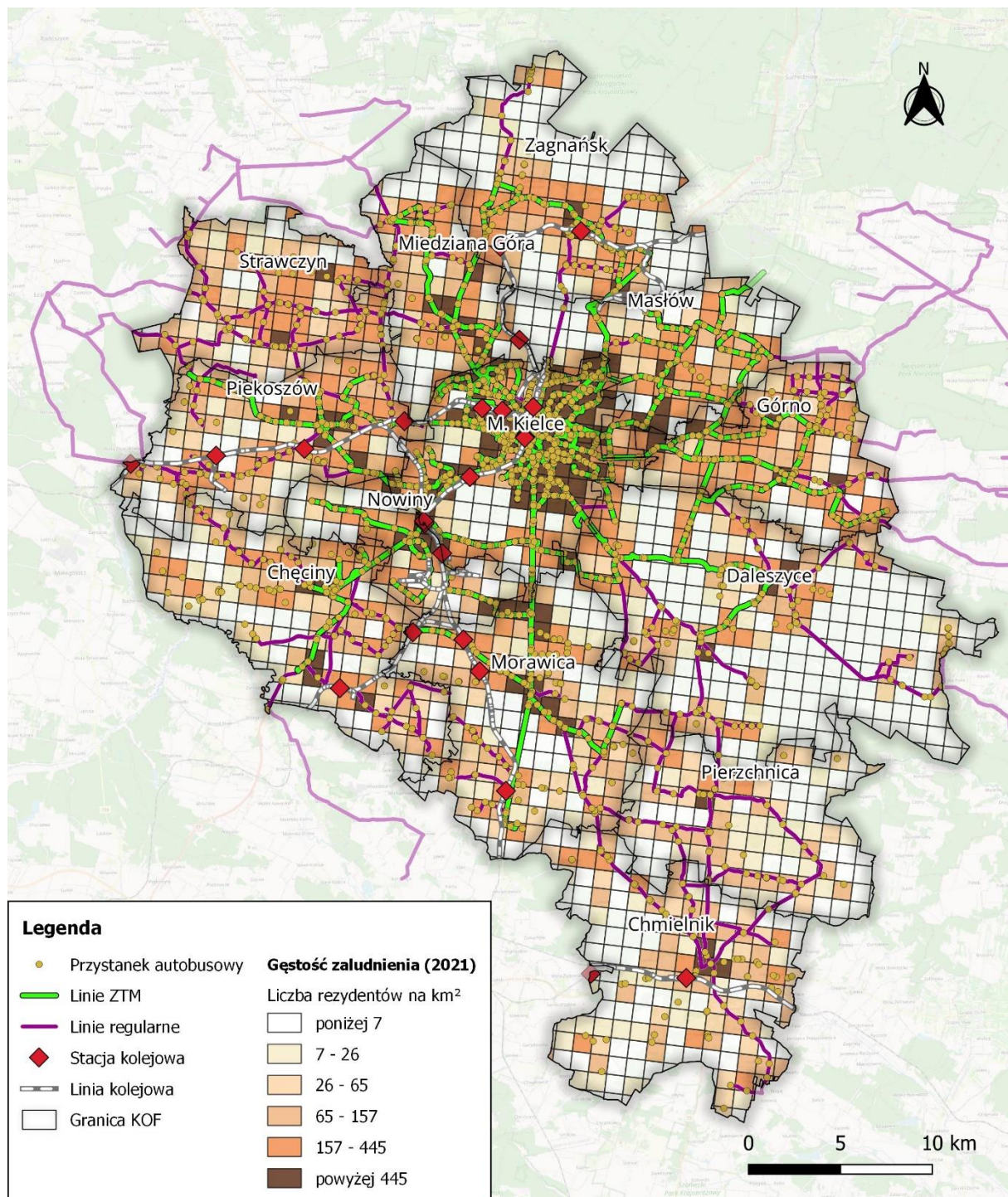
Przejazdy autobusowe w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym realizowane są również przez przewoźników prywatnych.

Na obszarze Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego widoczny jest deficyt powiązań poziomych, tj. pomiędzy poszczególnymi gminami, poza ośią połączeń z Kielcami. Problemy te występują również w obrębie poszczególnych gmin.

Siatka połączeń komunikacji zbiorowej, lokalizacja przystanków i gęstość zaludnienia wskazują na istnienie obszarów wykluczonych komunikacyjnie. Występują one między innymi w gminach: Strawczyn, Piekoszów, Chęciny, Morawica, Zagnańsk, Górno, Daleszyce Pierzchnica, Chmielnik.

Na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego cztery gminy posiadają stałe połączenia kolejowe z Kielcami. Są to gminy Morawica, Piekoszów, Nowiny i Zagnańsk. W przypadku tych gmin można mówić o znaczącej roli kolei w komunikacji zbiorowej (kilkanaście połączeń w ciągu doby z Kielcami).

Mapa 2. Sieć komunikacji zbiorowej w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym

Źródło: opracowanie własne

Potencjał rozwoju gospodarczego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego w istotny sposób kształtuje pozycja Kielc. Jednocześnie pozostały obszar KOF jest przestrzenią o względnie niedużym wewnętrznym zróżnicowaniu w rozmieszczeniu podmiotów gospodarczych.

W 2021 r. liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisana do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców wynosiła w całym Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym 1 355, co oznacza wzrost

w stosunku do 2015 r. o około 23,3%. W poszczególnych latach wartość tego wskaźnika przewyższała wartość dla całego województwa. Największy wzrost został odnotowany w przypadku gmin Chmielnik oraz Strawczyn, gdzie wyniósł powyżej 35%. Wzrost liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON w relacji do liczby ludności wskazuje na dwa zjawiska – migracje mieszkańców, którzy prowadzą działalność gospodarczą oraz lokowanie się nowych podmiotów gospodarczych.

Tabela 8. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności

Nazwa	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Zmiana %
Chęciny	679	692	703	742	772	812	859	26,5
Chmielnik	654	673	714	750	806	829	898	37,3
Daleszyce	916	934	977	1 006	1 039	1 082	1112	21,4
Górno	731	743	765	794	813	864	908	24,2
Masłów	1 027	1 054	1 078	1 090	1 139	1 190	1196	16,5
Miedziana Góra	977	987	1 011	1 062	1 081	1 127	1112	13,8
Morawica	936	981	1 009	1 070	1 132	1 185	1206	28,8
Nowiny	907	905	932	943	1 029	1 080	1157	27,6
Piekoszów	703	723	749	776	796	842	882	25,5
Pierzchnica	567	556	574	606	666	695	710	25,2
Strawczyn	723	716	731	801	841	905	979	35,4
Zagnańsk	810	827	831	853	872	903	1000	23,5
Kielce	1 457	1 462	1 466	1 447	1 479	1 524	1633	12,1
KOF	1 099	1 106	1 115	1 112	1 147	1 185	1355	23,3
Woj. świętokrzyskie	880	887	900	916	944	980	1044	39,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Struktura gospodarcza Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego jest zbliżona do struktury całego województwa. Zdecydowaną większość stanowią podmioty zakwalifikowane do ogólnej sekcji: pozostała działalność, w tym usługi. Odsetek podmiotów zakwalifikowanych do sekcji: przemysł i budownictwo wyniósł 21%, natomiast podmioty z kategorii rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo stanowiły 1% wszystkich podmiotów. Najwyższy odsetek udziału rolnictwa w strukturze gospodarki został odnotowany w przypadku gmin Zagnańsk i Pierzchnica (3%). W przypadku 4 gmin odsetek tego typu podmiotów wyniósł 0% – były to trzy gminy: Strawczyn, Piekoszów oraz Nowiny, a także jedyna gmina miejska, czyli Kielce.

Ważnym wskaźnikiem umożliwiającym wskazanie koncentracji miejsc pracy jest liczba pracujących na 1 000 mieszkańców.⁵ Wskazuje on na lokalizację większych zakładów pracy, a tym samym miejsc docelowych codziennych przemieszczeń.

Bardzo wysokimi wskaźnikami liczby pracujących w relacji do liczby mieszkańców charakteryzowały się Kielce (692,1) oraz gmina Nowiny (606,3). Wartość zbliżoną do średniej wojewódzkiej notowano w gminie Morawica (323,7). Na tle KOF wysoką wartość wskaźnika posiada gmina Chęciny (288,8). Najniższe wartości pracujących na 1000 mieszkańców odnotowano w gminach Górno (99,9) oraz Pierzchnica (103,3). Oznacza to, że mieszkańcy tych gmin w znacznym odsetku dojeżdżają do miejsc pracy poza granicami swoich gmin.

Na obszarze KOF notowano wzrost liczby osób pracujących w relacji do liczby mieszkańców. Oznacza to realny wzrost zatrudnienia, nawet przy uwzględnieniu spadku liczby mieszkańców. Warto podkreślić, iż wzrost zatrudnienia odnotowano w większości gmin. Tylko dwie gminy w analizowanym okresie odnotowały spadek pracujących. Była to gmina Miedziana Góra (spadek o 25%) oraz gmina Strawczyn (spadek o 5%). Najwyższy, tj. prawie 40% wzrost, odnotowała gmina Pierzchnica. W przypadku gminy Masłów wzrost wyniósł 29%. Pod względem liczby pracujących na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym wyróżniają się szczególnie dwie gminy: Kielce i Nowiny, gdzie wartości wyniosły powyżej 600 zatrudnionych na 1 000 mieszkańców.

Tabela 9. Pracujący na 1 000 ludności w wieku produkcyjnym

Nazwa	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Zmiana %
Chęciny	229,2	231,2	247,4	244,7	256,0	266,3	288,8	26,0
Chmielnik	167,1	170,8	176,9	182,4	184,4	194,3	196,2	17,4
Daleszyce	126,5	133,3	141,2	147,6	147,2	155,6	154,3	22,0
Górno	90,9	91,7	91,8	96,0	101,0	93,2	99,9	9,9
Masłów	115,5	106,1	125,4	134,3	140,0	133,9	149,1	29,1
Miedziana Góra	160,1	147,9	125,2	131,0	135,9	122,5	120,6	-24,7
Morawica	277,7	284,8	277,8	303,5	297,3	317,0	323,7	16,6
Nowiny	519,3	576,4	570,1	597,7	602,8	628,1	606,3	16,8
Piekoszów	182,5	183,7	207,4	212,0	218,9	224,2	229,2	25,6
Pierzchnica	73,4	84,8	94,4	92,9	94,0	90,7	103,3	40,7

⁵ Zgodnie z definicją GUS: Dane obejmują pracujących wg faktycznego miejsca pracy, bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez zakładów osób fizycznych o liczbie pracujących do 5 osób, (dla lat 1995-1998); bez zakładów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą o liczbie pracujących do 9 osób (dla 1999 r.); bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób (od 2000 r.).

Nazwa	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Zmiana %
Strawczyn	160,9	105,1	113,0	126,3	132,0	136,4	152,2	-5,4
Zagnańsk	176,1	186,0	190,6	191,8	193,5	199,4	216,7	23,1
Kielce	602,1	622,4	647,1	667,7	676,9	681,1	692,1	14,9
KOF	419,7	429,6	443,7	456,8	461,8	452,5	479,3	14,2
Woj. świętokrzyskie	295,8	304,5	313,2	320,5	326,9	325,6	345,1	16,7

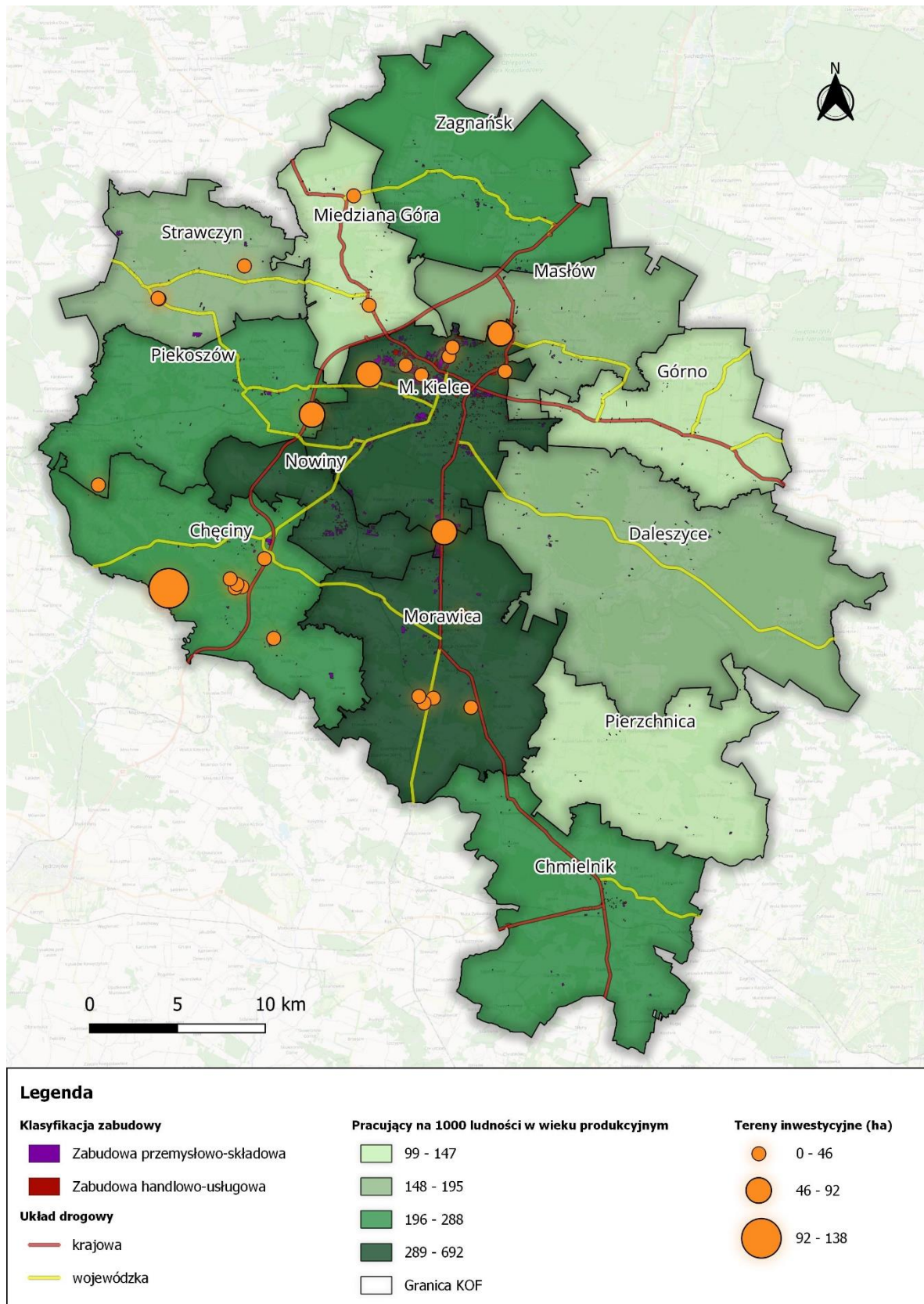
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Potencjał do wzrostu aktywności gospodarczej, a tym samym tworzenia nowych miejsc pracy związany jest z dostępnością terenów inwestycyjnych. Wg danych

<https://mapa.invest.kielce.pl/> zajmują one powierzchnię 539,2 ha. Najwięcej wolnych terenów inwestycyjnych znajduje się w Kielcach oraz poblizu głównych ciągów komunikacyjnych Obszaru Funkcjonalnego tj. dróg ekspresowych S7 i S74, oraz drogi krajowej: DK73, a także linii kolejowych: LK61,LK73. Warto przy tym dodać, że Baza Nieruchomości Inwestycyjnych nie jest kompletnym katalogiem dostępnych w KOF terenów inwestycyjnych, gdyż zgłoszenie terenów inwestycyjnych do tej bazy ma charakter dobrowolny. O ile terenów inwestycyjnych ujętych w planach zagospodarowania jest stosunkowo dużo, to jednak są to tereny nieuzbrojone i nieskomunikowane. Szczególny potencjał dla wzmocnienia oferty terenów inwestycyjnych widoczny jest m. in. na terenie gmin Morawica i Chmielnik, gdzie zlokalizowanych jest około 600 ha, które przeznaczone były pod Regionalny Port Lotniczy. Zrezygnowano z budowy Portu Lotniczego i zdecydowano, że tereny te zostaną przeznaczone na działalność przemysłową, co związane jest wnioskiem Gminy Kielce do Planu Zagospodarowania Województwa Świętokrzyskiego o likwidację przeznaczenia pod port lotniczy i zastąpienia go strefa przemysłową.

Oceniając atrakcyjność inwestycyjną, istotne jest uwzględnienie instytucji otoczenia biznesu (IOB), które charakteryzują się dużym potencjałem wsparcia dla sektora biznesu oraz są istotnym generatorem kapitału społecznego. Istotne znaczenie mają również ośrodki naukowo-badawcze w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym, do których m.in. należy: Politechnika Świętokrzyska, Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Regionalne Centrum Naukowo-Technologiczne i Centrum Nauki Leonardo da Vinci w Chęcinach, Europejskie Centrum Edukacji Geologicznej (gm. Chęciny), Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii, Centrum Naukowo-Wdrożeniowe Politechniki Świętokrzyskiej. Kolejna instytucja, która w przyszłości prawdopodobnie będzie stanowić ośrodek naukowo-badawczy ważny dla funkcjonowania regionu stanowi obecnie budowany Świętokrzyski Kampus Laboratoryjny Głównego Urzędu Miar. Większość z wymienionych instytucji jest zlokalizowana w Kielcach, pozostała część w gminie Chęciny.

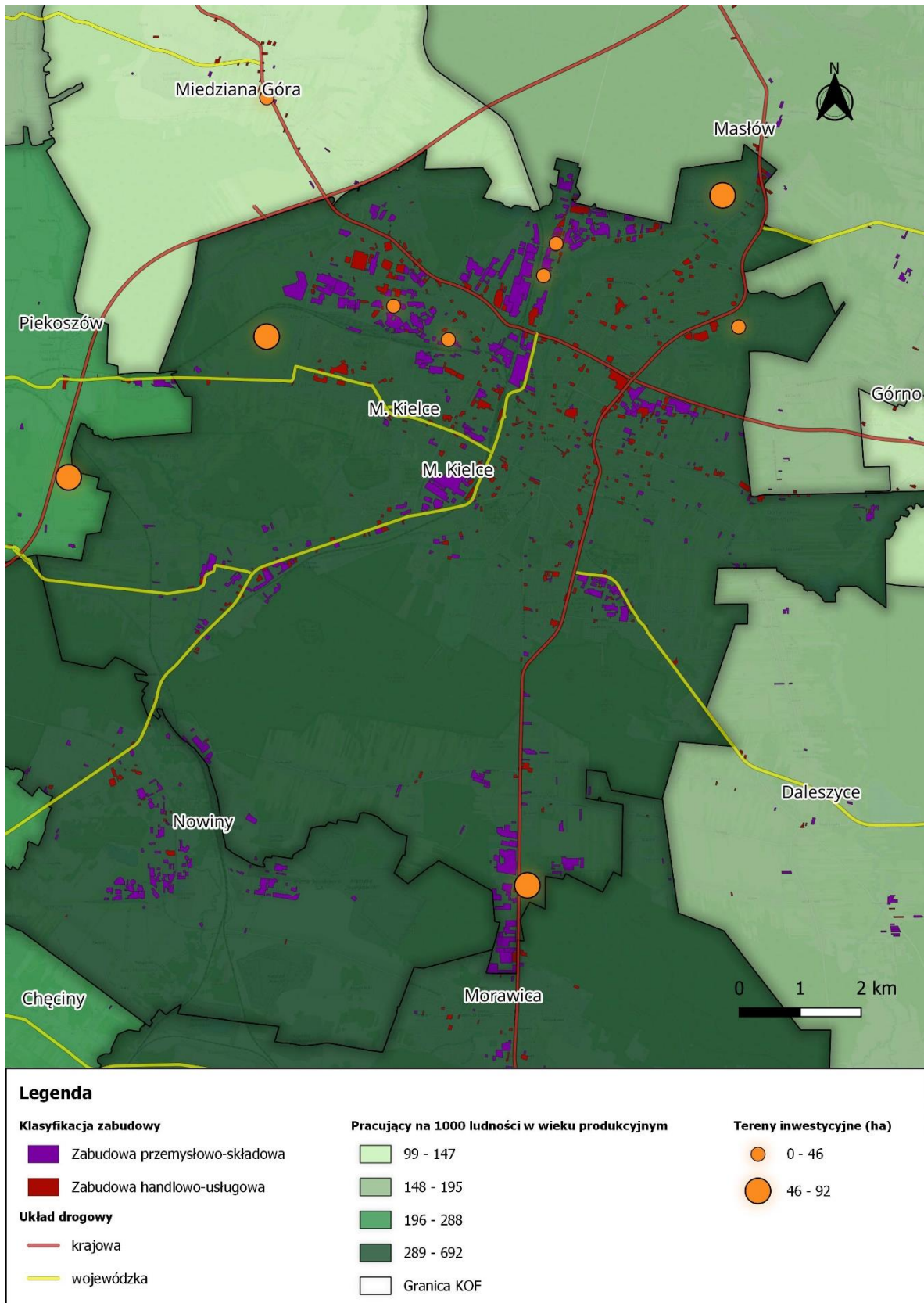
Mapa 3. Rozmieszczenie potencjału aktywności gospodarczej w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 4. Rozmieszczenie potencjału aktywności gospodarczej w Kielcach i w sąsiedztwie granic miasta

Źródło: Opracowanie własne m.in na podstawie Bazy Nieruchomości Inwestycyjnych www.mapa.invest.kielce.pl

Istotne znaczenie dla gospodarki na terenie KOF, jak też kształtowania rozwoju przestrzennego i ochrony środowiska ma bogactwo surowców i dogodne warunki eksploatacji. O istotnym znaczeniu tego regionu decyduje korzystne położenie w centrum Polski oraz występowanie złóż o wysokich parametrach fizykomechanicznych kopalin i korzystnych warunkach geologiczno-górnictwa. Uwarunkowania te sprawiają, że eksploatacja surowców oraz ochrona udokumentowanych złóż są niezbędne dla zagwarantowania bezpieczeństwa surowcowego, a ich lokalizacja jak i metody eksploatacji w znacznym stopniu determinują możliwość zagospodarowania terenu.

Największe znaczenie ma eksploatacja złóż surowców węglanowych, kruszywa naturalnego, złóż piaskowców i gipsu. Koncentracja wydobycia surowców mineralnych ma miejsce w południowej części KOF, w szczególności na terenie gmin: Piekoszków, Nowiny, Chęciny, Morawica, Pierzchnica, Chmielnik.

Od lat sześćdziesiątych rejon nasilenia wydobycia i przetwórstwa surowców węglanowych w woj. świętokrzyskim zaczęto nazywać Białym Zagłębiem. MOF OW obejmuje swymi granicami znaczą część tego „zagłębia”. Poziom wydobycia i przetwórstwa kopalin węglanowych kwalifikuje woj. świętokrzyskie do przodujących w kraju, a co za tym idzie także rejon opracowania może upatrywać szanse rozwoju w oparciu o tę dziedzinę gospodarki. Należy więc chronić nieodnawialne bogactwa mineralne, wykorzystując racjonalnie złoża kopalin, przy uwzględnieniu wymogów ochrony środowiska, ale równocześnie chronić dostępność terenów, na których są zlokalizowane, przed trwałym zainwestowaniem uniemożliwiającym ich przyszłą eksploatację, co z kolei powoduje ograniczenia w sposobie zagospodarowania terenów.⁶

W Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym występują liczne formy ochrony przyrody, których celem jest utrzymanie bioróżnorodności gatunków fauny i flory.

Gminami z najwyższym odsetkiem obszarów prawnie chronionych według danych z roku 2020⁷ są: Daleszyce, Górno, Miedziana Góra i Zagnańsk (prawie 100%) – były to gminy zlokalizowane w północno-wschodniej części KOF. Gminami o mniejszym stopniu pokrycia obszarami prawnie chronionymi były gminy Piekoszków, Nowiny oraz miasto Kielce, mimo to udział obszarów prawnie chronionych w całkowitej powierzchni tych JST wynosi powyżej 50%.

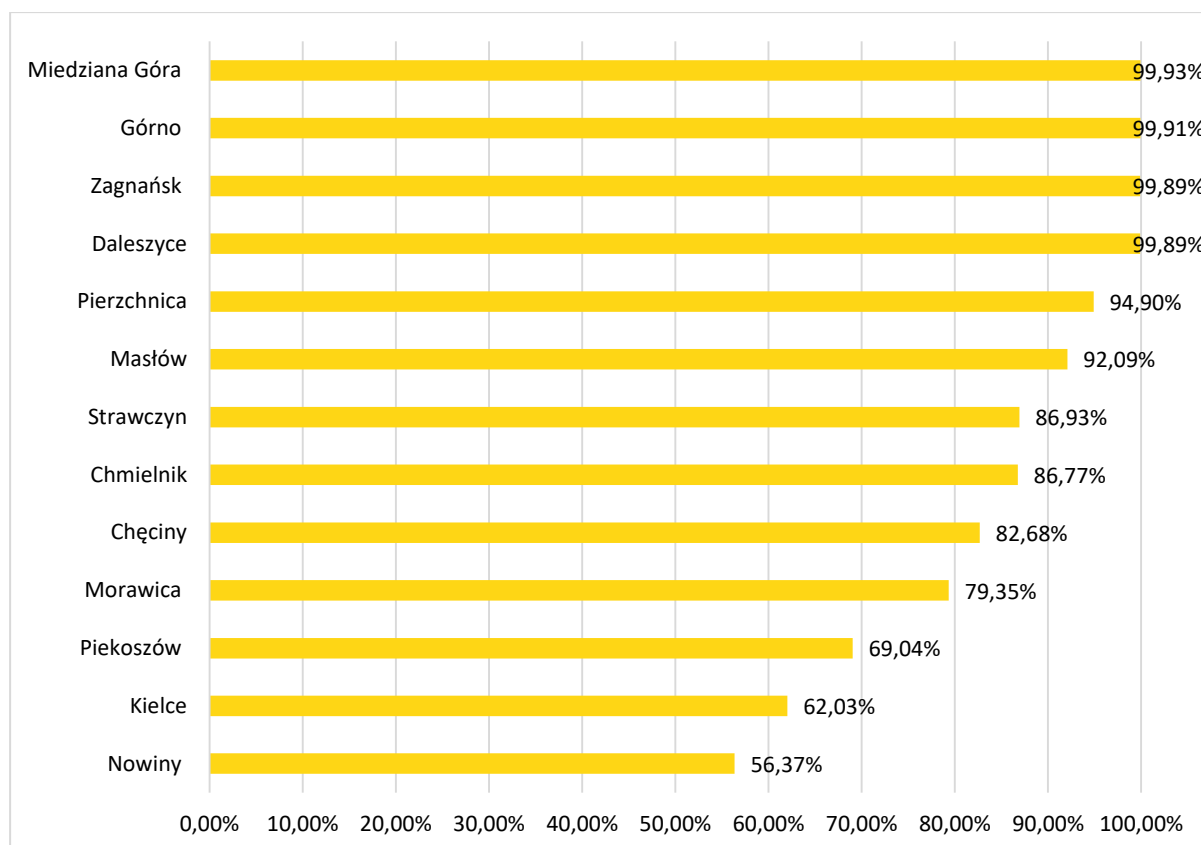
Największą część obszarów prawnie chronionych stanowiły obszary chronionego krajobrazu – w 2020 zajmowały one 62,78% powierzchni Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, w tym

---

⁶ Za: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego
⁷ Źródło: Diagnoza Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

najwięcej w gminie Górno, Pierzchnica i Masłów. Drugą najczęstszą formą prawnej ochrony środowiska stanowiły parki krajobrazowe – łącznie 24,24%⁸ Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego z największym procentowym udziałem w gminie Chęciny (71,86% powierzchni ogółem), Daleszyce (48,59%) i Nowiny (44,35%).

Wykres 1. Obszary prawnie chronione w % powierzchni ogółem w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym

Źródło: opracowanie własne nad podstawie danych GUS/BDL

System przyrodniczy kraju składa się z dwóch podsystemów korytarzy ekologicznych: tworzonych przez doliny rzeczne oraz lądowe korytarze migracyjne dla dużych zwierząt. Sieć ta jest uzupełniona przez system regionalnych i lokalnych korytarzy ekologicznych. Na obszarach silnie zurbanizowanych, a zwłaszcza w miastach, układy ekologiczne powinny być połączone z obszarami otwartymi poprzez system zielonych pierścieni. Dzięki temu zostanie zapewniona między tymi elementami łączność ekologiczna oraz odpowiednie warunki przewietrzania tych terenów.

Przez północną część województwa świętokrzyskiego (poza obszarem KOF) przebiega główny korytarz ekologiczny o znaczeniu krajowym. Jest to Korytarz Południowo-Centralny (KPdC), który przebiega od Roztocza i Lasów Janowskich, poprzez Puszcę Sandomierską, Puszcę

⁸ Bez obszaru otulin.

Świętokrzyską, Przedborski PK, Lasy Lublinieckie, Bory Stobrawskie, Lasy Milickie, aż do Doliny Baryczy i Borów Dolnośląskich. Korytarz ten na obszarze województwa, w tym obszarze KOF posiada szereg odnóg — korytarzy uzupełniających, w obrębie których znajdują się m.in.: Lasy Włoszczowskie, dolina Białej Nidy, Chęcińsko-Kielecki PK, dolina Nidy, Kozubowski PK, Suchedniowsko-Oblęgorski PK, Świętokrzyski PN, Cisowsko-Orłowiński PK, Lasy Jeleniowsko-Staszowskiego OChK oraz kompleksy leśne w dolnym biegu rzeki Kamiennej.

Głównymi krajowymi korytarzami ekologicznymi, związanymi z dolinami rzecznyymi, które przebiegają przez obszar województwa są: Dolina Wisły i Pilicy (poza obszarem KOF). Rangę regionalnych korytarzy ekologicznych na obszarze KOF pełnią doliny: Bobrzy, Lubrzanki, Łososiny i Czarnej Nidy, a poza tym obszarem doliny: Czarnej Staszowskiej, Wschodniej, Koprzywianki, Opatówki, Kamiennej (odcinkowo), Czarnej Koneckiej, Białej Nidy, Mierzawy i Nidzicy. Doliny mniejszych rzek i cieków pełnią funkcję lokalnych korytarzy ekologicznych i ciągów ekologicznych.

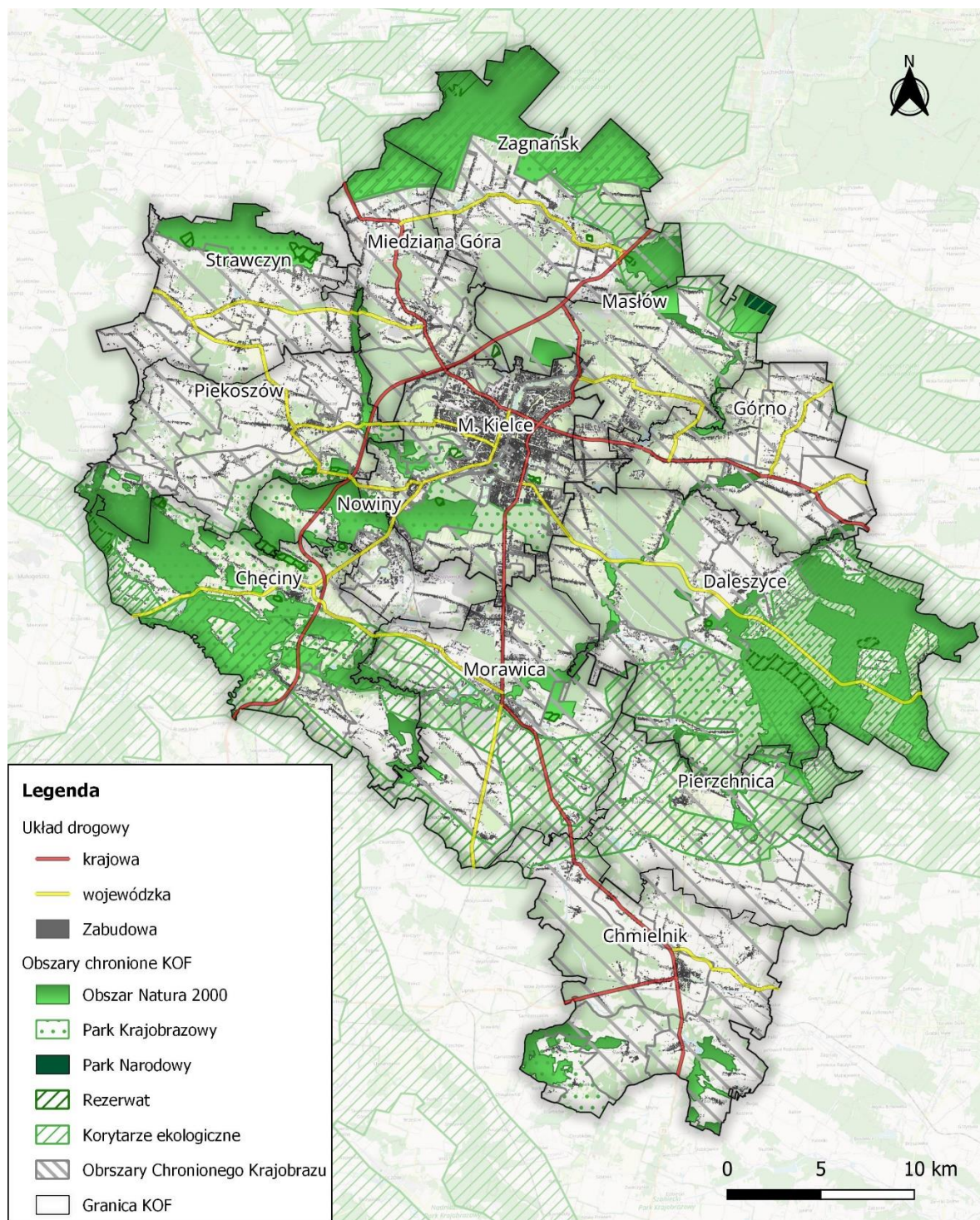
Największym zagrożeniem dla ich prawidłowego funkcjonowania są bariery antropogeniczne, które przegradzają korytarze i ciągi ekologiczne. Zwiększają one stopień izolacji poszczególnych elementów systemu i utrudniają lub wręcz uniemożliwiają przemieszczanie się gatunków w jego obrębie. Są to najczęściej: zwarta zabudowa oraz liniowe elementy infrastruktury technicznej, zwłaszcza drogowej i kolejowej. Antropopresji poddane są również cenne pod względem przyrodniczo-krajobrazowym obszary, na których występują intensywne procesy zabudowy, zwłaszcza mieszkaniowej.⁹

Jako swego rodzaju uzupełnienie form ochrony przyrody wymienionych w ustawie o ochronie przyrody, a znajdujących się w obrębie KOF jest funkcjonowanie w Kielcach ogrodu botanicznego zarządzanego przez Geonaturę Kielce. Jest to jedyny tego typu obiekt w całym województwie świętokrzyskim, którego jednym z podstawowych celów jest zachowanie i prezentacja flory regionalnej – unikalnej w skali krajowej, a występującej między innymi na obszarach gmin wchodzących w skład KOF.

---

⁹ Na podstawie: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego

Mapa 5. Obszary chronione Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Źródło: opracowanie własne

Zasoby przyrody ożywionej i nieożywionej, a także elementy dziedzictwa kulturowego, stanowią o potencjale rozwoju funkcji turystycznej Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

W Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym znajdują się, różnorodne obszary i obiekty poddane ochronie przyrody, które mają szczególne znaczenie dla zachowania istniejącego krajobrazu oraz walorów przyrodniczych KOF-u. Są to: park narodowy, 25 rezerwatów, 4 parki krajobrazowe, 10 obszarów chronionego krajobrazu, 16 obszarów Natura 2000 i 133 obiekty o charakterze pomników przyrody, 5 stanowisk dokumentacyjnych, 9 użytków ekologicznych i 4 zespoły przyrodnicze oraz 1 ogród botaniczny. Co więcej, zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w KOF-ie znajdują się 383 obiekty klasyfikowane jako zabytki nieruchome. W KOF-ie znajduje się fragment (633,82 ha) Świętokrzyskiego Parku Narodowego, który obejmuje wschodnie części gmin Masłów oraz Górno.

Walory przyrodnicze i krajobrazowe są istotnymi generatorami ruchu turystycznego w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym. Wśród obiektów przyrodniczych o największym potencjale turystycznym można wyróżnić obiekty punktowe lub obszarowe oraz liniowe. Do pierwszej z wymienionych grup należą: obiekty zarządzane przez Geonaturę Kielce (Park Kadzielnia z rez. Kadzielnia, Centrum Geoedukacji z rez. Wietrznia, Ogród Botaniczny, rez. Ślichowice), rez. Biesak-Białogon (gmina Kielce), jaskinie, w tym Jaskinia Raj (gmina Chęciny), naturalne grzbiety i formy skałkowe, w tym Góra Miedzianka i Góra Zelejowa (gmina Chęciny), Zalew Andrzejówka (gmina Chmielnik), Las Wolski nad Zalewem Cedzyna i Diabelski Kamień na Górze Klonówce (gmina Masłów), rezerwat Kamienne Kręgi na Górze Grodowej oraz Pomnik Przyrody Piekło na Górze Kamień (gmina Miedziana Góra), Rezerwat Góra Perzowa, Zalew w Strawczyniu i Rezerwat Barania Góra (gmina Strawczyn), Góra Piwniczna w Pierzchnicy (gmina Pierzchnica), Dąb Bartek oraz Kompleks Świętokrzyska Polana w Chrustach (gmina Zagnańsk).

Do obiektów liniowych, które wpisują się w tkankę przyrodniczą należą:

- Szlaki turystyczne - Główny Szlak Świętokrzyski im. Edmunda Massalskiego, Niebieski szlak im. Edmunda Padechowicza (Chęciny-Łągów), Zielony szlak Chęciny-Daleszyce, Żółty szlak im. Juliusza Brauna (Wiarna Rzeka – Chęciny), Czerwony szlak im. Sylwestra Kowalczewskiego (Chęciny – Kielce); samochodowy szlak „Cystersów” (przebiegający przez 11 województw), rowerowy szlak GreenVelo (obejmujący 5 województw Polski Wschodniej).
- Ścieżki dydaktyczne – szlak górnictwa kruszcowego (gmina Kielce), szlak dydaktyczny w Oblęgorku (gmina Strawczyn), ścieżki dydaktyczne wraz ze stanowiskami edukacyjnymi (gmina Piekoszów).

Przez obszar KOF przebiegają także wojewódzkie szlaki takie jak „Szlak Literacki”, „Architektury Drewnianej” czy „Architektury Obronnej”. W przyszłości istotną atrakcją

turystyczną może okazać się także projektowany międzynarodowy szlak trasy rowerowej Euro Velo 11.

Ponadto przez gminy powiatu kieleckiego prowadzi szlak kulinarny – Świętokrzyska Kuźnia Smaków oraz szlak drogowy „Świętokrzyski Szlak Archeo-Geologiczny”.

Na terenie wszystkich gmin z Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego zlokalizowane są atrakcje turystyczne. Do najważniejszych można zaliczyć¹⁰:

- **Chęciny:** Jaskinia Raj i inne atrakcje przyrodnicze, Zamek Królewski, „Niemczówka”, Park etnograficzny w Tokarni, Centrum Nauki Leonardo Da Vinci, Kościół Św. Bartłomieja w Chęcinach, Klasztor Ojców Franciszkanów, Klasztor Sióstr Bernardynek, Kościół Św. Stanisława Męczennika w Starochęcinach, Dwór Starostów Chęcińskich, Synagoga i cmentarz żydowski, Muzealna Izba Górnictwa Kruszcowego w Miedziance, Centrum Neandertalczyka,
- **Chmielnik:** Zalew Andrzejówka, Ośrodek Edukacyjno-Muzealny „Świętokrzyski Sztetl im. Majera Małego”, Sanktuarium Matki Bożej Loretańskiej w Piotrkowicach, Kościółek Św. Trójcy w Chmielniku,
- **Daleszyce:** Ośrodek Narciarski Niestachów, Zalew Borków,
- **Górno:** Park Rozrywki i Miniatur Sabat Krajno, sztuczny zbiornik wodny w Cedzynie, kościół p.w. św. Jacka Odrowąża z XVII w Leszczynach, „Mała Kadzielnia” – zagospodarowany teren po byłym kamieniołomie w miejscowości Górno, Wyciąg narciarski Sabat Krajno,
- **Masłów:** Centrum Edukacji i Kultury „Szklany Dom” w Ciekotach oraz Dworek Stefana Żeromskiego, Las Wolski nad Zalewem Cedzyna, lotnisko sportowe, Diabelski Kamień na Górze Klonówce, pomnik Jana Pawła II w Masłowie Pierwszym, Kościół parafialny pod wezwaniem Przemienienia Pańskiego w Masłowie,
- **Miedziana Góra:** Kościół pw. Św. Trójcy w Ćmińsku Kościelnym, Ośrodek Narciarski Tumlin Sport Ski10, Zakład Wielkopieczowy w Bobrzy, Kaplica Przemienienia Pańskiego i Rezerwat Kamienne Kręgi na Górze Grodowej, Pomnik Przyrody Piekło na Górze Kamień, Kaplica Św. Barbary w Miedzianej Górze, Kaplica Przemienienia Pańskiego w Kostomłotach Pierwszych, Rozlewiska Rzek Bobrza i Sufraganiec, kamieniołomy Ciosowa, Mogiłki, Wykień, Tor Kielce, Krzyż Ku pamięci H. Sienkiewicza,
- **Morawica:** Zabytkowy Park Dworski, Kryta Pływalnia „Koral” w Morawicy, Tor Motocrossowy, Zbiornik wodny w Morawicy, Kalwaria Świętokrzyska, Ośrodek Tradycji Garncarstwa w Chałupkach, Zabytkowy Kościół w Brzezinach, Zabytkowy Kościół w Lisowie, Leśne ZOO,
- **Nowiny:** Pływalnia „Perła” w Nowinach,
- **Strawczyn:** Pałacyk Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku, Centrum Sportowo-Rekreacyjne „Olimpic” w Strawczynie, Młyn wodny w Bugaju, Kościół w Chełmcach,

---

¹⁰ Opracowano na podstawie: Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego, stron www gmin, Świętokrzyskiego Informatora Turystycznego 2020.

Kościół w Strawczynie, Platforma widokowa na Górze Siniewskiej, Rezerwat Góra Perzowa, Wielki piec w Kuźniakach, Zalew w Strawczynie, Rezerwat Barania Góra, ścieżka dydaktyczna w Oblęgorku,

- **Piekoszów:** Sanktuarium Matki Bożej Miłosierdzia, Pałac Tarłów w Podzamczu Piekoszowskim, ścieżki dydaktyczne wraz ze stanowiskami edukacyjnymi, punktem widokowym i zadaszeniem na terenie rezerwatu Moczydło i rezerwatu Chelosiowa Jama,
- **Pierzchnica:** Zabytkowy Kościół w Pierzchnicy, Góra Piwniczna w Pierzchnicy, zabytkowy kościół w Drugni, arboretum w Drugni, ruiny dworu Krasińskich w Maleszowej,
- **Zagnańsk:** Dąb Bartek, Kompleks Świętokrzyska Polana w Chrustach, Ruiny Huty „Józef” w Samsonowie,
- **Kielce:** Ulica Sienkiewicza – główny deptak, obiekty zarządzane przez jednostkę miejską Geonaturę Kielce – Centrum Geoedukacji z rez. Wietrznia, , Ogród Botaniczny, Amfiteatr i Park Kadzielnia (w tym: Podziemna Trasa Turystyczna „Jaskinie na Kadzielni” i Podniebna Trasa Widokowa „Tyrolki na Kadzielni”), rez. Ślichowice, Bazylika katedralna p.w. Wniebowzięcia NMP, Klasztor na Karczówce, Kościół św. Wojciecha, Kościół Garnizonowy pw. Matki Bożej Królowej Polski – dawna cerkiew, Dworek Laszczyków, Pałacyk Tomasza Zielińskiego, Park Miejski im. Stanisława Staszica, muzea, teatry, Filharmonia Świętokrzyska im. Oskara Kolberga Międzynarodowe Centrum Kultur, Energetyczne Centrum Nauki, wyciągi narciarskie, Targi Kielce, Pałac Biskupów Krakowskich pełniący rolę Muzeum Narodowego.

Wartościowymi obiektami dla rozwoju ruchu turystycznego są zespoły zabytkowe oraz zabytki w poszczególnych gminach, z których najważniejsze zostały wymienione poniżej

Tabela 10. Liczba zabytków oraz najważniejsze z nich w podziale na gminy Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Gmina	Liczba zabytków	Najważniejsze zabytki
Kielce	134	Dawny Pałac Biskupów Krakowskich; Katedra Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny; Kościół św. Wojciecha; Pałacyk Zielińskiego; Kościół Ewangelicki; Dworek Laszczyków; Klasztor i kościół pw. Św. Karola Boromeusza na Karczówce; kościół Garnizonowy; cmentarz „Stary”.
Chęciny	75	Zamek w Chęcinach; Rynek w Chęcinach; kościół pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Bolminie; zespół dworsko-parkowy w Podzamczu; Muzeum Wsi Kieleckiej w Tokarni (skansen).
Chmielnik	56	Kościół pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny w Chmielniku; kościół cmentarny pw. Świętej Trójcy w

Gmina	Liczba zabytków	Najważniejsze zabytki
		Chmielniku; kościół pw. Zwiastowania Pańskiego w Piotrkowicach; zespół pałacowy w Piotrkowicach.
Daleszyce	24	Układ urbanistyczny w Daleszycach; kościół pw. Św. Michała w Daleszycach; zespół dworski w Szczecnie; kościół pw. Św. Wojciecha w Cisowie.
Górno	6	Góra Radostowa; zespół kościoła pw. Św. Jacka w Leszczynach; kaplica pw. Św. Joachima w Woli Jachowej; zespół kościoła pw. Chrystusa Króla we wsi Krajno Parcele.
Mastów	15	Pozostałości parku dworskiego w Ciekotach; kaplica bł. W. Kadłubka w Domaszowicach; Góra Radostowa; kapliczka pw. Józefa Robotnika w Woli Kopcowej;
Miedziana Góra	14	Pozostałości zakładu wielkopieczowego w Bobrzy; kościół pw. Świętej Trójcy w Ćmińsku; kaplica pw. Przemienienia Pańskiego w Górze Grodowej k/ Tumlina; kaplica pw. Przemienienia Pańskiego w Kostomłotach.
Morawica	13	Kościół pw. Wszystkich Świętych w Brzezinach; zespół dworski wraz zabytkowym parkiem w Drochowiu Dolnym; zabytkowy park dworski w Morawicy, kościół pw. Św. Mikołaja w Lisowie.
Nowiny	1	Park Dworski w Nowinach.
Piekoszów	3	Kościół pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Piekoszowie; Pałac Tarłów w Podzamczu Piekoszowskim; cmentarz parafialny w Piekoszowie.
Pierzchnica	21	Kościół parafialny pw. Św. Małgorzaty w Pierzchnicy; układ dawnego rynku miasta Pierzchnica; kościół pw. Św. Wawrzyńca w Drugni; pozostałości zespołu rezydencjalnego w Maleszowej.
Strawczyn	15	Kościół pw. Św. Marii Magdaleny i św. Mikołaja w Chełmcach; pałacyk Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku wraz z aleją lipową; zespół zakładu wielkopieczowego w Kuźniakach; kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Strawczynie.
Zagnańsk	17	Kościół pw. Św. Maksymiliana Kolbe w Janaszowie; murowana kaplica pw. Św. Jan Nepomucena w Samsonowie-Ciągłych; kościół pw. Św. Stanisława w Tumlinie; kościół pw. Św. Rozalii i Marcina w Zagnańsku.

Źródło: Analiza potencjału przyrodniczego i turystycznego KOF - 22 sierpnia 2022 r., na podstawie rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa

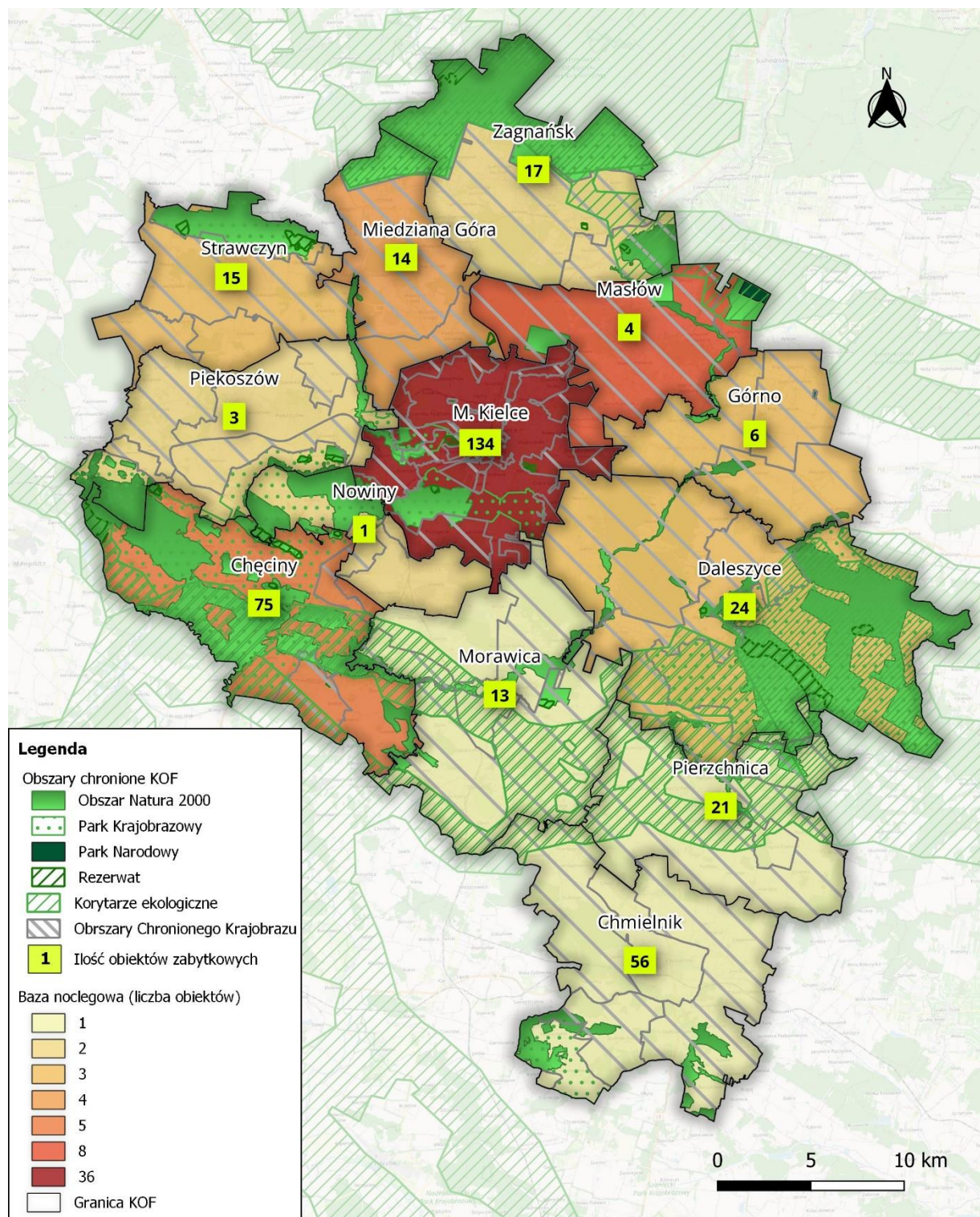
Przestrzeń o dużej wartości kulturowej tworzą także dobra kultury współczesnej. Przykładami obiektów tego rodzaju są: amfiteatr na Kadzielni w Kielcach, pomniki artystów na Skwerze Szarych Szeregów w Kielcach, założenie urbanistyczno-krajobrazowe o charakterze sportowo-rekreacyjnym w Kielcach. W 11 z 13 gmin KOF-u znajdują się obiekty kultury, do których się zaliczają: centra, domy lub ośrodki kultury, a także muzea łącznie z oddziałami. Zdecydowanie najwięcej obiektów tego typu znajduje się w Kielcach 28 (61% wszystkich obiektów kultury w KOF-ie), z czego połowę stanowią muzea. Obiekty klasyfikowane jako muzea znajdują się także w Gminie Chęciny (3) oraz po jednym w gminie Chmielnik i Strawczyn¹¹.

Potencjał przyrodniczy związany z dziedzictwem kulturowym, uzupełniony o sferę usług, tworzy warunki do rozwoju turystyki. Gminy KOF są najzasobniejsze pod względem walorów przyrodniczych (w największym stopniu pokryte obszarami chronionymi), sąsiadujące z Kielcami lub/i posiadające największą liczbę obiektów zabytkowych, posiadają dobrze rozwiniętą ofertę bazy noclegowej. Biorąc pod uwagę powyższe współczynniki do potencjalnie najatrakcyjniejszych turystycznie JST KOF-u należą: Kielce, Chęciny, Masłów, Miedziana Góra. W przypadku gminy Masłów wysoce rozwinięta baza noclegowa może wynikać z sąsiedztwa miasta Kielce oraz Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Warto przy tym zauważyć, iż potencjał do rozwoju turystyki opartej na przyrodzie oraz dziedzictwie kulturowym ulokowany jest we wszystkich gminach tworzących KOF.

---

¹¹ Dane na podstawie: Diagnoza Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Mapa 6. Potencjał przyrodniczy i kulturowy Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego warunkujący rozwój funkcji turystycznej

Źródło: opracowanie własne

Kielecki Obszar Funkcjonalny położony jest w dorzeczu Wisły, w regionie wodnym Górnej-Zachodniej Wisły. W skład KOF wchodzi 24 jednolite części wód powierzchniowych (JCWP). Spośród 24 jednolitych części wód stan ogólny został określony dla 23 części. Dla wszystkich jednostek stan ogólny został określony jako zły. Stan chemiczny został określony dla 22 jednolitych części wód i dla wszystkich został sklasyfikowany jako „poniżej dobrego”. W przypadku stanu/potencjału ekologicznego dla 17 jednolitych części wód został określony jako umiarkowany, dla 2 jednolitych części wód jako słaby, dla 3 jednolitych części wód jako zły, natomiast dla jednej jednolitej części wód nie określono stanu/potencjału z braku badań biologicznych. Jedynie w przypadku jednej jednolitej części wód powierzchniowych – Krasna stan ekologiczny został określony jako dobry.

Tabela 11. Jednolite części wód powierzchniowych (JCWP)

Numer JCWP	Nazwa	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Stan (ogólny)
RW20000621648289	Silnica	Słaby potencjał ekologiczny	Stan chemiczny poniżej dobrego	Zły stan wód
RW2000062164529	Chodcza	Umiarkowany stan ekologiczny	Stan chemiczny poniżej dobrego	Zły stan wód
RW200003216449	Lubrzanka od zb. Cedzyna do ujścia	Umiarkowany stan ekologiczny	Stan chemiczny poniżej dobrego	Zły stan wód
RW20000621648269	Sufraganiec	Umiarkowany stan ekologiczny	Stan chemiczny poniżej dobrego	Zły stan wód
RW20000321648295	Bobrza	Słaby stan ekologiczny	Stan chemiczny później dobrego	Zły stan wód
RW20000621644339	Lubrzanka do zb. Cedzyna	Zły stan ekologiczny	Stan chemiczny poniżej dobrego	Zły stan wód
RW20001121699	Nida od Czarnej Nidy do ujścia	Umiarkowany stan ekologiczny	Stan chemiczny poniżej dobrego	Zły stan wód
RW200006216549	Struga Podłęska	Umiarkowany potencjał ekologiczny	Stan chemiczny poniżej dobrego	Zły stan wód
RW2000062178849	Sanica	nie można dokonać oceny stanu/potencjału (brak badań biologicznych w JCWP)	Brak danych	Brak danych
RW200006217889	Wschodnia	Umiarkowany potencjał ekologiczny	Stan chemiczny poniżej dobrego	Zły stan wód
RW200003216299	Wierna Rzeka	Umiarkowany stan ekologiczny	Stan chemiczny poniżej dobrego	Zły stan wód

RW20000621649	Czarna Nida od Morawki do ujścia	Umiarkowany stan ekologiczny	Stan chemiczny poniżej dobrego	Zły stan wód
RW2000062165349	Stara Nida	Umiarkowany stan ekologiczny	Stan chemiczny poniżej dobrego	Zły stan wód
RW20000621639	Nida od Grabówki do Czarnej Nidy	Zły stan ekologiczny	Stan chemiczny poniżej dobrego	Zły stan wód
RW20000621648249	Ostrózek	Umiarkowany stan ekologiczny	Stan chemiczny poniżej dobrego	Zły stan wód
RW200003216459	Czarna Nida od Stokowej do Morawki	Umiarkowany stan ekologiczny	Stan chemiczny poniżej dobrego	Zły stan wód
RW200006216433	Czarna Nida do Stokowej	Umiarkowany stan ekologiczny	Stan chemiczny poniżej dobrego	Zły stan wód
RW2000062164389	Pierzchnianka	Umiarkowany stan ekologiczny	Stan chemiczny poniżej dobrego	Zły stan wód
RW2000062164469	Warkocz	Umiarkowany stan ekologiczny	Stan chemiczny poniżej dobrego	Zły stan wód
RW20000621648294	Dopływ spod góry Zelejowej	Zły stan ekologiczny	Stan chemiczny poniżej dobrego	Zły stan wód
RW200006254459	Czarna od Krasnej do Plebanki	Umiarkowany stan ekologiczny	Stan chemiczny poniżej dobrego	Zły stan wód
RW200016254429	Krasna	Dobry stan ekologiczny	Stan chemiczny poniżej dobrego	Zły stan wód
RW20000323435	Kamienna do Żarnówki	Umiarkowany stan ekologiczny	Brak danych	Zły stan wód
RW200006217839	Czarna do zb. Chańcza	Umiarkowany stan ekologiczny	Stan chemiczny poniżej dobrego	Zły stan wód

Źródło: Opracowanie własne na Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie (Hydroportal)

Stan ogólny jednolitych części wód podziemnych określany jest jako dobry. Zarówno stan chemiczny, jak i stan ilościowy wód podziemny zakwalifikowany został jako dobry.

Tabela 12. Stan jednolitych części wód podziemnych (JCWPd)

Numer JCWPd	Powierzchnia (km ²)	Stan chemiczny	Stan ilościowy	Stan ogólny
85	2 363	Dobry	Dobry	Dobry
100	2 236	Dobry	Dobry	Dobry
101	1 616	Dobry	Dobry	Dobry
102	1 510	Dobry	Dobry	Dobry
115	1 798	Słaby	Dobry	Dobry

Źródło: Opracowanie własne na Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie (Hydroportal)

Zagrożenie powodziowe w KOF występuje wzdłuż rzek: Belnianka, Czarna Nida, Bobrza, Biała Nida oraz Nida. Obszar zagrożenia powodziowego rzeki 10% oznacza ryzyko wystąpienia powodzi raz na 10 lat. Szczególnie narażone na powódzie są obszary zlokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie rzek. Najwyższe zagrożenie powodziowe występuje w miejscowościach Daleszyce oraz Morawica. W przypadku zagrożenia powodziowego rzeki 1% (raz na 100 lat) oraz zagrożenia powodziowego rzeki 0,2% (raz na 500 lat) obszar zagrożenia niemalże pokrywa się z terenami, które występują w przypadku zagrożenia powodziowego występującego raz na 10 lat.

Plan Gospodarowania Wodami Dorzecza Wisły ustanawia następujące cele dla ochrony Jednolitych Części Wód Powierzchniowych. Dla części wód niewyznaczonych jako SCW lub SZCW, którym w konsekwencji wyznaczono statut NAT (naturalna część wód) jest:

- dobry stan ekologiczny i dobry stan chemiczny, w przypadku oceny z monitoringu wód wskazującej na stan dobry lub zły;
- bardzo dobry stan ekologiczny, w przypadku JCWP, dla których wyniki monitoringu wskazują na bardzo dobry stan ekologiczny;
- stan dobry, w przypadku JCWP niemonitorowanych;
- spełnienie warunków określonych dla obszarów chronionych.

W przypadku części wód wyznaczonych jako SCW (sztuczna część wód) lub SZCW (silnie zmieniona część wód) celem środowiskowym jest:

- dobry potencjał ekologiczny i dobry stan chemiczny, w przypadku oceny z monitoringu wód wskazującej na stan dobry lub zły;
- maksymalny potencjał ekologiczny w przypadku JCWP, dla których wyniki monitoringu wskazują na maksymalny potencjał ekologiczny;
- stan dobry w przypadku JCWP niemonitorowanych;
- spełnienie warunków określonych dla obszarów chronionych.

Celem środowiskowym dla JCWP RW i RWr jest również zapewnienie drożności cieku dla migracji ryb.

Dla Jednolitych Części Wód Podziemnych ustanawia się następujące cele środowiskowe:

- zapobieganie lub ograniczanie wprowadzania do nich zanieczyszczeń;
- zapobieganie pogorszeniu oraz poprawa ich stanu;
- ochrona JCWPd i podejmowanie działań naprawczych, a także zapewnianie równowagi między poborem a zasilaniem tych wód, tak aby osiągnąć ich dobry stan.

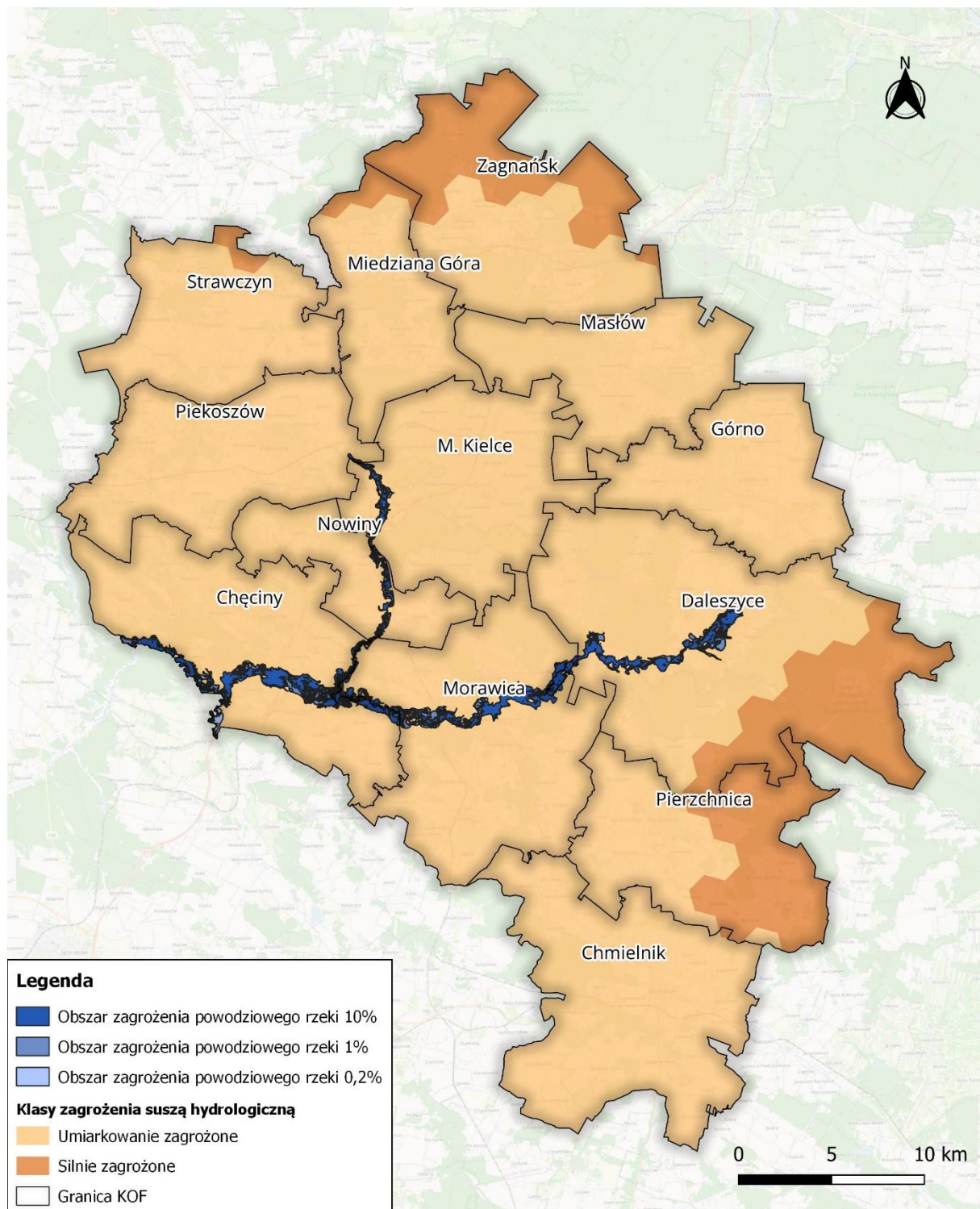
Zachodzące zmiany klimatyczne w postaci wzrostu temperatury powietrza prowadzą do coraz częstszych występowania okresów bez opadów, w efekcie czego wzrasta ryzyko

występowania obszarów zagrożonych suszą hydrologiczną. Pojęcie to definiuje się jako długotrwałe obniżenie zasobów wód powierzchniowych. W Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym wyróżniono obszary umiarkowanie oraz silnie zagrożone suszą hydrologiczną. Na zdecydowanej większości powierzchni KOF-u występuje umiarkowane zagrożenie suszą hydrologiczną, natomiast silne zagrożenie w podanym aspekcie występuje w:

- północnej części gmin Strawczyn;
- północnej części gminy Miedziana Góra;
- północnej i wschodniej części gminy Zagnańsk;
- południowej i wschodniej części gminy Daleszyce;
- południowej i wschodniej części gminy Pierzchnica.

W celu ograniczenia skutków suszy został powołany i przyjęty Plan przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS), w którym wskazano najistotniejsze kierunki działań, które pomogą zapobiec kryzysowi wodnemu w Polsce. W PPSS w odniesieniu do KOF zaprezentowano zagrożenie suszą hydrogeologiczną w JCWPd. Większość obszaru KOF znajduje się w strefie umiarkowanego zagrożenia suszą hydrograficzną w JCWPd. W Planie zaproponowano zadania polegające na budowie lub przebudowie urządzeń wodnych. W KOF zaproponowano zadanie dotyczące budowy zbiornika wodnego „Wierna Rzeka” na terenie gmin Łopuszno, Piekoszów i Strawczyn, a także odbudowę zbiornika wodnego w Borkowie – na terenie gminy Daleszyce.

Mapa 7. Obszary zagrożenia powodziowego i zagrożenia suszą hydrologiczną

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych dane.gov.pl

Dostęp do sieci kanalizacyjnej w KOF jest zróżnicowany. Największy odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej występuje w Kielcach, w których dostęp do sieci kanalizacyjnej ma 90,4% mieszkańców. Równie wysoki dostęp występuje w gminach Strawczyn i Nowiny, w których odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej wynosi

odpowiednio 90,0% i 86,0%. Zdecydowanie inaczej sytuacja kształtuje się w gminach Pierzchnica i Chęciny, w których odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej wynosi odpowiednio zaledwie 29,7% i 33,1%.

Niewielki odsetek gospodarstw wyposażonych w przyłącza do sieci kanalizacyjnej w gminach takich jak Pierzchnica czy Chęciny należy uznać za deficyt będący generatorem potencjalnych problemów środowiskowych lub mogący prowadzić do niewykorzystania lokalnego potencjału ekonomicznego.

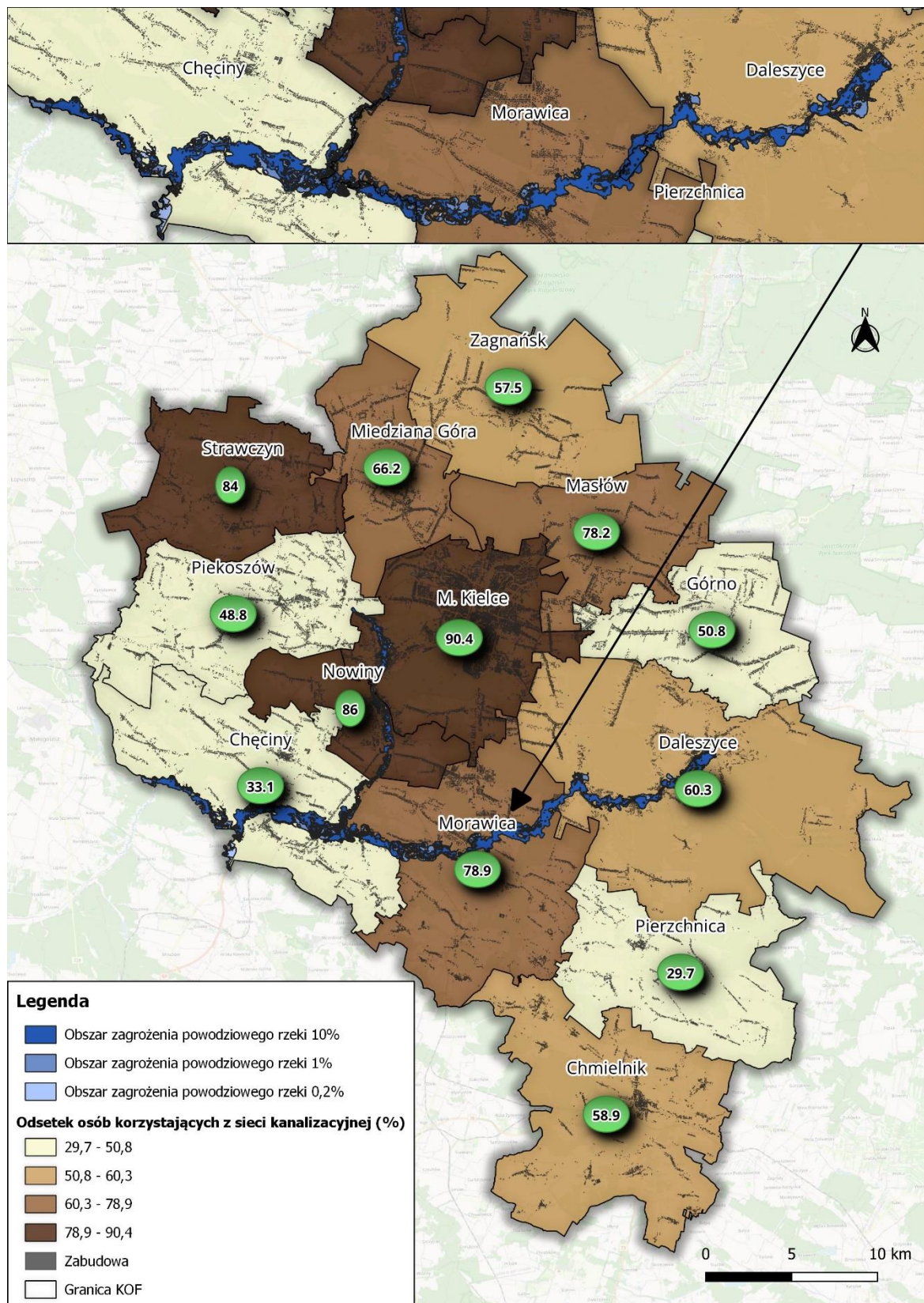
Terenami, które należy wyszczególnić w kontekście dostępności w sieci kanalizacyjnej są również obszary zagrożenia powodziowego. W Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym obejmują one doliny rzeki Bobrzy oraz Czarnej Nidy, które przepływają przez gminy: Nowiny, Chęciny, Morawica oraz Daleszyce. Szczególnie dolina drugiego z wymienionych cieków wodnych, która została wyróżniona na poniższej mapie jest zagrożona wystąpieniem powodzi.

We wskazanych obszarach zgodnie z §34 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z 12.04.2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie zbiorniki na nieczystości ciekłe mogą być sytuowane tylko na działkach budowlanych niemających możliwości przyłączenia do sieci kanalizacyjnej, przy czym nie dopuszcza się ich sytuowania na obszarach (...) narażonych na niebezpieczeństwo powodzi.

Warto nadmienić, że w związku z występującym w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym zjawiskiem postępującej suburbanizacji, którego obserwowanym przejawem jest postępujące rozproszenie zabudowy na terenach wiejskich, koszt przyłączenia do sieci kanalizacyjnej nieruchomości oddalonych względem siebie wzrasta. Może to stanowić istotną przyczynę niedostatku wyposażenia części gospodarstw domowych w sieć kanalizacyjną, dlatego też tak istotne jest racjonalne planowanie zwartych terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową w pobliżu istniejącej infrastruktury.

Mapa 8. Dostęp do sieci kanalizacyjnej i obszary zagrożenia powodziowego – stan 2021 rok

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych dane.gov.pl

7.2. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania oraz prowadzenia polityki przestrzennej

Zakres interwencji przyjęty w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ wskazuje na kontynuowanie procesów rozwoju także w odniesieniu do wymiaru przestrzennego. Należy zwrócić uwagę na dalsze pogłębianie integracji funkcjonalno-przestrzennej oraz oczekiwaną dynamikę rozwoju gospodarczego i osadniczego.

W wymiarze przestrzennym zakres interwencji przedstawiony w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ wskazuje na kluczowe przemiany jakie zajdą w odniesieniu do zagadnień związanych z aktywnością gospodarczą, transportem i komunikacją, przestrzenią dla funkcji rekreacyjnej i wypoczynkowej oraz funkcji mieszkaniowej, przy założeniu zrównoważonego rozwoju:

- W priorytecie 1.3. Obszar z atrakcyjną ofertą mieszkaniową zakłada się przygotowanie i promowanie terenów pod budownictwo jednorodzinne i wielorodzinne, z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju oraz dopasowania ich ilości do realnego zapotrzebowania.
- W priorytecie 2.1. KOF otwarty na biznes zakłada się rozwijanie infrastruktury i rozwiązań kluczowych dla lokowania się i rozwijania nowych i istniejących przedsiębiorstw, w tym infrastruktury terenów inwestycyjnych, dróg dojazdowych, systemu komunikacji publicznej – przy ścisłej współpracy z biznesem.
- W priorytecie 3.1. Rozwinięta infrastruktura turystyczna zakłada się wspieranie rozwoju infrastruktury turystycznej w celu podnoszenia jej standardów i konkurencyjności, stworzenie spójnej w całym KOF infrastruktury sieci szlaków, tras, ścieżek turystycznych, wzmocnienie potencjału wiodących atrakcji turystycznych.
- W priorytecie 4.1. Rozwinięta infrastruktura komunikacyjna zakłada się tworzenie i rozwój spójnej sieci infrastruktury drogowej na obszarze KOF, tworzenie i rozwój spójnej sieci dróg i ścieżek pieszo-rowerowych na obszarze KOF oraz poprawę dostępności komunikacyjnej obszarów wykluczonych oraz ważnych ze względów gospodarczych.
- W priorytecie 4.2. Bezemisyjna i niskoemisyjna mobilność oraz dostępna komunikacja publiczna zakłada się rozwój sieci połączeń komunikacji publicznej w celu poprawy skomunikowania obszaru KOF, w tym uzgadnianie siatek połączeń z sąsiednimi gminami.
- W priorytecie 5.1. KOF przystosowany do zmian klimatu zakłada się zachowanie istniejących i tworzenie nowych terenów zielonych.
- W priorytecie 5.2. Wysoka efektywność energetyczna zakłada się wspieranie i rozwijanie produkcji energii z odnawialnych oraz zeroemisyjnych źródeł (np. farmy

fotowoltaiczne, panele fotowoltaiczne, farmy wiatrowe) oraz wspieranie działań zmierzających do rozbudowy i modernizacji sieci energetycznych.

- W priorytecie 5.3. Zachowany potencjał przyrodniczy i bioróżnorodność systemu ekologicznego zakłada się zwiększanie powierzchni terenów biologicznie czynnych, charakteryzujących się wysokim poziomem bioróżnorodności, ochronę terenów cennych przyrodniczo i ich racjonalne udostępnianie oraz budowę, rozbudowę i modernizację infrastruktury wodno-kanalizacyjnej.

Uwarunkowania rozwoju przestrzennego MOF kształtuje przeważająca pozycja demograficzna Kielc. Lokalizacja gmin KOF względem Kielc i ich struktura przestrzenno-funkcjonalna wpływa bezpośrednio na kształtowanie się procesów osadniczych. Zróżnicowanie dynamiki urbanizacyjnej widoczne jest również wewnątrz poszczególnych gmin. Ważną determinantą jest dostępność komunikacyjna Kielc.

Duża część KOF cechuje się rozproszeniem struktury osadniczej. Niemniej ogólny układ osadniczy obszaru jest czytelny i cechuje się proporcjonalnym rozmieszczeniem ośrodków pełniących funkcje lokalne (z reguły siedziby gmin). Problemy przestrzenne koncentrują się na terenach poddanych dużej presji urbanizacyjnej. Warto przy tym zauważyć, iż proces kształtowania się układu komunikacyjnego jeszcze się nie zakończył i będzie mieć wpływ również na rozwój gospodarczy oraz osadniczy.

Obszar KOF charakteryzuje się potencjalnie korzystnymi uwarunkowaniami dla rozwoju społeczno-gospodarczego, dzięki dogodnemu układowi komunikacyjnemu i położeniu na szlaku tranzytowych ciągów komunikacyjnych, do których należy zaliczyć, drogę ekspresową S7 oraz drogi krajowe. Ważną rolę w wysokim skomunikowaniu wewnętrznym i zewnętrznym MOF pełnią drogi wojewódzkie, mniejszą połączenia kolejowe PKP.

Istotne znaczenie w kreowaniu rozwoju przestrzennego KOF odgrywają obszary chronione i ekosystemy przyrodnicze.

W odniesieniu do obszaru objętego Strategią Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ ustalone już zostały cele i kierunki rozwoju przestrzennego na poziomie województwa świętokrzyskiego oraz na poziomie poszczególnych gmin.

UCHWAŁĄ NR XXVII/377/20 SEJMIKU WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO z dnia 28 grudnia 2020 r. przyjęto zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego, dotyczące „Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego”.

Niniejszy Plan MOF OW został opracowany dla obszaru w granicach administracyjnych gmin: Miedziana Góra, Zagnańsk, Łączna, Masłów, Górno, Daleszyce, Morawica, Nowiny, Chęciny, Piekoszów, Strawczyn, Chmielnik i ośrodka rdzeniowego — miasta Kielce. Analizy przeprowadzono zarówno dla MOF OW jak i dla obszaru opracowania, czyli MOF OW plus gmina Łączna. Oznacza to, że obszar ten obejmuje większość gmin, które zamierzają realizować **Strategię Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+**.

Różnice związane są z dołączeniem do Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego gminy Pierzchnica oraz brakiem gminy łączna.

Należy dodać, iż w treści Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego, przyjętego UCHWAŁĄ NR XLVII/833/14 SEJMIKU WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO z dnia 22 września 2014 r. w sprawie uchwalenia zmiany Planu, gmina Pierzchnica została w nim zakwalifikowana do obszaru wielokierunkowej aktywizacji społeczno-gospodarczej i podobszaru kumulacji działań w zakresie poprawy dostępności do usług. W treści Planu całe województwo świętokrzyskie zostało zaliczone do obszaru o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwoju i obszaru predysponowanego do wsparcia krajowego w zakresie odnowy demograficznej.

Strategiczną misją Planu Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego jest:

- Wzmocnienie spójności terytorialnej miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego Kielc oraz konkurencyjności jego struktur funkcjonalnych drogą poprawy dostępności komunikacyjnej, rozwoju racjonalnej struktury przestrzennej, zachowania odpowiednich proporcji i rozmieszczenia poszczególnych funkcji, oraz zwiększenie wpływu ośrodka wojewódzkiego jako centrum metropolii na sąsiadujące miasta i gminy, a także ułatwienia dostępu społeczeństwa do nauki, rynku pracy, zadbanej przestrzeni oraz wyżej zorganizowanych usług.

Za cel generalny Planu MOF OW uznaje się:

- Kształtowanie zrównoważonej, harmonijnej struktury funkcjonalno-przestrzennej MOF OW, sprzyjającej poprawie atrakcyjności i spójności terytorialnej oraz efektywnemu wykorzystaniu potencjałów rozwoju, przy jednoczesnym wsparciu dla rozwiązań innowacyjnych i przyjaznych środowisku przyrodniczemu.

Największym problemem na obszarze objętym planem MOF OW jest suburbanizacja, która wiąże się z chaotyczną, nieprzemyślaną lokalizacją nowych terenów zabudowy głównie mieszkaniowej, nieadekwatnie do zapotrzebowania, w gminach sąsiadujących z Kielcami. Projektowane pod zabudowę tereny zajmują duże przestrzenie. Są to głównie pola, w tym wykorzystywane dotychczas rolniczo, bądź łąki, stanowiące powierzchnie biologicznie czynne. Obsługa komunikacyjna tych terenów odbywa się bardzo często za pomocą dróg wewnętrznych (czyli nie publicznych), o minimalnych szerokościach (w których nie zmieści się podstawowa infrastruktura techniczna), za których realizację odpowiadają mieszkańcy. Wyposażenie tak dużej ilości terenów budowlanych w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną nie jest możliwe w ciągu kolejnych dziesięcioleci. Mała skala rozwoju infrastruktury gazu sieciowego nie stwarza zachęt do zamiany źródeł ogrzewania na ekologiczne, co nie sprzyja poprawie jakości powietrza. Zabudowa terenów otwartych powoduje utratę powierzchni, stanowiących naturalne korytarze napowietrzające, co jest szczególnie istotne w obliczu

konieczności podjęcia skutecznych działań w walce ze smogiem. Dodatkowo pomija się lokalizację funkcji usług podstawowych oraz z zakresu infrastruktury społecznej.¹²

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego, biorąc pod uwagę kierunki wykorzystania powierzchni ziemi, w tym zwłaszcza procentowy udział gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w miejskim obszarze funkcjonalnym Kielc wyróżnia trzy główne strefy funkcjonalno-przestrzenne:

1) strefa zurbanizowana którą stanowi obszar rdzeniowy (centralny MOF OW) — miasto Kielce. Na obszarze tej strefy będzie miała miejsce koncentracja aktywności gospodarczej. Przewiduje się tu dalszy rozwój usług wielkomiejskich, w tym metropolitalnych, funkcji: kongresowo targowych, przemysłowych, kulturalnych, edukacyjnych, medycznych, sportowo-rekreacyjnych itp., kontynuację rewitalizacji śródmieścia (w tym m.in. sprzyjającą lokalizacji funkcji służących ożywieniu centralnej części miasta), oraz terenów poprzemysłowych, a także blokowisk, dbałość o zieleń i przestrzenie publiczne; rozwój funkcji mieszkaniowych z nastawieniem na różne grupy odbiorców. Szczególnie istotny będzie w tej strefie rozwój sprawnego układu komunikacyjnego, zarówno wewnątrz jak i na zewnątrz miasta, w tym układu obwodnicowego Kielc, systemu parkingów zlokalizowanych na obrzeżach miasta, przy trasach „wlotowych” połączonych sprawnie funkcjonującą komunikacją miejską z kluczowymi usługami (np. Targi Kielce, ŚCO, WSZ, KCK, Urzędy itp.), systemu ścieżek rowerowych, przebudowa i podniesienie standardu dworców: kolejowego i dawnego PKS, jak również działania mające na celu zachowanie i udostępnienie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego;

2) strefa urbanizująca się, charakteryzuje się intensywnymi przekształceniami osadniczymi. Obejmuje fragmenty gmin w otoczeniu Kielc, gdzie obecnie ma miejsce suburbanizacja. Należy podjąć działania zmierzające do zapewnienia możliwości zrównoważonego rozwoju tych terenów tj. np. dostosowanie ilości oraz intensywności zabudowy do zapotrzebowania zgodnego z prognozą demograficzną oraz naturalnej chłonności środowiska, (kształtowanie zabudowy na zasadzie uzupełniania i kontynuacji istniejących struktur), ochrona walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego, kształtowanie zwartych struktur przestrzennych z racjonalnym dojazdem, zapewnienie możliwości obsługi transportem zbiorowym, rozwój infrastruktury komunikacyjnej i technicznej, rozwój usług podstawowych oraz infrastruktury społecznej, organizacja przestrzeni publicznych sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych, rozwój stref aktywności gospodarczej i terenów inwestycyjnych, uzupełniając — na terenach ku temu predysponowanych (głównie gleby klas I–III i IV) — dalszy rozwój rolnictwa;

3) strefa wielofunkcyjna z przewagą użytków rolnych i leśnych, to zewnętrzna strefa MOF OW, z przewagą terenów otwartych, w tym o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, stanowiących przeciwwagę do terenów silnie zurbanizowanych. Zabudowa

---

¹² Za Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego

pełni tu rolę drugorzędną, uzupełniającą. Strefa ta powinna uzyskać priorytet na pełnienie funkcji ekologicznych, krajobrazowych i turystyczno-rekreacyjnych, w tym agroturystycznych (np. ochronę i racjonalne wykorzystanie cennych ekosystemów leśno-wodnych, krajobrazów, obszarów zbiorowego wypoczynku itp.). Na obszarach dobrych gleb wskazany byłby rozwój rolnictwa.

W każdej z wymienionych stref przewiduje się podjęcie działań mających na celu: rozwój zrównoważony, racjonalne gospodarowanie przestrzenią (w tym priorytet dla uzupełniania i kontynuacji zabudowy), zapewnienie sprawnych systemów publicznej infrastruktury drogowej (w tym eliminacja ruchu tranzytowego z miast i ośrodków gminnych) i komunalnej, wzrost estetyzacji otoczenia i ład w zagospodarowaniu przestrzeni, adaptacje do zmian klimatu, w tym m.in. kształtowanie systemów zielonej i błękitnej infrastruktury, podniesienie jakości powietrza.

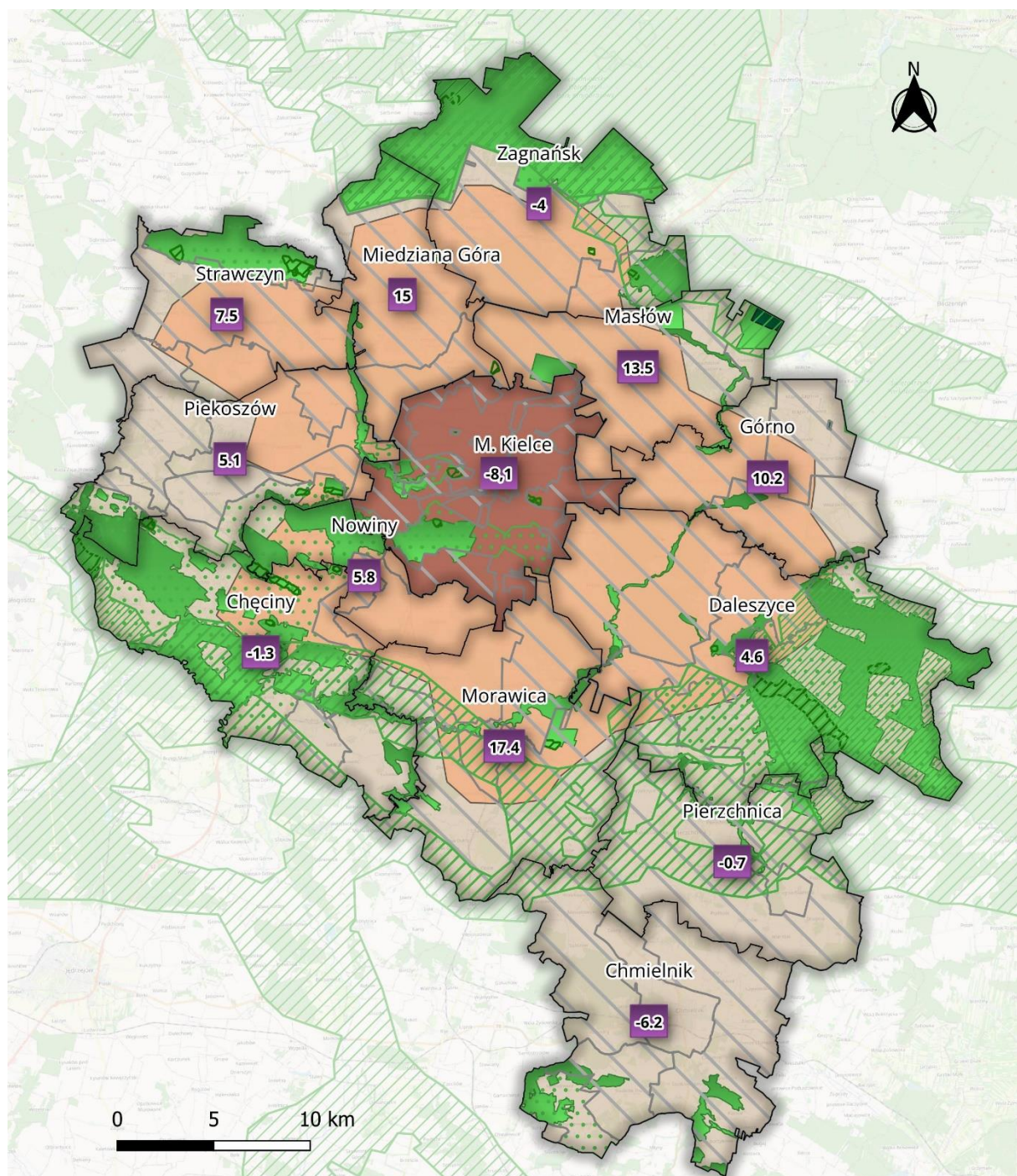
Dodatkowo w całym MOF OW należy uwzględnić przy zagospodarowaniu terenów ograniczenia związane z położeniem na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią i narażonych na niebezpieczeństwo powodzi oraz zagrożonych osuwaniem się mas ziemnych. Należy też dążyć do ograniczania potencjalnych kolizji w zagospodarowaniu przestrzennym oraz do zachowania i promocji dziedzictwa przyrodniczego kulturowego i krajobrazu.

Zakres interwencji przyjęty w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ powinien uwzględniać założenia polityk przestrzennych poszczególnych gmin lub wskazywać dla nich rekomendacje:

- Miasto Kielce koncentruje szereg funkcji, w tym związanych z administracją, handlem, kulturą, ochroną zdrowia, turystyką oraz nauką i szkolnictwem wyższym, obsługując potrzeby całej aglomeracji i rejonu świętokrzyskiego. Stanowi miejsce docelowych codziennych przemieszczeń mieszkańców całego obszaru KOF-u. Jest miejscem kluczowym dla obsługi komunikacyjnej, w którym krzyżują się nadrzędne trasy komunikacyjne. Jest również znaczącym generatorem zjawisk związanych z urbanizacją terenów podmiejskich. Pełni ważne miejsce na mapie turystycznej województwa świętokrzyskiego i jednocześnie dysponuje znaczącym zasobem usług noclegowych.
- Potencjał gospodarczy KOF-u co do zasady koncentruje się w Kielcach i na obrzeżach miasta, tj. w gminach sąsiadujących. Istotne znaczenie ma tu układ komunikacyjny, w tym dostępność do węzłów komunikacyjnych dróg ekspresowych. Rozwój gospodarczy w pozostałych gminach KOF-u jest zrównoważony. Funkcje usługowe koncentrują się w szczególności w ośrodkach gminnych. Dla części gmin ważne są funkcje związane z górnictwem, dla części z rolnictwem. W strefie położonej w bliższym sąsiedztwie Kielc zachodzą dynamiczne procesy urbanizacyjne, które powodują m. in. wypieranie funkcji związanej z rolnictwem.

- Układ komunikacyjny KOF-u jest korzystny, tj. pozwala na dobrą komunikację poszczególnych gmin z Kielcami. Na terenie KOF-u krzyżują się ponadto ważne szlaki komunikacyjne kraju, co korzystnie wpływa na atrakcyjność inwestycyjną i dostępność drogową obszaru KOF.
- Kluczowe dla rozwoju KOF-u uwarunkowania związane są z ochroną przyrody i krajobrazu. Znaczący odsetek powierzchni poszczególnych gmin objęty jest ochroną. Tworzy to warunki do rozwoju funkcji turystycznej. Wpływ na to ma również znaczący zasób dziedzictwa kulturowego, zarówno materialnego, jak też niematerialnego. W połączeniu z dobrą i poprawiającą się dostępnością komunikacyjną oraz dostępnością do usług noclegowych, stwarza to możliwości rozwoju konkurencyjnej oferty turystycznej.
- Kluczowe obszary konfliktowe wynikają z dużej dynamiki rozwoju gospodarczego oraz osadniczego z jednej strony oraz z konieczności ochrony przyrody i krajobrazu, jak też zasobów dziedzictwa kulturowego z drugiej strony. Konflikt ten wynika również z faktu, iż znaczna część obszaru KOF-u objęta jest formami ochrony przyrody. Tym samym zjawiska urbanizacji, jak też rozwoju funkcji gospodarczej i komunikacyjnej, mogą w znaczący sposób kolidować z celami ochrony przyrody.

Mapa 9. Strefy funkcjonalno-przestrzenne w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym

Legenda

Obszary chronione KOF

- Obszar Natura 2000
- Park Krajobrazowy
- Park Narodowy
- Rezerwat

Korytarze ekologiczne

Obszary Chronionego Krajobrazu

Zmiana liczby ludności NSP 2011/2021 (%)

Strefa urbanizacji

Strefa zurbanizowana

Strefa urbanizująca się

Strefa wielofunkcyjna z przewagą użytków rolnych i leśnych

Granica KOF

Źródło: opracowanie własne

Zasadnicze zmiany w układzie funkcjonalno-przestrzennym, uwzględniające realizację założeń Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+, związane będą z wdrażaniem następujących kierunków działań:

Priorytet 1.3. Obszar z atrakcyjną ofertą mieszkaniową:

- Przygotowanie i promowanie terenów pod budownictwo jednorodzinne i wielorodzinne, z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju oraz w ilości odpowiadającej realnemu zapotrzebowaniu. Należy przy tym dodać, iż w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym należy uwzględnić zasadę koncentracji zabudowy i kształtowania przestrzeni, w tym zabudowy, zgodnie z zasadami ładu przestrzennego.

Priorytet 2.1. KOF współpracujący z biznesem:

- Rozwijanie infrastruktury i rozwiązań kluczowych dla lokowania się i rozwijania nowych i istniejących przedsiębiorstw, w tym infrastruktury terenów inwestycyjnych, dróg dojazdowych, systemu komunikacji publicznej – przy ścisłej współpracy z biznesem.

Priorytet 3.1. Rozwinięta infrastruktura turystyczna:

- Stworzenie spójnej infrastruktury sieci szlaków, tras, ścieżek turystycznych;
- Wzmocnienie potencjału wiodących atrakcji turystycznych oraz tworzenie nowych.

Priorytet 4.1. Rozwinięta infrastruktura komunikacyjna:

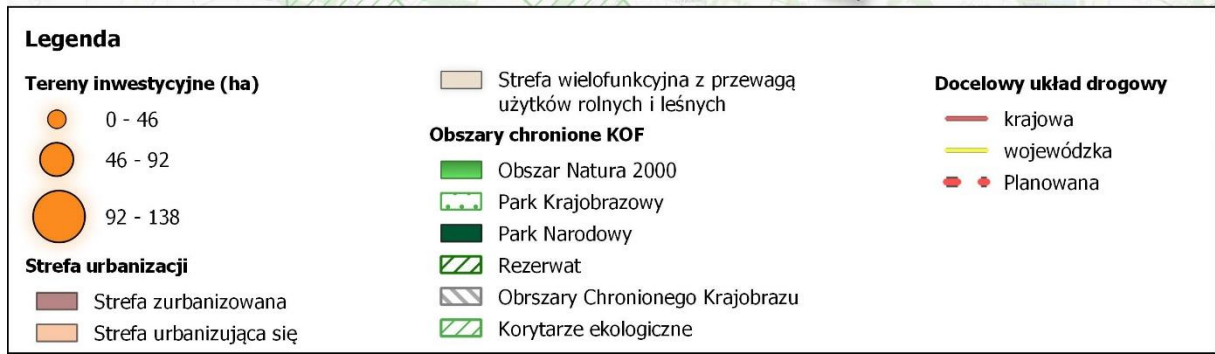
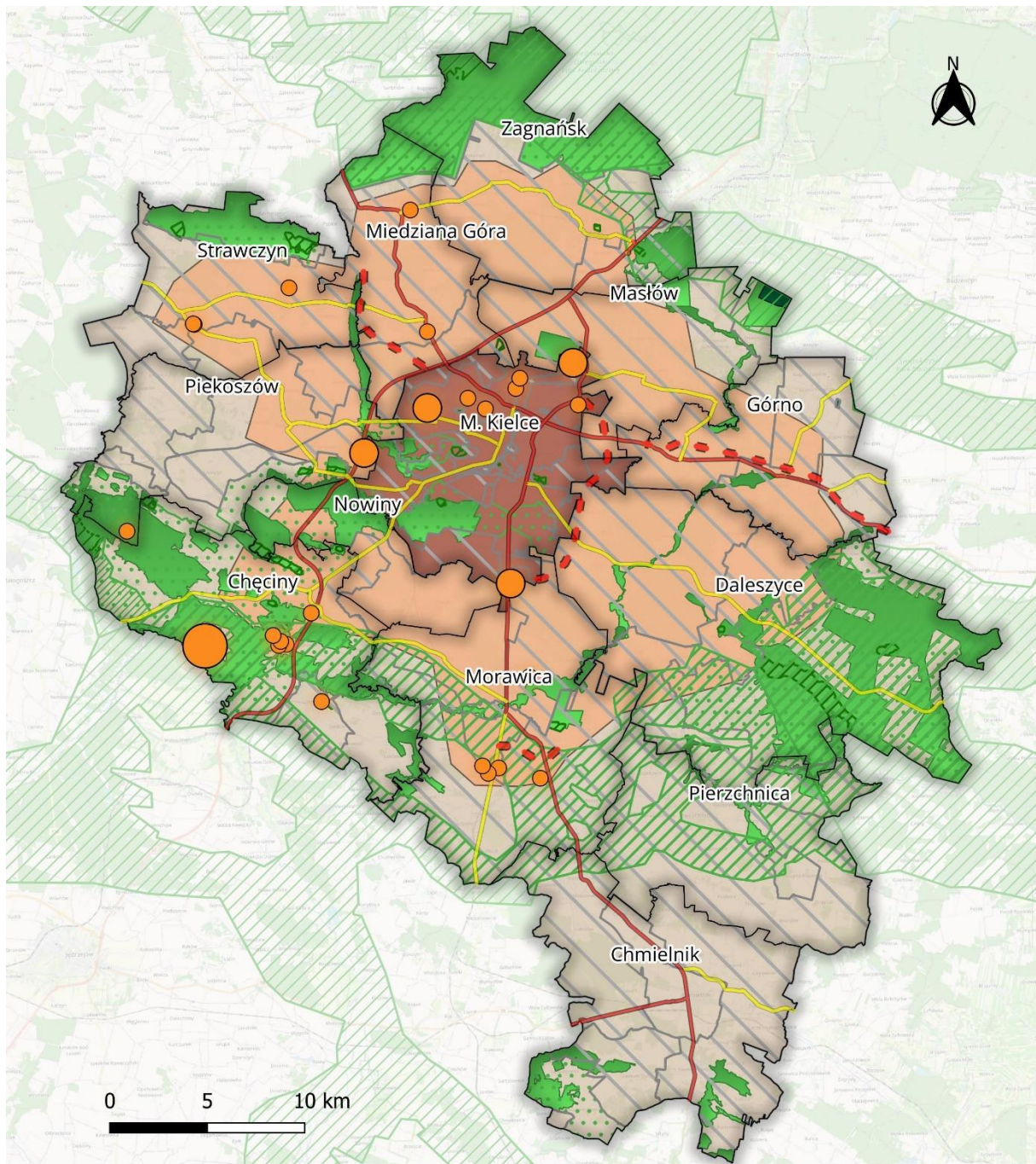
- Rozwój sieci połączeń komunikacji publicznej w celu poprawy skomunikowania obszaru KOF, w tym uzgadnianie siatek połączeń z sąsiednimi gminami oraz rozwinięcie oferty biletu aglomeracyjnego.

Priorytet 5.1. KOF przystosowany do zmian klimatu:

- Zachowanie istniejących i tworzenie nowych terenów zielonych;
- Wspieranie i rozwijanie produkcji energii z odnawialnych oraz zeroemisyjnych źródeł (np. farmy fotowoltaiczne, panele fotowoltaiczne, farmy wiatrowe);
- Wspieranie działań zmierzających do rozbudowy i modernizacji sieci energetycznych;
- Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej.

Mając na uwadze spójność założeń **Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+** z **Planem Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego** za aktualne należy przyjąć ustalenia odnoszące się do celów i priorytetów polityki przestrzennej.

Mapa 10. Docelowy model funkcjonalno-przestrzenny Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Źródło: opracowanie własne

Tabela 13. Spójność celów i priorytetów polityki przestrzennej oraz kierunków rozwoju Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+

Priorytety Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+	Cele polityki przestrzennej	Priorytety polityki przestrzennej
<p>Priorytet 2.1. KOF otwarty na biznes</p> <p>Priorytet 3.1. Rozwinięta infrastruktura turystyczna</p> <p>Priorytet 3.2. Wyróżniająca się marka turystyczna</p>	<p>1. Wzrost konkurencyjności i innowacyjności przestrzeni gospodarczej MOF OW z myślą o wykorzystaniu lokalnych potencjałów rozwoju i dostosowaniu tej przestrzeni do rozwoju gospodarki opartej na wiedzy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kształtowanie warunków przestrzennych do dywersyfikacji przedsiębiorczości, rozwoju sektora MSP oraz utrwalania specjalizacji gospodarczej. • Dostosowanie zagospodarowania obszarów i stref aktywności gospodarczej do absorpcji innowacji i transferu technologii oraz rozwoju rynkowego otoczenia biznesu. • Sprzyjanie inteligentnej współpracy sektora B+R ze środowiskiem gospodarczym drogą integracji dziedzin wiedzy, parków naukowo-technologicznych i przedsiębiorstw. • Kompleksowe przygotowanie i wyposażanie terenów w nowoczesną infrastrukturę komunikacyjną, techniczną i ekonomiczną, mające na celu osiągnięcie przewagi konkurencyjnej oraz stworzenie nowych miejsc pracy. • Rewitalizacja zdegradowanych terenów i dzielnic przemysłowych. • Stworzenie systemu korzystnych warunków lokalizacyjnych w atrakcyjnych dla gospodarki rynkowej strefach aktywności.
<p>Priorytet 1.1. Wysoka aktywność i partycypacja społeczna</p> <p>Priorytet 1.2. Polityka społeczna sprzyjająca integracji i solidarności międzypokoleniowej</p> <p>Priorytet 1.3. Obszar z atrakcyjną ofertą mieszkaniową</p>	<p>2. Formowanie racjonalnej struktury przestrzennej MOF OW oraz powiązań funkcjonalnych w ramach tej struktury i na zewnątrz (z pozostałymi obszarami funkcjonalnymi województwa świętokrzyskiego,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój i umacnianie funkcji metropolitalnych Kielc w powiązaniu z poprawą spójności i atrakcyjności osiedleńczej miasta wojewódzkiego. • Wzmocnienie powiązań funkcjonalnych (funkcje gospodarcze, B+R, społeczne, edukacyjne itd.) w MOF OW. • Poprawa jakości życia mieszkańców MOF OW drogą zwiększania dostępności do rynków pracy i wyżej zorganizowanych usług. • Tworzenie warunków do rozwoju specjalistycznych usług medycznych dla osób starszych

Priorytety Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+	Cele polityki przestrzennej	Priorytety polityki przestrzennej
	<p>a także z krajową i europejską przestrzenią gospodarczą) przy jednoczesnym wsparciu procesów metropolizacji</p>	<p>i niepełnosprawnych oraz placówek opieki społecznej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzrost konkurencyjności miast poprzez wzmacnianie tkanki miejskiej, rewitalizację historycznych centrów oraz kształtowanie funkcji, sprzyjających integracji społecznej. • Wspieranie rozwoju ośrodków gminnych, drogą rewitalizacji, poprawy wykorzystania potencjałów endogenicznych i specyficznych walorów kulturowych. • Zwiększanie dostępności do zróżnicowanej oferty mieszkalnictwa, zgodnej z rozwojem demograficznym, zwłaszcza na obszarze ośrodka wojewódzkiego oraz miast. • Niwelowanie negatywnych aspektów suburbanizacji, depopulacji oraz zaniku aktywności gospodarczej na obszarach strukturalnie słabych.
<p>Priorytet 2.2. Bogata oferta edukacyjna powiązana z potrzebami rynku pracy</p>	<p>3. Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi zasobów ludzkich oraz integracji rynków pracy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz małych miast. • Tworzenie dogodnych warunków do rozwoju rolnictwa i obsługi rolnictwa poprzez unikanie kolizji z funkcjonującą zabudową zagrodową i produkcją rolniczą. • Poprawa dostępności do rynków pracy oraz systemu szkolnictwa zawodowego wraz z dostosowaniem tych funkcji do charakteru i specyfiki struktur osadniczych. • Sprzyjanie rozbudowie istniejących oraz powstawaniu nowych segmentów rynku pracy. • Kształtowanie optymalnych relacji: mieszkanie - usługi - praca — rekreacja i wypoczynek, w różnych skalach obszarowych. • Zrównoważony rozwój osiedli mieszkaniowych zapewniający: osiągnięcie wysokich standardów zagospodarowania przestrzeni publicznej, skuteczną ochronę lokalnych walorów

Priorytety Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+	Cele polityki przestrzennej	Priorytety polityki przestrzennej
		<p>przyrodniczo-krajobrazowych oraz realizację potrzeb sektora budownictwa socjalnego.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie warunków do wzrostu potencjału kadrowego nauki i sektora badawczo-rozwojowego oraz poprawy dostępności do funkcji B+R. • Wsparcie działań, służących ograniczeniu depopulacji oraz emigracji młodych wykształconych osób m.in. drogą odbudowy lokalnych rynków pracy, większej dostępności do rynku mieszkaniowego oraz możliwości rozwoju. • Wsparcie działań skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych mających na celu wzrost dostępności do edukacji i poszerzania wiedzy (np. uniwersytety trzeciego wieku, kursy i szkolenia), a także integracji (np. kluby seniora) i pomocy społecznej oraz ochrony zdrowia.
<p>Priorytet 1.4. Silna tożsamość obszaru i zachowane dziedzictwo kulturowe</p> <p>Priorytet 3.1. Rozwinięta infrastruktura turystyczna</p> <p>Priorytet 3.2. Wyróżniająca się marka turystyczna</p> <p>Priorytet 5.1. KOF przystosowany do zmian klimatu</p> <p>Priorytet 5.3. Zachowany potencjał przyrodniczy i bioróżnorodność</p>	<p>4. Ochrona i racjonalne zagospodarowanie zasobów przyrodniczych i dóbr kultury, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie ciągłości i spójności przestrzennej systemu obszarów chronionych i powiązań ekologicznych, w tym funkcjonowania sieci ekologicznej Natura 2000. • Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego (gleb, wód, powietrza, kopalin i lasów) stwarzające warunki zrównoważonego rozwoju miejskiego obszaru funkcjonalnego. • Wsparcie działań służących poprawie stanu powietrza, zwłaszcza w miastach. • Wzrost lesistości, zwłaszcza na obszarach wododziałowych, zagrożonych erozją oraz w obrębie lądowych korytarzy ekologicznych. • Przywracanie równowagi przyrodniczej na obszarach zdegradowanych. • Rozwój komunalnej infrastruktury ochrony środowiska.

Priorytety Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+	Cele polityki przestrzennej	Priorytety polityki przestrzennej
systemu ekologicznego		<ul style="list-style-type: none"> • Minimalizacja zagrożenia hałasem w miastach i w sąsiedztwie dróg o dużym natężeniu ruchu pojazdów. • Osiągnięcie europejskich standardów ochrony zasobów wód, bezpieczeństwa powodziowego oraz racjonalnego korzystania z tych zasobów. • Ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego oraz racjonalne wkomponowanie zabytków w przestrzeń turystyczną.
<p>Priorytet 4.1. Rozwinięta infrastruktura komunikacyjna</p> <p>Priorytet 4.2. Bezemisyjna i niskoemisyjna mobilność oraz dostępna komunikacja publiczna</p>	5. Kształtowanie systemów infrastruktury technicznej i społecznej w aspekcie poprawy dostępności i spójności przestrzennej oraz osiągnięcia wysokiego standardu świadczenia usług	<ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie zintegrowanego systemu transportowego łączącego województwo z europejską siecią TEN-T oraz stałej komunikacji lotniczej. • Poprawa dostępności komunikacyjnej wewnątrz MOF-u poprzez podniesienie standardów technicznych dróg, budowę systemu obwodnic i bezkolizyjnych skrzyżowań oraz stworzenie multimodalnego systemu transportowego. • Rozbudowa sieci drogowej w regionach niedostarczonych komunikacyjnie, zwiększenie dostępności do transportu zbiorowego, lokalizacja parkingów "park and ride", „bike and ride”; budowa ścieżek rowerowych. • Modernizacja i rozbudowa infrastruktury kolejowej. • Osiągnięcie standardów unijnych w gospodarowaniu odpadami. • Zaopatrzenie wszystkich terenów budownictwa w infrastrukturę wodno – kanalizacyjną. • Rozwój błękitno - zielonej infrastruktury o funkcjach ekologicznych i rekreacyjnych w Kielcach i innych miastach. • Rozwój systemów teleinformatycznych — w tym szczególnie szerokopasmowego dostępu do

Priorytety Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+	Cele polityki przestrzennej	Priorytety polityki przestrzennej
		<p>Internetu oraz zintegrowanej platformy usług elektronicznych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie wysokiego standardu dostępności do usług publicznych we wszystkich skalach obszarowych.
<p>Priorytet 5.1. KOF przystosowany do zmian klimatu</p> <p>Priorytet 5.2. Wysoka efektywność energetyczna</p>	<p>6. Zwiększenie odporności struktur przestrzennych na zagrożenia oraz poprawa bezpieczeństwa publicznego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kształtowanie struktur funkcjonalnych sprzyjających dekoncentracji ludności oraz miejsc pracy i usług, zwiększeniu substytucyjności systemów infrastruktury, zwiększeniu obszarów zielonych, w tym błękitno – zielonej infrastruktury oraz poprawie odporności na skutki klęsk żywiołowych. • Podniesienie skuteczności ochrony przed powodzią i skutkami suszy. • Minimalizacja zagrożenia osuwaniem się mas ziemnych. • Stworzenie nowoczesnych, niezawodnych systemów infrastruktury energetycznej oraz zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych. • Zapobieganie powstawaniu poważnych awarii przemysłowych.
<p>Priorytet 5.3. Zachowany potencjał przyrodniczy i bioróżnorodność systemu ekologicznego</p>	<p>7. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Preferencje dla regeneracji zabudowy, powtórnego zagospodarowania terenów. • Adekwatne do realnego zapotrzebowania kształtowanie zwartej zabudowy mieszkaniowej zaopatrzonej w podstawowe usługi, na obszarach obsłużonych infrastrukturalnie i komunikacyjnie. • Zachowanie terenów otwartych, pełniących funkcje tzw. zielonego pierścienia w obszarze funkcjonalnym miast, zwłaszcza w otoczeniu Kielc, pełniących funkcje korytarzy napowietrzających. • Unikanie konfliktów w zagospodarowaniu przestrzeni poprzez odpowiednią lokalizację i separację funkcji.

Priorytety Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+	Cele polityki przestrzennej	Priorytety polityki przestrzennej
		<ul style="list-style-type: none"> • Dostosowanie budynków użyteczności publicznej oraz przestrzeni publicznych do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych.

Źródło: opracowanie własne

Kluczowe rekomendacje odnoszące się do polityki przestrzennej, uwzględniającej założenia Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ dotyczą następujących zagadnień:

- Rozwoju funkcji osadniczej i gospodarczej,
- Rozwoju funkcji transportowej,
- Rozwoju funkcji przyrodniczej i ochrony środowiska,
- Rozwoju funkcji turystycznej,
- Zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków,
- Zasad lokalizacji urządzeń wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych,
- Zasad lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
- Zasad kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji.

Kluczowa rekomendacja dotyczy przyjęcia ustaleń Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego przyjętego UCHWAŁĄ NR XXVII/377/20 SEJMIKU WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO z dnia 28 grudnia 2020 r jako kluczowego w zakresie sposobu prowadzenia polityki przestrzennej w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym.

Powyższe dotyczy również Gminy Pierzchnica, którą należy zaliczyć do strefy wielofunkcyjnej z przewagą użytków rolnych i leśnych (strefa 3), czyli zewnętrznej strefy MOF OW.

Mając na względzie docelowy model funkcjonalno-przestrzenny formułuje się następujące ustalenia i rekomendacje dla polityki przestrzennej Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego:

a) Kształtowanie funkcji osadniczej i gospodarczej:

- Najważniejszym ośrodkiem w KOF są Kielce. Priorytetem w kształtowaniu rozwoju miasta będzie umocnienie jego pozycji na arenie metropolii krajowych

i międzynarodowych. Służyć temu mają działania ukierunkowane na rozwój dziedzin gospodarki opartych na wiedzy, internacjonalizacja przedsiębiorstw, turystyka kongresowa oraz rozwój branż artystycznych, czy też lokowanie siedzib liczących się w kraju instytucji zarządczych lub naukowo-prestiżowych.

- Obszar funkcjonalny Kielc, cechujący się wysoką dynamiką rozwoju przestrzennego, skupiać będzie gminy związane z Kielcami siecią powiązań infrastrukturalnych, zwłaszcza komunikacyjnych, systemem transportu publicznego oraz ścisłymi więzami współpracy gospodarczej, społecznej i instytucjonalnej.
- Poszczególne miejscowości w KOF należy kształtować tak, aby posiadały swoją tożsamość, posiadały centra o charakterze publicznym z usługami podstawowymi oraz własne rezerwy terenów rekreacji i wypoczynku.
- Należy prowadzić działania zapobiegające degradacji przestrzeni publicznych, niekontrolowanemu „wylewaniu się” osadnictwa poza obszary urbanizacji oraz nadmiernemu ubytkowi terenów pełniących funkcje ekologiczne i krajobrazowe.
- Istotnym kierunkiem będzie różnicowanie struktury gospodarczej na obszarze KOF oraz działania służące integracji lokalnych rynków pracy.
- Należy unikać występowania sąsiedztwa terenów mieszkaniowych z terenami przemysłowymi. Poszerzanie terenów przemysłowych i ich rozwój nie może się odbywać z negatywnym skutkiem dla sąsiednich terenów.

b) Kształtowanie funkcji transportowej:

- Zewnętrzna spójność komunikacyjna wymaga zapewnienia sprawnych połączeń stolicy województwa i głównych ośrodków w obszarze funkcjonalnym z ościennymi ośrodkami powiatowymi i wojewódzkimi oraz szerszego otwarcia na dostępność do europejskich korytarzy transportowych. Wymaga to pełnej realizacji dróg ekspresowych S-7, S-74 i S-73 (zapisanej w koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju), przebudowy linii kolejowej znaczenia państwowego nr 8 Warszawa-Kraków, przebudowy linii kolejowej nr 61 Kielce-Fosowskie wraz z budową łącznicy kolejowej w Czarncy w celu uzyskania połączenia z Centralną Magistralą Kolejową oraz budowy i przebudowy linii kolejowej nr 73 (zapisanej w koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju) w celu uzyskania połączenia kolejowego Kielce-Tarnów. W przeszłości pojawiały się plany budowy Regionalnego Portu Lotniczego wraz z potencjalną strefą gospodarczą, wyposażonego w funkcje Cargo na terenie gmin Morawica i Chmielnik. Chcąc jednak pobudzić wzrost aktywności gospodarczej na obszarze KOF, tereny te zostaną przeznaczone na działalność przemysłową, co związane jest z wnioskiem Gminy Kielce do Planu Zagospodarowania Województwa Świętokrzyskiego o likwidację przeznaczenia przedmiotowego terenu pod port lotniczy i zastąpienia go strefą przemysłową. Biorąc pod uwagę powyższe nie jest planowana budowa Portu Lotniczego.
- Wewnętrzna spójność komunikacyjna wymaga zapewnienia sprawnych połączeń pomiędzy stolicą województwa i głównymi ośrodkami w obszarze funkcjonalnym oraz

między tymi ośrodkami. Winno to nastąpić w oparciu o sieć dróg tranzytowych oraz z wykorzystaniem istniejącej na terenie KOF infrastruktury transportu kolejowego. Powinno przynieść to skrócenie czasu dojazdu, wzrost płynności przejazdów przez miasta i obszary zurbanizowane oraz poprawę bezpieczeństwa na drogach. Zadanie to wiąże się z koniecznością podniesienia standardów technicznych dróg wojewódzkich łączących te ośrodki, realizację systemu obwodnic i bezkolizyjnych skrzyżowań.

- Należy dążyć do rozwoju transportu rowerowego, który wpłynie na zdrowie mieszkańców, komfort poruszania się, a także włączyć go w system powiązań wojewódzkich.

c) Kształtowanie systemu powiązań przyrodniczych oraz zasady ochrony środowiska:

- Warunkiem realizacji Strategii Rozwoju Ponadlokalnego KOF będzie zrównoważony rozwój uwzględniający przestrzeganie zasad ochrony i kształtowania środowiska na poziomie regionalnym, funkcjonalnym oraz lokalnym.
- Należy uwzględniać ochronę systemu ekologicznego i eliminować zagrożenia mogące zakłócić jego funkcjonowanie. Konieczne jest przy tym stałe wzbogacanie zasobów i walorów środowiska oraz poprawa jakości głównych jego komponentów: wód powierzchniowych i podziemnych, powietrza atmosferycznego, gleb i powierzchni ziemi oraz warunków klimatu akustycznego. Niezbędne jest wdrożenie nowoczesnego systemu gospodarowania odpadami, ochrona złóż surowców mineralnych przed nieracjonalną eksploatacją oraz przeciwdziałanie poważnym awariom przemysłowym.
- Należy dążyć do lepszego powiązania systemu przyrodniczego.
- Należy dążyć do osiągnięcia i utrzymania dobrego stanu i potencjału wód oraz racjonalizacji gospodarowania zasobami wodnymi w dostosowaniu do standardów i wymagań ujętych w Ramowej Dyrektywie Wodnej.

d) Kształtowanie funkcji turystycznej:

- Należy dążyć do długotrwałego i zrównoważonego rozwoju turystyki, który prowadzi do wzrostu konkurencyjności regionu oraz powstania nowych segmentów rynku pracy. Przez długotrwały rozwój należy rozumieć kontynuację inwestycji i działań, które budować będą konkurencyjność gospodarki turystycznej na obszarze KOF. Przez zrównoważony rozwój turystyki należy rozumieć zachowanie równowagi pomiędzy kwestiami rozwoju gospodarczego, społecznego i ekologicznego. Kluczowe będzie wykorzystanie atutów całego KOF, tj. atrakcji turystycznej zlokalizowanych w każdej z gmin. Pozwoli to budować synergię oraz odpowiedni potencjał do współpracy i realizacji rozwoju turystyki.

e) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

- Należy dążyć do ochrony i rewaloryzacji zasobów dziedzictwa kulturowego oraz racjonalnego ich zagospodarowania m.in. z myślą o wykorzystaniu tych zasobów, jako

elementu promocji i czynnika rozwoju gospodarczego, a także do zapewnienia źródeł dofinansowywania prac rewaloryzacyjnych z dochodów budżetowych i pozabudżetowych np. z turystyki. Istotnym zadaniem będzie także wykorzystanie dziedzictwa kulturowego w procesie umacniania tożsamości kulturowej mieszkańców

- Należy chronić wszystkie obiekty o wartościach kulturowych – nie tylko te wpisane do rejestru lub ujęte w ewidencji obiektów zabytkowych.

f) Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych:

- Należy rozwijać OZE w lokalizacjach, które nie kolidują z systemem przyrodniczym: szczególnie w terenach produkcji. W miejscach gdzie planuje się lokalizacje urządzeń o większych mocach należy pamiętać o rozbudowie stosownej infrastruktury technicznej (konieczna bliskość do GPZ lub rozwój sieci elektrycznej).
- W MPZP gmin KOF należy wyznaczyć tereny pod rozwój odnawialnych źródeł energii.

g) Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko:

- Przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko należy lokalizować przy uwzględnieniu aspektów przyrodniczych i kulturowych (a szczególnie widokowych) zgodnie z przepisami odrębnymi.

h) Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji:

- Wskazane jest opracowanie programów lub opracowań planistycznych, które będą podstawą do przekształceń oraz realizacji nowych inwestycji na tych terenach.

i) Zasady realizacji inwestycji oraz innych zadań o znaczeniu ponadlokalnym:

- Realizując działania rozwoju Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego niezbędnym jest uwzględnienie inwestycji celu publicznego oraz innych zadań o znaczeniu ponadlokalnym, które zostały ustanowione w dokumencie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego dla gmin wchodzących w skład KOF-u. Kluczowa zatem będzie ocena aktualności tych zadań i współpraca w tym zakresie ze służbami odpowiedzialnymi za politykę przestrzenną w województwie świętokrzyskim.

7.3. Obszary strategicznej interwencji w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym

Obszary strategicznej interwencji są to przestrzenie lub zagadnienia rozwojowe, które można ulokować w danej części obszaru, a które to należy uznać za kluczowe dla osiągania celów Strategii. Mogą to być zarówno przestrzenie charakteryzujące się problemami rozwojowymi, jak też przestrzenie o istotnym znaczeniu dla przyszłego rozwoju. Wymagają one wdrożenia komplementarnego planu działania, integrowania różnych priorytetów i kierunków działań ujętych w Strategii.

Zasady rozwoju Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego w wymiarze przestrzennym nie zakładają szczególnej koncentracji wybranych działań lecz próbę moderowania rozwoju w oparciu o naturalne uwarunkowania, istniejące potencjały, przy jednoczesnym zapewnieniu zrównoważonego przestrzennie rozwoju.

Szczególnym zagadnieniem rozwojowym Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego jest wykorzystanie potencjału związanego z dziedzictwem kulturowym i przyrodniczym oraz zachowanie potencjału przyrodniczego, zwiększenie bioróżnorodności oraz rozwój zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju.

W Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym wskazuje się na potrzebę wyznaczenia obszaru strategicznej interwencji: OSI OBSZAR TURYSTYCZNY.

- **Lokalizacja na terenie KOF: wszystkie gminy Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.**
- **Planowany zakres interwencji:**
  - Kreowanie rozwoju KOF jako regionu turystycznego, co oznacza kontynuowanie inwestycji w infrastrukturę turystyczną, podnoszenie dostępności atrakcji turystycznych, ich sieciowanie, wspólne działania promocyjno-informacyjne i budowa marki turystycznej,
  - Pośrednio rozwój funkcji turystycznej wymaga podejmowania szeregu komplementarnych działań, w szczególności związanych z rozwojem komunikacji, usług, systemu obsługi turystów, konieczny jest także rozwój kadr dla sektora turystycznego,
  - Nie bez znaczenia dla kształtowania konkurencyjności oferty turystycznej będzie zachowanie i eksponowanie walorów dziedzictwa kulturowego i zachowanie atutów przyrodniczych,
  - Funkcja turystyczna może się rozwijać w oparciu o działania edukacyjne, z tym związane z edukacją historyczną, ekologiczną.
- **Powiązania z kierunkami działań ujętymi w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+:**
- Powiązania bezpośrednie:
  - **Priorytet 3.1. Rozwinięta infrastruktura turystyczna:**

- Wspieranie rozwoju infrastruktury turystycznej w celu podnoszenia jej standardów i konkurencyjności,
  - Stworzenie spójnej infrastruktury sieci szlaków, tras, ścieżek turystycznych,
  - Wzmocnienie potencjału wiodących atrakcji turystycznych,
  - Przygotowanie i promowanie terenów pod funkcje turystyczne.
- **Priorytet 3.2. Wyróżniająca się marka turystyczna:**
  - Stworzenie wspólnej bazy informacji turystycznej,
  - Identyfikacja i waloryzacja atrakcji turystycznych na potrzeby stworzenia wspólnej oferty produktów turystycznych,
  - Kształtowanie i komercjalizacja produktów turystycznych w szczególności bazujących na dziedzictwie kulturowym, historycznym i przyrodniczym,
  - Sieciowanie oferty turystycznej, w tym uwzględniającej turystykę profilowaną,
  - Organizacja formuły współpracy przy tworzeniu marki turystycznej KOF, produktów turystycznych oraz wspólnej promocji oferty turystycznej,
  - Stworzenie marki turystycznej KOF.
- Powiązania pośrednie:
  - **Priorytet 1.4. Silna tożsamość obszaru i zachowane dziedzictwo kulturowe:**
    - Kształtowanie tożsamości mieszkańców KOF, w tym poprzez działania edukacyjne, promocyjne, integracyjne, realizowane z udziałem lokalnych liderów, organizacji społecznych, szkół, przedszkoli, przedsiębiorców,
    - Rozwijanie i wdrażanie lokalnych programów edukacji o historii i dziedzictwie kulturowym KOF,
    - Wspieranie i zachowanie (dokumentowanie i archiwizowanie) materialnego i niematerialnego zasobu dziedzictwa kulturowego i historycznego, w tym obiektów zabytkowych, tradycji, wydarzeń, w tym dziedzictwa kulinarnego,
    - Wspieranie działalności oraz podnoszenie jakości oferty instytucji kultury i organizacji społecznych, realizujących programy rozwoju tożsamości oraz popularyzacji dziedzictwa kulturowego KOF,
    - Wspieranie działalności i promowanie uczestnictwa w organizacjach kultywujących lokalne tradycje i zachowujących dziedzictwo kulturowe.
    - Rozwój infrastruktury dedykowanej kultywowaniu i zachowaniu dziedzictwa kulturowego,
    - Organizowanie i promowanie wydarzeń, w tym ponadlokalnych, wykorzystujących lokalne tradycje.

- **Priorytet 2.1. KOF otwarty na biznes:**
  - Wspieranie rozwoju specjalizacji gospodarczych KOF w oparciu o zasoby i tradycje,
  - Wspieranie rozwoju innowacji przedsiębiorstw, w tym poprzez współpracę z IOB, uczelniami, działalność szkoleniową.
- **Priorytet 2.2. Bogata oferta edukacyjna powiązana z potrzebami rynku pracy**
  - Rozwój dualnego modelu kształcenia i współpraca z biznesem w tworzeniu kierunków kształcenia pod potrzeby lokalnej gospodarki,
  - Kształcenie i doksztalcanie kadr na potrzeby lokalnej gospodarki.
- **Priorytet 4.1. Rozwinięta infrastruktura komunikacyjna**
  - Tworzenie i rozwój spójnej sieci infrastruktury drogowej na obszarze KOF,
  - Tworzenie i rozwój spójnej sieci dróg i ścieżek pieszo-rowerowych na obszarze KOF,
  - Poprawa dostępności komunikacyjnej obszarów wykluczonych oraz ważnych ze względów gospodarczych,
  - Realizacja inwestycji przyczyniających się do poprawy bezpieczeństwa, w tym infrastruktury oświetleniowej przystanków autobusowych i bezpiecznych przejść dla pieszych,
  - Rozwój szlaków komunikacyjnych w powiązaniu z ofertą turystyczną.
  - Wspieranie rozwoju infrastruktury na rzecz zrównoważonej mobilności na obszarze KOF.
- **Priorytet 5.1. KOF przystosowany do zmian klimatu**
  - Edukacja ekologiczna i przyrodnicza.
  - Wzmocnienie roli Ogrodu Botanicznego w Kielcach, jako ośrodka podejmującego ochronę gatunkową ex situ roślin m. in. wrażliwych na zmiany klimatyczne.
- **Priorytet 5.3. Zachowany potencjał przyrodniczy i bioróżnorodność systemu ekologicznego**
  - Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej,
  - Wspólne uzgadnianie zapisów Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego w duchu idei zrównoważonego rozwoju,
  - Ochrona terenów cennych przyrodniczo i ich racjonalne udostępnianie.

Mapa 11. OSI Obszar Turystyczny KOF

Źródło: opracowanie własne

8. System zarządzania

8.1. Wdrażanie i monitoring

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ jest dokumentem strategicznym wyznaczającym kierunki działań, które sukcesywnie powinny być wdrażane. Jest dokumentem komplementarnym do Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ oraz strategii lokalnych gmin, tj. stanowi uzupełnienie i rozwinięcie założeń rozwoju, które realizowane będą w sposób skoordynowany, partnerski i przynoszący wzajemne korzyści dla partnerów z obszaru KOF. Spójność planowania na poziomie regionalnym i lokalnym jest kluczowa dla powodzenia realizacji zamierzeń rozwojowych w ujęciu KOF.

Strategia KOF jest dokumentem ukierunkowanym na stworzenie, przy ścisłej kooperacji międzygminnej, zielonego, komfortowego i atrakcyjnego miejsca do życia, przyciągającego inwestorów oraz chętnie odwiedzanego przez turystów. Strategia opracowana została z myślą o integrowaniu i wspieraniu działań rozwojowych w ujęciu partnerstwa ponadlokalnego. Strategia bazuje na diagnozie społeczno-gospodarczej i uwzględnia uwarunkowania przestrzenne rozwoju KOF.

Strategia KOF wdrażana będzie przez wszystkie samorządy wchodzące w skład KOF. System zarządzania i monitoringu opierać będzie się na elementach struktury organizacyjnej Porozumienia KOF, a mianowicie na Komitecie Sterującym KOF, Biurze KOF oraz Zespole Koordynatorów Gminnych KOF.

W procesie wdrażania strategii do zadań Komitetu Sterującego, zrzeszającego burmistrzów i wójtów gmin KOF, pracujących pod przewodnictwem Prezydenta Miasta Kielce, należeć będzie:

- opiniowanie Strategii rozwoju ponadlokalnego KOF, opiniowanie projektów strategicznych realizowanych w formule ZIT oraz listy projektów komplementarnych zgłoszonych w ramach komponentu ZIT KOF,
- opiniowanie kryteriów wyboru projektów do Strategii rozwoju ponadlokalnego KOF, w tym projektów do ZIT KOF,
- opiniowanie raportów z realizacji Strategii rozwoju ponadlokalnego KOF,
- opiniowanie innych dokumentów niezbędnych w procesie wdrażania Strategii rozwoju ponadlokalnego KOF,
- podejmowanie uchwał w sprawach istotnych dla rozwoju KOF.

Do zadań Biura KOF należeć będzie:

- opracowanie i przedłożenie do zaopiniowania przez Komitet Sterujący Strategii rozwoju ponadlokalnego KOF,
- aktualizowanie Strategii rozwoju ponadlokalnego KOF w trybie zaopiniowania przez Komitet Sterujący,
- realizacja działań i obowiązków informacyjno-promocyjnych związanych z wdrażaniem Strategii rozwoju ponadlokalnego KOF,
- prowadzenie monitoringu przygotowań i realizacji projektów przyczyniających się do osiągnięcia celów Strategii rozwoju ponadlokalnego KOF, w tym projektów odnoszących się do komponentu ZIT KOF.
- monitorowanie wskaźników realizacji Strategii rozwoju ponadlokalnego KOF,
- analizowanie postępów realizacji celów strategicznych przyjętych w Strategii rozwoju ponadlokalnego KOF,
- przygotowanie sprawozdań z realizacji Strategii rozwoju ponadlokalnego KOF,
- analiza trendów rozwojowych dla KOF,
- przygotowanie procedury aktualizacji Strategii rozwoju ponadlokalnego KOF,
- obsługa administracyjna prac Komitetu Sterującego,
- stała współpraca z innymi Wydziałami i Biurami Urzędu Miasta Kielce

Do zadań Zespołu Koordynatorów Gminnych KOF należeć będzie:

- współpraca z Biurem KOF m.in. w zakresie: sprawozdawczości projektowej, monitoringu Strategii rozwoju ponadlokalnego KOF, opracowywania raportów z realizacji zadań i osiąganych wskaźników, przygotowywania innych opracowań,
- przygotowywanie sprawozdań i raportów z realizacji Strategii rozwoju ponadlokalnego KOF na terenie gmin,
- koordynacja przygotowania i realizacji w gminie projektów kwalifikujących się do wsparcia w ramach komponentu ZIT Strategii rozwoju ponadlokalnego KOF,
- współpraca z innymi Koordynatorami w gminach KOF w zakresie prawidłowego przygotowania i realizacji projektów strategicznych, w tym projektów w kompetencji ZIT Strategii rozwoju ponadlokalnego KOF.

System sprawozdawczości realizowany będzie w oparciu o coroczne raporty ze stanu realizacji Strategii. Bazować będą one na danych zebranych od poszczególnych samorządów, realizujących Strategię rozwoju ponadlokalnego KOF. Sporządzony raport przekazywany będzie do partnerów samorządowych celem akceptacji. Należy przy tym założyć, iż w okresach 3 letnich zbierane będą dane odnoszące się do części kierunkowej strategii, w okresach 1 rocznych zbierane będą dane wskaźnikowe zaproponowane w systemie monitoringu.

Monitorowanie realizacji Strategii polegać będzie na zbieraniu informacji i analizowaniu poziomu zbieżności podejmowanych działań z określonymi w strategii kierunkami (przypisanie inwestycji/ projektu do poszczególnych kierunków działań). Uzupełnieniem

monitoringu opierającego się na produktach będzie analiza wskaźnikowa, odnosząca się do wyzwań rozwojowych. Monitoring będzie realizowany w odstępach rocznych.

System monitoringu stanowić będzie podstawę do ewaluacji i oceny stopnia aktualności Strategii. Aktualizacja Strategii możliwa będzie w przypadku stwierdzenia istotnych zmian uwarunkowań rozwojowych KOF.

8.2. Ramy finansowe i źródła finansowania

Potencjalnymi źródłami finansowania działań ujętych w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ będą:

- środki Unii Europejskiej – fundusze europejskie dostępne w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Społecznego, w tym środki z alokacji przeznaczonej dla Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych,
- środki partnerów samorządowych KOF,
- inne fundusze zewnętrzne – np. fundusze norweskie i fundusze Europejskiego Obszaru Gospodarczego,
- środki budżetu państwa – przewidziane na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania,
- środki budżetu samorządu województwa świętokrzyskiego – na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania,
- inne środki publiczne, np. fundusze celowe,
- środki prywatne, np. przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, mieszkańców.

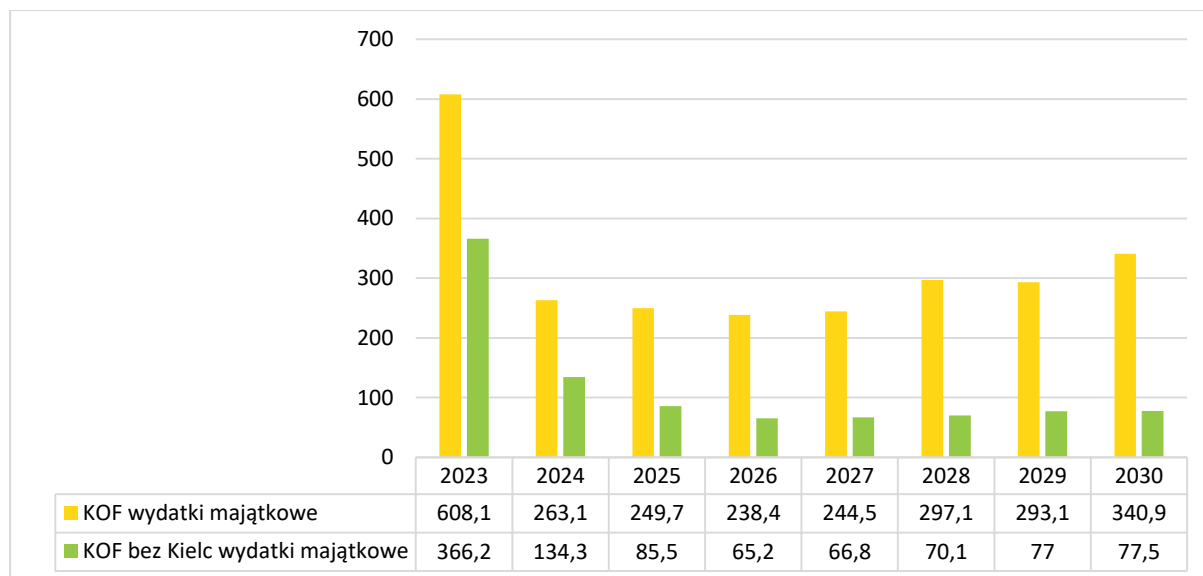
Analizę zdolności samorządów KOF do realizacji Strategii rozwoju ponadlokalnego oparto o dane przedstawione w Wieloletnich Prognozach Finansowych.

Dane ujęte w WPF gmin KOF wskazują na ostrożność w planowaniu przyszłych wydatków majątkowych. Widoczny jest również wzrost wydatków bieżących. Warto zauważyć, iż prognoza w zakresie wydatków bazuje na dużej niepewności związanej m. in. ze wskaźnikami inflacyjnymi, rosnącymi kosztami oraz prognozami odnoszącymi się do wzrostu gospodarczego.

Prognoza nie uwzględnia w wydatkach majątkowych potencjału finansowania działań ze środków zewnętrznych w dłuższej perspektywie. Widoczne jest to w dysproporcji wydatków majątkowych pomiędzy okresem 2023-2024 oraz od 2025 roku. Obecny stan prognozy finansowania działań rozwojowych (majątkowych) wskazuje, że do 2030 roku gminy KOF przeznaczą na nie około 2,5 mld zł, w tym Kielce 1 592,3 mln zł a pozostałe gminy KOF 942,6 mln zł. Wydaje się, że jest to plan minimum, bazujący na dużej ostrożności w planowaniu finansów. Do zagrożeń dla zdolności poszczególnych gmin w realizacji działań

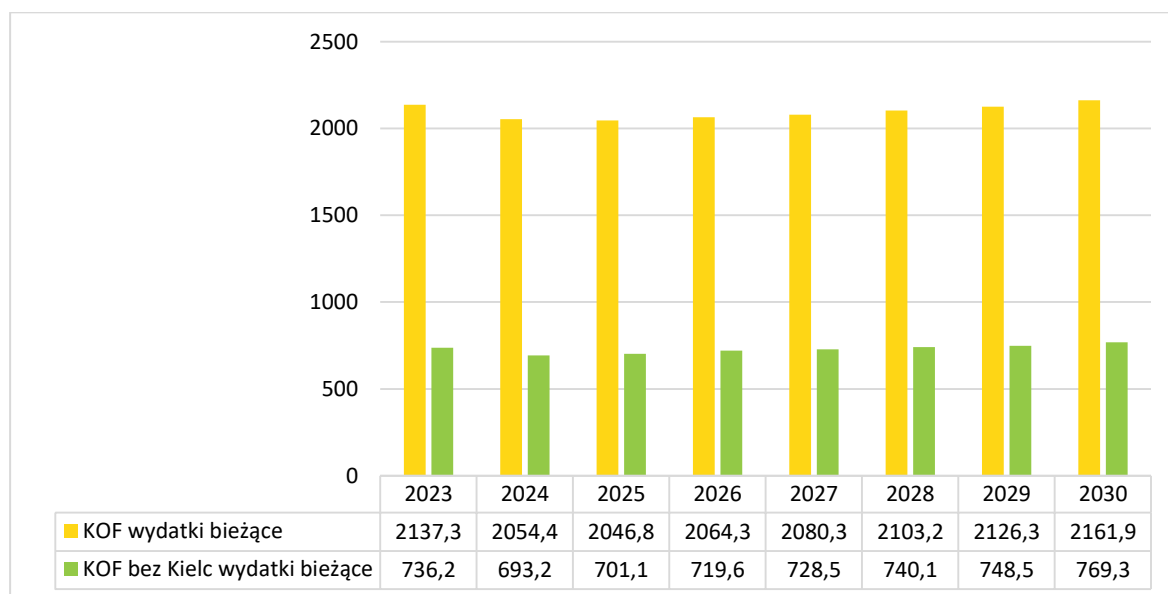
rozwojowych należy niewątpliwie zaliczyć m.in. inflację, odpływ mieszkańców i starzenie się społeczeństwa, co może realnie spowolnić wzrost dochodów własnych, przy jednoczesnym wzroście wydatków bieżących. Wpływ na zdolność finansowania działań rozwojowych może mieć polityka fiskalna państwa. Stabilność planowania budżetu samorządów widoczna jest w relacji dochodów bieżących oraz wydatków bieżących. W tym kontekście widoczne są problemy z równoważeniem wydatków bieżących z dochodami bieżącymi w 2023 roku praktycznie u wszystkich samorządów z KOF.

Wykres 2. Wydatki majątkowe i bieżące JST KOF

Źródło: opracowanie własne na podstawie WPF, stan marzec 2023 roku

Wykres 3. Wydatki bieżące JST KOF

Źródło: opracowanie własne na podstawie WPF, stan marzec 2023 roku

Tabela 14. Wydatki majątkowe JST KOF w mln zł

Nazwa	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Razem
Chęciny	36,4	14,7	12,6	8,7	8,8	8,7	9,9	9,3	109,1
Chmielnik	37,9	12,2	3,4	2,0	2,1	2,1	2,4	2,4	64,5
Daleszyce	26,2	15,0	15,0	13,5	14,5	14,6	15,2	15,3	129,3
Górno	29,5	28,8	8,5	8,2	8,8	10,0	10,0	11,0	114,8
Masłów ¹³	29,1	1,9	1,9	1,9	2,1	2,2	2,9	2,9	44,9
Miedziana Góra	24,7	5,6	2,2	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	42,5
Morawica ¹⁴	37,8	11,6	3,4	5,0	4,0	4,0	4,0	4,0	73,8
Nowiny	13,6	10,5	9,7	6,0	6,2	6,0	6,0	5,0	63
Piekoszów	38,3	7,5	6,5	6,5	6,5	6,5	9,5	9,6	90,9
Pierzchnica	24,9	4,6	4,1	2,8	2,8	2,8	2,9	2,9	47,8
Strawczyn	22,7	15,6	16,9	6,0	5,4	6,0	6,5	7,4	86,5
Zagnańsk	45,1	6,3	1,3	2,6	3,6	5,2	5,7	5,7	75,5
Kielce	241,9	128,8	164,2	173,2	177,7	227,0	216,1	263,4	1592,3
KOF	608,1	263,1	249,7	238,4	244,5	297,1	293,1	340,9	2534,9
KOF bez Kielc	366,2	134,3	85,5	65,2	66,8	70,1	77	77,5	942,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie WPF, stan marzec 2023 roku

Tabela 15. Wydatki bieżące JST KOF w mln zł

Nazwa	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Razem
Chęciny	68,9	67,0	68,4	70,8	72,3	73,9	74,8	76,7	572,8
Chmielnik	57,3	51,6	52,6	52,6	52,5	52,5	52,2	52,2	423,5
Daleszyce	71,8	66,6	68,9	72,2	72,5	74,5	76,2	86,9	589,6
Górno	71,0	72,1	73,5	75,6	77,6	79,3	80,6	81,1	610,8
Masłów	50,8	46,7	47,1	47,5	47,5	48,0	48,2	48,2	384
Miedziana Góra	57,0	48,9	46,7	47,2	47,3	47,2	47,3	47,4	389
Morawica	85,5	78,0	78,0	78,5	78,7	78,7	78,7	78,7	634,8
Nowiny	66,7	59,3	59,8	63,5	63,5	64,6	65,0	67,6	510
Piekoszów	74,5	69,1	70,4	71,2	71,8	72,4	73,0	73,5	575,9
Pierzchnica	21,3	21,7	23,1	24,8	26,5	28,6	29,3	30,0	205,3
Strawczyn	54,9	56,3	56,6	58,9	60,6	62,1	63,3	65,2	477,9

¹³ Uwaga: WPF przyjęto do 2029, dane dla 2030 roku powielono z danymi z 2029 roku (tylko do celów niniejszej analizy)

¹⁴ Uwaga: WPF przyjęto do 2027, dane dla okresu 2028-2030 powielono z danymi z 2027 roku (tylko do celów niniejszej analizy)

Zagnańsk	56,5	55,9	56,0	56,8	57,7	58,3	59,9	61,8	462,9
Kielce	1401,1	1361,2	1345,7	1344,7	1351,8	1363,1	1377,8	1392,6	10938
KOF	2137,3	2054,4	2046,8	2064,3	2080,3	2103,2	2126,3	2161,9	16774,5
KOF bez Kielc	736,2	693,2	701,1	719,6	728,5	740,1	748,5	769,3	5836,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie WPF, stan marzec 2023 roku

Tabela 16. Dochody bieżące (1) i wydatki bieżące (2) budżetów JST KOF w mln zł

Nazwa	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Chęciny (1)	64,2	78,2	80,4	83,4	85,0	86,6	88,9	90,5
Chęciny (2)	68,9	67,0	68,4	70,8	72,3	73,9	74,8	76,7
Chmielnik (1)	57,1	57,1	57,0	57,1	57,1	57,1	57,1	57,1
Chmielnik (2)	57,3	51,6	52,6	52,6	52,5	52,5	52,2	52,2
Daleszyce (1)	72,3	79,2	81,4	84,0	85,0	85,9	87,4	97,9
Daleszyce (2)	71,8	66,6	68,9	72,2	72,5	74,5	76,2	86,9
Górno (1)	69,3	87,7	80,0	81,9	84,7	85,4	86,0	87,2
Górno (2)	71,0	72,1	73,5	75,6	77,6	79,3	80,6	81,1
Mastów (1)	49,7	49,3	49,6	50,1	50,1	50,7	50,9	50,9
Mastów (2)	50,8	46,7	47,1	47,5	47,5	48,0	48,2	48,2
Miedziana Góra (1)	51,1	51,0	51,4	51,7	51,3	51,4	51,5	51,6
Miedziana Góra (2)	57,0	48,9	46,7	47,2	47,3	47,2	47,3	47,4
Morawica (1)	85,5	80,9	81,0	81,6	81,7	81,7	81,7	81,7
Morawica (2)	85,5	78,0	78,0	78,5	78,7	78,7	78,7	78,7
Nowiny (1)	66,9	72,8	72,5	72,5	72,8	73,7	74,1	75,5
Nowiny (2)	66,7	59,3	59,8	63,5	63,5	64,6	65,0	67,6
Piekoszów (1)	75,0	79,5	80,1	80,7	81,3	81,9	82,5	83,1
Piekoszów (2)	74,5	69,1	70,4	71,2	71,8	72,4	73,0	73,5
Pierzchnica (1)	20,6	22,6	24,4	26,5	28,3	30,4	31,1	31,9
Pierzchnica (2)	21,3	21,7	23,1	24,8	26,5	28,6	29,3	30,0
Strawczyn (1)	60,5	62,3	68,6	67,4	67,4	70,5	71,4	75,1
Strawczyn (2)	54,9	56,3	56,6	58,9	60,6	62,1	63,3	65,2
Zagnańsk (1)	54,4	58,7	59,3	62,7	64,9	67,0	69,1	71,1
Zagnańsk (2)	56,5	55,9	56,0	56,8	57,7	58,3	59,9	61,8
Kielce (1)	1388,8	1441,4	1491,3	1548,9	1602,0	1651,8	1689,4	1737,4
Kielce (2)	1401,1	1361,2	1345,7	1344,7	1351,8	1363,1	1377,8	1392,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie WPF, stan marzec 2023 roku

Budżety większości samorządów z KOF charakteryzowały się tym, że kumulacja wydatków inwestycyjnych w 2023-2024 stanowiła zauważalne obciążenie w dłuższej perspektywie czasu. Widoczne to było w danych odnoszących się do wydatków majątkowych, wielkości spłat rat kredytów i pożyczek oraz nadwyżki operacyjnej. Nadwyżka operacyjna to główny wskaźnik „poziomu bezpieczeństwa finansowego” samorządów lokalnych. Oznacza dodatnią różnicę między dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi w danym roku w gminie. Im większa nadwyżka, tym mniejsze ryzyko utraty płynności finansowej w wyniku negatywnych czynników zewnętrznych. Nadwyżka operacyjna jest niezbędna do realizowania inwestycji przez samorządy lokalne, a więc jest to swego rodzaju „potencjał inwestycyjny” samorządów. Nadwyżka jest też potrzebna do spłacania długu (kredyty, pożyczki, obligacje samorządowe) gminy.

Prognozy ujęte w WPF wskazują na względne utrzymanie buforów bezpieczeństwa budżetów gmin KOF. Priorytetem powinno być przy tym zwiększenie zdolności budżetów samorządów do realizacji działań rozwojowych. W WPF-ach nie uwzględniono w dłuższej perspektywie potencjalnych środków zewnętrznych. Jednocześnie priorytetem powinno być zwiększanie dochodów własnych gmin z KOF. Pozwoli to zwiększyć zdolności do realizacji inwestycji, w tym również zabezpieczyć zdolność do absorpcji środków zewnętrznych.

Warto zwrócić uwagę, że u części gmin z KOF widoczne jest znaczne ograniczenie zdolności do pożyczania środków finansowych w przyszłości. Widoczne jest to w danych odnoszących się do realnego poziomu zobowiązań spłaty rat kredytowych w relacji do budżetu oraz dopuszczalnego limitu spłat zobowiązań, określonego po prawej stronie nierówności we wzorze, o którym mowa w art. 243 ustawy o finansach publicznych.

Wskaźnik spłaty zobowiązań wskazuje na sytuację budżetu gminy, odnoszącą się do poziomu zaciągniętego zobowiązania kredytowego (rocznych poziomów spłat rat kredytowych) oraz jednocześnie bieżących zobowiązań finansowych gminy i poziomu dochodów. Wskazuje również na rezerwę zdolności zadłużania się samorządu (różnica pomiędzy średnią z art. 243 a dopuszczalnym limitem spłaty zobowiązań) dla perspektywy pomiędzy 2024 a 2030 rokiem.

Tabela 17. Spłata rat kapitałowych (1) oraz nadwyżka budżetowa (2) w JST KOF w mln zł

Nazwa	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Chęciny (1)	0,5	3,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,2	4,5
Chęciny (2)	0,0	3,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,2	4,5
Chmielnik (1)	2,2	2,3	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
Chmielnik (2)	0,0	2,3	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
Daleszyce (1)	2,3	4,3	4,5	5,0	4,7	3,5	3,0	2,8
Daleszyce (2)	0,0	4,3	4,5	5,0	4,7	3,5	3,0	2,8
Górno (1)	2,7	3,0	3,0	3,0	3,0	2,6	2,7	2,7

Nazwa	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Górno (2)	0,0	3,0	3,0	3,0	3,0	2,6	2,7	2,7
Masłów (1)	1,3	1,6	1,6	1,6	1,6	1,4	0,8	-
Masłów (2)	0,0	1,6	1,6	1,6	1,6	1,4	0,8	-
Miedziana Góra (1)	1,0	1,5	2,5	2,5	2,0	2,2	2,2	2,2
Miedziana Góra (2)	0,0	1,5	2,5	2,5	2,0	2,2	2,2	2,2
Morawica (1)	2,9	3,5	2,6	0,0	0,0	-	-	-
Morawica (2)	0,0	3,5	2,6	0,0	0,0	-	-	-
Nowiny (1)	2,0	3,5	3,5	3,2	3,2	3,2	3,2	3,1
Nowiny (2)	0	3,5	3,5	3,2	3,2	3,2	3,2	3,1
Piekoszków (1)	0,0	2,9	3,2	3,0	3,0	3,0	0,0	0,0
Piekoszków (2)	4,0	2,9	3,2	3,0	3,0	3,0	0,0	0,0
Pierzchnica (1)	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Pierzchnica (2)	0,0	0,0	0,3	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Strawczyn (1)	2,0	2,0	2,4	2,5	2,5	2,5	1,5	2,5
Strawczyn (2)	0,5	2,0	2,4	2,5	2,5	2,5	1,5	2,5
Zagnańsk (1)	2,5	2,0	2,0	3,3	3,5	3,5	3,5	3,5
Zagnańsk (2)	0,0	2,0	2,0	3,3	3,5	3,5	3,5	3,5
Kielce (1)	25,8	40,0	62,0	75,4	94,8	93,8	102,6	88,5
Kielce (2)	-121,1	40,0	62,0	75,4	94,8	93,8	102,6	88,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie WPF, stan marzec 2023 roku

Tabela 18. Średnia z art. 243 (%) (1) oraz dopuszczalny limit zobowiązań (%) (2) w JST KOF w mln zł

Nazwa	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Chęciny (1)	-2,19	28,89	27,53	27,03	26,03	25,38	26,57	25,06
Chęciny (2)	20,28	14,81	16,53	16,74	18,15	18,89	19,55	22,75
Chmielnik (1)	3,22	16,87	14,38	14,42	14,53	14,42	14,97	14,85
Chmielnik (2)	14,21	13,23	13,75	12,86	12,82	12,87	12,64	13,26
Daleszyce (1)	4,76	23,22	22,42	20,36	20,64	19,11	18,45	15,77
Daleszyce (2)	14,73	13,39	13,98	16,12	16,08	17,21	16,90	18,43
Górno (1)	1,08	25,51	17,32	16,43	17,20	14,91	13,61	14,29
Górno (2)	17,57	15,24	16,62	16,93	15,97	16,52	15,94	15,14
Masłów (1)	-1,21	7,14	7,05	6,92	6,84	6,76	6,63	-

Nazwa	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Mastów (2)	18,66	16,76	15,10	12,31	11,29	9,48	7,24	-
Miedziana Góra (1)	-8,23	8,52	13,41	12,39	10,46	10,71	10,47	10,22
Miedziana Góra (2)	16,09	11,48	10,64	10,23	9,88	9,51	8,39	8,23
Morawica (1)	1,26	4,79	4,78	4,49	4,43	-	-	-
Morawica (2)	29,86	27,65	25,14	14,73	11,48	-	-	-
Nowiny (1)	2,74	23,84	22,52	16,68	16,87	16,46	16,42	14,55
Nowiny (2)	19,90	16,73	16,66	14,33	14,13	14,95	16,47	16,50
Piekoszów (1)	2,81	18,40	16,72	16,04	15,52	15,01	14,50	14,52
Piekoszów (2)	26,68	20,94	19,42	19,65	18,99	18,35	17,24	14,14
Pierzchnica (1)	1,08	9,69	10,73	11,31	11,05	10,17	9,81	9,47
Pierzchnica (2)	15,14	13,72	12,73	11,30	10,96	10,83	10,65	9,12
Strawczyn (1)	15,67	16,54	28,33	13,12	11,97	12,34	11,59	13,40
Strawczyn (2)	18,76	17,78	16,25	17,55	17,17	16,36	15,28	15,65
Zagnańsk (1)	-1,62	9,43	10,59	15,96	17,98	20,25	20,43	19,95
Zagnańsk (2)	19,97	16,71	15,89	14,46	13,60	12,64	11,87	13,29
Kielce (1)	5,73	10,13	13,26	16,97	19,65	21,66	22,7	24,23
Kielce (2)	8,05	7,91	8,25	7,55	8,82	10,96	12,85	15,73

Źródło: opracowanie własne na podstawie WPF, stan marzec 2023 roku

8.3. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Dokumentami wykonawczymi dla Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ są obowiązkowe lub fakultatywne lokalne dokumenty strategiczne lub planistyczne. Kluczowy dla wdrażania założeń Strategii KOF jest efekt synergii z lokalnymi strategiami rozwoju. Ze względu na specyfikę, w tym zdefiniowane obszary strategicznej interwencji, ważnymi lokalnymi programami rozwoju będą programy rewitalizacji.

Tabela 19. Strategie rozwoju samorządów KOF

L.p.	Samorząd	Nazwa dokumentu	Rekomendacja
1.	Miasto Kielce	Strategia Rozwoju Miasta Kielce 2030+ w kierunku Smart City	Dokument aktualny
2.	Miasto i Gmina Chmielnik	Strategia Rozwoju Gminy Chmielnik na lata 2022-2030	W trakcie opracowywania
3.	Gmina Pierzchnica	Strategia Rozwoju Gminy Pierzchnica na lata 2015-2022	Dokument wymaga aktualizacji
4.	Gmina Daleszyce	Strategia Rozwoju Gminy Daleszyce na lata 2012 – 2020	Dokument wymaga aktualizacji
5.	Gmina Górnio	Strategia Rozwoju Gminy Górnio na lata 2021-2030	Dokument aktualny
6.	Miasto i Gmina Chęciny	Strategia Rozwoju Gminy Chęciny 2022-2030	Dokument aktualny
7.	Miasto i Gmina Morawica	Strategia Rozwoju Gminy Morawica do roku 2020	Dokument wymaga aktualizacji
8.	Gmina Nowiny	Strategia Rozwoju Gminy Sitkówka-Nowiny do roku 2025	Dokument aktualny
9.	Gmina Masłów	Strategia Rozwoju Gminy Masłów na lata 2022 – 2030	Dokument aktualny
10.	Gmina Zagnańsk	Strategia Rozwoju Gminy Zagnańsk na lata 2014 – 2024	Dokument aktualny

L.p.	Samorząd	Nazwa dokumentu	Rekomendacja
11.	Gmina Miedziana Góra	Strategia Rozwoju Gminy Miedziana Góra do roku 2025	Dokument aktualny
12.	Miasto i Gmina Piekoszów	Strategia Rozwoju Gminy Piekoszów na lata 2021-2030	Dokument aktualny
13.	Gmina Strawczyn	Strategia Rozwoju Gminy Strawczyn na lata 2022–2030	Dokument aktualny

Źródło: opracowanie własne

Tabela 20. Programy rewitalizacji samorządów KOF

L.p.	Samorząd	Nazwa dokumentu	Rekomendacja
1.	Miasto Kielce	Gminny Program Rewitalizacji Miasta Kielce na lata 2023-2030	W trakcie opracowywania
2.	Miasto i Gmina Chmielnik	Program Rewitalizacji dla Gminy Chmielnik na lata 2016-2023	Dokument aktualny
3.	Gmina Pierzchnica	Program Rewitalizacji dla Gminy Pierzchnica na lata 2016-2023	Dokument aktualny
4.	Gmina Daleszyce	Lokalny Program Rewitalizacji dla Miasta Daleszyce na lata 2016-2022	Wymaga aktualizacji
5.	Gmina Górnó	Program Rewitalizacji dla Gminy Górnó na lata 2016–2022	Wymaga aktualizacji
6.	Gmina i Miasto Chęciny	Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Chęciny na lata 2016-2023	Dokument aktualny
7.	Miasto i Gmina Morawica	Program Rewitalizacji Gminy Morawica na lata 2016-2023	Dokument aktualny
8.	Gmina Nowiny	Program Rewitalizacji dla Gminy Sitkówka-Nowiny na lata 2016-2023	Dokument aktualny
9.	Gmina Masłów	Program Rewitalizacji Gminy Masłów na lata 2016-2023	Dokument aktualny
10.	Gmina Zagnańsk	Program Rewitalizacji Gminy Zagnańsk na lata 2016 - 2023	Dokument aktualny

L.p.	Samorząd	Nazwa dokumentu	Rekomendacja
11.	Gmina Miedziana Góra	Program Rewitalizacji Gminy Miedziana Góra na lata 2016-2023	Dokument aktualny
12.	Miasto i Gmina Piekoszów	Program Rewitalizacji Gminy Piekoszów na lata 2017-2023	Dokument aktualny
13.	Gmina Strawczyn	Program Rewitalizacji Gminy Strawczyn na lata 2016–2023	Dokument aktualny

Źródło: opracowanie własne

Istotną i niezwykle ważną kwestią odnoszącą się do sposobu prowadzenia polityki rozwoju w wymiarze przestrzennym będzie zmiana ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Zmieni ona dotychczasowe planowanie przestrzenne gmin, w tym powstanie obowiązek sporządzenia planu ogólnego gminy, nastąpi utrata ważności studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin. Należy zatem uznać, iż samorządy z Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego zobligowane będą do sporządzania planów ogólnych.

8.4. Oczekiwane rezultaty planowanych działań

System monitoringu stworzony został z myślą o stałej obserwacji zmian zachodzących w przestrzeni KOF, które można powiązać z zakresem prowadzonej interwencji publicznej.

System monitoringu opiera się na następujących danych:

- **Wskaźniki produktu** – odnoszące się do priorytetów. Jest to swoista lista sprawdzająca, odnosząca się do możliwych do zidentyfikowania zakresów inwestycji, przedsięwzięć, które podejmowane będą przez lub z inicjatywy partnerów KOF. Lista wskaźników produktu umożliwi faktyczne śledzenie postępów realizacji Strategii. Punktem wyjścia będą dane dla 2023 roku. Kluczowe dla pomiaru w oparciu o wskaźniki produktu będzie zorganizowanie systemu pozyskiwania danych pochodzących z rozproszonego systemu. Jednocześnie przy doborze wskaźników kierowano się zasadą możliwości pozyskania danych przez zasoby partnerów samorządowych KOF. Większość wskaźników to faktycznie dane i informacje nt. realizowanych inwestycji i projektów.
- **Wskaźniki rezultatu** – odnoszące się do wyzwań rozwojowych i oceniające oczekiwane efekty realizacji Strategii, analizowane na etapie oceny śródkresowej, tj. w 2025 roku oraz na etapie oceny końcowej, tj. w 2030 roku. W ocenie rezultatów

szczegółnej analizie należy poddać wpływ otoczenia zewnętrznego, w tym uwarunkowań wymienionych w analizie SWOT na osiągnięte wartości wskaźników.

Tabela 21. Wskaźniki produktu

Priorytety	Wskaźnik produktu	Jednostka miary	Źródło	Definicja
1.1. Wysoka aktywność i partycypacja społeczna	Liczba cyklicznych wydarzeń kulturalnych.	Szt.	Gmina KOF	Cykliczne wydarzenie – czyli realizowane jako stała impreza w kalendarzu imprez na dany rok.
	Liczba wspartych organizacji pozarządowych.	Szt.	Gmina KOF	Liczba wspartych organizacji w ramach rocznych programów współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi.
	Liczba budżetów obywatelskich na terenie KOF.	Szt.	Gmina KOF	Aktywny za dany rok w gminie budżet obywatelski (edycja budżetu).
	Liczba aktywnych e-usług w poszczególnych gminach KOF.	Szt.	Gmina KOF	Liczba e-usług w danej gminie, w tym: BIP, ePUAP, Geoportal, baza aktów własnych, wydarzenia, newsletter, serwis społecznościowy, Informacja o stanie sprawy, formularz kontaktowy, zgłoszenie awarii przez mieszkańca, bezpośredni kontakt przez chat lub Skype, wersja dla niewidzących, aplikacje na smartfony.
	Liczba wspartych przestrzeni i miejsc czasu wolnego, wykorzystujących potencjał przyrodniczy i dziedzictwo kulturowe.	Szt.	Gmina KOF	Liczba inwestycji polegających na budowie, rozbudowie, modernizacji przestrzeni i miejsc związanych z aktywnością społeczną, np. świetlic

Priorytety	Wskaźnik produktu	Jednostka miary	Źródło	Definicja
				wiejskich, miejsc rekreacji i wypoczynku, sportu, kultury.
1.2. Polityka społeczna sprzyjająca integracji i solidarności międzypokoleniowej	Liczba wspartych obiektów ochrony zdrowia na obszarze KOF.	Szt.	Gminy KOF, powiat	Liczba wybudowanych, przebudowanych, zmodernizowanych lub doposażonych placówek ochrony zdrowia.
	Liczba programów profilaktyki zdrowia w gminach KOF.	Szt.	Gminy KOF	Liczba programów profilaktyki zdrowia dostępna na terenie danej gminy.
	Liczba wspartych ośrodków opiekuńczych, wsparcia i integracji społecznej dedykowanych dzieciom i młodzieży.	Szt.	Gminy KOF, powiaty	Liczba wybudowanych, przebudowanych, zmodernizowanych lub doposażonych obiektów infrastruktury pomocy społecznej dedykowanej dzieciom i młodzieży.
	Liczba wspartych ośrodków opiekuńczych, wsparcia i integracji społecznej dedykowanych seniorom oraz osobom z niepełnosprawnościami.	Szt.	Gminy KOF, powiaty	Liczba wybudowanych, przebudowanych, zmodernizowanych lub doposażonych obiektów infrastruktury pomocy społecznej dedykowanej seniorom.
	Liczba międzygminnych porozumień o współpracy w zakresie oferty usług publicznych.	Szt.	Gminy KOF	Liczba porozumień minimum dwóch gmin z KOF dot. organizacji usług publicznych.
1.3. Obszar z atrakcyjną ofertą mieszkaniową	Liczba utworzonych mieszkań w zakresie budownictwa społecznego.	Szt.	Gminy KOF	Liczba utworzonych mieszkań w zakresie budownictwa społecznego (mieszkania społeczne, komunalne, w ramach inicjatywy SIM, TBS).
	Liczba utworzonych mieszkań w ramach	Szt.	Gminy KOF	Liczba utworzonych mieszkań w zakresie

Priorytety	Wskaźnik produktu	Jednostka miary	Źródło	Definicja
	programów wsparcia „dla młodych”.			budownictwa społecznego dedykowanego młodym (mieszkania społeczne, komunalne, w ramach inicjatywy SIM, TBS).
1.4. Silna tożsamość obszaru i zachowane dziedzictwo kulturowe	Liczba wspartej infrastruktury dedykowanej kultywowaniu i zachowaniu dziedzictwa kulturowego.	Szt.	Gminy KOF	Liczba wybudowanych, przebudowanych, zmodernizowanych lub doposażonych obiektów kultury.
	Liczba wspartych organizacji kultywujących lokalne tradycje i dbających o zachowanie dziedzictwa kulturowego.	Szt.	Gminy KOF	Liczba organizacji pozarządowych realizujących zadania publiczne wsparte w ramach rocznych programów współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi w obszarze kultury.
	Liczba ponadlokalnych wydarzeń kulturalnych.	Szt.	Gminy KOF	Liczba imprez na terenie danej gminy.
2.1. KOF współpracujący z biznesem	Funkcjonujący system obsługi inwestorów w KOF.	Szt.	Gminy KOF	Liczba obsłużonych firm ramach obsługi inwestorów
	Powierzchnia nowo uzbrojonych terenów inwestycyjnych.	Ha Km	Gminy KOF Gminy KOF	Powierzchnia wspartych na terenów inwestycyjnych.
	Liczba szkół ponadpodstawowych współpracujących z biznesem.	Szt.	Gminy KOF, powiaty	Liczba szkół posiadających podpisane porozumienia o współpracy z przedsiębiorcami.
2.2. Bogata oferta edukacyjna powiązana z potrzebami rynku pracy	Liczba studentów kieleckich uczelni wyższych.	Osoba	Szkoły wyższe	Liczba studentów kieleckich uczelni wyższych.
	Liczba wspartych atrakcji turystycznych.	Szt.	Gminy KOF	Liczba wybudowanych, przebudowanych,

Priorytety	Wskaźnik produktu	Jednostka miary	Źródło	Definicja
3.1. Rozwinięta infrastruktura turystyczna				zmodernizowanych obiektów i miejsc turystycznych.
	Liczba wspartych obiektów zabytkowych.	Szt.	Gminy KOF	Liczba wybudowanych, przebudowanych, zmodernizowanych obiektów zabytkowych.
	Długość szlaków turystycznych poddanych renowacji.	Km	Gminy KOF	Długość wybudowanych, przebudowanych, zmodernizowanych szlaków turystycznych w tym pieszych, rowerowych, kajakowych, konnych itp.
	Liczba powstałych ścieżek dydaktycznych i ekologicznych	Szt.	Gminy KOF	Długość wybudowanych, przebudowanych, zmodernizowanych ścieżek dydaktycznych.
	Liczba nowych atrakcji turystycznych	Szt.	Gminy KOF	Liczba nowych atrakcji turystycznych
3.2. Silna marka turystyczna	Liczba gmin, które tworzą wspólną bazę informacji turystycznej.	Szt.	Gminy KOF	Liczba gmin KOF, które tworzą wspólną bazę informacji turystycznej.
	Liczba gmin promujących wspólną ofertę turystyczną.	Szt.	Gminy KOF	Liczba gmin KOF, które wspólnie się promują.
4.1. Rozwinięta infrastruktura komunikacyjna	Długość wybudowanych, przebudowanych, zmodernizowanych dróg	Km	Gminy KOF, powiaty	Długość wybudowanych, przebudowanych, zmodernizowanych dróg
	Długość wspartych dróg rowerowych i ścieżek rowerowych.	Km	Gminy KOF	Długość wybudowanych, przebudowanych, zmodernizowanych dróg i ścieżek rowerowych.
	Liczba powstałych centrów przesiadkowych.	Szt.	Gminy KOF	Liczba wybudowanych obiektów „parkuj i jedź” (szt.).

Priorytety	Wskaźnik produktu	Jednostka miary	Źródło	Definicja
4.2. Bezemisyjna i niskoemisyjna mobilność oraz dostępna komunikacja publiczna	Liczba zakupionych pojazdów zero- i niskoemisyjnej komunikacji zbiorowej.	Szt.	Zarządcy komunikacji na terenie KOF	Liczba zakupionych jednostek taboru autobusowego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej i metropolitarnej.
	Liczba powstałych punktów ładowania pojazdów elektrycznych.	Szt.	Gminy KOF	Infrastruktura paliw alternatywnych (punkty tankowania/ładowania (szt.)).
	Liczba miejscowości obsługiwanych przez komunikację publiczną.	Szt.	Gminy KOF	Liczba sołectw obsługiwanych przez komunikację publiczną.
5.1. KOF przystosowany do zmian klimatu	Liczba wspartej infrastruktury błękitno-zielonej.	Szt.	Gminy KOF	Liczba wybudowanej, przebudowanej, zmodernizowanej błękitno-zielone infrastruktury.
	Powierzchnia wspartych terenów zieleni.	Ha	Gminy KOF	Powierzchnia terenów zielonych, które zostały poddane zabiegom pielęgnacyjnym, modernizacyjnym.
	Długość utworzonej/zmodernizowanej infrastruktury kanalizacyjnej	Km	Gminy KOF	Długość wybudowanej, przebudowanej, zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej.
	Liczba wspartych PSZOK-ów.	Szt.	Podmiot realizujący zadania gospodarki odpadami/ Gminy KOF	Liczba wybudowanych, przebudowanych, zmodernizowanych, wyposażonych PSZOK-ów.
5.2. Wysoka efektywność energetyczna	Liczba wspartych budynków publicznych w zakresie efektywności energetycznej.	Szt.	Gminy KOF	Budynki publiczne o lepszej charakterystyce energetycznej.
	Liczba udzielonych dotacji na wymianę lub modernizację pieców.	Szt.	Gminy KOF	Liczba udzielonych dotacji.

Priorytety	Wskaźnik produktu	Jednostka miary	Źródło	Definicja
	Liczba wspartych instalacji OZE w sferze publicznej.	Szt.	Gminy KOF	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE.
5.3. Zachowany potencjał przyrodniczy i bioróżnorodność systemu ekologicznego	Powierzchnia gmin objęta MPZP.	Ha	Gminy KOF	Powierzchnia gmin objęta MPZP.
	Liczba osób uczestnicząca w konsultacjach społecznych dot. planów zagospodarowania przestrzennego.	Osoba	Gminy KOF	Liczba osób uczestnicząca w konsultacjach społecznych dot. planów zagospodarowania przestrzennego.

Źródło: opracowanie własne

Tabela 22. Ocena rezultatów realizacji Strategii KOF

Rezultat	Oczekiwany trend	Wskaźniki lub sposoby oceny
Zapewnienie zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego, w tym spójności społecznej	Zmniejszenie dysproporcji rozwojowych pomiędzy poszczególnymi gminami.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wskaźniki bezrobocia w ujęciu gminnym, ▪ Wskaźniki migracji w ujęciu gminnym, ▪ Wskaźniki dochodów własnych samorządów, ▪ Ocena jakościowa (np. wywiady/ rozmowy z wójtami i burmistrzami).
Integracja mieszkańców i solidarność międzypokoleniowa	Wzrost	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ocena ilościowo-jakościowa (ankiety, wywiady z mieszkańcami/ rozmowy z ekspertami) nt. integracji mieszkańców i solidarności międzypokoleniowej.
Rozwój przedsiębiorczości	Wzrost	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wskaźnik liczby osób prowadzących działalność gospodarczą w relacji do liczby mieszkańców.
Dostępność do komunikacji publicznej	Wzrost	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba użytkowników transportu zbiorowego
Rozpoznawalność marki turystycznej KOF	Wzrost	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ocena ilościowo-jakościowa (ankiety przeprowadzane wśród turystów odwiedzających KOF, ankiety przeprowadzane wśród mieszkańców innych regionów Polski, wywiady/rozmowy z ekspertami ds. turystyki) rozpoznawalności marki turystycznej KOF

Rezultat	Oczekiwany trend	Wskaźniki lub sposoby oceny
Podtrzymanie konkurencyjności gospodarki poprzez zapewnienie kadr na rynku pracy	Dalszy wzrost aktywności gospodarczej.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wskaźnik liczby podmiotów w REGON, ▪ Wskaźniki bezrobocia wśród osób młodych, ▪ Wskaźniki długotrwałego bezrobocia, ▪ Ocena jakościowa rynku pracy (raporty/ informacje PUP).
Atrakcyjność oferty turystycznej KOF	Wzrost	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wskaźnik liczby osób korzystających z noclegów w relacji do liczby mieszkańców.
Atrakcyjność prowadzenia działalności gospodarczych w branżach związanych z turystyką i czasem wolnym	Wzrost	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wskaźnik liczby podmiotów w REGON w sekcjach związanych z gastronomią i zakwaterowaniem.
Rozwój produktów lokalnych, regionalnych i ekologicznych	Wzrost	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba zarejestrowanych produktów tradycyjnych i regionalnych (źródło: dane Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi)
Podtrzymanie wzrostu dochodów samorządów lokalnych	Wzrost dochodów własnych samorządów lokalnych.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wskaźniki dochodów własnych samorządów.
Ochrona środowiska	Poprawa lub zachowanie dobrego stanu środowiska	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dane nt. stanu środowiska prezentowane w rocznych ocenach stanu środowiska w województwie świętokrzyskim. ▪ Odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej i gazowej.
Zachowanie ładu przestrzennego	Zachowanie walorów przestrzennych i środowiskowych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Odsetek powierzchni gmin objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
Rozwój oferty mieszkaniowej, w tym dla osób młodych	Wzrost liczby mieszkań	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba mieszkań zrealizowanych w ramach programów ogólnokrajowych wspierających budowę mieszkań dla młodych.
Zwiększenie zdolności retencjonowania wody	Wzrost	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ocena jakościowa (wywiady/ rozmowy z ekspertami) nt. potencjału retencyjnego KOF.
Rozwój odnawialnych źródeł energii	Wzrost	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba zrealizowanych inwestycji z zakresu OZE (dane pozyskane z poszczególnych gmin oraz na podstawie wydanych pozwoleń na budowę).
Zmniejszenie emisji CO ₂	Spadek	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Syntetyczna informacja nt. spadku emisji CO₂ w wyniku inwestycji zrealizowanych w obiektach powiatowych oraz obiektach gminnych.

Rezultat	Oczekiwany trend	Wskaźniki lub sposoby oceny
Świadomość ekologiczna mieszkańców	Wzrost	<ul style="list-style-type: none"> Ocena jakościowa (wywiady/ rozmowy z ekspertami) nt. stanu świadomości ekologicznej.
Atrakcyjność kształcenia zawodowego i wyższego oraz zgodność systemu kształcenia z potrzebami rynku pracy	Wzrost	<ul style="list-style-type: none"> Liczba szkół średnich i wyższych współpracujących z przedsiębiorcami przy realizacji programów kształcenia.
Dostępność do usług opieki zdrowotnej	Wzrost	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób korzystających z usług szpitali. Wskaźnik kadr medycznych w relacji do liczby mieszkańców.
Rozwój systemu pomocy społecznej	Wzrost	<ul style="list-style-type: none"> Ocena jakościowa (wywiady/ rozmowy z ekspertami) systemu pomocy społecznej na terenie KOF.
Zintegrowanie oraz rozwój oferty kulturalnej, sportowo-rekreacyjnej i wypoczynkowej w przestrzeni KOF	Wzrost	<ul style="list-style-type: none"> Ocena jakościowa (wywiady/ rozmowy z ekspertami) oferty kulturalnej, sportowo-rekreacyjnej i wypoczynkowej. Wskaźnik liczby osób uczestniczących w imprezach na terenie KOF. Wskaźnik liczby osób ćwiczących w klubach sportowych w relacji do liczby mieszkańców.
Podniesienie efektywności zarządzania KOF	Wzrost	<ul style="list-style-type: none"> Liczba aktywnie działających tematycznych grup roboczych.
Poprawa jakości i dostępności usług publicznych	Wzrost	<ul style="list-style-type: none"> Liczba e-usług.

Źródło: opracowanie własne

9. Spójność Strategii z założeniami polityk krajowych i regionalnych

9.1. Spójność Strategii rozwoju z założeniami polityk europejskich

Tabela 23. Spójność założeń Priorytetów Komisji Europejskiej oraz Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+

Priorytety Komisji Europejskiej	Cele	Obszary polityki	Powiązania wykazane w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+
Europejski Zielony Ład	<p>Poprawa dobrostanu obywateli. Przekształcenie Europy w kontynent neutralny dla klimatu oraz ochrona środowiska naturalnego z korzyścią dla ludzi, gospodarki i planety:</p> <ul style="list-style-type: none"> Osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 roku, Ochrona życia ludzkiego, zwierząt i roślin poprzez ograniczenie zanieczyszczeń, Wspieranie przedsiębiorstw na drodze do światowego przywództwa w dziedzinie czystych produktów i technologii, 	<ul style="list-style-type: none"> Czysta energia – szansa dla alternatywnych, ekologicznych źródeł energii, Zrównoważony przemysł – szansa na bardziej zrównoważone i przyjazne środowisku cykle produkcyjne, Budowa i renowacja – sektor budowlany musi stać się bardziej ekologiczny, Zrównoważona mobilność – promowanie bardziej zrównoważonych środków transportu, Od pola do stołu – sposób na bardziej zrównoważony łańcuch żywnościowy, Eliminowanie zanieczyszczeń – środki mające na celu szybkie i skuteczne ograniczenie zanieczyszczeń. 	<p>1.3. Obszar z atrakcyjną ofertą mieszkaniową.</p> <p>2.1. KOF współpracujący z biznesem.</p> <p>4.1. Rozwinięta infrastruktura komunikacyjna.</p> <p>4.2. Bezemisyjna i niskoemisyjna mobilność oraz dostępna komunikacja publiczna.</p> <p>5.1. KOF przystosowany do zmian klimatu.</p> <p>5.2. Wysoka efektywność energetyczna.</p> <p>5.3. Zachowany potencjał przyrodniczy i bioróżnorodność systemu ekologicznego.</p>

Priorytety Komisji Europejskiej	Cele	Obszary polityki	Powiązania wykazane w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+
	<ul style="list-style-type: none"> Zapewnienie tego, aby transformacja odbywała się w sposób sprawiedliwy i włączający. 		
Europa na miarę ery cyfrowej	Zapewnienie ludziom dostępu do technologii najnowszej generacji.	<ul style="list-style-type: none"> Ochrona danych, Lepszy dostęp konsumentów i przedsiębiorców do towarów sprzedawanych przez internet, Środowisko, w którym sieci i usługi cyfrowe mogą się rozwijać, Cyfrowość jako siła napędowa wzrostu. 	<p>1.1. Wysoka aktywność i partycypacja społeczna.</p> <p>1.2. Polityka społeczna sprzyjająca integracji i solidarności międzypokoleniowej.</p> <p>2.1. KOF współpracujący z biznesem.</p>
Silniejsza pozycja Europy w świecie	<p>Wzmocnienie roli Unii Europejskiej jako odpowiedzialnego globalnego lidera:</p> <ul style="list-style-type: none"> Silna, otwarta i sprawiedliwa polityka handlowa, Zapewnienie najwyższych standardów w zakresie ochrony klimatu, środowiska i warunków pracy, Ścisła współpraca z krajami sąsiadującymi i partnerami, Skoordynowane podejście do działań zewnętrznych – od pomocy rozwojowej po 	<ul style="list-style-type: none"> Polityka zagraniczna, Europejska polityka sąsiedztwa, Współpraca międzynarodowa i rozwój, Polityka handlowa, Bezpieczeństwo i obrona, Rozszerzenie Unii Europejskiej. 	-

Priorytety Komisji Europejskiej	Cele	Obszary polityki	Powiązania wykazane w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+
	wspólną politykę zagraniczną i z zakresu bezpieczeństwa.		
Gospodarka, która służy ludziom	<p>Sprawiedliwość społeczną i dobrobyt.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Społeczna gospodarka rynkowa Unii Europejskiej, która umożliwia rozwój gospodarczy i zmniejszenie ubóstwa i nierówności, • Wzmocnienie małych i średnich przedsiębiorstw, które stanowią trzon gospodarki UE, • Dokończenie tworzenia unii rynków kapitałowych i pogłębienie unii gospodarczej i walutowej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pogłębiona i bardziej sprawiedliwa unia gospodarcza i walutowa, • Rynek wewnętrzny lepiej rozwinięty i sprawiedliwy, • Zatrudnianie, wzrost gospodarczy i inwestycje – pobudzanie inwestycji i tworzenie miejsc pracy, • Europejski semestr – ocena zgodności z unijnymi przepisami dot. gospodarki, • Pobudzanie wzrostu zatrudnienia – wsparcie europejskich przedsiębiorców i konsumentów w korzystaniu z zasobów w sposób bardziej zrównoważony. 	<p>2.1. KOF współpracujący z biznesem.</p> <p>2.2. Bogata oferta edukacyjna powiązana z potrzebami rynku pracy.</p> <p>3.1. Rozwinięta infrastruktura turystyczna.</p> <p>3.2. Silna marka turystyczna.</p> <p>4.1. Rozwinięta infrastruktura komunikacyjna.</p> <p>4.2. Bezemisyjna i niskoemisyjna mobilność oraz dostępna komunikacja publiczna.</p>
Promowanie naszego europejskiego stylu życia	<p>Praworządność jest kluczowym elementem wizji Unii opartej na równości, tolerancji i sprawiedliwości społecznej:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kompleksowy europejski mechanizm praworządności, który ma przedstawiać obiektywne sprawozdanie na temat aktualnej sytuacji 	<ul style="list-style-type: none"> • Unia bezpieczeństwa, • Współpraca sądowa, • Prawa podstawowe, • Ochrona konsumentów, • Migracja. 	<p>1.1. Wysoka aktywność i partycypacja społeczna.</p> <p>1.2. Polityka społeczna sprzyjająca integracji i solidarności międzypokoleniowej.</p>

Priorytety Komisji Europejskiej	Cele	Obszary polityki	Powiązania wykazane w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+
	<p>w zakresie praworządności w całej Unii,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Silne granice, modernizacja systemu azylowego UE oraz współpraca z krajami partnerskimi. 		
Nowy impuls dla demokracji europejskiej	<p>Pielęgnowanie, ochrona i wzmacnianie naszej demokracji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Większa rola mieszkańców Unii w procesie decyzyjnym i aktywniejszy udział w określaniu priorytetów UE, • Wspólne podejście i wspólne normy w celu rozwiązania takich problemów jak dezinformacja czy „mowa nienawiści” w internecie, • Partnerstwo Komisji Europejskiej z Parlamentem Europejskim. 	<ul style="list-style-type: none"> • Przyszłość Europy – dążenie do bardziej zjednoczonej, silniejszej i bardziej demokratycznej Europy, • Lepsze stanowienie prawa – opracowanie strategii politycznych i przepisów prawnych UE. 	1.1. Wysoka aktywność i partycypacja społeczna.

9.2. Spójność Strategii rozwoju z założeniami polityk krajowych

Tabela 24. Spójność założeń Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Strategii Rozwoju Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Powiązania wykazane w Strategii Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ (priorytety)
<p>Cel szczegółowy 1 – Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.</p> <p>1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych.</p> <p>1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczenie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów.</p>	<p>1.2. Polityka społeczna sprzyjająca integracji i solidarności międzypokoleniowej.</p> <p>1.3. Obszar z atrakcyjną ofertą mieszkaniową.</p> <p>2.1. KOF współpracujący z biznesem.</p> <p>2.2. Bogata oferta edukacyjna powiązana z potrzebami rynku pracy.</p> <p>3.1. Rozwinięta infrastruktura turystyczna.</p> <p>4.1. Rozwinięta infrastruktura komunikacyjna.</p> <p>4.2. Bezemisyjna i niskoemisyjna mobilność oraz dostępna komunikacja publiczna.</p> <p>5.1. KOF przystosowany do zmian klimatu.</p>
<p>Cel szczegółowy 2 – Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych.</p> <p>2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego.</p> <p>2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym.</p> <p>2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach.</p>	<p>2.1. KOF współpracujący z biznesem.</p> <p>2.2. Bogata oferta edukacyjna powiązana z potrzebami rynku pracy.</p> <p>3.1. Rozwinięta infrastruktura turystyczna.</p> <p>3.2. Silna marka turystyczna.</p>
<p>Cel szczegółowy 3 – Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.</p> <p>3.1. Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem.</p> <p>3.2. Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym.</p> <p>3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych.</p>	<p>1.1. Wysoka aktywność i partycypacja społeczna.</p> <p>1.2. Polityka społeczna sprzyjająca integracji i solidarności międzypokoleniowej.</p> <p>1.3. Obszar z atrakcyjną ofertą mieszkaniową.</p> <p>1.4. Silna tożsamość obszaru i zachowane dziedzictwo kulturowe.</p> <p>4.1. Rozwinięta infrastruktura komunikacyjna.</p>

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Powiązania wykazane w Strategii Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ (priorytety)
3.4. Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej.	4.2. Bezemisyjna i niskoemisyjna mobilność oraz dostępna komunikacja publiczna.

Źródło: Opracowanie własne

9.3. Spójność Strategii rozwoju z założeniami polityk regionalnych i ponadlokalnych

Tabela 25. Spójność założeń Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030 oraz Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030	Powiązania wykazane w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ (priorytety)
<p>CEL STRATEGICZNY 1. INTELIGENTNA GOSPODARKA I AKTYWNI LUDZI.</p> <p>Cel operacyjny 1.1. Zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności świętokrzyskiej gospodarki.</p> <p>Cel operacyjny 1.2. Kompetentne kadry dla gospodarki regionu.</p> <p>Cel operacyjny 1.3. Wsparcie procesu transformacji kluczowych branż gospodarki regionu.</p>	<p>2.1. KOF współpracujący z biznesem.</p> <p>2.2. Bogata oferta edukacyjna powiązana z potrzebami rynku pracy.</p> <p>3.1. Rozwinięta infrastruktura turystyczna.</p> <p>3.2. Silna marka turystyczna.</p>
<p>CEL STRATEGICZNY 2. PRZYJAZNY DLA ŚRODOWISKA I CZYSTY REGION.</p> <p>Cel operacyjny 2.1. Poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego.</p> <p>Cel operacyjny 2.2. Adaptacja do zmian klimatu i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych.</p> <p>Cel operacyjny 2.3. Energetyka odnawialna i efektywność energetyczna.</p>	<p>4.2. Bezemisyjna i niskoemisyjna mobilność oraz dostępna komunikacja publiczna.</p> <p>5.1. KOF przystosowany do zmian klimatu.</p> <p>5.2. Wysoka efektywność energetyczna.</p> <p>5.3. Zachowany potencjał przyrodniczy i bioróżnorodność systemu ekologicznego.</p>
<p>CEL STRATEGICZNY 3. WSPÓLNOTA I BEZPIECZNA PRZESTRZEŃ, KTÓRE ŁĄCZĄ LUDZI.</p> <p>Cel operacyjny 3.1. Silny kapitał społeczny w regionie.</p>	<p>1.1. Wysoka aktywność i partycypacja społeczna.</p> <p>1.2. Polityka społeczna sprzyjająca integracji i solidarności międzypokoleniowej.</p> <p>1.3. Obszar z atrakcyjną ofertą mieszkaniową.</p>

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030	Powiązania wykazane w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ (priorytety)
<p>Cel operacyjny 3.2. Powszechnie dostępne wysokiej jakości usługi społeczne i zdrowotne w środowisku lokalnym.</p> <p>Cel operacyjny 3.3. Wzmocnienie spójności przestrzennej i społecznej regionu.</p>	<p>1.4. Silna tożsamość obszaru i zachowane dziedzictwo kulturowe.</p> <p>4.1. Rozwinięta infrastruktura komunikacyjna.</p> <p>4.2. Bezemisyjna i niskoemisyjna mobilność oraz dostępna komunikacja publiczna.</p>
<p>CEL 4. HORYZONTALNY SPRAWNE ZARZĄDZANIE REGIONEM.</p> <p>Cel operacyjny 4.1. Rozwój systemu zarządzania strategicznego rozwojem.</p> <p>Cel operacyjny 4.2. Budowa rozpoznawalnej marki regionu świętokrzyskiego.</p> <p>Cel operacyjny 4.3. Wzmacnianie partnerstwa i współpracy na rzecz rozwoju województwa.</p>	<p>1.1. Wysoka aktywność i partycypacja społeczna..</p> <p>2.1. KOF współpracujący z biznesem.</p> <p>2.2. Bogata oferta edukacyjna powiązana z potrzebami rynku pracy.</p> <p>3.1. Rozwinięta infrastruktura turystyczna.</p> <p>3.2. Silna marka turystyczna.</p>

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 26. Spójność założeń Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Kielc i Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego oraz Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+

Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Kielc i Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego (SUMP KOF)	Powiązania wykazane w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ (priorytety)
<p>Cel operacyjny 1: Zapewnienie szybkiego, sprawnego i atrakcyjnego systemu publicznego transportu zbiorowego z integracją przestrzenną, taryfową i czasową środków transportu oraz stworzenie szkieletu systemu transportowego opartego na węzłach przesiadkowych, które poprawią jakość publicznego transportu zbiorowego.</p>	<p>4.2. Bezemisyjna i niskoemisyjna mobilność oraz dostępna komunikacja publiczna.</p>
<p>Cel operacyjny 2: Nowoczesny, niskoemisyjny transport w KOF uwzględniający elektromobilność i bezemisyjność.</p>	<p>4.2. Bezemisyjna i niskoemisyjna mobilność oraz dostępna komunikacja publiczna.</p>
<p>Cel operacyjny 3: Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego z dążeniem do realizacji wizji zero, ukierunkowana na poprawę bezpieczeństwa niechronionych uczestników ruchu drogowego.</p>	<p>4.1. Rozwinięta infrastruktura komunikacyjna.</p>

Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Kielc i Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego (SUMP KOF)	Powiązania wykazane w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ (priorytety)
Cel operacyjny 4: Poprawa atrakcyjności infrastruktury rowerowej.	4.1. Rozwinięta infrastruktura komunikacyjna.
Cel operacyjny 5: Wyprowadzenie ruchu tranzytowego z miejscowości KOF oraz zagospodarowanie przestrzenne zorientowane na system transportowy.	4.1. Rozwinięta infrastruktura komunikacyjna.
Cel operacyjny 6: Poprawa funkcjonalności oraz estetyki przestrzeni miejskich w obszarach centralnych z dążeniem do realizacji idei miast 15 – minutowych, likwidacja miejskiej wyspy ciepła i reorganizacja systemu transportowego w centrum większych miast.	1.1. Wysoka aktywność i partycypacja społeczna

Źródło: Opracowanie własne

Uzupełnieniem spojrzenia na rozwój regionalny województwa świętokrzyskiego, który zdefiniowany został w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskie 2030+, jest tzw. wymiar terytorialny polityki rozwoju.

Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) to terytoria, do których adresowana ma być polityka rozwoju, ukierunkowana na wywołanie określonych zmian. Wyróżnić można dwa rodzaje OSI:

- obszary, charakteryzujące się niekorzystnymi zjawiskami w sferze społecznej, ekonomicznej lub/i przyrodniczej, wymagające interwencji nakierowanej na przełamanie barier rozwojowych,
- obszary wzrostu, wyróżniające się szczególnymi potencjałami (tj. bieguny wzrostu, obszary tematyczne lub klastry zaawansowanych technologii), które w wyniku interwencji mogą kształtować przewagę konkurencyjne.¹⁵

KOF zlokalizowany został w dwóch obszarach strategicznej interwencji na terenie województwa świętokrzyskiego:

- OSI Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego,
- Góry Świętokrzyskie.

¹⁵ Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+/ P. Śleszyński, J. Bański, M. Degórski, T. Komornicki, (2017), Delimitacja obszarów strategicznej interwencji państwa: obszarów wzrostu i obszarów problemowych, Prace Geograficzne IGIPIZ PAN nr 260

Tabela 27. Zakres interwencji dedykowanej obszarom strategicznej interwencji w województwie świętokrzyskim, obejmujący swoim zasięgiem gminy KOF

Obszar strategicznej interwencji	Zakres interwencji, w tym odniesienie do celów Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+
OSI Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego (Kielecki Obszar Funkcjonalny)	<p>Zasięg terytorialny OSI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Miasto rdzeniowe: Kielce • gminy miejsko-wiejskie: Chęciny, Chmielnik, Daleszyce, Morawica, Piekoszów, Pierzchnica; • gminy wiejskie: Górnio, Masłów, Miedziana Góra, Nowiny, Strawczyn, Zagnańsk. <p>Kielce – jako dominujący ośrodek gospodarczy, naukowy, kulturalny i usług wyższego rzędu województwa – stanowią najważniejszy biegun wzrostu regionu. KOF cechuje się najwyższym w regionie poziomem przedsiębiorczości i dochodów samorządów, a także korzystnymi wskaźnikami poziomu życia. Obszar KOF odznacza się względnie stabilną liczbą ludności w latach, co wynika z przyrostu liczby ludności strefy podmiejskiej na skutek procesów suburbanizacji, któremu towarzyszy wyludnianie się miasta rdzeniowego.</p> <p>Głównym kierunkiem zagospodarowania jest dynamizacja procesów gospodarczych oraz wspieranie metropolitalnych funkcji Kielc i ich oddziaływania na obszar regionu. Niezbędne jest także porządkowanie kształtującego się żywołowo mieszkalnictwa i przedsiębiorczości.</p> <p>Oczekiwane skutki interwencji wsparcia z poziomu regionalnego:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzmocnienie funkcji metropolitalnych Kielc (naukowo-badawczych, kulturalnych, gospodarczych, edukacyjnych, administracyjnych, transportowych, inne), w tym siedziba GUM i utworzenie szpitala uniwersyteckiego. • Programy wsparcia młodych talentów. • Wspieranie rozwoju Kielc jako miasta spotkań, w tym wzmocnienie funkcji Targów Kielce między innymi poprzez modernizację i rozbudowę obiektów targowo – konferencyjnych. • Rozwój przemysłu czasu wolnego. • Rozwój systemów komunalnych ograniczających wpływ urbanizacji na środowisko: ciepłowniczych, elektroenergetycznych, kanalizacyjnych, gazowych, niskoemisyjnego transportu. • Rozwój błękitno-zielonej infrastruktury.

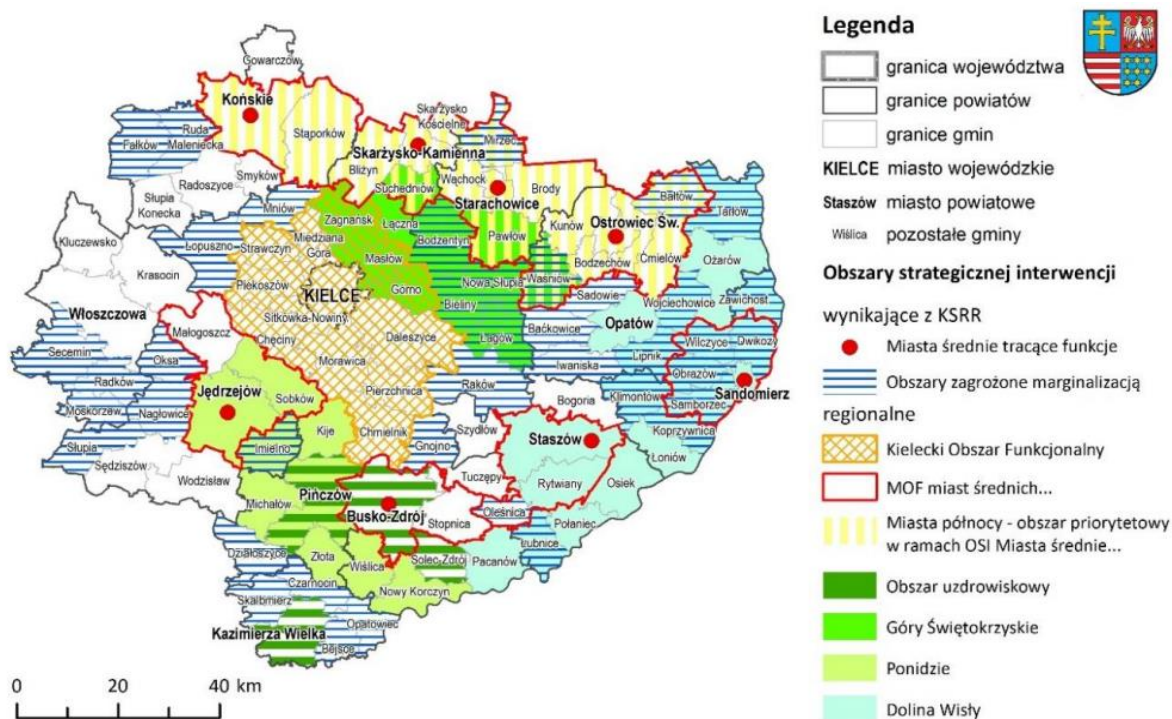
Obszar strategicznej interwencji	Zakres interwencji, w tym odniesienie do celów Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+
	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój społecznych/komunalnych form mieszkalnictwa, w tym wykorzystanie programów krajowych. • Wspieranie inicjatyw lokalnych poprawiających jakość życia. • Wzmocnienie Kielc jako ośrodka usług wyższego rzędu: zdrowotnych, edukacyjnych, kulturalnych dla KOF, jak również poprawa jakości usług społecznych i zdrowotnych na obszarze KOF. • Rozwój wewnętrznych i zewnętrznych połączeń transportowych KOF. • Rozwój zintegrowanego transportu publicznego w KOF. • Zapobieganie dalszej żywiołowej suburbanizacji. • Rewitalizacja i reurbanizacja miast. • Ochrona terenów przyrodniczo cennych i krajobrazu kulturowego z uwzględnieniem architektury regionalnej. • Tworzenie i promocja wspólnych marek lokalnych KOF – w tym wykorzystanie georóżnorodności jako jednej z najważniejszych marek OSI. • Rozwój instytucjonalnych form współpracy między samorządami KOF, w tym w celu wspólnego świadczenia usług publicznych.
Góry Świętokrzyskie	<p>Zasięg terytorialny OSI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gminy miejsko-wiejskie: Bodzentyn, Łągów, Nowa Słupia, Suchedniów; • gminy wiejskie: Bieliny, Górnio, Łączna, Masłów, Pawłów, Waśniów, Zagnańsk. <p>OSI obejmuje obszar o szczególnym znaczeniu dla rozwoju różnych form turystyki, związanych z walorami przyrodniczo-krajobrazowymi oraz kulturowymi, położony na terenie Gór Świętokrzyskich.</p> <p>Ze względu na swoje walory OSI wymaga opracowania kompleksowej strategii rozwoju turystyki, obejmującej cały obszar funkcjonalny oraz koordynacji działań gmin położonych na jego terenie. Na tle regionu cechuje się korzystnymi wskaźnikami demograficznymi, a także bardzo wysoką dynamiką wzrostu dochodów własnych samorządów. Jednocześnie jest wciąż obszarem o względnie niskim poziomie skanalizowania oraz przeciętnej jakości zasobu mieszkaniowego</p> <p>Stosunkowo wysoki odsetek mieszkańców OSI korzysta z pomocy społecznej. Relatywnie niski jest także poziom przedsiębiorczości, a wskaźnik bezrobocia wyższy niż przeciętny.</p>

Obszar strategicznej interwencji	Zakres interwencji, w tym odniesienie do celów Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+
	<p>Podstawowym kierunkiem interwencji będzie zabezpieczenie i wykorzystywanie największego w województwie potencjału materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego i naturalnego Gór Świętokrzyskich poprzez organizację ruchu turystycznego oraz zmniejszenie antropopresji, w tym przede wszystkim tworzenie obszaru wolnego od niskiej emisji.</p> <p>Oczekiwane skutki interwencji wsparcia z poziomu regionalnego:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Intensyfikacja zagospodarowania obiektów turystycznych i miejscowości pełniących funkcje centrów turystycznych oraz miejscowości obsługi ruchu turystycznego w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju. • Rozwój OSI jako obszaru silver economy oraz smart villages. • Rozwój przemysłu czasu wolnego. • Rozwój systemów oczyszczania ścieków i odpadów komunalnych. • Ochrona i wykorzystanie potencjału cennych walorów, przyrodniczych kulturowych i krajobrazowych, w tym ochrona Świętokrzyskiego Parku Narodowego i terenów Natura 2000. • Rozwój infrastruktury ochrony przeciwpowodziowej. • Zabezpieczenie przed skutkami suszy, w tym dostosowanie rolnictwa do zmian klimatycznych. • Rozwój mechanizmów ograniczających negatywny wpływ ruchu turystycznego w obszarach chronionych o największej presji i rozwój zróżnicowanych form turystyki przyjaznej środowisku. • Regulacja spływu wód. • Rozwój infrastruktury ochrony środowiska, wspieranie termomodernizacji zabudowy i wykorzystania energii odnawialnej w obiektach turystycznych i obiektach użyteczności publicznej. • Ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego i krajobrazowych (w tym architektury regionalnej). • Wspieranie inicjatyw lokalnych poprawiających jakość życia. • Rozwój podstawowych usług publicznych: społecznych, zdrowotnych oraz w zakresie edukacji, kultury, turystyki sportu i rekreacji. • Rozwój edukacji kulturalnej i turystycznej opartej na bazie dziedzictwa kulturowego regionu.

Obszar strategicznej interwencji	Zakres interwencji, w tym odniesienie do celów Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+
	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa dostępności transportowej oraz rozwój systemów transportu publicznego zapobiegających wykluczeniu transportowemu (w tym rozwój niskoemisyjnego transportu publicznego). • Rozbudowa i dostosowanie infrastruktury drogowej i pieszo-rowerowej w sposób adekwatny do skali i potrzeb ruchu turystycznego. • Koordynacja dokumentów planistycznych, programów ochrony i rozwoju w obszarze Gór Świętokrzyskich, w tym opracowanie kompleksowej strategii rozwoju turystyki oraz planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru Gór Świętokrzyskich. • Tworzenie i promocja wspólnych marek lokalnych – w tym wykorzystanie georóżnorodności jako najważniejszej marki OSI.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+

Mapa 12. Wymiar terytorialny realizacji Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+

10. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Zgodnie z art. 46 pkt 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o oddziaływaniu na środowisko (Dz.U. z 2023 poz. 1094), zwanej dalej OOS, przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają projekty studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz planu zagospodarowania przestrzennego, wyznaczający ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, a także koncepcji rozwoju kraju, strategii rozwoju, programu, polityki publicznej i dokumentu programowego, z zakresu polityki rozwoju, wyznaczający ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Celem prognozy było ustalenie, czy zapisy projektowanej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ nie naruszają zasad prawidłowego funkcjonowania środowiska przyrodniczego. Prognoza miała również ułatwić identyfikację możliwych do określenia skutków środowiskowych spowodowanych realizacją w przyszłości postanowień ocenianego dokumentu oraz określić, czy istnieje prawdopodobieństwo powstawania w przyszłości konfliktów i zagrożeń w środowisku.

Prognoza składa się z głównych merytorycznych bloków, które obejmują następujące zasadnicze elementy: charakterystyka ocenianego dokumentu (Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+), opis uwarunkowań strategicznych i środowiskowych mających znaczenie dla ocenianego dokumentu, strategiczna ocena oddziaływań środowiskowych oraz katalog rekomendacji w zakresie udoskonalenia ocenianego dokumentu i monitorowania skutków jego wdrażania.

Pierwszym zasadniczym krokiem analizy środowiskowej była analiza uwarunkowań prawnych i strategicznych mających znaczenie dla ocenianego dokumentu. Kolejnym działaniem było pozyskanie informacji o poszczególnych komponentach środowiska z dokumentów źródłowych o charakterze przekrojowym, danych opracowywanych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (dalej: PMŚ) koordynowanego przez służby Inspekcji Ochrony Środowiska oraz danych o obszarach ochrony przyrody. Przeprowadzono kwerendę danych i analizę studialną dostępnych materiałów zawierających informacje na temat uwarunkowań środowiskowych.

Przy prowadzonych pracach wykorzystano dane teledetekcyjne i kartograficzne, opracowanie planistyczne, dokumenty strategiczne i prace studialne. Uwzględniono ustalenia strategicznych ocen oddziaływania na środowisko oraz dokumentów strategicznych określających politykę ekologiczną. Dokonano także przeglądu dostępnych inwentaryzacji przyrodniczych, dokumentacji geologicznych i hydrogeologicznych, planów urządzania lasów oraz rejestru zabytków. Przeanalizowano uwarunkowania wynikające z map hydrograficznych, sozologicznych, hydrogeologicznych, geośrodowiskowych,

geologicznych, map zagrożenia powodziowego oraz innych opracowań kartograficznych dostępnych poprzez geoportale i serwisy geoinformatyczne prowadzone przez jednostki administracji publicznej.

Przy opisie uwarunkowań środowiskowych skupiono się na tych zagadnieniach tematycznych, które mają znaczenie dla oceny skutków realizacji analizowanego projektu Strategii (zgodnie z dyspozycją art. 51 ust. 2 pkt 2 lit. b UOOS, wedle którego prognoza oddziaływania na środowisko powinna określać stan środowiska wyłącznie na obszarach objętych przewidywanym i znaczącym oddziaływaniem). Dane te pozwoliły na zidentyfikowanie zasadniczych uwarunkowań środowiskowych mających merytoryczny związek z ustaleniami ocenianego dokumentu.

Wyniki tej oceny były wstępnym krokiem do weryfikacji ocenianego dokumentu pod kątem tego, czy jego ustalenia są adekwatne do uwarunkowań strategicznych i środowiskowych w zakresie objętym ustaleniami Strategii. Ustalenia te prowadzone były równoległe z oceną oddziaływań na środowisko, jakie będą się wiązały z praktycznym wdrażaniem ustaleń Strategii. Analizowano również opis skutków, które mogą wystąpić w przypadku odstąpienia od przyjęcia ocenianego dokumentu.

Kolejnym krokiem było sformułowanie rekomendacji odnośnie do uzupełnienia bądź zmiany treści ocenianego dokumentu. Działanie to zostało zintegrowane z zaproponowaniem rozwiązań eliminujących i minimalizujących negatywne oddziaływanie na środowisko. Następnym etapem było sformułowanie propozycji monitorowania skutków wdrażania ustaleń Strategii pod kątem ochrony środowiska.

Stopień szczegółowości treści prognozy oddziaływania na środowisko jest adekwatny do charakteru ustaleń ocenianego dokumentu. Oznacza to, że przeprowadzone analizy opierają się przede wszystkim na opisowej i jakościowej identyfikacji kluczowych oddziaływań, jakie mogą wystąpić w związku z praktycznym stosowaniem Strategii. Szczegółowa analiza konkretnych działań i przedsięwzięć może być przeprowadzona jedynie na etapie postępowania administracyjnych (np. na etapie wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, decyzji udzielającej pozwolenia na budowę) oraz przy dokonywaniu zgłoszeń budowlanych. Niemniej, podczas prac nad prognozą odniesiono się do prognoz oddziaływania na środowisko wykonanych dla dotychczas obowiązujących dokumentów strategicznych.

Realizacja ustaleń ocenianego projektu Strategii nie spowoduje znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko. Zgodnie z przedstawionymi w prognozie tezami, realizacja celów strategicznych może skutkować zwiększeniem poziomu ochrony środowiska - zwłaszcza w kontekście oddziaływania kumulującego się z wdrażaniem dokumentów strategicznych z dziedziny ochrony środowiska. Warto podkreślić, że korzystny charakter ocenianego dokumentu przyniesie oczekiwane rezultaty jedynie wtedy, gdy jego ustalenia będą prawidłowo stosowane w rzeczywistości.

Rekomenduje się uwzględnienie następujących propozycji dotyczących minimalizowania wpływu na środowisko:

1. Na etapie wdrażania ustaleń Strategii i tworzenia projektów budowlanych, należy nadać wysoki priorytet kwestii zachowania i rozwoju zróżnicowanych form zieleni, uwzględniającej zmienność sezonową, uwarunkowania infrastrukturalne i przestrzenne oraz funkcjonalne (zieleni ozdobna / zieleni izolacyjna / zieleni funkcjonalna). Koniecznym jest nadanie najwyższej wagi kwestiom związanym z ochroną siedlisk przyrodniczych i siedlisk chronionych gatunków oraz aspektem dotyczącym ochrony krajobrazu.
2. Zasadnym jest zapewnienie w projektach budowlanych rozwiązań z zakresu retencjonowania wód opadowych i roztopowych (z uwzględnieniem konieczności ich oczyszczenia przed wprowadzeniem do środowiska, o ile będzie to uzasadnione).
3. Na etapie postępowań administracyjnych związanych z wydaniem pozwoleń na budowę i innych decyzji administracyjnych zezwalających na realizację i funkcjonowanie przedsięwzięć, należy nadać wysoki priorytet kwestiom dotyczącym badania zgodności projektów przedsięwzięć z przepisami o ochronie środowiska oraz o warunkach technicznych w budownictwie. Analogiczna rekomendacja dotyczy rozpatrywania zgłoszeń budowlanych (dokonywanych w trybie ustawy Prawo budowlane) oraz zgłoszeń instalacji (dokonywanych w trybie ustawy Prawo ochrony środowiska).
4. Na etapie przeglądów aktualności studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (cyklicznie przeprowadzanych w trybie art. 32 ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym) należy uwzględniać ewentualne zgłoszenia dot. konfliktów środowiskowych, aktualne dane dot. ryzyka występowania suszy i powodzi, wytyczne dotyczące adaptacji do zmian klimatu oraz doświadczenia będące wynikiem obserwacji praktycznego stosowania ustaleń dokumentów strategicznych.

Konsekwencją zastosowania powyższych rekomendacji będzie zapewnienie wysokiego poziomu dbałości o ochronę środowiska oraz adaptacji do zmian klimatycznych.

Nie przewiduje się żadnych negatywnych konsekwencji w związku z wdrożeniem powyższych zaleceń.

Warto wspomnieć, że oczywistym rozwiązaniem eliminującym oraz minimalizującym potencjalne negatywne oddziaływanie na środowisko jest obowiązek przestrzegania przepisów o ochronie środowiska (w tym: przepisów o ochronie gatunkowej oraz zakazów obowiązujących w obszarowych formach ochrony przyrody), gospodarce wodnej, gospodarce odpadami, przepisów z zakresu warunków technicznych w budownictwie oraz z zakresu planowania przestrzennego. Zgodnie z treścią prognozy, na obecnym etapie ustaleń strategicznych i rozważań w zakresie projektów o charakterze inwestycyjnym racjonalnym jest przyjęcie założenia, że projekty będą realizowane w sposób zgodny z prawem. Oznacza to m.in. konieczność uznania, że zachowane będą przepisy dotyczące obszarowych form ochrony przyrody. Przyjęcie przeciwnych ustaleń (czyli: dopuszczenie

sytuacji, w której ustalenia Strategii intencjonalnie naruszałoby te przepisy) urągałoby powadze organu opracowującego dokument strategiczny i naruszałoby powagę strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (a przy tym przeczyłoby elementarnym zasadom racjonalnego wnioskowania). Trzeba więc podkreślić, że rolą prognozy oddziaływania na środowisko nie jest formułowanie kompendium wiedzy na temat obowiązku przestrzegania ww. przepisów. Oceniany dokument Strategii ma charakter strategiczny, a więc formułowanie w nim szczegółowych ustaleń na temat np. sposobu prowadzenia termomodernizacji wypaczałoby istotę planowania strategicznego i urągałoby powadze ustaleń Strategii. Z kolei omawianie takich zagadnień w ramach prognozy byłoby imputowaniem twórcom Strategii, że dopuszczają oni możliwość naruszenia przepisów o ochronie gatunkowej.

Ponadto, specyfika ocenianego dokumentu Strategii nakazuje uwzględnienie faktu, że projekty realizowane z funduszy Unii Europejskiej będą musiały być zgodne z zasadą DNSH (zagadnienie opisane w rozdziale II.1 prognozy), której ustalenia są bardziej rygorystyczne niż krajowe przepisy o ochronie przyrody.

Podsumowując, prognoza oddziaływania na środowisko była dokumentem powstałym dla potrzeb SOOŚ. W konsekwencji, charakter przeprowadzonych analiz był adekwatny do typu ocenianego dokumentu i nie pozwalał na precyzyjną ocenę konkretnych oddziaływań środowiskowych. Tym samym, za właściwe uznano skupienie się przede wszystkim na poszukiwaniu odpowiedzi na temat tego, czy dokument Strategii jest zgodny z celem, któremu ma służyć, oraz czy jest adekwatny do problemów ochrony środowiska oraz celów środowiskowych wynikających z przepisów i dokumentów strategicznych. Przeprowadzona w prognozie analiza pozwoliła na postawienie następujących wniosków:

1. Rekomenduje się przyjęcie dokumentu Strategii oraz uwzględnienie, w miarę możliwości, rekomendacji dotyczących zasad wdrażania jego ustaleń.
2. Biorąc pod uwagę charakter prawny ocenianego dokumentu – treść projektu Strategii może być uznana za adekwatną do problemów ochrony środowiska (z uwzględnieniem ram prawnych wynikających z obowiązujących przepisów), bowiem uwzględnia kluczowe aspekty środowiskowe; dokument czyni zadość gminnej i regionalnej polityce ochrony środowiska i może sprzyjać osiągnięciu celów środowiskowych (w tym - celów wynikających z obowiązujących programów ochrony środowiska oraz dokumentów regulujących zasady zagospodarowania przestrzennego).
3. Pozytywny charakter oddziaływań ocenianego dokumentu Strategii będzie się kumulował z dalszym wdrażaniem dokumentów strategicznych i przepisów dedykowanych ochronie środowiska.
4. Rekomenduje się nadanie dużego znaczenia sposobowi wdrażania ustaleń Strategii.

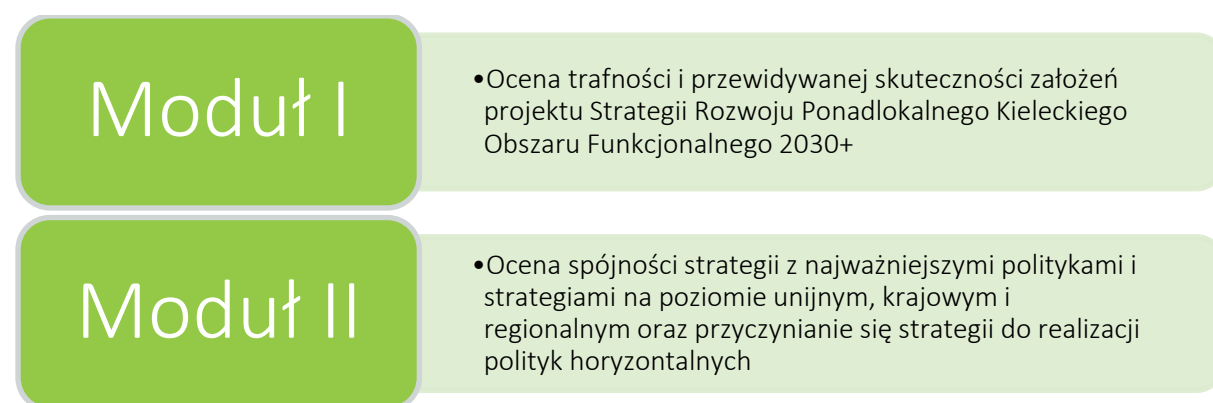
11. Ewaluacja ex-ante

Przedmiotem badania ewaluacyjnego była ocena projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ (dalej: Strategia), pozwalająca na sformułowanie rekomendacji służących podniesieniu jakości merytorycznej i formalnej tego dokumentu.

Głównym celem ewaluacji było dokonanie kompleksowej oceny ex-ante projektu Strategii oraz sformułowanie wniosków i możliwych do wykorzystania rekomendacji dotyczących pożądaných zmian projektu dokumentu, które przyczynią się do podniesienia jego jakości.

Przedmiot badania został podzielony na dwa moduły.

Rysunek 3. Moduły badania ewaluacyjnego

W ramach badania udzielono odpowiedzi na pytania badawcze, przyporządkowanych do dwóch modułów.

Przyjęto się następujące kryteria ewaluacyjne oceny projektu Strategii:

- **Trafność:** Kryterium pozwala ocenić adekwatność planowanych zapisów Strategii względem zidentyfikowanych problemów i wyzwań rozwojowych.
- **Spójność:** Kryterium pozwala wykluczyć sprzeczności między zapisami Strategii oraz między całym dokumentem a dokumentami wyższego rzędu.
- **Kompletność:** Kryterium pozwala ocenić zapisy Strategii zostały prawidłowo dobrane pod kątem osiągnięcia wyznaczonych celów, a zakładane zasoby i proponowany system wdrażania dają szansę na ich osiągnięcie.

Poniżej w formie tabelarycznej zestawiono podsumowanie z badania ewaluacyjnego wraz rekomendacjami. Wskazane w badaniu rekomendacje zostały częściowo uwzględnione.

Tabela 28. Wnioski i rekomendacje z badania ewaluacyjnego ex-ante

Lp.	Wniosek	Obszar/część dokumentu, którego wniosek dotyczy	Rekomendacja/ sposób odniesienia
1.	Dokument został opracowany metodą partycypacyjno-ekspercką. Stanowi odpowiedź na zdiagnozowane problemy, potencjały i wyzwania. Ogólna ocena dokumentu jest bardzo dobra.	Wniosek ogólny	Nie dotyczy
2.	Zakres tematyczny obszarów jest kompleksowy. Charakterystyka obszarów stanowi syntetyczne podsumowanie diagnozy. Ponadto na końcu opisu każdej sfery zostały zawarte kluczowe potencjały oraz problemy, które stały się podstawą do sformułowania wyzwań rozwojowych. Problemy i potencjały zostały trafnie zidentyfikowane.	Wnioski z diagnozy	Nie dotyczy
3.	W przypadku następujących zapisów wymagane jest, wymienionych poniżej niżej wymagane doprecyzowanie lub korekta:	Wnioski z diagnozy	W rozdziale należy dokonać nieznacznych korekt logicznych i doprecyzowujących, które są prezentowane poniżej. Uwzględniono
4.	<ul style="list-style-type: none"> • w sferze społecznej: <ul style="list-style-type: none"> – dostępność do infrastruktury sportowej (głównie w Kielcach) i kulturalnej oraz jej jakość 	Wnioski z diagnozy	Należałoby dookreślić poziom dostępności, tj. czy jest ona, np. wystarczająca, dobra, bardzo dobra, itp. Uwzględniono
5.	<ul style="list-style-type: none"> – działalność organizacji pozarządowych, w szczególności prowadzących działania na rzecz seniorów (UTW), OSP, Koła Gospodyń Wiejskich, przejawy aktywności społecznej w postaci np. organizowanych zbiórek itp. 	Wnioski z diagnozy	Należałoby dookreślić poziom działalności, tj. czy jest ona np. aktywna, prężna, itp. Uwzględniono
6.	<ul style="list-style-type: none"> – Politykę senioralną KOF dla całego obszaru oraz duża liczba inicjatyw na rzecz seniorów. 	Wnioski z diagnozy	Należałoby dookreślić czy polityka jest aktywna, wdrożona, itp. Ponadto należy dokonać korekty językowej, ze zwrotu „politykę senioralną” na „polityka senioralna” Uwzględniono

7.	<ul style="list-style-type: none"> – oferta uczelni wyższych – należałoby dookreślić o jaką ofertę chodzi. 	Wnioski z diagnozy	<p>Należałoby dookreślić czy chodzi ofertę edukacyjną, czy też o dostępność bazy uczelni wyższej. Ponadto należałoby dookreślić czy jest ona, np. wystarczająca, dobra, bardzo dobra, itp.</p> <p>Uwzględniono</p>
8.	<ul style="list-style-type: none"> • w sferze gospodarczej: <ul style="list-style-type: none"> – sytuacja na rynku pracy kształtowana przez deficyt kadr. 	Wnioski z diagnozy	<p>Należałoby dookreślić, czy sytuacja jest niekorzystna, bardzo niekorzystna, itp.</p> <p>Uwzględniono</p>
9.	<ul style="list-style-type: none"> • w sferze środowiskowo-przestrzennej: <ul style="list-style-type: none"> – niewykorzystany potencjał i bariery dla rozwoju energetyki odnawialnej, związane m. in. ze stanem zagospodarowania przestrzennego oraz stanem sieci energetycznej. 	Wnioski z diagnozy	<p>Należałoby przeformułować wskazany problem. W sformułowaniu zawiera się wewnętrzna sprzeczność dotycząca wykorzystania potencjałów oraz barier. W opinii ewaluatorów potencjały należy wykorzystywać, a bariery niwelować/likwidować.</p> <p>Uwzględniono</p>
10.	Na podstawie analizy należy stwierdzić, że wyzwania rozwojowe są odpowiedzią na zidentyfikowane problemy i potencjały.	Wyzwania rozwoje	Nie dotyczy
11.	Obecnie wyzwania rozwojowe zapisane są w sposób hasłowy, co bardzo utrudnia powiązanie ich z diagnozą.	Wyzwania rozwoje	<p>Należy stwierdzić, że sformułowane wyzwania rozwojowe powinny zostać scharakteryzowane krótkim opisem, który będzie wykazywał przyczyny ich sformułowania.</p> <p>Nie uwzględniono</p> <p>Pod każdym z wyzwań umieszczone jest już rozwinięcie, które stanowi uzasadnienie dla wyzwania.</p>
12.	W projekcie Strategii widoczna jest wysoka spójność pomiędzy składowymi wizji, kierunkami interwencji oraz materiałem diagnostycznym.	Wizja, misja i cele strategiczne	Nie dotyczy
13.	Widoczna jest wysoka spójność pomiędzy wyzwaniami a wizją.	Wizja, misja i cele strategiczne	Nie dotyczy
14.	Sformułowana misja jest najwyższego poziomu celem, który dekomponuje się na cele strategiczne.	Wizja, misja i cele strategiczne	Nie dotyczy
15.	Zdefiniowane cele strategiczne zostały zdefiniowane w sposób precyzyjny.	Wizja, misja i cele strategiczne	Nie dotyczy

	Do każdego z celów strategicznych zostały zdefiniowane priorytety stanowią operacjonalizację działań KOF. Jest to etap skonkretyzowania opisu stanu docelowego, projekcji obszaru, który umożliwi zastosowanie praktycznych rozwiązań w celu transformacji zdiagnozowanej (obecnej) na projektowaną (określoną w opisie misji i wizji).		
16.	Jak pokazano w dokumencie, w macierzy powiązań, priorytety nawiązują do zdefiniowanych wyzwań. Wobec czego Strategia stanowi mapę drogową do rozwoju KOF.	Wizja, misja i cele strategiczne	Nie dotyczy
17.	Nie zidentyfikowano kierunków działań, które byłyby nierealne do osiągnięcia. Należy jednak mieć na względzie, że wdrażanie poszczególnych kierunków oraz zakres będą zależne w dużej mierze od zasobów ludzkich, rzeczowych i finansowych.	Priorytety i kierunki działań	Na etapie wdrażania Strategii należy monitorować na bieżąco postępy we wdrażaniu Strategii. W przypadku kiedy osiągnięcie niektórych zapisów postulatywnych nie będzie możliwe lub utrudnione należy podjąć stosowne działania korygujące. Rekomendacja dotyczy etapu realizacji Strategii
18.	Każdy priorytet został szczegółowo scharakteryzowany poprzez opis oraz wyspecyfikowanie kierunków działań.	Priorytety i kierunki działań	Nie dotyczy
19.	Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym (art. 10e, ust. 4) obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa oraz obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy (obszaru), jeżeli takie zidentyfikowano powinny zostać zobrazowane graficznie. – dotyczy OSI OBSZAR TURYSTYCZNY	Model struktury funkcjonalno-przestrzennej	Wskazaną kwestię należy uzupełnić o opracowanie graficzne, zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym, o zidentyfikowane OSI. Uwzględniono
20.	Odwołania graficzne i tekstowe do już wyznaczonych OSI w Strategii Województwa zrobiono w podrozdziale dot. zgodności ze Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030.	Model struktury funkcjonalno-przestrzennej	Dla uporządkowania logicznego dokumentu należałoby powyższe kwestie umieścić w jednym miejscu, aby była większa czytelność z wymaganiami ustawy. Nie uwzględniono W logice układu dokumentu przyjęto, iż kwestia OSI wytyczonych z poziomu województwa lub kraju dotyczy spójności założeń Strategii KOF z dokumentami nadrzędnymi.

21.	<p>W przypadku opisu wskaźnika rezultatu wskazano: <i>W ocenie rezultatów szczególnej analizie należy poddać wpływ otoczenia zewnętrznego, w tym uwarunkowań wymienionych w analizie SWOT na osiągnięte wartości wskaźników.</i></p> <p>Należy podkreślić, że w dokumencie nie zaprezentowano analizy SWOT.</p>	System zarządzania	<p>Niezbędna jest korekta opisu definicji wskaźnika rezultatu lub dodanie analizy SWOT w dokumencie.</p> <p>Nie uwzględniono</p> <p>Analiza SWOT ujęta jest w diagnozie. Strategia KOF zawiera podsumowanie tej diagnozy.</p>
22.	<p>System monitorowania Strategii nie budzi zastrzeżeń oceniających. Przypisane do celów operacyjnych wskaźniki są przekrojowe i dobrze przypisane tematycznie. Logiczny i dający się wyjaśnić jest sposób określenia trendów dla danych wskaźników wartości docelowych, m. in. ze względu na trudność przewidywania zmian w otoczeniu społeczno-gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym regionu. Warto jednak podkreślić, że wskazane byłoby określenie co najmniej minimalnych i pożądaných wartości, które na koniec okresu realizacji Strategii powinny zostać osiągnięte.</p>	System zarządzania	<p>Rekomendowane jest określenie wartości bazowych i docelowych dla wskaźników produktu oraz wartości docelowych dla wskaźników rezultatu.</p> <p>Nie uwzględniono</p> <p>Realizacja Strategii KOF w dużej mierze opiera się na środkach wewnętrznych, co znacząco utrudnia określenia możliwości realizacji wybranych założeń, w szczególności w dłuższej perspektywie czasu.</p>
23.	<p>Odnotowano nieliczne literówki i błędy interpunkcyjne, bez istotnego znaczenia dla zrozumiałości tekstu. Do słabych stron należą przede wszystkim: trudne słownictwo, w dużej mierze wynikające ze specyfiki dokumentu, niewykorzystanie perspektywy odbiorcy i oparcie formalne tekstu na wyróżnikach bezosobowego stylu kancelaryjnego.</p>	Analiza poprawności językowej – uwaga ogólna	<p>Rekomenduje się zatem dokonanie modyfikacji językowej treści projektu Strategii głównie pod kątem poprawy jego czytelności i jasności odbioru dla czytelnika niezaznajomionego ze specyfiką dokumentów o charakterze strategicznym, a także pod kątem ujednoczenia sformułowań.</p> <p>Nie uwzględniono</p> <p>Specyfika dokumentu znacznie utrudnia opracowanie w formie, która wyklucza trudno słownictwo.</p>
24.	<p>Dokument projektu Strategii jest kompletny względem zapisów dokumentów nadrzędnych.</p>	Wniosek ogólny	<p>Nie dotyczy</p>

Źródło: Raport z badania ewaluacyjnego ex-ante Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+

12. Spis map, rysunków, tabel, wykresów

MAPA 1. UKŁAD OSADNICZY KIELECKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO.....	67
MAPA 2. SIEĆ KOMUNIKACJI ZBIOROWEJ W KIELECKIM OBSZARZE FUNKCJONALNYM	70
MAPA 3. ROZMIESZCZENIE POTENCJAŁU AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ W KIELECKIM OBSZARZE FUNKCJONALNYM	74
MAPA 4. ROZMIESZCZENIE POTENCJAŁU AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ W KIELCACH I W SĄSIĘDZTWIE GRANIC MIASTA	75
MAPA 5. OBSZARY CHRONIONE KIELECKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO	79
MAPA 6. POTENCJAŁ PRZYRODNICZY I KULTUROWY KIELECKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO WARUNKUJĄCY ROZWÓJ FUNKCJI TURYSTYCZNEJ	85
MAPA 7. OBSZARY ZAGROŻENIA POWODZIOWEGO I ZAGROŻENIA SUSZĄ HYDROLOGICZNĄ.....	90
MAPA 8. DOSTĘP DO SIECI KANALIZACYJNEJ I OBSZARY ZAGROŻENIA POWODZIOWEGO – STAN 2021 ROK.....	92
MAPA 9. STREFY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNE W KIELECKIM OBSZARZE FUNKCJONALNYM	99
MAPA 10. DOCELOWY MODEL FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNY KIELECKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO	101
MAPA 11. OSI OBSZAR TURYSTYCZNY KOF.....	114
MAPA 12. WYMIAR TERYTORIALNY REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO 2030+.	146
RYSUNEK 1. PROCEDURA OPRACOWANIA STRATEGII KOF	10
RYSUNEK 2. CELE STRATEGICZNE I PRIORYTETY ROZWOJU KOF	39
RYSUNEK 3. MODUŁY BADANIA EWALUACYJNEGO.....	151
TABELA 1. LICZBA LUDNOŚCI KOF W LATACH 2015-2020	13
TABELA 2. POWIĄZANIA CELÓW STRATEGICZNYCH I PRIORYTETÓW Z WYZWANIAM I ROZWOJOWYMI KOF.....	40
TABELA 3. KIERUNKI DZIAŁAŃ UJĘTE W CELU STRATEGICZNYM 1. AKTYWNE I ZINTEGROWANE MIĘDZYPOKOLENIOWO SPOŁECZEŃSTWO	46
TABELA 4. KIERUNKI DZIAŁAŃ UJĘTE W CELU STRATEGICZNYM 2. KONKURENCYJNA GOSPODARKA I RYNEK PRACY	51
TABELA 5. KIERUNKI DZIAŁAŃ UJĘTE W CELU STRATEGICZNYM 3. SILNY REGION TURYSTYCZNY BAZUJĄCY NA DZIEDZICTWIE KULTUROWYM, HISTORYCZNYM I PRZYRODNICZYM.....	54
TABELA 6. KIERUNKI DZIAŁAŃ UJĘTE W CELU STRATEGICZNYM 4. KOF DOSTĘPNY I ZINTEGROWANY KOMUNIKACYJNIE	57
TABELA 7. KIERUNKI DZIAŁAŃ UJĘTE W CELU STRATEGICZNYM 5. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ I ZACHOWANY POTENCJAŁ PRZYRODNICZY	62
TABELA 8. PODMIOTY WPISANE DO REJESTRU REGON NA 10 TYS. LUDNOŚCI	71
TABELA 9. PRACUJĄCY NA 1 000 LUDNOŚCI W WIEKU PRODUKCYJNYM	72

TABELA 10. LICZBA ZABYTKÓW ORAZ NAJWAŻNIEJSZE Z NICH W PODZIALE NA GMINY KIELECKIEGO OBSZARU FUNKcjONALNEGO	82
TABELA 11. JEDNOLITE CZĘŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH (JCWP)	86
TABELA 12. STAN JEDNOLITYCH CZĘŚCI WÓD PODZIEMNYCH (JCWPd)	87
TABELA 13. SPÓJNOŚĆ CELÓW I PRIORYTETÓW POLITYKI PRZESTRZENNEJ ORAZ KIERUNKÓW ROZWOJU STRATEGII ROZWOJU PONADLOKALNEGO KIELECKIEGO OBSZARU FUNKcjONALNEGO 2030+	102
TABELA 14. WYDATKI MAJĄTKOWE JST KOF W MLN ZŁ	119
TABELA 15. WYDATKI BIEŻĄCE JST KOF W MLN ZŁ	119
TABELA 16. DOCHODY BIEŻĄCE (1) I WYDATKI BIEŻĄCE (2) BUDŻETÓW JST KOF W MLN ZŁ	120
TABELA 17. SPŁATA RAT KAPITAŁOWYCH (1) ORAZ NADWYŻKA BUDŻETOWA (2) W JST KOF W MLN ZŁ	121
TABELA 18. ŚREDNIA Z ART. 243 (%) (1) ORAZ DOPUSZCZALNY LIMIT ZOBOWIĄZAŃ (%) (2) W JST KOF W MLN ZŁ	122
TABELA 19. STRATEGIE ROZWOJU SAMORZĄDÓW KOF	124
TABELA 20. PROGRAMY REWITALIZACJI SAMORZĄDÓW KOF	125
TABELA 21. WSKAŹNIKI PRODUKTU	127
TABELA 22. OCENA REZULTATÓW REALIZACJI STRATEGII KOF	132
TABELA 23. SPÓJNOŚĆ ZAŁOŻEŃ PRIORYTETÓW KOMISJI EUROPEJSKIEJ ORAZ STRATEGII ROZWOJU PONADLOKALNEGO KIELECKIEGO OBSZARU FUNKcjONALNEGO 2030+	135
TABELA 24. SPÓJNOŚĆ ZAŁOŻEŃ KRAJOWEJ STRATEGII ROZWOJU REGIONALNEGO 2030 ORAZ STRATEGII ROZWOJU KIELECKIEGO OBSZARU FUNKcjONALNEGO 2030+	139
TABELA 25. SPÓJNOŚĆ ZAŁOŻEŃ STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO 2030 ORAZ STRATEGII ROZWOJU PONADLOKALNEGO KIELECKIEGO OBSZARU FUNKcjONALNEGO 2030+	140
TABELA 26. SPÓJNOŚĆ ZAŁOŻEŃ PLANU ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ DLA KIELC I KIELECKIEGO OBSZARU FUNKcjONALNEGO ORAZ STRATEGII ROZWOJU PONADLOKALNEGO KIELECKIEGO OBSZARU FUNKcjONALNEGO 2030+	141
TABELA 27. ZAKRES INTERWENCJI DEDYKOWANEJ OBSZAROM STRATEGICZNEJ INTERWENCJI W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM, OBEJMUJĄCY SWOIM ZASIĘGIEM GMINY KOF	143
TABELA 28. WNIOSKI I REKOMENDACJE Z BADANIA EWALUACYJNEGO EX-ANTE	152
WYKRES 1. OBSZARY PRAWNIE CHRONIONE W % POWIERZCHNI OGÓŁEM W KIELECKIM OBSZARZE FUNKcjONALNYM	77
WYKRES 2. WYDATKI MAJĄTKOWE I BIEŻĄCE JST KOF	118
WYKRES 3. WYDATKI BIEŻĄCE JST KOF	118

Komponent
Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych
Strategii Rozwoju Ponadlokalnego
Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego
2030+

Kielce, marzec 2024 roku

**Rzeczpospolita
Polska**

**WOJEWÓDZTWO
ŚWIĘTOKRZYSKIE**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Opracowanie pt.

Komponent Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ zostało przygotowane na zlecenie Gminy Kielce

przez firmę:

Instytut Badawczy IPC sp. z o.o.

ul. A. Ostrowskiego 9

53-238 Wrocław

www.instytut-ipc.pl

w składzie autorskim:

Marek Karłowski

Przemysław Wołczek

Spis treści

SPIS TREŚCI	2
1. WPROWADZENIE DO KOMPONENTU ZIT	3
1.1. WSTĘP.....	3
1.2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA KOMPONENTU ZIT	4
1.2.1. Uwarunkowania prawne europejskie, krajowe i regionalne.....	4
1.2.2. Uwarunkowania prawne lokalne	4
2. SYNTEZA DIAGNOZY OBSZARU REALIZACJI ZIT WRAZ Z ANALIZĄ PROBLEMÓW, POTRZEB	6
2.1. ANALIZA PROBLEMÓW I POTENCJAŁÓW W OBSZARZE ZIT W SFERACH SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I ŚRODOWISKOWEJ	6
2.2. PODSUMOWANIE DIAGNOZY – WNIOSKI ODNOŚĄCE SIĘ DO SFER SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I ŚRODOWISKOWO-PRZESTRZENNEJ – ANALIZA POTRZEB ROZWOJOWYCH – WYZWANIA ROZWOJOWE	8
3. STRUKTURA LOGICZNA KOMPONENTU ZIT	14
3.1. STRUKTURA KOMPONENTU ZIT– CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ	14
3.2. POWIĄZANIE KOMPONENTU ZIT Z DOKUMENTAMI FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO 2021-2027 ORAZ FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA POLSKI WSCHODNIEJ 2021-2027	20
3.3. PROJEKTY ZINTEGROWANE	22
3.3.1. Istota projektów zintegrowanych.....	22
3.3.2. Wykaz projektów zintegrowanych	24
3.4. PROJEKTY KOMPLEMENTARNE.....	107
4. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTÓW ZIT	121
5. WARUNKI I PROCEDURY, W TYM TRYB WYBORU PROJEKTÓW, OBOWIĄZUJĄCE W REALIZACJI KOMPONENTU ZIT	124
5.1. PROJEKTY WYBIERANE W SPOSÓB NIEKONKURENCYJNY	124
6. OPIS PROCESU ZAANGAŻOWANIA PARTNERÓW SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH	126
7. MONITORING I EWALUACJA KOMPONENTU ZIT	135
8. OCENA ZGODNOŚCI DOKUMENTU KOMPONENTU ZIT Z DOKUMENTAMI REGIONALNYMI, KRAJOWYMI I EUROPEJSKIMI	138
9. SPIS MAP, TABEL, WYKRESÓW, ZDJĘĆ.....	143

1. Wprowadzenie do Komponentu ZIT

1.1. Wstęp

Zarządzanie rozwojem w ujęciu funkcjonalnym w sferze gospodarczej, społecznej, infrastrukturalnej i środowiskowej jest procesem złożonym, wymagającym kompleksowego planowania długookresowego oraz podejmowania zasadniczych decyzji dla społeczności lokalnej każdej z gmin oraz łącznie dla całego obszaru. Komponent Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych jest dokumentem komplementarnym, wynikającym z założeń rozwoju określonych w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+.

Dokument stanowi narzędzie zarządzania rozwojem obszaru funkcjonalnego poprzez wykorzystanie planowanych do uruchomienia źródeł finansowania w Programie Regionalnym **Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027** (dalej: FEŚ) oraz Programie **Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027** (dalej: FEPW).

Komponent ZIT stanowi instrument pozyskiwania środków zewnętrznych dla partnerów z Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ wraz z Komponentem Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych pełni rolę Strategii ZIT. Zgodnie z art. 34 ust. 15 pkt 2 ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 zawiera wspólne cele, jakie mają być zrealizowane w ramach ZIT, ze wskazaniem wykorzystanego podejścia zintegrowanego, oczekiwanych wskaźników rezultatu i produktu powiązane z realizacją właściwego programu.

Wspólne cele rozwoju określone zostały na poziomie Strategii KOF. W Komponentie ZIT zostały one rozwinięte o przedsięwzięcia zintegrowane, wypracowane wspólnie przez Partnerów KOF, przy zaangażowaniu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji.

1.2 Podstawa prawna opracowania Komponentu ZIT

1.2.1. UWARUNKOWANIA PRAWNE EUROPEJSKIE, KRAJOWE I REGIONALNE

Mając na uwadze dotychczasowe rezultaty osiągnięte we wcześniejszych okresach programowania Unii Europejskiej oraz dynamikę zmian społecznych, gospodarczych a w szczególności politycznych w Europie i na świecie, Komisja Europejska uwzględniając polityki krajowe, przygotowała nowe cele i kierunki wsparcia w ramach perspektywy finansowej 2021–2027. Wraz z tym zmieniają się narzędzia, instrumenty i warunki finansowania oraz zasady współpracy z samorządami. Skutkuje to koniecznością przygotowania nowych dokumentów strategicznych w jednostkach administracji publicznej w Polsce.

W pracach nad Komponentem ZIT wykorzystywane były zapisy projektu Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021–2027 w Polsce oraz przygotowane na ich podstawie przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej Zasady Realizacji Instrumentów Terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027.

Podstawowymi regulacjami regionalnymi są:

- Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ - dokument ten jest podstawą dla kształtowania i prowadzenia przez samorząd województwa polityki regionalnej w perspektywie średnio i długookresowej oraz stanowi wytyczne do planowania strategicznego na poziomie ponadlokalnym i lokalnym.
- Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027 (FEŚ) - dokument ten jest podstawowym instrumentem finansowania konkretnych przedsięwzięć realizowanych zgodnie z polityką regionalną prowadzoną przez samorząd województwa zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+.
- Program Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej na lata 2021-2027 (FEPW) – dokument ten stanowi kontynuację wsparcia dla Polski Wschodniej, tj. 5 regionów obejmujących województwa: lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie oraz mazowieckiemu regionalnemu, aby przyspieszyć ich rozwój, stawiając sobie za cel główny utrwalenie warunków sprzyjających konkurencyjności makroregionu oraz wyższej jakości życia w Polsce Wschodniej.

1.2.2. UWARUNKOWANIA PRAWNE LOKALNE

ZIT to narzędzie, za pomocą którego realizowane są strategie terytorialne, przede wszystkim dotyczące zintegrowanych działań na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich,

dążące do rozwoju współpracy i integracji w obszarach funkcjonalnych miast. Funkcjonowanie ZIT przyczynić się ma do realizacji zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy miast i ich obszarów funkcjonalnych oraz na zwiększeniu roli miejskiego obszaru funkcjonalnego (MOF) w zarządzaniu programami operacyjnymi.

Podstawą prawną realizacji ZIT w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym jest Porozumienie z dnia 11 maja 2015 (z późniejszymi zmianami) określające zasady współpracy przy przygotowaniu i realizacji instrumentu Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego podpisane przez Miasto Kielce, Gminę i Miasto Chęciny, Miasto i Gminę Chmielnik, Miasto i Gminę Daleszyce, Gminę Górno, Gminę Masłów, Gminę Miedziana Góra, Miasto i Gminę Morawica, Gminę Piekoszów (obecnie Miasto i Gmina Piekoszów), Gminę Sitkówka-Nowiny (obecnie Gmina Nowiny), Gminę Strawczyn oraz Gminę Zagnańsk. 2 czerwca 2021 r. członkiem Porozumienia zostało Miasto i Gmina Pierzchnica.

Porozumienie to było podstawą realizacji Strategii ZIT KOF 2014-2020. Partnerzy KOF podtrzymują zobowiązania i chęć współpracy przy realizacji wspólnych celów rozwojowych w kolejnym okresie finansowym Unii Europejskiej na lata 2021-2027. W tym celu opracowana została Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+, której rozwinięciem jest Komponent Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

2. Synteza diagnozy obszaru realizacji ZIT wraz z analizą problemów, potrzeb

2.1. Analiza problemów i potencjałów w obszarze ZIT w sferach społecznej, gospodarczej i środowiskowej

SFERA SPOŁECZNA

Kluczowe potencjały w sferze społecznej

- dostępność do infrastruktury sportowej (głównie w Kielcach) i kulturalnej oraz jej jakość, infrastruktury turystycznej, w tym głównie ścieżek i tras,
- działalność organizacji pozarządowych, w szczególności prowadzących działania na rzecz seniorów (UTW), OSP, Koła Gospodyń Wiejskich, przejawy aktywności społecznej w postaci np. organizowanych zbiórek itp.,
- polityka senioralna KOF dla całego obszaru oraz duża liczba inicjatyw na rzecz seniorów,
- oferta uczelni wyższych,
- wysoki poziom wyposażenia placówek szkolnych (szczególnie na obszarach wiejskich).

Kluczowe problemy w sferze społecznej

- odpływ młodych osób poza KOF,
- starzejące się społeczeństwo i niekorzystna sytuacja demograficzna w KOF,
- ograniczona oferta i niewystarczający stopień zapewnienia kompleksowych usług i świadczeń dla osób starszych (w tym w miejscu zamieszkania), brak dostatecznej opieki zdrowotnej geriatrycznej,
- nierówny dostęp do żłobków i przedszkoli na terenie gmin KOF, zbyt mała liczba miejsc w przedszkolach,
- ograniczony dostęp do usług publicznych – np. dla osób z niepełnosprawnością, brak kompleksowego wsparcia dla osób z niepełnosprawnością intelektualną,
- niezadawalający poziom opieki zdrowotnej, w szczególności w zakresie dostępu do specjalistów.

SFERA GOSPODARCZA

Kluczowe potencjały w sferze gospodarczej

- lokalne produkty o dużym znaczeniu,
- tradycje przemysłowe, w tym dostęp do specjalistycznych kadr oraz system edukacji,
- potencjał do rozwoju funkcji turystycznej, bazujący na dziedzictwie przyrodniczym kulturowym oraz istniejącym zagospodarowaniu turystycznym,
- obecność Kieleckiego Parku Technologicznego,
- instytucje prowadzące działalność z zakresu aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych,
- obecność ośrodka akademickiego w Kielcach.

Kluczowe problemy w sferze gospodarczej

- sytuacja na rynku pracy kształtowana przez deficyt kadr,
- niski poziom wynagrodzeń,
- słaba oferta inwestycyjna, w tym mała powierzchnia dostępnych terenów inwestycyjnych, ograniczony dostęp do informacji dla inwestorów,
- mała liczba podmiotów gospodarczych wykorzystująca nowe technologie,
- słabo rozwinięta promocja turystyki,
- duże rozproszenie i punktowy charakter oferty turystycznej.

SFERA ŚRODOWISKOWA

Kluczowe potencjały w sferze środowiskowo-przestrzennej

- wysokie walory przyrodnicze oraz krajobrazowe, kształtujące jakość środowiska i jakość życia,
- doświadczenie w pozyskiwaniu środków finansowych z zewnętrznych źródeł na projekty związane z infrastrukturą służącą ochronie środowiska i przyrody,
- zrównoważony układ osadniczy rozpatrywany w kontekście komunikacyjnym, w tym korzystne powiązania komunikacyjne całego obszaru KOF względem Kielc,
- rozwijająca się i istniejąca sieć transportowa na terenie KOF, związana zarówno z komunikacją autobusową jak też kolejową.

Kluczowe problemy w sferze środowiskowo-przestrzennej

- suburbanizacja, stanowiąca szczególne zagrożenie dla systemu przyrodniczego KOF oraz generująca zagrożenie chaosem przestrzennym,
- występujące zanieczyszczenie środowiska, w tym niska jakość powietrza, zły stan wód powierzchniowych,
- niewystarczająca liczba połączeń transportowych z Kielcami i w układzie poziomym, pomiędzy poszczególnymi gminami, brak koordynacji transportu/przewozów na terenie KOF, mała liczba połączeń kolejowych, brak infrastruktury szybkiej kolei,
- słabo rozwinięta spójna sieć ścieżek rowerowych,
- niewystarczający stopień zgazyfikowania gmin na terenie KOF,
- deficyty w zakresie rozwoju sieci kanalizacyjnej,
- niewystarczający stopień pokrycia mpzp terenów części gmin KOF oraz brak wspólnej platformy wykorzystania danych przestrzennych – dotyczących środowiska, infrastruktury i inwestycji,
- niewystarczający dostęp do szybkiego internetu szerokopasmowego,
- niewykorzystany potencjał i bariery dla rozwoju energetyki odnawialnej, związane m. in. ze stanem zagospodarowania przestrzennego oraz stanem sieci energetycznej.

2.2. Podsumowanie diagnozy – wnioski odnoszące się do sfer społecznej, gospodarczej i środowiskowo-przestrzennej – analiza potrzeb rozwojowych – wyzwania rozwojowe

W kontekście uwarunkowań rozwojowych KOF należy wskazać na następujące, kluczowe czynniki:

1. Potencjał rozwoju KOF kształtować będzie w dużej mierze funkcja, znaczenie oraz koncentracja usług w stolicy województwa świętokrzyskiego, jak również wykorzystanie potencjałów rozwojowych pozostałych gmin tworzących układ funkcjonalno-przestrzenny.

- Kielce pełnią ważną rolę w strukturze przestrzennej kraju i województwa świętokrzyskiego. Zaliczane są do grupy miast regionalnych, pełniących funkcje metropolitarne, koncentracji działalności gospodarczej, usług społecznych, w tym kultury i nauki.

- Pozostałe gminy wchodzące w skład KOF powinny stanowić względem Kielc funkcję komplementarną właściwą dla posiadanych przez nie potencjałów rozwojowych i rozwijać się zgodnie z założeniami przyjętymi w opracowanych na swoje potrzeby strategiach rozwoju lokalnego.
- W perspektywie 2030 roku należy oczekiwać wzmocnienia roli Kielc w kreowaniu procesów rozwojowych w ujęciu regionalnym i lokalnym. Związane to będzie m.in. z rozwojem powiązań komunikacyjnych (drogi ekspresowe, kolej szybkiej prędkości).
- Szczególne znaczenie dla rozwoju KOF związane będzie z kształtowaniem atrakcyjnej oferty mieszkaniowej, zarówno w przestrzeni miejskiej (atrakcyjne i dostępne cenowo mieszkania wielorodzinne), jak też w pozostałych strefach KOF (zabudowa jednorodzinna w atrakcyjnych pod względem dostępności do usług lokalizacjach).
- Atrakcyjność osiedleńczą wspierać będą rozwinięte usługi społeczne, w tym opieki nad dziećmi, edukacji, czasu wolnego.
- Kluczowe dla spójności społecznej i zrównoważonego rozwoju KOF będzie usprawnienie mobilności. Pozwoli to efektywniej wykorzystać atuty poszczególnych jednostek terytorialnych KOF oraz poprawi dostępność do szeregu usług publicznych i rynku pracy.

2. W KOF zachodzić będą zmiany społeczne, które kształtować będzie w istotny sposób sytuacja demograficzna. Zmiany struktury wiekowej oraz zmniejszenie się liczby mieszkańców są nieuniknione. Kluczowe dla przystosowania się do tej sytuacji będzie wzmocnienie i wykorzystanie potencjału społecznego.

- Zmiany społeczne o charakterze pozytywnym, jakie zaszły w ostatniej dekadzie na terenie KOF, związane są z większą otwartością społeczeństwa na różnego rodzaju aktywność, czy to kulturalną czy to sportową. Niemniej jednak przeważają biernie formy angażowania się w życie społeczne.
- Potencjał społeczny KOF tworzą organizacje pozarządowe i inicjatywy społeczne. Stanowią one ważny element życia społecznego, są często inicjatywami mocno zakorzenionymi w lokalnych społecznościach i wartościach. Wsparcie tych inicjatyw będzie przejawem inwestowania w rozwój potencjału społecznego. Kluczowym wskaźnikiem sukcesu będzie zapewnienie trwałości takich inicjatyw i zwiększenie zaangażowania społecznego.
- Bazą dla aktywności społecznej mieszkańców są obiekty infrastruktury społecznej, w tym obiekty kultury, świetlice wiejskie. Ważne jest przy tym wspieranie społeczności lokalnych nie tylko w formie infrastrukturalnej, ale też tworzenie oferty umożliwiającej aktywność społeczną.
- Starzenie się społeczności KOF wymusza podejmowanie działań z zakresu pomocy społecznej i opieki zdrowotnej. Na przestrzeni ostatnich lat nastąpiło zwiększenie dostępu osób w wieku senioralnym do infrastruktury społecznej, zwiększenie dostępu dzieci do przedszkoli oraz zwiększenie dostępu do oferty kulturalnej.

Jednocześnie dla części KOF widoczny jest utrudniony lub brak dostępu do usług publicznych.

- Na terenie KOF występują różnice w uwarunkowaniach rozwoju społecznego. Mieszkańcy terenów położonych bliżej Kielc oraz w mieście posiadają lepszy terytorialnie dostęp do świadczeń medycznych, łatwiejszy dostęp do instytucji kultury, przede wszystkim ze względu na dostępność komunikacyjną oraz fizyczną bliskość usług.
- Przyszły rozwój społeczny KOF determinowany będzie w coraz większym stopniu przez efektywną współpracę między gminami, stawiającą na wykorzystanie potencjału aktywności obywatelskiej oraz równy dostęp do kultury, opieki medycznej, rekreacji i komunikacji publicznej. Istotną kwestią będzie rozwój spójnej i wzajemnie się uzupełniającej oferty usług publicznych.

3. Perspektywy dla rozwoju gospodarczego KOF kształtować będzie potencjał demograficzny, dostępność zasobów mieszkaniowych, poprawiająca się dostępność komunikacyjna, jak też zdolność do kształcenia kadr i wsparcia przedsiębiorców.

- KOF posiada istotne zasoby wewnętrzne do moderowania wzrostu gospodarczego, w tym potencjał lokalizacyjny (korzystne ułożenie terenów inwestycyjnych pod funkcje gospodarcze względem układów komunikacyjnych), jak również znaczący potencjał do rozwoju turystyki.
- Potencjał rozwoju gospodarczego wzmocniony zostanie przez inwestycje komunikacyjne, jak też przez zasób terenów inwestycyjnych oraz aktywne i rozwijające się instytucje otoczenia biznesu i szkolnictwo. Nie bez znaczenia dla rozwoju gospodarczego KOF jest potencjał demograficzny, który gwarantuje docelowo stabilność prowadzenia działalności gospodarczych pod względem dostępności kadr.
- Potencjał do rozwoju gospodarczego zlokalizowany jest przede wszystkim w Kielcach oraz gminach podmiejskich.
- Kielce, jako znaczący ośrodek miejski, posiada naturalną zdolność do przyciągania potencjalnych pracodawców i pracowników. Niemniej atrakcyjność inwestycyjną można poprawić poprzez kształtowanie wspólnej oferty inwestycyjnej.
- Dostępność terenów inwestycyjnych, jak też dostęp do dróg ekspresowych i obwodnic generuje większe szanse na rozwój aktywności gospodarczej dla kilku samorządów. Oznacza to konieczność moderowania zrównoważonych procesów rozwojowych, w tym również w zakresie rozwoju lokalnych specjalizacji gospodarczych i mniejszych działalności, w tym np. usług w gminach o niższej atrakcyjności inwestycyjnej (np. rozwój turystyki, zielonej gospodarki).
- Inwestycje w edukację wszystkich poziomów realizowane przez partnerów KOF wspierać będą docelowo konkurencyjność gospodarki oraz zwiększać będą szanse na start młodym osobom.

- Ważną kwestią dotyczącą kształtowania dostępu do rynku pracy będzie rozwój komunikacji. Brak jest m. in. obwodnicy południowej i wschodniej Kielc, co znacznie utrudnia dojazd do stref aktywności gospodarczej oraz kumuluje ruch tranzytowy w centrum miasta.

4. W wymiarze środowiskowym w KOF oczekiwana jest dalsza ewolucja w kierunku rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, przystosowanej do zmian i kryzysu klimatycznego.

- Na obszarze KOF wciąż występują dość liczne problemy związane z ochroną środowiska. Zaliczyć do nich należy: kwestie jakości powietrza, gospodarkę odpadami, gospodarkę wodno-kanalizacyjną. W związku z rozwojem sieci dróg ekspresowych oraz aktywności gospodarczej problemem jest hałas komunikacyjny.
- Dla części gmin problemem nadal jest niski poziom skanalizowania, w tym na obszarach wiejskich i małych miejscowości, charakteryzujących się rozproszeniem osadniczym.
- Problemy środowiskowe pogłębiane są przez rozwój funkcji osadniczej oraz gospodarczej. Procesy urbanizacyjne wokół Kielc są dynamiczne i należy oczekiwać, iż będą występować nadal. Kluczowe jest uporządkowanie i zrównoważone gospodarowanie zasobami przestrzennymi, które uwzględniać będą aspekty ochrony przyrody, środowiska oraz jakości życia, gwarantowanej między innymi poprzez dostęp do usług publicznych.
- Konieczne jest wdrażanie działań, które pozwolą lepiej dostosować się do zmian klimatycznych i ich skutków, w szczególności suszy i nagłych zjawisk pogodowych. Problem dotyczy ponadto jakości wód powierzchniowych i zasobów wodnych, co związane jest między innymi z suszą hydrologiczną.
- Na terenie KOF występuje zróżnicowane pokrycie powierzchni objętych ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Może to prowadzić do konfliktów z określeniem przeznaczenia terenów na stykach gmin (np. sąsiedztwo terenów przemysłowych z mieszkaniowymi, zabudowa na terenach zalewowych).

5. Szczególny potencjał rozwoju KOF związany jest z funkcją turystyczną. Bazuje on na zasobach wszystkich partnerów, co pozwala na zintegrowanie rozwoju w ujęciu całego obszaru KOF. Opiera się na szczególnym połączeniu walorów przyrodniczych i kulturowych, które mogą być istotnym wyróżnikiem w skali kraju.

- Walory przyrodnicze i krajobrazowe są istotnymi generatorami ruchu turystycznego. Wśród obiektów przyrodniczych o największym potencjale turystycznym można wyróżnić obiekty punktowe lub obszarowe oraz liniowe.
- Poszczególni partnerzy KOF w istotnym zakresie inwestowali w rozwój bazy i infrastruktury turystycznej.

- Wartościowymi obiektami dla rozwoju ruchu turystycznego są zespoły zabytkowe oraz zabytki w poszczególnych gminach. Przestrzeń o dużej wartości kulturowej tworzą także dobra kultury współczesnej. Przykładami obiektów tego rodzaju są: Amfiteatr Kadzielnia w Kielcach wraz z innymi obiektami Geonatury Kielce, pomniki artystów na Skwerze Szarych Szeregów w Kielcach, założenie urbanistyczno-krajobrazowe o charakterze sportowo-rekreacyjnym w Kielcach.
- Potencjał przyrodniczy oraz związany z dziedzictwem kulturowym, uzupełniony o sferę usług, tworzy warunki do rozwoju turystyki.
- Partnerzy KOF powinni dążyć do tworzenia sieciowej, konkurencyjnej oferty turystycznej. Atutem KOF jako regionu turystycznego jest korzystna lokalizacja względem dużych aglomeracji w kraju. Jako znaczący należy również ocenić potencjał popytu wewnętrznego.

6. Zachowanie potencjału przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego są kluczowe dla utrzymania jakości życia w KOF jak też dla rozwoju funkcji turystycznej.

- W KOF znajdują się, różnorodne obszary i obiekty poddane ochronie przyrody, które mają szczególne znaczenie dla zachowania istniejącego krajobrazu oraz walorów przyrodniczych. Na terenie KOF zlokalizowanych jest również szereg obiektów dziedzictwa kulturowego. Bogaty jest również niematerialny zasób dziedzictwa kulturowego.
- Największym problemem dla KOF jest suburbanizacja, która wiąże się z chaotyczną, nieprzemyślaną lokalizacją nowych terenów zabudowy głównie mieszkaniowej, nieadekwatnie do zapotrzebowania, w gminach sąsiadujących z Kielcami. Projektowane pod zabudowę tereny zajmują duże przestrzenie. Są to głównie pola, w tym wykorzystywane dotychczas rolniczo, bądź łąki, stanowiące powierzchnie biologicznie czynne.
- Prognozowana dynamika rozwoju gospodarczego oraz osadniczego koliduje z koniecznością ochrony przyrody i krajobrazu, jak też zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego.
- W rozwoju KOF należy uwzględnić ochronę systemu ekologicznego i eliminować zagrożenia mogące zakłócić jego funkcjonowanie. Należy dążyć do lepszego powiązania systemu przyrodniczego, w celu przeciwdziałania jego fragmentacji.

7. Mając na względzie diagnozę oraz konsultacje i warsztaty prowadzone z przedstawicielami samorządów lokalnych oraz biznesu, nauki, kultury, organizacji społecznych z KOF zdefiniowano kluczowe wyzwania rozwojowe:

1. Przystosowanie się do zmian, które wynikają z sytuacji demograficznej,
2. Wzmocnienie potencjałów dla wzrostu aktywności gospodarczej,
3. Zwiększenie atrakcyjności funkcji mieszkaniowej wraz z usługami towarzyszącymi,
4. Wzmocnienie i wykorzystanie potencjału społecznego dla rozwoju KOF,
5. Zdynamizowanie zmian związanych z „zieloną transformacją”,
6. Poprawa spójności terytorialnej KOF i usprawnienie mobilności miejskiej,
7. Wykorzystanie potencjału związanego z dziedzictwem kulturowym, historycznym i przyrodniczym dla rozwoju KOF,
8. Zachowanie potencjału przyrodniczego, zwiększenie bioróżnorodności oraz rozwój zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju.

3. Struktura logiczna Komponentu ZIT

3.1. Struktura Komponentu ZIT– cele i kierunki działań

Strukturę Komponentu ZIT oparto na celu nadrzędnym (misji) oraz celach strategicznych, które dotyczą wymiaru turystycznego, dziedzictwa kulturowego oraz mobilności. Wynika to z decyzji partnerów KOF jak też ustaleń Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+, w której kwestie odnoszące się do turystyki oraz dziedzictwa kulturowego wskazane zostały jako Obszar Strategicznej Interwencji Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego (OSI OBSZAR TURYSTYCZNY).

Misją KOF jest stworzenie zielonego, komfortowego i atrakcyjnego miejsca do życia, przyciągającego inwestorów oraz chętnie odwiedzanego przez turystów, w oparciu o ścisłą kooperację międzygminną.

Zakłada się realizację Komponentu ZIT w oparciu o następujący cel strategiczny Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+:

Cel 3. Silny region turystyczny bazujący na dziedzictwie kulturowym, historycznym i przyrodniczym.

W stosunku do tego celu przewiduje się następujące zakres interwencji:

- Kreowanie rozwoju KOF jako regionu turystycznego, co oznacza kontynuowanie inwestycji w infrastrukturę turystyczną, podnoszenie dostępności atrakcji turystycznych, ich sieciowanie, wspólną promocję i budowę marki turystycznej,
- Rozwój funkcji turystycznej wymaga podejmowania szeregu komplementarnych działań, w szczególności związanych z rozwojem komunikacji, usług, systemu obsługi turystów, konieczny jest także rozwój kadr dla sektora turystycznego,
- Nie bez znaczenia dla kształtowania konkurencyjności oferty turystycznej będzie zachowanie i eksponowanie walorów dziedzictwa kulturowego i zachowanie atutów przyrodniczych,
- Funkcja turystyczna może się rozwijać w oparciu o działania edukacyjne, w tym związane z edukacją historyczną, ekologiczną.

Zakłada się realizację Komponentu ZIT w oparciu o następujący cel strategiczny Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+:

Cel 4. KOF dostępny i zintegrowany komunikacyjnie

W stosunku do tego celu przewiduje się następujący zakres interwencji:

- Kreowanie rozwoju KOF w myśl zasady zrównoważonego rozwoju, w którym kwestia powiązań transportowych i dostępność komunikacyjna jest kluczowa dla spójności społecznej, rozwoju gospodarczego i ochrony środowiska,
- Kształtowanie dostępu do usług publicznych i spójności społecznej, której ważną rolę pełni komfortowy i dostępny system komunikacji zbiorowej,
- Kształtowanie i poprawa konkurencyjności rynku pracy, w szczególności w kontekście prognozowanych zmian demograficznych, w którym system komunikacji zbiorowej wspiera rozwój gospodarczy KOF,
- Rozwój systemów transportowych, które są przyjazne dla środowiska i klimatu, kształtowane są w sposób przemyślany dla całego obszaru funkcjonalnego.

Zakłada się realizację Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w oparciu o następujące kierunki działań, które przypisane są do priorytetów ujętych w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+:

- Powiązania bezpośrednie:
- **Cel 3. Silny region turystyczny bazujący na dziedzictwie kulturowym, historycznym i przyrodniczym:**
  - **Priorytet 3.1. Rozwinięta infrastruktura turystyczna:**
    - Wspieranie rozwoju istniejącej infrastruktury turystycznej oraz wspieranie nowych atrakcji turystycznych w celu podnoszenia standardów i konkurencyjności,
    - Stworzenie spójnej infrastruktury sieci szlaków, tras, ścieżek turystycznych,
    - Wzmocnienie potencjału wiodących atrakcji turystycznych,
    - Przygotowanie i promowanie terenów pod funkcje turystyczne.
  - **Priorytet 3.2. Wyróżniająca się marka turystyczna:**
    - Stworzenie wspólnej bazy informacji turystycznej,
    - Identyfikacja i waloryzacja atrakcji turystycznych na potrzeby stworzenia wspólnej oferty produktów turystycznych,
    - Kształtowanie i komercjalizacja produktów turystycznych w szczególności bazujących na dziedzictwie kulturowym, historycznym i przyrodniczym,
    - Sieciowanie oferty turystycznej, w tym uwzględniającej turystykę profilowaną,
    - Organizacja formuły współpracy przy tworzeniu marki turystycznej KOF, produktów turystycznych oraz wspólnej promocji oferty turystycznej,
    - Stworzenie marki turystycznej KOF.
- **Cel 4. KOF dostępny i zintegrowany komunikacyjnie:**
  - **Priorytet 4.1. Rozwinięta infrastruktura komunikacyjna**

- Tworzenie i rozwój spójnej sieci infrastruktury drogowej na obszarze KOF,
  - Tworzenie i rozwój spójnej sieci dróg i ścieżek pieszo-rowerowych na obszarze KOF,
  - Poprawa dostępności komunikacyjnej obszarów wykluczonych oraz ważnych ze względów gospodarczych,
  - Realizacja inwestycji przyczyniających się do poprawy bezpieczeństwa, w tym infrastruktury oświetleniowej przystanków autobusowych i bezpiecznych przejść dla pieszych,
  - Rozwój szlaków komunikacyjnych w powiązaniu z ofertą turystyczną.
  - Wspieranie rozwoju infrastruktury na rzecz zrównoważonej mobilności na obszarze KOF.
- **Priorytet 4.2. Bezemisyjna i niskoemisyjna mobilność oraz dostępna komunikacja publiczna**
    - Rozwój zeroemisyjnego taboru komunikacji publicznej,
    - Wspieranie rozwoju punktów i miejsc ładowania pojazdów elektrycznych,
    - Rozwój sieci połączeń komunikacji publicznej w celu poprawy skomunikowania obszaru KOF, w tym uzgadnianie siatek połączeń z sąsiednimi gminami,
    - Prowadzenie działań edukacyjnych i promocyjnych na rzecz zrównoważonej mobilności,
    - Rozwój infrastruktury liniowej i punktowej oraz systemów teleinformatycznych służących funkcjonowaniu transportu zbiorowego (np. buspasy, pętle autobusowe, przystanki autobusowe, dojścia do przystanków, systemy informacji pasażerskiej, systemy biletowe i płatności za przejazdy, systemy informatyczne do zarządzania operacyjnego dworcami autobusowymi).
- Powiązania pośrednie (komplementarne):
  - **Cel 1. Aktywne i zintegrowane międzypokoleniowo społeczeństwo:**
    - **Priorytet 1.4. Silna tożsamość obszaru i zachowane dziedzictwo kulturowe:**
      - Kształtowanie tożsamości mieszkańców KOF, w tym poprzez działania edukacyjne, promocyjne, integracyjne, realizowane z udziałem lokalnych liderów, organizacji społecznych, szkół, przedszkoli, przedsiębiorców,
      - Rozwijanie i wdrażanie lokalnych programów edukacji o historii i dziedzictwie kulturowym KOF,
      - Wspieranie i zachowanie (dokumentowanie i archiwizowanie) materialnego i niematerialnego zasobu dziedzictwa kulturowego i historycznego, w tym obiektów zabytkowych, tradycji, wydarzeń, w tym dziedzictwa kulinarnego,

- Wspieranie działalności oraz podnoszenie jakości oferty instytucji kultury i organizacji społecznych, realizujących programy rozwoju tożsamości oraz popularyzacji dziedzictwa kulturowego KOF,
- Wspieranie działalności i promowanie uczestnictwa w organizacjach kultywujących lokalne tradycje i zachowujących dziedzictwo kulturowe.
- Rozwój infrastruktury dedykowanej kultywowaniu i zachowaniu dziedzictwa kulturowego,
- Organizowanie i promowanie wydarzeń, w tym ponadlokalnych, wykorzystujących lokalne tradycje.
- **Cel 2. Konkurencyjna gospodarka i rynek pracy:**
  - **Priorytet 2.1. KOF otwarty na biznes:**
    - Wspieranie rozwoju specjalizacji gospodarczych KOF w oparciu o zasoby i tradycje,
    - Wspieranie rozwoju innowacji przedsiębiorstw, w tym poprzez współpracę z IOB, uczelniami, działalność szkoleniową.
  - **Priorytet 2.2. Bogata oferta edukacyjna powiązana z potrzebami rynku pracy**
    - Rozwój dualnego modelu kształcenia i współpraca z biznesem w tworzeniu kierunków kształcenia pod potrzeby lokalnej gospodarki,
    - Kształcenie i doksztalcanie kadr na potrzeby lokalnej gospodarki.
- **Cel 5. Zrównoważony rozwój i zachowany potencjał przyrodniczy:**
  - **Priorytet 5.1. KOF przystosowany do zmian klimatu**
    - Edukacja ekologiczna i przyrodnicza.
    - Wzmocnienie roli Ogrodu Botanicznego w Kielcach, jako ośrodka podejmującego ochronę gatunkową ex situ roślin m. in. wrażliwych na zmiany klimatyczne.
  - **Priorytet 5.3. Zachowany potencjał przyrodniczy i bioróżnorodność systemu ekologicznego**
    - Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej,
    - Wspólne uzgadnianie zapisów Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego w duchu idei zrównoważonego rozwoju,
    - Ochrona terenów cennych przyrodniczo i ich racjonalne udostępnianie.

Przyjęte przez Partnerów Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego wspólne cele rozwoju odnoszące się do rozwoju regionu turystycznego, bazującego na dziedzictwie kulturowym, historycznym i przyrodniczym wpisują się w ramy strategicznego rozwoju zdefiniowane

w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ oraz są spójne z wyzwaniami rozwojowymi Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Cel 3 Strategii KOF. Silny region turystyczny bazujący na dziedzictwie kulturowym, historycznym i przyrodniczym

Spójność ze Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+

Cel operacyjny 1.3. Wsparcie procesu transformacji kluczowych branż gospodarki regionu:

Kierunek 1.3.3. Wzrost potencjału turystycznego regionu w oparciu o walory uzdrowiskowe, dziedzictwo kulturowe i środowisko naturalne sprzyjające rozwojowi turystyki prozdrowotnej.

Cel operacyjny 3.1. Silny kapitał społeczny w regionie:

Kierunek 3.1.1. Zwiększenie poczucia tożsamości regionalnej mieszkańców

Kierunek 3.1.4. Rozwój instytucji kultury i dziedzictwa kulturowego

Spójność z wyzwaniami rozwojowymi Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

1. Wzmocnienie potencjałów dla wzrostu aktywności gospodarczej,
2. Zwiększenie atrakcyjności funkcji mieszkaniowej wraz z usługami towarzyszącymi,
3. Wzmocnienie i wykorzystanie potencjału społecznego dla rozwoju KOF,
4. Wykorzystanie potencjału związanego z dziedzictwem kulturowym, historycznym i przyrodniczym dla rozwoju KOF,
5. Zachowanie potencjału przyrodniczego, zwiększenie bioróżnorodności oraz rozwój zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Przyjęte przez Partnerów Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego wspólne cele rozwoju odnoszące się do wzmocnienia mobilności wpisują się w ramy strategicznego rozwoju zdefiniowane w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+, są spójne z wyzwaniami rozwojowymi Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, jak też wpisują się w ramy dokumentu Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Kielc i Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego (SUMP KOF).

Cel 4 Strategii KOF. KOF dostępny i zintegrowany komunikacyjnie

Spójność ze Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+

Cel operacyjny 3.3. Wzmocnienie spójności przestrzennej i społecznej regionu:

Kierunek 3.3.1. Rozwój infrastruktury drogowej, kolejowej i transportu publicznego.

Spójność z wyzwaniami rozwojowymi Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

1. Przystosowanie się do zmian, które wynikają z sytuacji demograficznej,
2. Wzmocnienie potencjałów dla wzrostu aktywności gospodarczej,
3. Zwiększenie atrakcyjności funkcji mieszkaniowej wraz z usługami towarzyszącymi,
4. Wzmocnienie i wykorzystanie potencjału społecznego dla rozwoju KOF,
5. Zdynamizowanie zmian związanych z „zieloną transformacją”,
6. Poprawa spójności terytorialnej KOF i usprawnienie mobilności miejskiej,
7. Wykorzystanie potencjału związanego z dziedzictwem kulturowym, historycznym i przyrodniczym dla rozwoju KOF,
8. Zachowanie potencjału przyrodniczego, zwiększenie bioróżnorodności oraz rozwój zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Spójność z celami strategicznymi Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Kielc i Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego (SUMP KOF)

- Zapewnienie szybkiego, sprawnego i atrakcyjnego systemu publicznego transportu zbiorowego.
- Stworzenie szkieletu systemu transportowego opartego na węzłach przesiadkowych, które poprawią jakość publicznego transportu zbiorowego.
- Nowoczesny, zero- i niskoemisyjny transport w KOF uwzględniający elektromobilność i bezemisyjność.
- Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego z dążeniem do realizacji wizji zero, ukierunkowana na poprawę bezpieczeństwa niechronionych uczestników ruchu drogowego.
- Poprawa atrakcyjności infrastruktury rowerowej.
- Wyprowadzenie ruchu tranzytowego z miejscowości KOF.

- Zagospodarowanie przestrzenne zorientowane na system transportowy.
- Poprawa funkcjonalności oraz estetyki przestrzeni miejskich w obszarach centralnych z dążeniem do realizacji idei miast 15 – minutowych, likwidacja miejskiej wyspy ciepła i reorganizacja systemu transportowego w centrum większych miast.

3.2. Powiązanie Komponentu ZIT z dokumentami Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027 oraz Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027

Partnerzy Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego dokonali wyboru obszaru wsparcia, który koreluje z celami szczegółowymi dokumentu Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027 i wpisuje się w następujące wspólne cele rozwoju:

Cel szczegółowy: RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR).

Powyższy cel szczegółowy wpisuje się w cele operacyjne SRWŚ 2030+.

Główne kierunki działań dot. spójności społeczno - gospodarczej i przestrzennej regionu wiążą się z równoważeniem procesów zachodzących w przestrzeni regionalnej. Elementem równoważenia przestrzeni jest wykorzystanie instrumentów terytorialnych ZIT, które będą odpowiedzią na problemy danego obszaru i potrzeby społeczności lokalnej.

Przewidziano następujące działania, typy projektów:

- W zakresie wsparcia zrównoważonej turystyki – projekty dot. centrów/punktów informacji kulturalnej i turystycznej, budowę, tworzenie, rozwój tras i szlaków turystycznych odwołujących się do walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych, edukacyjnych. Rozwojowi zrównoważonej turystyki w ramach MOF będzie sprzyjać budowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury oraz promocja walorów środowiskowych regionu, produktów regionalnych,
- W zakresie wsparcia kultury i dziedzictwa kulturowego – wzmocnienie potencjału województwa w zakresie ochrony i rozwoju dziedzictwa kulturowego, zwiększenia dostępu mieszkańców do dóbr kultury w tym podniesienie atrakcyjności turystycznej MOF. Wspierane będą m.in.: działania na rzecz ochrony zabytków, roboty budowlane i modernizacyjne dotyczące zabytków i zespołów zabytkowych wraz z otoczeniem (m.in: mała architektura, ścieżki piesze, tereny zielone) oraz obiektów infrastruktury kultury, digitalizację zasobów i oferty kultury, ochronę dziedzictwa niematerialnego,

- W zakresie wsparcia dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki (innych niż obszary Natura 2000) – ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000 m.in. ochronę różnorodności biologicznej w oparciu o gatunki rodzime oraz różnorodności geologicznej w ramach MOF. Wspierane będą: budowa, rozbudowa, modernizacja i wyposażenie ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej; inwestycje mające na celu ograniczanie negatywne oddziaływania turystyki na obszary cenne przyrodniczo oraz służące edukacji i promowaniu form ochrony przyrody i rozwojowi ekoturystyki.¹⁶

Partnerzy Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego wskazali jako istotny dla spójnego i zrównoważonego rozwoju obszar wsparcia związany z mobilnością. Wpisuje się on w założenia dokumentu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027.

Działanie FEPW.03.01. Zrównoważona mobilność miejska.

Zakres interwencji zakłada tworzenie i rozbudowę ekologicznych, zintegrowanych sieci transportu publicznego w ośrodkach miejskich powyżej 50 tys. mieszkańców (ustawowo zobligowani organizatorzy transportu miejskiego): w miastach wojewódzkich, miastach średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz pozostałych miastach subregionalnych z podregionów z najwyższą kumulacją gmin zmarginalizowanych, wraz z ich obszarami funkcjonalnymi, przyczyni się do zwiększania zrównoważonej mobilności mieszkańców i lepszej kondycji ekologicznej tych obszarów.

W ramach interwencji w celu szczegółowym (viii) planowane jest wsparcie kompleksowych inwestycji w zrównoważoną mobilność w mieście i jego obszarze funkcjonalnym poprzez takie działania jak:

- zakup bezemisyjnego taboru tramwajowego, trolejbusowego i autobusowego,
- budowa, przebudowa i modernizacja infrastruktury na potrzeby transportu zbiorowego i komplementarnych form mobilności (ruch pieszy, rowerowy, oraz inne aktywne formy mobilności), w tym integracja różnych form mobilności w postaci centrów przesiadkowych dla transportu publicznego,
- digitalizacja systemu mobilności w mieście (ITS, wspólne bilety, informacja i planowanie podróży, powiązane z wdrażaniem integracji taryfowej oraz koncepcji „Mobilność jako usługa”).

W zakresie ograniczania negatywnego wpływu mobilności na środowisko i klimat, istotne jest zintegrowane planowanie dla całego obszaru aglomeracji, tj. miast i ich obszarów funkcjonalnych, do tego celu służyć będą m.in. instrumenty terytorialne typu ZIT.

---

¹⁶ Za: Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027

Inwestycje objęte wsparciem będą ponadto opierać się na odpowiednich Planach Zrównoważonej Mobilności Miejskiej (SUMP) lub innych dokumentach planowania mobilności przyjętych na obszarze, na którym realizowana jest inwestycja – zgodnie z właściwymi wymogami Umowy Partnerstwa.¹⁷

3.3. Projekty zintegrowane

3.3.1. ISTOTA PROJEKTÓW ZINTEGROWANYCH

Istotą wdrażania Komponentu ZIT będzie realizacja projektów zintegrowanych przyczyniających się do rozwiązywania wspólnych problemów i skoordynowanego zaspakajania potrzeb Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Projekt zintegrowany to projekt, który wpisuje się we wspólne cele rozwoju obszaru objętego instrumentem zintegrowanych inwestycji terytorialnych i jest ukierunkowany na rozwiązywanie wspólnych problemów rozwojowych – oznacza to, że projekt ten będzie miał wpływ na więcej niż 1 gminę w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym oraz jego realizacja jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i w części kierunkowej.

Projekt zintegrowany powinien spełniać przynajmniej jeden z dwóch warunków:

- 1) Jest projektem partnerskim w rozumieniu art. 39 ustawy wdrożeniowej,
- 2) Deklarowany jest wspólny efekt, rezultat lub produkt końcowy projektu, tj. wspólne wykorzystanie stworzonej w jego ramach infrastruktury w przypadku projektów „twardych”, lub objęcie wsparciem w przypadku projektów „miękkich”, mieszkańców co najmniej 2 gmin.

Projekty zintegrowane będą wzmacniały ponadlokalne podejście terytorialne przez następujące działania:

- 1) Wsparcie w przygotowaniu dokumentów na poziomie lokalnym i ponadlokalnym niezbędnych do wdrażania instrumentów finansowych,
- 2) Wsparcie tworzenia powiązań sieciowych oraz powiązań funkcjonalnych między gminami posiadającymi komplementarne zasoby lub komplementarną strukturę społeczną i gospodarczą,
- 3) Wzmocnienie form współpracy/wymiany doświadczeń pomiędzy Partnerami Porozumienia w ramach instrumentów terytorialnych,

---

¹⁷ Za: Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027

- 4) Promowanie sukcesów wspólnych projektów celem upowszechniania kultury współpracy i eksponowania zalet jej inicjowania, a także zwiększania poparcia mieszkańców dla idei kooperacji,
- 5) Wzmacnianie mechanizmów zarządzania strategicznego oraz potencjału analityczno-ewaluacyjnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Szczegółowy opis zintegrowanego podejścia stanowi część opisu poszczególnych projektów prezentowanych poniżej.

3.3.2. WYKAZ PROJEKTÓW ZINTEGROWANYCH

Tabela nr 1. Lista projektów

Lp.	Tytuł projektu	Spójność z Programem Regionalnym Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2027/ Programem Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027	JST uczestniczące w projekcie	Wartość projektu (PLN)	Kwota dofinansowania (PLN)
1.	Wschodni szlak turystyczny KOF – rozwój oferty turystycznej związanej z dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym na obszarze gmin Chmielnik, Pierzchnica, Daleszyce, Morawica, Górno, Kielce, Nowiny.	Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027 Cel szczegółowy: RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR)	Gmina Chmielnik Gmina Daleszyce Gmina Górno Gmina Morawica Gmina Nowiny Gmina Pierzchnica Gmina Kielce	64 379 383,47	54 659 970,00
2.	Północny szlak turystyczny KOF – rozwój oferty turystycznej związanej z dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym na obszarze gmin Zagnańsk, Miedziana Góra, Strawczyn i Piekoszów.	Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027 Cel szczegółowy: RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej	Gmina Miedziana Góra Gmina Piekoszów Gmina Strawczyn Gmina Zagnańsk	21 622 942,00	18 380 000,00

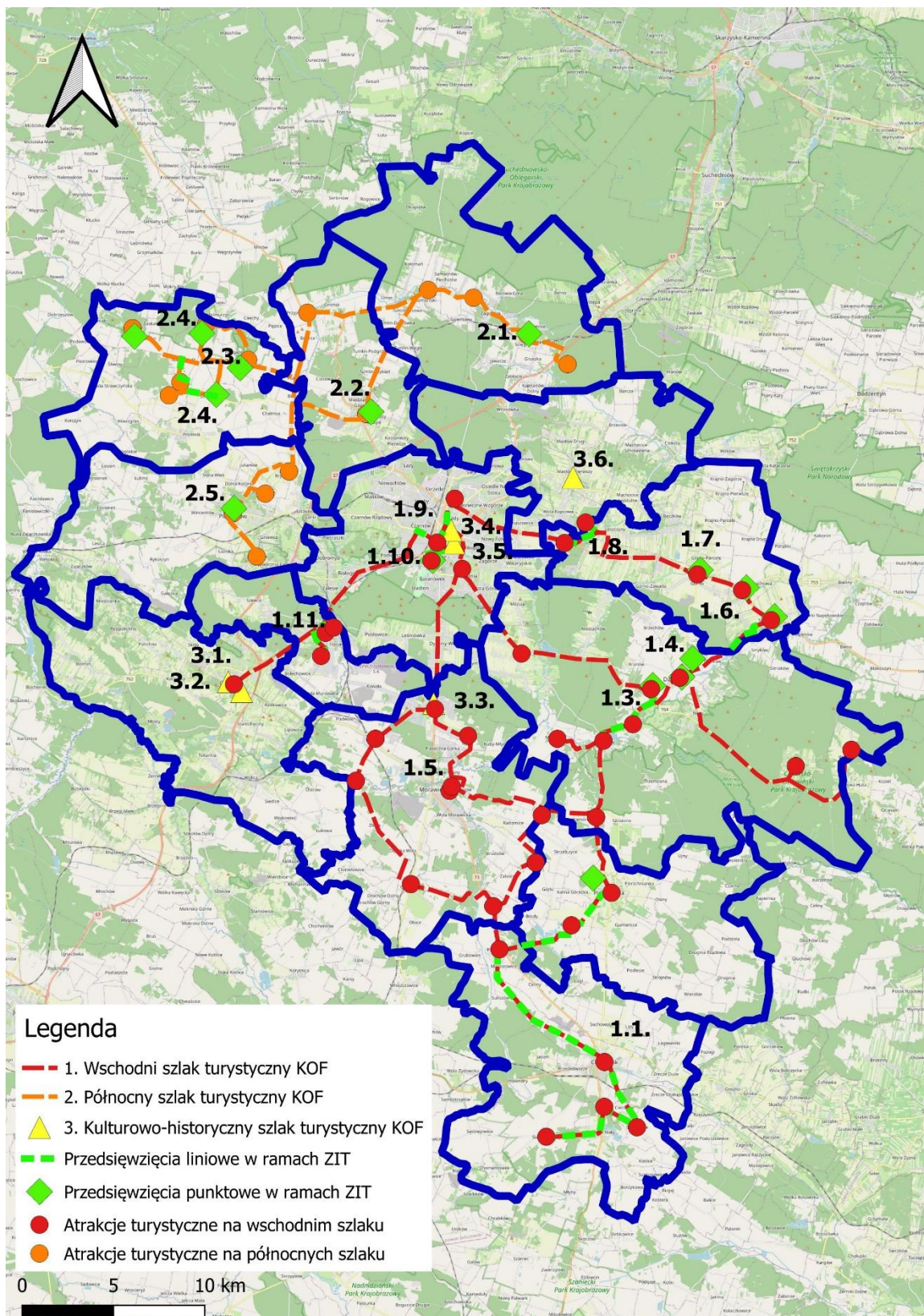
Lp.	Tytuł projektu	Spójność z Programem Regionalnym Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2027/ Programem Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027	JST uczestniczące w projekcie	Wartość projektu (PLN)	Kwota dofinansowania (PLN)
		turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR)			
3.	Kulturowo-historyczny szlak turystyczny KOF – wzmocnienie i rozwinięcie istniejącej oferty związanej z dziedzictwem kulturowo-historycznym gmin Chęciny, Morawica, Kielce i Masłów.	Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027 Cel szczegółowy: RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR)	Gmina Chęciny Gmina Masłów Gmina Morawica Gmina Kielce	56 123 823,53	47 709 750,00
4.	Zintegrowanie i promocja potencjału społecznego oraz turystycznego poprzez aplikację mobilną „Śladami historii i tradycji Kielc i Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego”.	Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027 Cel szczegółowy: RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR)	Gmina Kielce (lider) Gmina Chmielnik Gmina Chęciny Gmina Daleszyce Gmina Górno Gmina Masłów	388 000,00	329 800,00

Lp.	Tytuł projektu	Spójność z Programem Regionalnym Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2027/ Programem Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027	JST uczestniczące w projekcie	Wartość projektu (PLN)	Kwota dofinansowania (PLN)
			Gmina Miedziana Góra Gmina Morawica Gmina Nowiny Gmina Piekoszów Gmina Pierzchnica Gmina Strawczyn Gmina Zagnańsk		
5.	Rozwój zrównoważonej mobilności miejskiej w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym.	Program Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027 Cel szczegółowy EFRR/FS.CP2.VIII – Wspieranie zrównoważonej multimedialnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	Gmina Kielce (lider) Gmina Chmielnik Gmina Chęciny Gmina Daleszyce Gmina Górno Gmina Masłów Gmina Miedziana Góra Gmina Morawica	239 257 059,00	203 368 500,00

Lp.	Tytuł projektu	Spójność z Programem Regionalnym Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2027/ Programem Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027	JST uczestniczące w projekcie	Wartość projektu (PLN)	Kwota dofinansowania (PLN)
			Gmina Nowiny Gmina Piekoszów Gmina Pierzchnica Gmina Strawczyn Gmina Zagnańsk		

Mapa nr 1. Lokalizacja projektów zintegrowanych nr 1, 2, 3 na tle powiązań turystycznych

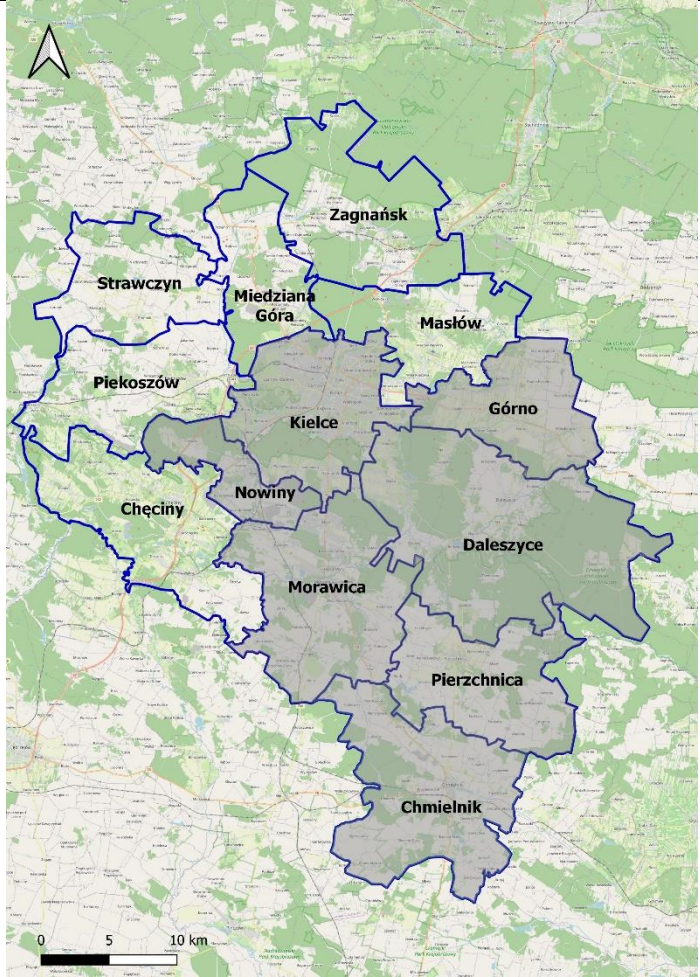
Źródło: opracowanie własne

Projekt zintegrowany nr 1

Tytuł projektu	Wschodni szlak turystyczny KOF – rozwój oferty turystycznej związanej z dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym na obszarze gmin Chmielnik, Pierzchnica, Daleszyce, Morawica, Górno, Kielce, Nowiny.
Spójność z FEŚ	Cel szczegółowy: RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR).

Obszar projektu zintegrowanego

<p>Gmina Chmielnik</p> <p>Gmina Daleszyce</p> <p>Gmina Górno</p> <p>Gmina Kielce</p> <p>Gmina Morawica</p> <p>Gmina Nowiny</p> <p>Gmina Pierzchnica</p>	
---	---

Realizowane projekty

Lp.	Gmina	Tytuł projektu
1.1.	Gmina Chmielnik	Budowa szlaku pieszo-rowerowego wraz z oznakowaniem miejsc cennych przyrodniczo na terenie Gminy Chmielnik.
1.2.	Gmina Pierzchnica	Budowa punktu widokowego w Pierzchnicy wraz z wyznaczeniem szlaku turystycznego na terenie Gminy Pierzchnica.

1.3.	Gmina Daleszyce	Budowa wieży widokowej wraz ze ścieżką rowerową jako wsparcie zrównoważonej turystyki gminy Daleszyce.
1.4.	Gmina Daleszyce	Utworzenie stanowiska geologicznego, siedziby Centrum Informacji Turystycznej Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego (CIT KOF) oraz szlaku Śladami historii i tradycji Kielc oraz KOF-u na terenie gminy Daleszyce.
1.5.	Gmina Morawica	Budowa ścieżek pieszo - rowerowych wraz z zagospodarowaniem terenu wokół zbiornika wodnego w Morawicy.
1.6.	Gmina Górno	Budowa szlaku pieszo-rowerowego wraz z infrastrukturą ekoturystyczną w miejscowościach Górno, Wola Jachowa i Skorzeszyce.
1.7.	Gmina Górno	Podniesienie dostępności turystycznej gminy Górno
1.8.	Gmina Górno	Budowa szlaku pieszo-rowerowego wraz z infrastrukturą ekoturystyczną w miejscowościach Cedzyna i Leszczyny.
1.9.	Gmina Kielce	Budowa i przebudowa ścieżek rowerowych oraz pieszo – rowerowych jako uzupełnienie istniejącego systemu ścieżek rowerowych na terenie Miasta Kielce.
1.10.	Gmina Kielce	Wzmocnienie potencjału turystycznego Amfiteatru Kadzielnia.
1.11.	Gmina Nowiny	Budowa ścieżek rowerowych na terenie gminy Nowiny – etap II.
Wskaźnik rezultatu		
RCR77 Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające/rok]		
Wskaźnik produktu		
RCO74 Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego [osoby]		
RCO75 Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego [wkłady na rzecz strategii]		
RCO76 Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego [projekty]		
RCO77 Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]		
RCO112 Podmioty zaangażowane w przygotowanie i realizację strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego [udział podmiotów instytucjonalnych]		
Wspólne cele projektu ułatwiające rozwój terytorialny		
Cel 3. Silny region turystyczny bazujący na dziedzictwie kulturowym, historycznym i przyrodniczym.		

Opis zintegrowanego podejścia w projekcie, w tym wspólne problemy rozwojowe, których rozwiązanie ułatwi realizacja projektu

Idea projektu będzie koncentrować się na połączeniu gmin biorących udział w projekcie w spójny system tras/szlaków rowerowych z uwzględnieniem atrakcji turystycznych każdej gminy (atrakcje kulturowe, historyczne, przyrodnicze). Projekt wpisuje się w założenia „*Koncepcji przebiegu tras rowerowych na terenie województwa świętokrzyskiego*”¹⁸. Przebieg planowanych ścieżek jest zgodny z kierunkiem korytarzy zaplanowanych w ww. koncepcji.

Projekt przewiduje uzupełnienie istniejącego systemu szlaków rowerowych/pieszko-rowerowych /pieszych celem stworzenia spójnego systemu tras turystycznych, który będzie obsługiwał zarówno rowerzystów długodystansowych, jak też rowerzystów korzystających z pobytu na terenie gmin partnerstwa, a także ruch lokalny, generowany przez mieszkańców oraz turystykę pieszą. Zakłada się, że szlak turystyczny dostępny będzie również dla turystów zmotoryzowanych.

Początek szlaku znajduje się na terenie gm. Chmielnik, w m. Szyszczycy. Gmina Chmielnik wraz z założonym w 1551 roku miastem Chmielnik jest niezwykle atrakcyjna turystycznie z uwagi na bogate dziedzictwo historyczne, kulturowe i przyrodnicze. Turysta przemierzając rowerem wyznaczony szlak, przebiegający istniejącymi drogami odwiedzi kolejno:

- m. Szyszczycy.: pomnik przyrody dęb szypułkowy, wyrobisko wapienne;
- m. Śladków Duży: ruiny pałacu, jaskinia znajdująca się w miocenijskich zlepieńcach wapiennych;
- m. Chmielnik: pomniki przyrody, zabytki architektury, w tym m.in. stara synagoga i pomnik "Drzewo Pamięci", cmentarz Żydowski, ośrodek Edukacyjno–Muzealny „Świętokrzyski Sztetl”;

Po opuszczeniu Chmielnika turysta odwiedzi:

- zbiornik Andrzejówka – zbiornik wodny zmodernizowany w celu zachowania bioróżnorodności;
- Piotrkowice – Aleja Lipowa, legendarny Trakt Królewski Piotrkowic.

Następnie turysta przemieszcza się w kierunku gminy Pierzchnica po wyznaczonym szlaku rowerowym, na której terenie zwiedza:

- Maleszowa - Zabytkowe ruiny zamku Kraińskich;
- Pierzchnica: Góra Piwniczna i zabytkowy kościół.

Turysta również może odwiedzić powstały w ramach projektu punkt widokowy na Mrowiej Górze.

Kolejnym elementem szlaku realizowanym w ramach projektu zintegrowanego jest ścieżka rowerowa w gminie Morawica biegnąca przy zalewie na rzeczce Morawka w m. Łabędziów. Turysta dostanie się tutaj istniejącymi drogami, w tym szlakiem rowerowym Green Velo. Realizowana ścieżka przy stanowisku dla kamperów łączy się ponadto z systemem ścieżek na terenie Gminy Morawica, m.in. Pętlą wokół Gminy Morawica. Zbaczając ze szlaku wschodniego

¹⁸ Koncepcja przebiegu tras rowerowych na terenie województwa świętokrzyskiego, dokument przyjęty przez Zarząd Województwa Świętokrzyskiego uchwałą nr 4962/22 z dnia 2.03.2022 r.

turysta może poznać inne cenne obiekty na terenie gminy w tym obiekty zlokalizowane na Szlaku pancernym.

Kolejny odcinek szlaku wschodniego rozpoczyna się przy zalewie w m. Borków. Turysta dostanie się tam z terenu gm. Morawica m.in. szlakiem Green Velo. Nowopowstała ścieżka rowerowa przebiegać będzie wzdłuż Rezerwatu Słupiec mieszczącego się na obszarze Natura 2000 Lasów Cisowsko-Orłowińskich. Nieopodal ścieżki znajduje się zabytkowy Dworek Szlachecki. Turysta może zwiedzić również zlokalizowaną przy ścieżce wieżę widokową powstałą w ramach projektu zintegrowanego.

Turysta może dalej poznawać atrakcje gminy Daleszyce poprzez nowopowstałą ścieżkę historyczno-turystyczną, biegnącą od Centrum Informacji Turystycznej CIT KOF (CIT KOF powstałe również w ramach projektu zintegrowanego), dalej do stanowiska geologicznego plakodermy (utworzonego w ramach projektu), następnie poprzez m. Cisów do Centrum Edukacji ekologicznej w Widełkach. W pobliżu przebiega szlak historyczny „Śladami Partyzantki Świętokrzyskiej”. Ścieżka ma charakter pieszy i biegnie częściowo czarnym szlakiem turystycznym. Wracając do m. Daleszyce turysta może udać się w kierunku gminy Górno istniejącą infrastrukturą rowerową. Na terenie gminy Górno turysta dojedzie do powstałej w ramach projektu zintegrowanego ścieżki rowerowej i przemieści się do m. Skorzeszyce. Tutaj turysta odwiedzi:

- nowopowstałą platformę i wieżę widokową zlokalizowaną w strefie Cisowsko-Orłowińskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu;
- pomnik poświęcony ofiarom II wojny światowej.

Następnie drogą krajową turysta udaje się do m. Górno gdzie odwiedza Gminny Ośrodek Kultury, w którym utworzony zostanie punkt informacji turystycznej. Tutaj turysta otrzyma kompendium wiedzy nt. wszelkich atrakcji turystycznych gminy Górno, która jest warta odwiedzenia z uwagi na bogactwo walorów historycznych i przyrodniczych (Mała Kadzielnia, pamiątki II Wojny Światowej, zabytki sakralne, szlaki przyrodnicze).

Następnie turysta poruszając się szlakiem Euro Velo dojeżdża do zalewu w Cedzynie, gdzie może skorzystać z nowopowstałego odcinka ścieżki rowerowej. Kontynuując jazdę szlakiem Euro Velo turysta dojedzie do Kielc.

Tutaj przemieszcza się od zalewu Kieleckiego, przez dolinę Silnicy do amfiteatru na Kadzielni. Następnie kolejnym odcinkiem ścieżki rowerowej przemieszcza się do rezerwatu Ślichowice. Te dwa odcinki ścieżek na terenie Kielc powstaną w ramach projektu zintegrowanego. Turysta może z Kielc udać się dalej na południe KOF-u szlakiem Green Velo, następnie istniejącą trasą rowerową dojechać do gminy Nowiny. W ramach projektu zakłada się utworzenie dwóch odcinków ścieżki rowerowej, które połączą istniejący odcinek ścieżki rowerowej relacji Kielce-Nowiny-Chęciny-Małogoszcz z dorzeczem rzeki Bobrzy oraz kamieniołomem Zgórsko.

Beneficjenci i grupy docelowe

- mieszkańcy KOF-u, regionu świętokrzyskiego, Polski, Unii Europejskiej

Powiązania z innymi projektami

- Północny szlak turystyczny KOF – rozwój oferty turystycznej związanej z dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym na obszarze gmin Zagnańsk, Miedziana Góra, Strawczyn i Piekoszów.
- Kulturowo-historyczny szlak turystyczny KOF – wzmocnienie i rozwinięcie istniejącej oferty związanej z dziedzictwem kulturowo-historycznym gmin Chęciny, Morawica, Kielce i Masłów.
- Zintegrowanie i promocja potencjału społecznego oraz turystycznego poprzez aplikację mobilną „Śladami historii i tradycji Kielc i Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego”.
- Rozwój zrównoważonej mobilności miejskiej w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym.

Lista projektów wchodzących w skład projektu zintegrowanego nr 1

Projekt nr 1.1.

1.	Tytuł projektu	Budowa szlaku pieszo-rowerowego wraz z oznakowaniem miejsc cennych przyrodniczo na terenie Gminy Chmielnik.
2.	Nazwa Lidera/ Wnioskodawcy	Gmina Chmielnik
3.	Partnerzy projektu	-
4.	Cel szczegółowy FEŚ 2021-2027	Cel szczegółowy RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
5.	Priorytet FEŚ 2021-2027	Priorytet 6. Fundusze Europejskie dla wspólnot lokalnych.
6.	Działanie	6.1 Rozwój miast i miejskich obszarów funkcjonalnych (ZIT).
7.	Opis projektu	<p>Na terenie gminy Chmielnik znajdują się miejsca i tereny o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych. Znaczna ich część nie jest dostępna dla ruchu turystycznego, m. in. ze względu na brak odpowiedniej infrastruktury turystycznej. Poszczególne atrakcje nie są połączone komunikacyjnie, nie tworzą przy tym szlaku turystycznego.</p> <p>Projekt zakłada budowę szlaku pieszo-rowerowego wraz z oznakowaniem miejsc cennych przyrodniczo na terenie gminy Chmielnik. Prace będą obejmowały budowę szlaku pieszo-</p>

		<p>rowerowego (w tym budowa, przebudowa dróg dojazdowych) i utwardzenie tras przebiegu szlaku), prace porządkowe, konserwacyjne, modernizację i wyposażenie miejsc w tablice informacyjne umożliwiające ekspozycję walorów cennych przyrodniczo, budowa zaplecza przy obiektach cennych przyrodniczo tj. np. wiaty, tarasy, platformy widokowe, stworzenie marki i oznakowanie szlaku, oznakowanie szlaku za pomocą tablic interaktywnych, doposażenie miejsc istotnych z punktu widzenia wartości przyrodniczej; stworzenie aplikacji multimedialnej oraz audiobooków tematycznych związanych z przebiegiem szlaku itp. Szczegółowy zakres działań zostanie określony na etapie opracowania dokumentacji projektowej. Wstępnie mapa szlaku obejmie - miasto Chmielnik (zaewidencjonowane na terenie miasta pomniki przyrody – wierzba biała), Piotrkowice - Aleja Lipowa, legendarny Trakt Królewski Piotrkowice -Maleszowa, Andrzejówka (bioróżnorodność), Śladków Duży – jaskinia znajdująca się w mioceńskich zlepieńcach wapiennych, Szyszczycze - wyrobisko wapienne itp. Całość prac pozwoli na stworzenie w pełni przystosowanego, oznakowanego szlaku przyrodniczego, który stanowić będzie ogólnodostępną infrastrukturę turystyczną. Wstępnie trasa szlaku przebiega od miejscowości Śladków Duży, Andrzejówka, Szyszczycze, Chmielnik, Piotrkowice</p>
8.	Całkowita szacunkowa wartość projektu PLN (w tym koszty kwalifikowalne)	4 650 000,00
9.	Kwota dofinansowania (85% wartości kosztów kwalifikowalnych) PLN	3 950 000,00
10.	Okres realizacji projektu	2023-2026
11.	Oczekiwane wskaźniki produktu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]: 4,00
12.	Oczekiwane wskaźniki rezultatu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające/rok]: 500

Projekt nr 1.2.

1.	Tytuł projektu	Budowa punktu widokowego w Pierzchnicy wraz z wyznaczeniem szlaku turystycznego na terenie Gminy Pierzchnica.
2.	Nazwa Lidera/ Wnioskodawcy	Gmina Pierzchnica
3.	Partnerzy projektu	-
4.	Cel szczegółowy FEŚ 2021-2027	Cel szczegółowy RSO5.1 Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
5.	Priorytet FEŚ 2021-2027	Priorytet 6. Fundusze Europejskie dla wspólnot lokalnych.
6.	Działanie	6.1 Rozwój miast i miejskich obszarów funkcjonalnych (ZIT).
7.	Opis projektu	<p>Na terenie gminy Pierzchnica zlokalizowane są atrakcje turystyczne związane z dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym. Część z nich nie jest dostępna dla ruchu turystycznego, nie są również odpowiednio powiązane poprzez szlaki turystyczne. Dotyczy to m. in. Mrowiej Góry w Pierzchnicy, jak też powiązania szlakiem turystycznym atrakcji leżących na trasie pomiędzy Pierzchnicą, Maleszową, do granicy z gminą Chmielnik.</p> <p>W ramach projektu zakłada się budowę punktu widokowego na Mrowiej Górze w Pierzchnicy wraz z ścieżką rowerową, ścieżkami edukacyjnymi, tablicami informacyjnymi nt. walorów przyrodniczych oraz małą architekturą taką jak: altana, krąg ogniskowy, stojaki na rowery, ławki, kosze. Zakłada się ponadto utworzenie szlaku turystycznego, odwołującego się do walorów historycznych, kulturowych i edukacyjnych na trasie Pierzchnica, Maleszowa, do granicy z gminą Chmielnik o długości około 4 km. Szlak wyposażony będzie w infrastrukturę do obsługi ruchu rowerowego (m. in. altana przy Górze Piwnicznej w Pierzchnicy, tablice informacyjne, ławki, stojaki na rowery, kosze). Szlak połączy atrakcje turystyczne na terenie gminy takie jak: Góra Piwniczna, kościół pw. Św. Małgorzaty w Pierzchnicy, zabytkowe ruiny zamku Krasińskich w Maleszowej.</p>

8.	Całkowita szacunkowa wartość projektu PLN (w tym koszty kwalifikowalne)	2 000 000,00
9.	Kwota dofinansowania (85% wartości kosztów kwalifikowalnych) PLN	1 640 000,00
10.	Okres realizacji projektu	2025-2027
11.	Oczekiwane wskaźniki produktu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]: 2,00
12.	Oczekiwane wskaźniki rezultatu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające/rok]: 500

Projekt nr 1.3.

1.	Tytuł projektu	Budowa wieży widokowej wraz ze ścieżką rowerową jako wsparcie zrównoważonej turystyki gminy Daleszyce.
2.	Nazwa Lidera/ Wnioskodawcy	Gmina Daleszyce
3.	Partnerzy projektu	-
4.	Cel szczegółowy FEŚ 2021-2027	Cel szczegółowy RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
5.	Priorytet FEŚ 2021-2027	Priorytet 6. Fundusze Europejskie dla wspólnot lokalnych.
6.	Działanie	6.1 Rozwój miast i miejskich obszarów funkcjonalnych (ZIT).
7.	Opis projektu	Na terenie gminy Daleszyce zlokalizowane są szlaki i atrakcje turystyczne. Ich potencjał nie jest wykorzystany. Atrakcje gminy

	<p>są słabo wypromowane. Brak jest stosownej infrastruktury turystycznej. Miejscem centralnym w kontekście ruchu turystycznego jest miejscowość Daleszyce. Brakuje tu jednak atrakcji, które przyciągnęłyby turystów. Tym samym nie wykorzystuje się zaplecza usługowego miasta. Ponadto poszczególne atrakcje turystyczne i miejscowości gminy są ze sobą słabo powiązane komunikacyjnie. Jednocześnie widoczny jest rozwój turystyki rowerowej.</p> <p>W centralnej części gminy przy mieście Daleszyce brakuje atrakcji, która przyciągnęłaby turystów. Nie ma również turystycznego połączenia (ścieżki rowerowej) Daleszyc z miejscowością Borków, gdzie znajduje się zalew – największa atrakcja turystyczna gminy. W okresie sezonu bardzo wielu cyklistów przemierza trasę właśnie w tym kierunku w celach rekreacyjno-wypoczynkowych.</p> <p>Ścieżka rowerowa przebiegać będzie przez m. Słopiec, wzdłuż Rezerwatu Słopiec, mieszczącego się na obszarze Natura 2000 Lasów Cisowsko-Orłowińskich. Nieopodal ścieżki znajduje się Zabytkowy Dworek Szlachecki. Ścieżka rowerowa zakończy się w Borkowie przy tamie (łącząc się ze Szlakiem Green Velo, który z jednej strony biegnie do Gminy Pierzchnica, z drugiej zaś do Kielc), gdzie dołożone zostaną stojaki na rowery, aby rowerzyści mogli zostawić swoje jednoślady, skorzystać z atrakcji Borkowa (np. zalewu, boisk czy lokalnej gastronomii) lub udać się w dalszą pieszą wędrówkę istniejącym szlakiem turystycznym przez Marzysz, Komórki do Radomic w Gminie Morawica.</p> <p>Udając się z wieży widokowej w kierunku Kielc, można wykorzystać istniejącą ścieżkę rowerową znajdującą się przy obwodnicy Daleszyc i dotrzeć do centrum przesiadkowego w Sukowie lub udać się nią bezpośrednio do stolicy województwa.</p> <p>W celu poprawy zrównoważonej turystyki części obszaru gminy Daleszyce planuje się utworzyć:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wieżę widokową służącą podniesieniu atrakcyjności turystycznej gminy, - ścieżkę rowerową jako poprawę bezpieczeństwa oraz sprawności ruchowej mieszkańców gminy i turystów. <p>Zakres projektu obejmować będzie budowę wieży widokowej, oznakowanie turystyczne, małą infrastrukturę obsługi ruchu turystycznego, budowę ścieżki rowerowej o długości około 5,1</p>
--	--

		km oraz samoobsługowe stacje napraw rowerów i stojaki na rowery.
8.	Całkowita szacunkowa wartość projektu PLN (w tym koszty kwalifikowalne)	5 282 352,94
9.	Kwota dofinansowania (85% wartości kosztów kwalifikowalnych) PLN	4 490 000,00
10.	Okres realizacji projektu	2024-2026
11.	Oczekiwane wskaźniki produktu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]: 3,00
12.	Oczekiwane wskaźniki rezultatu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające/rok]: 2 000

Projekt nr 1.4.

1.	Tytuł projektu	Utworzenie stanowiska geologicznego, siedziby Centrum Informacji Turystycznej Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego (CIT KOF) oraz szlaku Śladami historii i tradycji Kielc oraz KOF-u na terenie gminy Daleszyce.
2.	Nazwa Lidera/ Wnioskodawcy	Gmina Daleszyce
3.	Partnerzy projektu	-
4.	Cel szczegółowy FEŚ 2021-2027	Cel szczegółowy RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.

5.	Priorytet FEŚ 2021-2027	Priorytet 6. Fundusze Europejskie dla wspólnot lokalnych.
6.	Działanie	6.1 Rozwój miast i miejskich obszarów funkcjonalnych (ZIT).
7.	Opis projektu	<p>Na terenie gminy Daleszyce zlokalizowane są szlaki i atrakcje turystyczne. Ich potencjał nie jest w pełni wykorzystany. Atrakcje gminy są słabo wypromowane. Przykładem jest rejon gminy Daleszyce „Zagórze”, który jest miejscem interesującym pod względem geologicznym. Znaleźć tu można m. in. skamieniałości plakodermy – drapieżnej ryby z okresu syluru i dewonu. Na terenie gminy Daleszyce nie istnieje miejsce, które byłoby typowym centrum informacji turystycznej. Istniejące szlaki, ścieżki na terenie gminy są atrakcyjne, ale niezbyt dobrze znane dla turystów.</p> <p>Zakłada się rozwinięcie odpowiedniej infrastruktury turystycznej, w tym udostępnienie dla turystów stanowiska geologicznego ze skamieniałością plakodermy, utworzenie centrum informacji turystycznej CIT KOF, utworzenie ścieżki historyczno-turystycznej odwołującej się do walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych KOF.</p> <p>Ścieżka historyczno-turystyczne połączy atrakcje turystyczne z gminy Daleszyce, do których należy zaliczyć: Dom Ludowy, Rynek w Daleszycach Plac Cedry, Popiersie Piłsudskiego (Wojewodówka, Pomnik Barabasa cmentarz parafialny w m. Cisów, Centrum Edukacji Ekologicznej.</p> <p>Poszczególne miejsca zostaną oznakowane i opisane, w tym wyposażone będą w kod QR, za pomocą którego będzie można posłuchać o historii miejsca w swoim telefonie.</p> <p>Szlak łączyć się będzie przy Domu Ludowym w Daleszycach z powstałą ścieżką edukacyjno-przyrodniczą w projekcie pn. „Budowa platformy widokowej w msc. Daleszyce oraz zagospodarowanie miejsc wokół świetlic wiejskich w msc. Cisów i Widełki jako zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów przyrodniczych KOF na terenie Gminy Daleszyce”.</p> <p>Dom Ludowy w Daleszycach będzie miejscem, w którym turysta będzie mógł wybrać inne szlaki turystyczne, które biegną poza teren gminy Daleszyce.</p>
8.	Całkowita szacunkowa wartość projektu PLN	1 294 117,65

	(w tym koszty kwalifikowalne)	
9.	Kwota dofinansowania (85% wartości kosztów kwalifikowalnych) PLN	1 100 000,00
10.	Okres realizacji projektu	2024-2026
11.	Oczekiwane wskaźniki produktu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]: 3,00
12.	Oczekiwane wskaźniki rezultatu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające/rok]: 2 000

Projekt nr 1.5.

1.	Tytuł projektu	Budowa ścieżek pieszo - rowerowych wraz z zagospodarowaniem terenu wokół zbiornika wodnego w Morawicy.
2.	Nazwa Lidera/ Wnioskodawcy	Gmina Morawica
3.	Partnerzy projektu	-
4.	Cel szczegółowy FEŚ 2021-2027	Cel szczegółowy RSO5.1 Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
5.	Priorytet FEŚ 2021-2027	Priorytet 6. Fundusze Europejskie dla wspólnot lokalnych.
6.	Działanie	6.1 Rozwój miast i miejskich obszarów funkcjonalnych (ZIT).
7.	Opis projektu	Na terenie gminy Morawica zlokalizowane są atrakcje turystyczne związane z dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym. Gmina zainwestowała m.in. w rozwój infrastruktury i zagospodarowanie

		<p>turystyczne przy zbiorniku wodnym w Morawicy. Przez gminę przebiegają szlaki rowerowe, w tym m. in. trasa rowerowa „Pętla Wokół Gminy Morawica”. Szlak rozpoczyna się i kończy we wsi Bilcza, leżącej przy drodze krajowej nr 73, około pięć kilometrów na południe od Kielc. Biegnie przez dolinę rzeki Nidy.</p> <p>Poszczególne atrakcje i miejsca obsługi turystów nie są jeszcze dostatecznie powiązane i zagospodarowane turystycznie. W ramach projektu zakłada się budowę łącznika istniejących tras rowerowych o długości około 550 m. Ponadto zakłada się kontynuację działań związanych z zagospodarowaniem terenu wokół zbiornika w Morawicy i budowę stanowiska dla kamperów.</p>
8.	Całkowita szacunkowa wartość projektu PLN (w tym koszty kwalifikowalne)	1 764 705,88
9.	Kwota dofinansowania (85% wartości kosztów kwalifikowalnych) PLN	1 500 000,00
10.	Okres realizacji projektu	2024-2025
11.	Oczekiwane wskaźniki produktu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]: 1,00
12.	Oczekiwane wskaźniki rezultatu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające/rok]: 2 000

Projekt nr 1.6.

1.	Tytuł projektu	Budowa szlaku pieszo-rowerowego wraz z infrastrukturą ekoturystyczną w miejscowościach Górno, Wola Jachowa i Skorzeszyce.
2.	Nazwa Lidera/ Wnioskodawcy	Gmina Górno

3.	Partnerzy projektu	-
4.	Cel szczegółowy FEŚ 2021-2027	Cel szczegółowy RSO5.1 Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
5.	Priorytet FEŚ 2021-2027	Priorytet 6. Fundusze Europejskie dla wspólnot lokalnych.
6.	Działanie	6.1 Rozwój miast i miejskich obszarów funkcjonalnych (ZIT).
7.	Opis projektu	<p>Na terenie gminy Górno zlokalizowane są liczne atrakcje turystyczne. Diagnozuje się przy tym słabe powiązanie komunikacyjne tych atrakcji. Wybrane atrakcje turystyczne nie są dostępne dla ruchu turystycznego.</p> <p>Projekt zakłada budowę szlaku pieszo-rowerowego wraz z infrastrukturą ekoturystyczną w miejscowościach Górno, Wola Jachowa i Skorzeszyce. Utworzona infrastruktura połączy miejsca cenne przyrodniczo na trasie szlaku, w tym: nieczynny kamieniołom w miejscowości Górno – Mała Kadzielnia oraz Otulinę Cisowsko – Orłowińskiego Parku Krajobrazowego w Skorzeszycach. Projekt będzie kontynuacją zrealizowanego projektu „Zagospodarowanie terenu wokół kamieniołomu w miejscowości Górno”. Projekt zostały zrealizowane przez gminę Górno w ramach instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, w ramach Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2020.</p> <p>W ramach projektu zostaną zrealizowane następujące zadania:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Budowa szlaku pieszo-rowerowego w miejscowości Skorzeszyce o orientacyjnej długości 1 km - szlak będzie miał powiązanie ze ścieżką EV 11 b ujętą w koncepcji przebiegu tras rowerowych na terenie województwa Świętokrzyskiego. 2. Budowa platformy i wieży widokowej, zlokalizowanej w Skorzeszycach, w strefie krajobrazowej Cisowsko - Orłowińskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. 3. Utworzenie małej architektury, w tym infrastruktury rowerowej w postaci wiat spoczynkowych, ławek, koszy na śmieci, miejsc postojowych dla rowerów, punktu do samoobsługowej naprawy rowerów.

		<p>4. Oznakowanie szlaku pieszo-rowerowego.</p> <p>5. Komponent związany z Aplikacją mobilną „Śladami historii i tradycji Kielc i KOF-u” (drogowskazy, tablice informacyjne z kodami).</p> <p>Szlak połączy następujące atrakcje turystyczne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mała Kadzielnia – teren zagospodarowany po byłym kamieniołomie w Górnio. 2. Kaplica p.w. św. Joachima w Woli Jachowej wybudowano na rozstaju dróg (w pierwszej połowie XIX wieku była ona ważnym miejscem kultu religijnego. W 1963 roku odbyła się konsekracja ołtarza św. Joachima przez biskupa kieleckiego. Cztery lata później została wpisana do rejestru zabytków. 3. Strefa krajobrazowa Cisowsko-Orłowińskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu w Skorzeszycach. 4. Pomnik ofiar hitleryzmu w Górnio. 5. Sala tradycji wsi kieleckiej w Świetlicy Wiejskiej w Skorzeszycach. 6. Pomnik mieszkańców ofiar hitlerowskich zbrodni w Skorzeszycach.
8.	Całkowita szacunkowa wartość projektu PLN (w tym koszty kwalifikowalne)	3 529 420,00
9.	Kwota dofinansowania (85% wartości kosztów kwalifikowalnych) PLN	3 000 000,00
10.	Okres realizacji projektu	2024-2027
11.	Oczekiwane wskaźniki produktu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]: 1,00
12.	Oczekiwane wskaźniki rezultatu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające/rok]: nie określono

Projekt nr 1.7.

1.	Tytuł projektu	Podniesienie dostępności turystycznej gminy Górnó.
2.	Nazwa Lidera/ Wnioskodawcy	Gmina Górnó
3.	Partnerzy projektu	-
4.	Cel szczegółowy FEŚ 2021-2027	Cel szczegółowy RSO5.1 Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
5.	Priorytet FEŚ 2021- 2027	Priorytet 6. Fundusze Europejskie dla wspólnot lokalnych.
6.	Działanie	6.1 Rozwój miast i miejskich obszarów funkcjonalnych (ZIT).
7.	Opis projektu	<p>Na terenie Gminy Górnó znajduje się bogate zasoby dziedzictwa kulturowego, w tym o charakterze niematerialnym. Potencjał ten nie jest wykorzystany w kontekście oferty turystycznej.</p> <p>Projekt zakłada wyeksponowanie dziedzictwa kulturowego znajdującego się na terenie gminy Górnó. Będzie przy tym kontynuacją zrealizowanego projektu pn. „Zagospodarowanie terenu wokół kamieniołomu w miejscowości Górnó”. Ideą projektu będzie stworzenie przestrzeni wspólnej w celu umożliwienia mieszkańcom KOF-u, a także turystom zewnętrznym poznania historii, tradycji i obyczajów regionu.</p> <p>W ramach projektu utworzony zostanie punkt informacji turystycznej. Będzie on usytuowany w sąsiedztwie często odwiedzanego przez turystów terenu tzw. Małej Kadzielni. Powstaną miejsca wypoczynku pieszych i rowerzystów w postaci wiaty spoczynkowej, elementów małej architektury tj. ławki i kosze na śmieci, miejsca postoju dla rowerów oraz punkt do samoobsługowej naprawy rowerów.</p> <p>Ponadto powstaną miejsca wystawowe mające na celu umożliwienie mieszkańcom KOF-u poznanie historii, tradycji i obyczajów regionu oraz walorów przyrodniczych gminy Górnó, co przyczyni się do większego zainteresowania mieszkańców</p>

		<p>i turystów historią, kulturą i tradycją regionu oraz wiedzą z zakresu edukacji ekologicznej.</p> <p>Na objętym projektem terenie organizowane będą różnego rodzaju wydarzenia kulturalne oraz warsztaty pozwalające mieszkańcom KOF-u i turystom rozwijać i spełniać swoje pasje, wiedzę i zainteresowania regionem. Warsztaty będą miały na celu upowszechnianie wiedzy nt. walorów kulturowych i przyrodniczych, promowanie produktów regionalnych, a także kultywowanie tradycji w zakresie kulinarnym, muzycznym i rękodzielniczym. Na terenie „Małej Kadzielni” oraz w oparciu o utworzony punkt informacji turystycznej realizowane będą imprezy o charakterze ponadlokalnym i gminnym, takie jak Święto Pieroga, Gminne Biesiadowanie czy Górna Półka - nagroda gospodarcza Gminy Górnó.</p> <p>Warto podkreślić, iż komplementarne do realizowanych działań będą przedsięwzięcia organizowane przez Gminny Ośrodek Kultury, takie jak rajdy zielonym i czerwonym szlakiem z miejscowości Krajno na górę Radostowa oraz do Leszczyn nad zalew w Cedzynie.</p> <p>Ponadto istotnym partnerem społecznym zaangażowanym w eksponowanie dziedzictwa kulturowego będą Koła Gospodyń Wiejskich, kultywujące lokalną kulturę oraz tradycje i reprezentujące Gminę poza jej granicami.</p> <p>Z terenu objętego projektem turysta korzystający z roweru będzie mógł dojechać trasą EuroVelo do miejscowości Leszczyny, a za pomocą oznakowanego szlaku turystycznego do obiektu kultury w miejscowości Skorzeszyce oraz na teren strefy krajobrazowej Cisowsko -Orłowińskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.</p>
8.	Całkowita szacunkowa wartość projektu PLN (w tym koszty kwalifikowalne)	1 176 470,00
9.	Kwota dofinansowania (85% wartości kosztów kwalifikowalnych) PLN	1 000 000,00
10.	Okres realizacji projektu	2024-2027
11.	Oczekiwane wskaźniki produktu powiązane	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]: 1,00

	z realizacją FEŚ 2021-2027	
12.	Oczekiwane wskaźniki rezultatu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające/rok]: nie określono

Projekt nr 1.8.

1.	Tytuł projektu	Budowa szlaku pieszo-rowerowego wraz z infrastrukturą ekoturystyczną w miejscowościach Cedzyna i Leszczyny.
2.	Nazwa Lidera/ Wnioskodawcy	Gmina Górno
3.	Partnerzy projektu	-
4.	Cel szczegółowy FEŚ 2021-2027	Cel szczegółowy RSO5.1 Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
5.	Priorytet FEŚ 2021-2027	Priorytet 6. Fundusze Europejskie dla wspólnot lokalnych.
6.	Działanie	6.1 Rozwój miast i miejskich obszarów funkcjonalnych (ZIT).
7.	Opis projektu	<p>Na terenie gminy Górno zlokalizowane są liczne atrakcje turystyczne. Diagnozuje się przy tym słabe powiązanie komunikacyjne tych atrakcji, jak też deficyt infrastruktury turystycznej.</p> <p>Projekt zakłada budowę szlaku pieszo-rowerowego wraz z infrastrukturą ekoturystyczną w miejscowościach Cedzyna i Leszczyny. Projekt ma być kontynuacją zrealizowanego projektu „Zagospodarowanie terenu wokół zalewu w miejscowości Cedzyna i Leszczyny”, który zostały zrealizowany przez gminę Górno w ramach instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, w ramach Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2020.</p>

		<p>W ramach projektu nastąpi uzupełnienie istniejącego szlaku pieszo-rowerowego oraz budowa infrastruktury wspierającej ekoturystykę. Projekt zakłada:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Budowę szlaku pieszo-rowerowego o długości ok. 0,5 km jako uzupełnienie istniejącego szlaku wokół zalewu w Cedzynie. 2. Budowę infrastruktury wspierającej ruch turystyczny, w tym wiat spoczynkowych, miejsc postoju dla rowerów, punktu do samoobsługowej naprawy rowerów, ławek i koszy na śmieci. 3. Oznakowanie szlaku pieszo-rowerowego. 4. Komponent związany z Aplikacją mobilną „Śladami historii i tradycji Kielc i KOF-u” (drogowskazy, tablice informacyjne z kodami). <p>Szlak wkomponowany będzie w atrakcje turystyczne. Przebiegać będzie od wschodniej strony zalewu w Cedzynie do bazy ŚWOPR Jest ściśle związany z wybudowaną ścieżką rowerową i chodnikiem nad zalewem oraz istniejącym szlakiem rowerowym nr 155.</p> <p>Atrakcje turystyczne położone na szlaku:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pomnik Partyzantów z oddziału Wybranieckich w Leszczynach, 2. Tablica epitafijna z roku 1950 ku czci rodziców Stefana Żeromskiego w zabytkowym kościele Parafialnym w Leszczynach z XVII w. Na cmentarzu parafialnym pochowani są matka i ojciec pisarza, 3. Pomnik Salomei Skłodowskiej – babci noblistki Marii Skłodowskiej Curie pochowanej na cmentarzu w Leszczynach, 4. Akwen wodny dający możliwość rekreacji i sportu na wodzie, a także spaceru nad jego brzegami w scenerii pobliskiego lasu. Gmina zorganizowała już dwa strzeżone kąpieliska, przy których jest zaplecze sanitarne i gastronomiczne oraz pięć parkingów dla zmotoryzowanych. Osoby nie posiadające auta mogą dojechać tam komunikacją miejską. Zalew cieszy się dużą popularnością wśród turystów, amatorów sportów wodnych i wędkarzy. Nieopodal powstały ośrodki rekreacyjne, hotele i punkty gastronomiczne.
8.	Całkowita szacunkowa wartość projektu PLN	1 388 200,00

	(w tym koszty kwalifikowalne)	
9.	Kwota dofinansowania (85% wartości kosztów kwalifikowalnych) PLN	1 179 970,00
10.	Okres realizacji projektu	2024-2027
11.	Oczekiwane wskaźniki produktu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]: 1,00
12.	Oczekiwane wskaźniki rezultatu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające/rok]: nie określono

Projekt nr 1.9.

1.	Tytuł projektu	Budowa i przebudowa ścieżek rowerowych oraz pieszo – rowerowych jako uzupełnienie istniejącego systemu ścieżek rowerowych na terenie Miasta Kielce.
2.	Nazwa Lidera/ Wnioskodawcy	Gmina Kielce/Miejski Zarząd Dróg w Kielcach
3.	Partnerzy projektu	-
4.	Cel szczegółowy FEŚ 2021-2027	Cel szczegółowy RSO5.1 Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
5.	Priorytet FEŚ 2021-2027	Priorytet 6. Fundusze Europejskie dla wspólnot lokalnych.
6.	Działanie	6.1 Rozwój miast i miejskich obszarów funkcjonalnych (ZIT).
7.	Opis projektu	Na terenie Kielc zlokalizowanych jest szereg miejsc i przestrzeni o wysokich walorach przyrodniczych. W Kielcach znajdują się również liczne zabytki i miejsca historyczne. Obserwuje się przy

		<p>tym wzrost zainteresowania aktywnym spędzaniem wolnego czasu, w tym rozwój turystyki rowerowej. Miasto systematycznie poprawia stan infrastruktury rowerowej. Istniejąca sieć powiązań rowerowych nie jest jednak kompletna i nie umożliwia dotarcia do wybranych przestrzeni i miejsc stanowiących atrakcje turystyczne. Niedostateczne powiązanie komunikacyjne dotyczy także przestrzeni sąsiednich gmin.</p> <p>W ramach projektu przewiduje się utworzenie dwóch szlaków rowerowych w obrębie Kielc: geologicznego szlaku rowerowego oraz przyrodniczego szlaku rowerowego Doliny Silnicy. Szlaki łączyć będą atrakcje turystyczne i jednocześnie rozwijać będą strukturę sieciową komunikacji rowerowej w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym.</p> <p>Zadanie 1 - Geologiczny szlak rowerowy</p> <p>Planowana inwestycja obejmie nowo wybudowane i zmodernizowane ścieżki rowerowe, którymi będzie można dojechać do wielu zlokalizowanych w mieście miejsc o bogatych walorach przyrodniczych, w tym min. do licznych rezerwatów przyrody, znajdujących się w kilku miejscach na terenie Kielc. Dzięki działaniom będzie można połączyć istniejącą już infrastrukturę rowerową i dojechać między innymi do: Ogrodu Botanicznego, Doliny Silnicy, Karczówki, Rezerwatu Ślichowice, Kadzielni, Dalni, Parku Baranowskiego, Stadionu, Geoparku Kielce, Parku Staszica oraz Śródmieścia Kielc. Przebieg ścieżek rowerowych z orientacyjną długością: 7 km 250 m:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ul. Szajnowicza-Iwanowa (ul. Massalskiego - ul. Grunwaldzka) – północna strona, 2. ul. Massalskiego – obie strony, 3. ul. Grunwaldzka (ul. Piekoszowska – ul. Jagiellońska) – obie strony, 4. ul. Armii Krajowej – wschodnia strona i ul. Krakowska do ul. Bp. Kaczmarka po północnej stronie, 5. ul. Sylurska (ul. Permska - ul. Szajnowicza – Iwanowa) wschodnia strona, 6. ul. Grunwaldzka (ul. Jagiellońska – ul. Żelazna) oraz ul. Żytnia – obie strony. <p>Planowane działania przyczynią się do powiązania ze szlakiem rowerowym GreenVelo, jak również do połączenia z drogami rowerowymi już istniejącymi na terenie miasta.</p>
--	--	--

	<p>Będzie to również ułatwienie w dojeździe od strony Piekoszowa oraz od strony Nowin. Budowa i przebudowa ścieżek rowerowych jako uzupełnienie istniejącego systemu ścieżek rowerowych na terenie Miasta Kielce nawiązuje również do EuroVelo 11, należącego do europejskiej sieci szlaków rowerowych. Ponadto będzie swego rodzaju łącznikiem do Trasy 152 zapisanej w KONCEPCJI PRZEBIEGU TRAS ROWEROWYCH NA TERENIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO.</p> <p>Zakres prac m.in: budowa nowych i przebudowa istniejących odcinków ścieżek rowerowych zaplanowana została wraz z obiektami inżynierskimi w ich ciągach, oraz infrastrukturę towarzyszącą np. chodniki, oświetlenie, odwodnienie, kanały technologiczne, oznakowanie szlaku.</p> <p>Zadanie 2 – Przyrodniczy szlak rowerowy Doliny Silnicy</p> <p>Trasa ścieżek rowerowo-pieszonych biegnie wzdłuż rzeki Silnicy na odcinku od al. IX Wieków Kielc do ul. Jesionowej, dalej tunelem i pętlą dookoła Zalewu Kieleckiego w kierunku powrotnym do ul. Jesionowej. Na terenie Parku Dolina Silnicy ścieżki będą z dwóch stron rzeki. Na lewym brzegu rzeki (strona wschodnia) biegnie ciąg pieszy, który w trzech miejscach łączy się kładkami ze ścieżką pieszo –rowerową znajdującą się na prawym brzegu rzeki (strona zachodnia). Ciąg pieszo rowerowy biegnący po stronie zachodniej na niektórych odcinkach rozdzielony jest pasem zieleni na ścieżkę rowerową i pieszą.</p> <p>Orientacyjne długości opisanych ciągów pieszo rowerowych kształtują się następująco:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zalew Kielecki – ok. 2 km, - Park Dolina Silnicy – ok. 3,8 km. <p>Ścieżki te to element miejskiej ścieżki rowerowej biegnącej z Szydłówka na Baranówek - trasa rekreacyjna prowadząca wzdłuż rzeki Silnicy, przebiegająca w większości przez tereny zielone urządzone po obu brzegach rzeki. Kompleksowe połączenie ścieżek zintegruje komunikację na terenie Parku Dolina Silnicy. Poprawi spójność ciągów pieszo-rowerowych w tym rejonie miasta. Dzięki temu zachęci mieszkańców do korzystania z transportu rowerowego w codziennych podróżach.</p> <p>Zakres prac obejmuje m.in.:</p>
--	---

		<p>- budowa ścieżki/ścieżek rowerowych oraz pieszo rowerowych, podstawowa stała organizacja ruchu. Z budową kanału technologicznego i oświetlenia,</p> <p>- rozbiórka chodników, budowa nowych chodników,</p> <p>- rozbiórka istniejących warstw konstrukcyjnych z wywozem materiału,roboty ziemne,</p> <p>- budowa nowego chodnika na terenie zielonym, zdjęcie warstwy humusu, roboty ziemne, zagęszczenie podłoża,</p> <p>- oznakowanie szlaku.</p> <p>Infrastruktura towarzysząca, dodatkowa:</p> <p>1.Stworzenie komunikacji w formie kładek podniesionych nad poziomem terenu, łączących ścieżki pieszo- jezdne, które w najmniej inwazyjny sposób zapewnić mają dostępność terenu dla odwiedzających,</p> <p>2. Stworzenie miejsc do zatrzymania się w formie drewnianych tarasów, pawilonów czy specjalnie wydzielonych stref rekreacji przy kładkach integrujących komunikację na tym terenie,</p> <p>3. Istniejący most zostanie poddany modernizacji. W centralnej części założenia zaproponowano dodatkowe połączenie przez rzekę – nowy most drewniany, który z uwagi na swoją znaczną szerokość będzie służył również jako przestrzeń wypoczynkowa, która zapewni możliwość zatrzymania się, skorzystania z wbudowanych leżaków w celu obserwacji przepływu rzeki,</p> <p>Pawilony zlokalizowane na terenie opracowania mają mieć funkcje miejsc obserwacji terenu oraz punktów informacyjnych. Zaprojektowano drewniane tarasy zatopione w gąszczu roślinności szuwarowej, które mają służyć spotęgowaniu wrażenia przebywania na obszarze o charakterze źródliskowym.</p> <p>Projekt zawierać będzie komponent związany z Aplikacją mobilną „Śladami historii i tradycji Kielc i KOF-u” (drogowskazy, tablice informacyjne z kodami) – Komponent dla każdego projektu ZIT KOF.</p>
8.	Całkowita szacunkowa wartość projektu PLN (w tym koszty kwalifikowalne)	30 000 000,00

9.	Kwota dofinansowania (85% wartości kosztów kwalifikowalnych) PLN	25 500 000,00
10.	Okres realizacji projektu	2024-2027
11.	Oczekiwane wskaźniki produktu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]: 2,00
12.	Oczekiwane wskaźniki rezultatu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające/rok]: nie określono

Projekt nr 1.10.

1.	Tytuł projektu	Wzmocnienie potencjału turystycznego Amfiteatru Kadzielnia
2.	Nazwa Lidera/ Wnioskodawcy	Gmina Kielce/ Geonatura Kielce
3.	Partnerzy projektu	-
4.	Cel szczegółowy FEŚ 2021-2027	Cel szczegółowy RSO5.1 Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
5.	Priorytet FEŚ 2021-2027	Priorytet 6. Fundusze Europejskie dla wspólnot lokalnych.
6.	Działanie	6.1 Rozwój miast i miejskich obszarów funkcjonalnych (ZIT).
7.	Opis projektu	Projekt zakłada wzmocnienie potencjału turystycznego Amfiteatru Kadzielnia jako elementu dziedzictwa kulturowego i strategicznego obiektu pełniącego funkcje kulturalne dla Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, a także obiektu obowiązkowego na liście turysty odwiedzającego Kielce i KOF. Jest elementem ważnym dla jakości i konkurencyjności oferty

	<p>turystycznej, która wykorzystuje potencjał dziedzictwa kulturowego, w tym produktów o znaczeniu ponadregionalnym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - obszarowego produktu turystycznego – Geoparku Świętokrzyskiego posiadającego rangę Światowego Geoparku UNESCO i obejmującego pięć gmin KOF-u: Kielce, Chęciny, Morawica, Nowiny i Piekoszów. Kadzielnia jako reprezentatywne stanowisko o znaczeniu ponadregionalnym jest jednym z najważniejszych obiektów turystycznych oraz obiektem dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego wyróżniającego Geopark Świętokrzyski w skali międzynarodowej, - liniowego produktu turystycznego pn. Świętokrzyski Szlak ArcheoGeologiczny. Kadzielnia (wraz z Amfiteatrem) stanowi integralny element tego produktu i jeden z najważniejszych i najchętniej odwiedzanych obiektów turystycznych regionu. Szlak Archeo-Geologiczny przebiega przez terytorium sześciu gmin KOF-u: Kielce, Miedziana Góra, Zagnańsk, Chęciny, Nowiny, Piekoszów. Konieczne jest podjęcie działań modernizacyjnych, które pozwolą zachować i rozwinąć potencjał turystyczny Kadzielni. <p>W ramach projektu planowana jest kompleksowa modernizacja obiektu pod kątem poprawy jego funkcjonalności i dostępności. Przyczyni się to bezpośrednio do wzrostu jakości organizowanych ogólnodostępnych imprez cyklicznych, m.in. Międzynarodowy Harcerski Festiwal Kultury Młodzieży Szkolnej tzw. Wiatraczek, Kadzielnia Sport Festiwal, koncerty muzyczne czy gale kabaretowe.</p> <p>Pozwoli to na organizację nowych, ogólnodostępnych wydarzeń o charakterze lokalnym, regionalnym oraz ponadregionalnym, w tym cyklu wydarzeń kulturalnych promujących dziedzictwo turystyczne oraz przyrodniczo-kulturowe Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego (robocza nazwa wydarzenia KOFFestiwal), dla wszystkich mieszkańców oraz turystów zainteresowanych odwiedzeniem amfiteatru, którzy będą mogli dotrzeć na miejsce pieszo, podziwiając walory przyrodnicze rezerwatu czy chociażby siecią ścieżek rowerowych, skomunikowanych na terenie miasta i w pobliżu samego kompleksu. Kadzielnia jest jedynym tego typu obiektem w Polsce, perełką kulturalną i turystyczną regionu świętokrzyskiego i Kielc, a jego rozwój będzie stymulował rozwój turystyki i promował Kielce i region w Polsce i zagranicą.</p> <p>Zakres prac obejmować będzie: modernizację dachu ruchomego, sceny, widowni (m.in. wymiana krzesłek), budynku wraz z podsceniem oraz bramek wejściowych. Planowana jest również</p>
--	---

		poprawa efektywności energetycznej obiektu poprzez założenie instalacji fotowoltaicznych oraz stworzenie w ogólnodostępnym miejscu ekspozycji plenerowej.
8.	Całkowita szacunkowa wartość projektu PLN (w tym koszty kwalifikowalne)	10 000 000,00
9.	Kwota dofinansowania (85% wartości kosztów kwalifikowalnych) PLN	8 500 000,00
10.	Okres realizacji projektu	2024-2027
11.	Oczekiwane wskaźniki produktu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]: 1,00
12.	Oczekiwane wskaźniki rezultatu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające/rok]: nie określono

Projekt nr 1.11.

1.	Tytuł projektu	Budowa ścieżek rowerowych na terenie gminy Nowiny - etap II.
2.	Nazwa Lidera/ Wnioskodawcy	Gmina Nowiny
3.	Partnerzy projektu	-
4.	Cel szczegółowy FEŚ 2021-2027	Cel szczegółowy RSO5.1 Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
5.	Priorytet FEŚ 2021-2027	Priorytet 6. Fundusze Europejskie dla wspólnot lokalnych.
6.	Działanie	6.1 Rozwój miast i miejskich obszarów funkcjonalnych (ZIT).

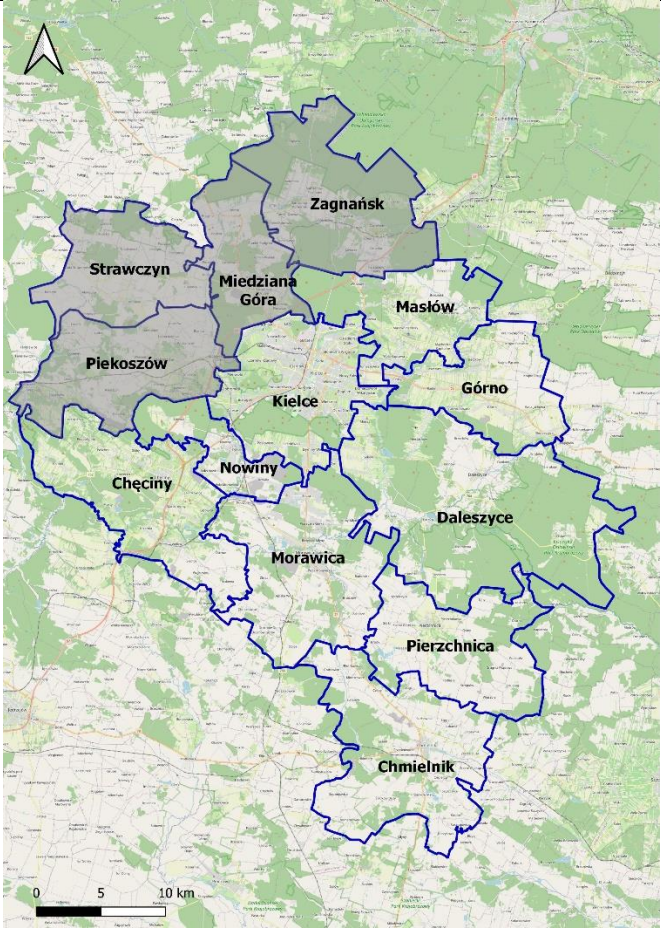
7.	Opis projektu	<p>Na terenie KOF widoczny jest wzrost zainteresowania turystyką rowerową i aktywnym spędzaniem wolnego czasu. Tworzone są przy tym ponadlokalne koncepcje przebiegu tras rowerowych. Teren gminy Nowiny jest przestrzenią atrakcyjną dla turysty rowerowego, między innymi ze względu na sąsiedztwo z przestrzenią miejską Kielc. Znajdują się tu również liczne atrakcje turystyczne. Brak jest przy tym spójności i pełnego powiązania istniejących tras rowerowych oraz wkomponowania ich w istniejące zagospodarowanie turystyczne.</p> <p>W ramach projektu zakłada się utworzenie dwóch odcinków ścieżki rowerowej, które połączą istniejący odcinek ścieżki rowerowej relacji Kielce-Nowiny-Chęciny-Małogoszcz z dorzeczem rzeki Bobrzy oraz kamieniołomem Zgórsko.</p> <p>Pierwszy odcinek ścieżki wzdłuż ulic: Familijnej, Łąkowej w Nowinach ma za zadanie ułatwić ruch turystyczny do rzeki Bobrzy. W sąsiedztwie skrzyżowania ulicy Łąkowej i Perłowej znajduje się między innymi Gminny Ośrodek Perła wraz z parkiem wodnym „Perła”. Dodatkowo poprzez istniejącą sieć dróg wewnętrznych można dojechać do pobliskiej przystani kajakowej w miejscowości Trzcianki.</p> <p>Drugi odcinek ścieżki wzdłuż ulicy Przemysłowej w Nowinach prowadzić będzie do kamieniołomu Zgórsko, przebiegać będzie wzdłuż zbocza góry Berberysówki. Zarówno przez ww. kamieniołom, jak i przez górę Berberysówkę przebiega szlak ścieżki dydaktycznej Klubu 4H w Nowinach. Kamieniołom Zgórsko to pozostałość przedwojennego wyrobiska wapienniczego, częściowo zalany. Jest to urocze miejsce stanowiące cel wycieczek rowerowych oraz spacerowych. Atrakcją turystyczną stanowi również sama góra Berberysówka. Znajdują się na niej nieczynne złoża wapienia z okresu dewońskiego. Na jednym zboczu góry znajduje się wspomniany już nieeksploatowany kamieniołom Zgórsko, a na drugim czynny kamieniołom Bolechowice. Zbocze góry w kierunku Nowin jest częściowo zalesione i przechodzi w ogromne łąki, stanowiące miejsce spacerów mieszkańców Nowin oraz turystów.</p>
8.	Całkowita szacunkowa wartość projektu PLN (w tym koszty kwalifikowalne)	3 294 117,00

9.	Kwota dofinansowania (85% wartości kosztów kwalifikowalnych) PLN	2 800 000,00
10.	Okres realizacji projektu	2024-2027
11.	Oczekiwane wskaźniki produktu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]: 1,00
12.	Oczekiwane wskaźniki rezultatu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające/rok]: 2 000

Projekt zintegrowany nr 2

Tytuł projektu	Północny szlak turystyczny KOF – rozwój oferty turystycznej związanej z dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym na obszarze gmin Zagnańsk, Miedziana Góra, Strawczyn i Piekoszów.
Spójność z FEŚ	Cel szczegółowy: RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR).

Obszar projektu zintegrowanego

<p>Gmina Miedziana Góra</p> <p>Gmina Piekoszów</p> <p>Gmina Strawczyn</p> <p>Gmina Zagnańsk</p>	
---	---

Realizowane projekty

Lp.	Gmina	Tytuł projektu
2.1.	Gmina Zagnańsk	Zachowanie dziedzictwa przyrodniczego „Geopark Tetrapoda i Skamieniałych Wydm” w Gminie Zagnańsk.
2.2.	Gmina Miedziana Góra	Budowa Centrum dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego na terenie gminy Miedziana Góra.

2.3.	Gmina Strawczyn	Rozpowszechnienie dziedzictwa kulturowo – przyrodniczego na terenie gminy Strawczyn poprzez budowę obiektu pełniącego funkcję ośrodka kultury i tradycji w msc. Oblęgorek.
2.4.	Gmina Strawczyn	Modernizacja, rozbudowa oraz doposażenie istniejących tras i szlaków odwołujących się do walorów przyrodniczych, historycznych, kulturowych i edukacyjnych gminy Strawczyn.
2.5.	Gmina Piekoszów	Zachowanie i upowszechnianie dziedzictwa geologicznego, kulturowego i przyrodniczego na terenie gminy Piekoszów poprzez przystosowanie istniejącego budynku oraz budowę sceny kulturalno-edukacyjnej.
Wskaźnik rezultatu		
RCR77 Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające/rok]		
Wskaźnik produktu		
<p><i>RCO74 Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego [osoby]</i></p> <p><i>RCO75 Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego [wkłady na rzecz strategii]</i></p> <p><i>RCO76 Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego [projekty]</i></p> <p><i>RCO77 Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]</i></p> <p><i>RCO112 Podmioty zaangażowane w przygotowanie i realizację strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego [udział podmiotów instytucjonalnych]</i></p>		
Wspólne cele projektu ułatwiające rozwój terytorialny		
Cel 3. Silny region turystyczny bazujący na dziedzictwie kulturowym, historycznym i przyrodniczym.		
Opis zintegrowanego podejścia w projekcie, w tym wspólne problemy rozwojowe, których rozwiązanie ułatwi realizacja projektu		
<p>Idea projektu będzie koncentrować się na połączeniu gmin biorących udział w projekcie w spójny system tras/szlaków rowerowych z uwzględnieniem atrakcji turystycznych każdej gminy (atrakcje kulturowe, historyczne, przyrodnicze). Projekt wpisuje się w założenia „<i>Koncepcji przebiegu tras rowerowych na terenie województwa świętokrzyskiego</i>”¹⁹. Przebieg planowanych ścieżek jest zgodny z kierunkiem korytarzy zaplanowanych w ww. koncepcji.</p> <p>Projekt przewiduje uzupełnienie istniejącego systemu szlaków rowerowych/pieszorowerowych /pieszych celem stworzenia spójnego systemu tras turystycznych, który będzie obsługiwał</p>		

¹⁹ Koncepcja przebiegu tras rowerowych na terenie województwa świętokrzyskiego, dokument przyjęty przez Zarząd Województwa Świętokrzyskiego uchwałą nr 4962/22 z dnia 2.03.2022 r.

zarówno rowerzystów długodystansowych, jak też rowerzystów korzystających z pobytu na terenie gmin partnerstwa, a także ruch lokalny, generowany przez mieszkańców oraz turystykę pieszą. Zakłada się, że szlak turystyczny dostępny będzie również dla turystów zmotoryzowanych.

Szlak rozpoczyna się w gminie Zagnańsk. Na terenie gminy Zagnańsk zlokalizowane są atrakcje turystyczne związane z dziedzictwem przyrodniczym. Przykładem jest Rezerwat Przyrody Zachełmie. Jest to miejsce gdzie można podziwiać ślady najstarszych znanych czworonogów na świecie. W ramach projektu planowane jest wyeksponowanie znajdujących się tu obiektów geologicznych. Powstała atrakcja turystyczna położona jest w sąsiedztwie innych atrakcji, tj. w pobliżu Góry Chełmowej, Rezerwatu Barcza, pomnika przyrody Dąb Bartek oraz ruin huty „Józef”. Usytuowana jest przy Czerwonym szlaku rowerowym dookoła Zagnańska, Niebieskim Szlaku Rowerowym Wokół Zagnańska oraz przy pętli autobusowej Zagnańsk-Strawczyn-Mniów. Stąd turysta przemieszcza się do granicy gminy Miedziana Góra istniejącą ścieżką rowerową odwiedzając zbiornik Umer. Następnie przemieszcza się szlakiem Euro Velo oraz drogą wojewódzką do miejscowości Miedziana Góra, gdzie odwiedzi nowopowstałe Centrum Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego, które będzie kompleksem zlokalizowanym na obszarze o unikatowych wartościach przyrodniczych. Obiekt położony jest na istniejącym szlaku turystycznym. Jadąc dalej na południe szlakiem Euro Velo, a następnie na wschód szlakiem Green Velo, turysta dostanie się do gminy Strawczyn, gdzie w miejscowości Oblęgorek będzie mógł odwiedzić nowopowstały obiekt pełniący funkcje ośrodka kultury i tradycji. Tutaj w bogato wyposażonym punkcie informacji turystycznej zdobędzie wszelką wiedzę na temat atrakcji turystycznych gminy Strawczyn.

Turysta dalej przemieszcza się 30 km zespołem tras i szlaków (uzupełnionych i zmodernizowanych w ramach projektu) przebiegających przez teren Gminy Strawczyn odwiedzając szereg atrakcji, w tym m.in:

- ruiny Wielkiego pieca w Kuźniakach, wyremontowanego w ramach projektu,
- pałacyk H. Sienkiewicza w Oblęgorku,
- Chełmce- barokowy kościół i dwór z VII w.,
- Promnik – park zespołu dworskiego.

Z gminy Strawczyn turysta udaje się do gminy Piekoszów szlakiem Green Velo. W gminie Piekoszów turysta dojeżdża do Punktu Informacji turystycznej, utworzonego w ramach projektu zintegrowanego w budynku Biblioteki Centrum Kultury. Może również wziąć udział w licznych wydarzeniach kulturalnych odbywających się na nowopowstałej otwartej scenie kulturalno-edukacyjnej.

Beneficjenci i grupy docelowe

- mieszkańcy KOF-u, regionu świętokrzyskiego, Polski, Unii Europejskiej

Powiązania z innymi projektami

- Wschodni szlak turystyczny KOF – rozwój oferty turystycznej związanej z dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym na obszarze gmin Chmielnik, Pierzchnica, Daleszyce, Morawica, Górno, Kielce, Nowiny.
- Kulturowo-historyczny szlak turystyczny KOF – wzmocnienie i rozwinięcie istniejącej oferty związanej z dziedzictwem kulturowo-historycznym gmin Chęciny, Morawica, Kielce i Masłów.
- Zintegrowanie i promocja potencjału społecznego oraz turystycznego poprzez aplikację mobilną „Śladami historii i tradycji Kielc i Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego”.
- Rozwój zrównoważonej mobilności miejskiej w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym.

Lista projektów wchodzących w skład projektu zintegrowanego nr 2

Projekt nr 2.1.

1.	Tytuł projektu	Zachowanie dziedzictwa przyrodniczego „Geopark Tetrapoda i Skamieniałych Wydm" w Gminie Zagnańsk.
2.	Nazwa Lidera/ Wnioskodawcy	Gmina Zagnańsk
3.	Partnerzy projektu	-
4.	Cel szczegółowy FEŚ 2021-2027	Cel szczegółowy RSO5.1 Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
5.	Priorytet FEŚ 2021-2027	Priorytet 6. Fundusze Europejskie dla wspólnot lokalnych.
6.	Działanie	6.1 Rozwój miast i miejskich obszarów funkcjonalnych (ZIT).
7.	Opis projektu	Na terenie gminy Zagnańsk zlokalizowane są atrakcje turystyczne związane z dziedzictwem przyrodniczym. Przykładem jest Rezerwat Przyrody Zachełmie. Jest to miejsce gdzie można podziwiać ślady najstarszych znanych czworonogów na świecie. Te zwierzęta, które były pośrednie między rybą a płazem, wyszły na ląd z ciepłego morza około 390 milionów lat temu i pozostawiły swoje odciski w grząskim mule. Odkrycia dokonali polscy naukowcy z Państwowego Instytutu Geologicznego i Uniwersytetu Warszawskiego w latach 2002-2008 na terenie nieczynnego kamieniołomu w Zachełmiu. Jest to miejsce, które

		<p>posiada oprócz walorów przyrodniczych, także edukacyjne, naukowe i historyczne, związane z ewolucją życia na lądzie. Nie jest to jednak teren odpowiednio zagospodarowany pod kątem turystyki i ma wiele braków w infrastrukturze. Nie ma tu parkingów, toalet, ławek, koszy na śmieci ani ścieżek dydaktycznych. Nie ma też żadnych atrakcji dla dzieci. Rezerwat jest słabo oznakowany i trudno go znaleźć. Miejsce to potrzebuje więc pilnej modernizacji i inwestycji, aby stać się atrakcyjnym punktem dla turystów i pełnić funkcję edukacyjną o historii życia na lądzie.</p> <p>W ramach projektu zakłada się zagospodarowanie terenu poprzez wykonanie m.in. budowę małej infrastruktury: ławek i koszy (poza granicami rezerwatu). W ramach planowanych działań zostanie wybudowana ścieżka edukacyjna, wzdłuż której zamontowane zostaną tablice edukacyjne. Projekt jest komplementarny i stanowi uzupełnienie planowanej inwestycji polegającej na budowie parkingu przylegającego do tego miejsca. Powstała atrakcja turystyczna będzie dostępna komunikacyjnie z trasą S7. Położona będzie w sąsiedztwie innych atrakcji turystycznych, tj. w pobliżu Góry Chełmowej, Rezerwatu Barcza, w sąsiedztwie z pomnikiem przyrody Dąb Bartek oraz ruin huty „Józef”. Usytuowana będzie przy czerwonym szlaku rowerowym dookoła Zagnańska, niebieskim szlaku rowerowym Wokół Zagnańska oraz przy pętli Zagnańsk-Strawczyn-Mniów.</p>
8.	Całkowita szacunkowa wartość projektu PLN (w tym koszty kwalifikowalne)	5 360 000,00
9.	Kwota dofinansowania (85% wartości kosztów kwalifikowalnych) PLN	4 560 000,00
10.	Okres realizacji projektu	2025-2027
11.	Oczekiwane wskaźniki produktu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]: 1,00
12.	Oczekiwane wskaźniki rezultatu powiązane	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające /rok]: 1 000

	z realizacją FEŚ 2021-2027	
--	----------------------------	--

Projekt nr 2.2.

1.	Tytuł projektu	Budowa Centrum Dziedzictwa Kulturowego i przyrodniczego na terenie gminy Miedziana Góra.
2.	Nazwa Lidera/ Wnioskodawcy	Gmina Miedziana Góra
3.	Partnerzy projektu	-
4.	Cel szczegółowy FEŚ 2021-2027	Cel szczegółowy RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
5.	Priorytet FEŚ 2021-2027	Priorytet 6. Fundusze Europejskie dla wspólnot lokalnych.
6.	Działanie	6.1 Rozwój miast i miejskich obszarów funkcjonalnych (ZIT).
7.	Opis projektu	<p>Przez teren gminy Miedziana Góra przebiegają trasy turystyczne, w tym szlak turystyczno-geologiczny „Śladami gwarków, fryszerzy i kowali”. Jest on związany z historią górnictwa i hutnictwa. Szlak ten łączy się między innymi z trasą rowerową Green Velo i Szlakiem Rowerowym Piekoszowa „Nad Wierną Rzeką”, żółtym szlakiem rowerowym wokół gminy Strawczyn oraz czerwonym szlakiem Edmunda Massalskiego łączącym gminy Masłów, Miedziana Góra, Zagnańsk.</p> <p>Tereny związane z historią górnictwa rud miedzi i żelaza a także dziedzictwo geologiczne związane z wapieniami dewońskimi i czerwonego piaskowca triasowego stanowią istotny potencjał do wykreowania oferty edukacyjnej i poznawczej. Brakuje przy tym odpowiedniego zagospodarowania turystycznego i promocji tego dziedzictwa.</p> <p>W ramach projektu utworzone zostanie w Miedzianej Górze Centrum Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego, które będzie kompleksem zlokalizowanym na obszarze o unikatowych wartościach przyrodniczych, w sąsiedztwie</p>

		<p>pobliskich pozostałości po kopalniach rud miedzi i żelaza, eksploatowanych w okresie XVI-XIX w. wraz z zakładem wielkopieczowym w Bobrzy oraz złożach eksploatowanych wapieni dewońskich i czerwonego piaskowca triasowego.</p> <p>W skład kompleksu wejdzie budynek z zapleczem edukacyjnym, gdzie zaprezentowane zostaną efekty przeprowadzonych w tym regionie badań m.in. paleontologicznych czy archeologicznych. Ośrodek, przystosowany dla osób niepełnosprawnych będzie pełnił funkcje: edukacyjną, naukową, dokumentacyjną czy wystawienniczą. Centrum stanie się nową atrakcją turystyczną, które pozwoli poznać dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe. Obiekt położony będzie na istniejącym szlaku turystycznym.</p> <p>Centrum będzie prowadzone przez jednostkę organizacyjną - Samorządowe Centrum Kultury i Czytelnictwa w Miedzianej Górze i będzie udostępniane bezpłatnie dla zainteresowanych.</p> <p>W obiekcie znajdą się m.in. ekspozycje geologiczne oraz multimedialna sala konferencyjna, w której prezentowane będą filmy edukacyjne i prelekcje, organizowane warsztaty i sympozja.</p> <p>Ośrodek oferować będzie rozpowszechnianie wydawnictw regionalnych, pamiątek i cennych przepisów kuchni regionalnej. Budynek będzie stanowił zaplecze logistyczne dla działań w zakresie ochrony krajobrazu i bioróżnorodności Wyżyny Kieleckiej i Gór Świętokrzyskich.</p> <p>Obiekt usytuowany zostanie na istniejącym szlaku turystyczno-geologicznym biegnącym przez gminę Miedziana Góra o nazwie „Śladami gwarków, fryszerzy i kowali...”. To miedzianogórski szlak turystyczny, który obejmuje miejsca związane z tutejszą historią górniczo-hutniczą. Istniejący szlak łączy się z innymi szlakami sytuowanymi na terenie KOF, m.in. szlakiem Green Velo, a przez niego ze szlakiem rowerowym Piekoszowa „Nad Wierną Rzekę”, żółtym szlakiem rowerowym wokół gminy Strawczyn, oraz czerwonym szlakiem Edmunda Massalskiego, który łączy gminy Masłów, Zagnańsk i Miedzianą Górę.</p>
8.	Całkowita szacunkowa wartość projektu PLN (w tym koszty kwalifikowalne)	4 870 000,00

9.	Kwota dofinansowania (85% wartości kosztów kwalifikowalnych) PLN	4 140 000,00
10.	Okres realizacji projektu	2024-2026
11.	Oczekiwane wskaźniki produktu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]: 1,00
12.	Oczekiwane wskaźniki rezultatu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające /rok]: 500

Projekt nr 2.3.

1.	Tytuł projektu	Rozpowszechnienie dziedzictwa kulturowo – przyrodniczego na terenie gminy Strawczyn poprzez budowę obiektu pełniącego funkcję ośrodka kultury i tradycji w msc. Oblęgorek.
2.	Nazwa Lidera/ Wnioskodawcy	Gmina Strawczyn
3.	Partnerzy projektu	-
4.	Cel szczegółowy FEŚ 2021-2027	Cel szczegółowy RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
5.	Priorytet FEŚ 2021-2027	Priorytet 6. Fundusze Europejskie dla wspólnot lokalnych.
6.	Działanie	6.1 Rozwój miast i miejskich obszarów funkcjonalnych (ZIT).
7.	Opis projektu	Gmina Strawczyn w ostatnich latach cieszy się coraz większą popularnością wśród turystów. Teren Gminy leży w Suchedniowsko-Oblęgorskim Parku Krajobrazowym i jego otulinie. Część gminy pokrywa również Natura 2000.

	<p>Rosnący ruch turystyczny wskazuje na potrzebę wyeksponowania i promocji atrakcji turystycznych, w tym bazujących na dziedzictwie przyrodniczym i kulturowym.</p> <p>Projekt zakłada rozpowszechnienie dziedzictwa kulturowo – przyrodniczego na terenie gminy Strawczyn poprzez utworzenie obiektu pełniącego funkcję ośrodka kultury i tradycji. Obiekt ma być miejscem wyróżniającym bogate tradycje regionalne oraz dziedzictwo kulturowe gminy Strawczyn, skierowany na odwiedzanie i poznawanie miejsc związanych zarówno z wytworami kultury przeszłości, jak i współczesnej gminy. W budynku planuje się stworzyć miejsce do rozwijania i poszerzania swoich zainteresowań w zakresie kultywowania obyczajów i tradycji regionalnych. W obiekcie będą odbywały się wszelkiego rodzaju imprezy (festiwale) promujące dziedzictwo kulturowe oraz historyczne, oraz cyklicznie wydarzenia tematyczne.</p> <p>Przestrzeń przy obiekcie zostanie zagospodarowana w miejsca postojowe i infrastrukturę dla rowerzysty, tj. stojaki na rowery oraz miejsce na odpoczynek/posiłek. W pobliżu obiektu znajduje się rozwinięta infrastruktura turystyczna, składające się z bazy noclegowej, gastronomicznej, obiektów kultury oraz szlaków pieszych i rowerowych.</p> <p>Obiekt znajduje się na trasie przebiegającej przez najważniejsze walory przyrodnicze, turystyczne i edukacyjne gminy Strawczyn. Trasa ta obejmuje w Strawczynie – zalew, zabytkowy kościół z XVII w., ławeczka z rzeźbą Stefana Żeromskiego, źródleńskie oczko wodne; w Kuźniakach – zakład wielkopiecowy wraz z ruinami Wielkiego Pieca z XIX w; w Hucisku – kaplica św. Rozalii na Górze Perzowej; w Oblęgorku – taras widokowy na Górze Sieniawskiej; w Oblęgorku - pałacyk Henryka Sienkiewicza, Aleja Lipowa, ścieżka dydaktyczna; w Chełmcach - barokowy kościół i dwór z XVII wieku, dawny zbór ariański; w Promniku - park dawnego zespołu dworskiego, kapliczka św. Rozalii.</p> <p>Utworzony obiekt będzie pełnił funkcję punktu wyjściowego dla turysty poruszającego się po terenie gminy. Nie jest możliwe zaadaptowanie innego budynku na terenie gminy Strawczyn na obiekt spełniający powyższe funkcje.</p> <p>Lokalizacja obiektu wpisuje się w ponadlokalną koncepcję rozwoju turystycznego KOF.</p> <p>W pobliżu obiektu przebiega turystyczny szlak po gminie Strawczyn o długości 36,0 km (żółty); szlak pieszy Gołoszyce – Kuźniaki, tj. główny szlakiem turystycznym Gór Świętokrzyskich</p>
--	---

		<p>o długości 105 km (czerwony), szlak Obłęgorek – Obłęgorek Muzeum – Barania Góra, który ma charakter łącznika pomiędzy Obłęgorkiem a czerwonym, głównym szlakiem świętokrzyskim, z którym łączy się na szczycie Baraniej Góry, długość 2 km (czarny); szlak turystyczny Kuźniaki – Pogorzałe o długości 81 km (niebieski); ścieżka dydaktyczna oraz wschodni szlak rowerowy GREEN VELO.</p> <p>Obiekt będzie pełnił rolę przystanku na ww. trasach, w którym turysta będzie mógł zaczerpnąć informacji o bogatych tradycjach regionalnych, historycznych oraz kulturowych gminy Strawczyn. Przy okazji organizacji wszelkiego rodzaju imprez możliwe będzie poznanie lokalnych przysmaków, które zostały ujęte m.in. w publikacji z 2021 roku pt. „Gotuj smacznie, zdrowo i kolorowo”, stworzonej przez Lokalny Ośrodek Wiedzy i Edukacji w gminie Strawczyn. Budynek będzie wyposażony w Punkt Informacji Turystycznej, gdzie zwiedzający zostanie poinformowany o walorach oraz atrakcjach turystycznych gmin KOF-u, a także o świadczonych usługach (np. bazie lokalowej, gastronomicznej oraz kulturalno-rozrywkowej), o warunkach klimatycznych i transporcie. W Punkcie Informacji Turystycznej będą zlokalizowane gabloty, w których turysta będzie mógł dowiedzieć się o wspomnianych powyżej najważniejszych walorach przyrodniczych, turystycznych i edukacyjnych gmin Strawczyn.</p> <p>W ramach rozpowszechnienia dziedzictwa kulturowo – przyrodniczego na terenie gminy Strawczyn zostaną ponadto doposażone świetlice wiejskie znajdujące się na trasie turystycznej. Doposażenie polegać będzie na zakupie wyposażenia potrzebnego do organizowania zajęć oraz warsztatów dla dzieci i dorosłych o tematyce kultywowania obyczajów i tradycji regionalnych. Dzięki takim zamierzeniom świetlice staną się miejscem do rozwijania i poszerzania przez mieszkańców swoich zainteresowań w zakresie kultywowania obyczajów i tradycji regionalnych.</p>
8.	Całkowita szacunkowa wartość projektu PLN (w tym koszty kwalifikowalne)	2 941 177,00
9.	Kwota dofinansowania (85% wartości kosztów kwalifikowalnych) PLN	2 500 000,00

10.	Okres realizacji projektu	2024-2027
11.	Oczekiwane wskaźniki produktu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]: 1,00
12.	Oczekiwane wskaźniki rezultatu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające /rok]: nie określono

Projekt nr 2.4.

1.	Tytuł projektu	Modernizacja, rozbudowa oraz wyposażenie istniejących tras i szlaków odwołujących się do walorów przyrodniczych, historycznych, kulturowych i edukacyjnych gminy Strawczyn.
2.	Nazwa Lidera/ Wnioskodawcy	Gmina Strawczyn
3.	Partnerzy projektu	-
4.	Cel szczegółowy FEŚ 2021-2027	Cel szczegółowy RSO5.1 Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
5.	Priorytet FEŚ 2021-2027	Priorytet 6. Fundusze Europejskie dla wspólnot lokalnych.
6.	Działanie	6.1 Rozwój miast i miejskich obszarów funkcjonalnych (ZIT).
7.	Opis projektu	Gmina Strawczyn leży w Suchedniowsko-Oblęgarskim Parku Krajobrazowym i jego otulinie. Część gminy pokrywa obszar Natura 2000. Park został utworzony w celu ochrony unikatowych zasobów przyrodniczych regionu świętokrzyskiego oraz licznych obiektów Staropolskiego Zagłębia Przemysłowego. Atrakcje turystyczne występujące na terenie gminy tylko częściowo powiązane są siecią tras turystycznych. Brak jest jeszcze odpowiedniego powiązania siecią tras ponadlokalnych, w tym powiązania lokalnych tras z przebiegiem tras regionalnych

	<p>i krajowych. Dotyczy to między innymi następujących szlaków: turystyczny szlak po gminie Strawczyn, piesze szlaki turystyczne (czerwony i czarny), ścieżka dydaktyczna, ścieżka narciarsko-biegowo-rowerowa oraz wschodni szlak rowerowy Green Velo.</p> <p>W ramach projektu zakłada się wydłużenie istniejącej sieci ścieżek i szlaków turystycznych o najważniejsze walory przyrodnicze, turystyczne i edukacyjne gminy Strawczyn.</p> <p>Inwestycja powiązania zostanie z istniejącą siecią ścieżek i szlaków turystycznych: turystyczny szlak po gminie Strawczyn o długości 36,0 km (żółty), szlak pieszy Gołoszyce – Kuźniaki - główny szlak turystyczny Gór Świętokrzyskich o długości 105 km (czerwony), szlak Oblęgorek – Oblęgorek Muzeum – Barania Góra, mający charakter łącznika pomiędzy Oblęgorkiem a czerwonym, głównym szlakiem świętokrzyskim, z którym łączy się na szczycie Baraniej Góry, długość 2 km (czarny), Szlak turystyczny Kuźniaki – Pogorzałe o długości 81 km (niebieski), ścieżka dydaktyczna oraz wschodni szlak rowerowy GREEN VELO.</p> <p>Ich stan z sezonu na sezon ulega pogorszeniu poprzez dewastowanie przez mieszkańców i turystów (zaśmiecanie, niszczenie). W celu uporządkowania ruchu ingerującego w środowisko naturalne planuje się wydłużyć istniejącą sieć ścieżek i szlaków turystycznych o najważniejsze walory przyrodnicze, turystyczne i edukacyjne gminy Strawczyn, tj. miejsce urodzenia Stefana Żeromskiego, rezerwat Perzowa Góra, zalew w Strawczynie, muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku, ścieżka dydaktyczna w Oblęgorku, taras widokowy w Oblęgorku. Realizacja zadania poprawi dostępność obiektów dziedzictwa kulturowego, a także przyczyni się do rozwoju turystyki.</p> <p>W ramach inwestycji planuje się również zagospodarowanie terenu w miejscowości Strawczynek, tzw. „Oaza ciszy”. Będzie jednym z walorów przyrodniczych oraz przystankiem na planowanej trasie rowerowej. Polegać będzie na nasadzeniu gatunków rodzimych roślin, założeniu ogrodu deszczowego, zagospodarowaniu terenu poprzez leżaki, ławeczki, kosze na śmieci, a także ciągi piesze. Zadanie ma na celu ochronę siedlisk dla zachowania różnorodności biologicznej w oparciu o gatunki rodzime zwierząt i roślin. W ramach rozbudowy oraz doposażenia planuje się podwyższyć taras widokowy na Górze Siniewskiej w miejscowości Oblęgór, wybudować parking wraz z punktem odpoczynku dla turysty z sanitariatami w pobliżu wejścia na do rezerwatu Perzowa Góra, utwardzić teren oraz stworzyć miejsce odpoczynku dla turysty, a także wykonać tablice i gabloty informacyjne przy wejściu do rezerwatu Perzowa Góra, planuje</p>
--	--

		<p>się również remont ruin Wielkiego Pieca w Kuźniakach wraz z wykupem gruntu.</p> <p>Przewidywany zakres prac obejmować będzie:</p> <p>1. Etap 1. Wykonanie koncepcji/projektu trasy – pierwszym etapem będzie wykonanie koncepcji trasy rowerowej oraz projektu. Gmina Strawczyn przy wyznaczaniu trasy rowerowej będzie chciała skorzystać z firmy zajmującej się turystyką rowerową. Przy pracach konserwatorskich ruin zakładu wielkopieczowego przygotowanie programu prac konserwatorskich. Przygotowanie wszelkiego rodzaju dokumentów niezbędnych przy realizacji zamierzonych zadań.</p> <p>2. Etap 2. Budowa/zagospodarowanie terenu na podstawie koncepcji/projektu z etapu 1.</p> <p>3. Realizacja materiałów promujących Gminę Strawczyn wykorzystujących najważniejsze symbole/walory przyrodnicze, turystyczne i edukacyjne naszej gminy. Zadanie ma na celu popularyzację gminy Strawczyn, poprzez rozpowszechnianie informacji o walorach kulturowych, historycznych, przyrodniczych, turystycznych i edukacyjnych.</p> <p>4. Komponent związany z Aplikacją mobilną „Śladami historii i tradycji Kielc i KOF-u” (drogowskazy, tablice informacyjne z kodami) – Komponent dla każdego projektu ZIT KOF.</p>
8.	Całkowita szacunkowa wartość projektu PLN (w tym koszty kwalifikowalne)	1 611 765,00
9.	Kwota dofinansowania (85% wartości kosztów kwalifikowalnych) PLN	1 370 000,00
10.	Okres realizacji projektu	2024-2027
11.	Oczekiwane wskaźniki produktu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]: 1,00
12.	Oczekiwane wskaźniki rezultatu powiązane	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające /rok]: nie określono

	z realizacją FEŚ 2021-2027	
--	----------------------------	--

Projekt nr 2.5.

1.	Tytuł projektu	Zachowanie i upowszechnianie dziedzictwa geologicznego, kulturowego i przyrodniczego na terenie gminy Piekoszków poprzez przystosowanie istniejącego budynku oraz budowę sceny kulturalno-edukacyjnej.
2.	Nazwa Lidera/ Wnioskodawcy	Gmina Piekoszków
3.	Partnerzy projektu	-
4.	Cel szczegółowy FEŚ 2021-2027	Cel szczegółowy RSO5.1 Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
5.	Priorytet FEŚ 2021-2027	Priorytet 6. Fundusze Europejskie dla wspólnot lokalnych.
6.	Działanie	6.1 Rozwój miast i miejskich obszarów funkcjonalnych (ZIT).
7.	Opis projektu	<p>Gmina Piekoszków jest przestrzenią bogatą pod względem zasobów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. Dziedzictwo to nie jest należycie eksponowane i promowane. Problemem jest brak rozwiązań infrastrukturalnych i organizacyjnych, które pozwalają wykorzystać posiadany potencjał do rozwoju turystycznego.</p> <p>Potencjalnym miejscem do rozwijania i zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego jest budynek Biblioteki Centrum Kultury (BCK) w Piekoszowie przy ul. Częstochowskiej. Jest on częściowo użytkowany nieodpłatnie przez Ochotniczą Straż Pożarną w Piekoszowie oraz Klub Seniora. Większość pomieszczeń tego budynku nie ma jednak konkretnego przeznaczenia, wykorzystywana jest tylko okazjonalnie (głównie przez miejscowe organizacje), głównie z uwagi na stan techniczny, który wymaga gruntownej poprawy.</p> <p>Projekt zakłada przystosowanie istniejącego budynku oraz budowę sceny kulturalno-edukacyjnej do warunków</p>

	<p>umożliwiający zachowanie i upowszechnianie dziedzictwa geologicznego, kulturowego oraz przyrodniczego. Warto podkreślić, iż obiekt zlokalizowany jest w centrum Piekoszowa, w bliskim sąsiedztwie Rezerwatu Moczydło i Rezerwatu Chelosiowa Jama). Zakłada się, że obiekt służyć będzie do wymiany doświadczeń z przedstawicielami innych geoparków wpisanych do UNESCO.</p> <p>Planuje się przystosowanie wnętrza budynku Biblioteki Centrum Kultury (BCK) w Piekoszowie, ul. Częstochowska 85A do utworzenia Punktu Informacji Turystycznej oraz miejsca, gdzie zostanie utworzona wystawa poświęcona dziedzictwu geologicznemu z terenu gminy Piekoszów, z nawiązaniem do Geoparku Świętokrzyskiego (do którego przynależy gmina Piekoszów), który od 2021r. uzyskał status światowego geoparku UNESCO.</p> <p>Przy budynku BCK w Piekoszowie planuje się budowę sceny, która będzie zadaszonym obiektem, wyposażonym w niezbędne media i infrastrukturę, przed którym przewidziano posadowienie i montaż miejsc siedzących. Scena, podobnie jak utworzony Punkt Informacji Turystycznej oraz sala wystawowa, będzie ogólnodostępna. Będzie ona wykorzystywana do organizacji różnego rodzaju wydarzeń o charakterze kulturalnym i edukacyjnym.</p> <p>Lokalizacja obiektu wpisująca się będzie w ponadlokalną koncepcję rozwoju funkcji turystycznej na terenie KOF.</p> <p>Potencjalny turysta przemierzający szlak turystyczny może z gminy Strawczyn poprzez szlak Green Velo dotrzeć do miejscowości Brynica (położonej na terenie gminy Piekoszów) i tam za pomocą wyznaczonego szlaku „Szlak miejscami pamięci gminy Piekoszów” dotrzeć do centrum Piekoszowa, a tym samym do budynku BCK. Po zapoznaniu się z ekspozycją wystawową i informacjami dot. atrakcji turystycznych na terenie gminy Piekoszów można tym samym szlakiem („Szlak miejscami pamięci gminy Piekoszów”) przemieścić się m.in. do miejscowości Jaworznia, gdzie znajdują się rezerваты ujęte w Geoparku Świętokrzyskim, aby móc „na żywo” podziwiać odsłonięcia geologiczne i przemierzyć ścieżki dydaktyczne, zlokalizowane są na terenie tych rezerwatów.</p> <p>Obiekt BCK zlokalizowany jest przy szlaku rowerowym „miejscami pamięci”, który łącząc się z innymi szlakami sytuowanymi na terenie gminy Piekoszów (m.in. Szlak Rowerowy „Nad Wierną Rzekę”, Szlak Green Velo, ścieżka rowerowa z Karczówki do</p>
--	--

		<p>Podzamcza Piekoszowskiego, znakowany szlak koloru żółtego Wierna Rzeka – Chęciny).</p> <p>W sąsiedztwie budynku BCK w Piekoszowie znajduje się Sanktuarium Matki Bożej Miłosierdzia, zabytek wpisany do rejestru, który jest miejscem licznych pielgrzymek. Kilka kilometrów dalej, w Podzamczu Piekoszowskim, znajdują się ruiny zabytkowego Pałacu Tarłów. Sanktuarium Matki Bożej Miłosierdzia, zabytek wpisany do rejestru, który jest miejscem licznych pielgrzymek, natomiast kilka kilometrów dalej, w Podzamczu Piekoszowskim, ruiny zabytkowego Pałacu Tarłów.</p>
8.	Całkowita szacunkowa wartość projektu PLN (w tym koszty kwalifikowalne)	6 840 000,00
9.	Kwota dofinansowania (85% wartości kosztów kwalifikowalnych) PLN	5 810 000,00
10.	Okres realizacji projektu	2024-2027
11.	Oczekiwane wskaźniki produktu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]: 2,00
12.	Oczekiwane wskaźniki rezultatu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające /rok]: nie określono

Projekt zintegrowany nr 3

Tytuł projektu	3. Kulturowo-historyczny szlak turystyczny KOF – wzmocnienie i rozwinięcie istniejącej oferty związanej z dziedzictwem kulturowo-historycznym gmin Chęciny, Morawica, Kielce i Masłów.	
Spójność z FEŚ	Cel szczegółowy: RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR).	
Obszar projektu zintegrowanego		
<p>Gmina Chęciny</p> <p>Gmina Kielce</p> <p>Gmina Masłów</p> <p>Gmina Morawica</p>		
Realizowane projekty		
Lp.	Gmina	Tytuł projektu
3.1.	Gmina Chęciny	Podniesienie wartości kulturowej Gminy Chęciny poprzez utworzenie szlaku historycznego „Śladami dziedzictwa historycznego Chęcin”.

3.2.	Gmina Chęciny	Rozwój dziedzictwa historycznego na terenie Gminy Chęciny poprzez utworzenie Ośrodka Historii w Chęcinach.
3.3.	Gmina Morawica	Budowa Centrum Dziedzictwa Historycznego i Tradycji Sportu.
3.4.	Gmina Kielce	Kielce – miasto zabawek – rozbudowa i rozwój zasobów Muzeum Zabawek i Zabawy w Kielcach.
3.5.	Gmina Kielce	Przebudowa/rozbudowa zabytkowego budynku dawnej synagogi w Kielcach.
3.6.	Gmina Masłów	Zagospodarowanie terenu w centrum Masłowa Pierwszego – etap I.
Wskaźnik rezultatu		
RCR77 Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające/rok]		
Wskaźnik produktu		
<p><i>RCO74 Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego [osoby]</i></p> <p><i>RCO75 Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego [wkłady na rzecz strategii]</i></p> <p><i>RCO76 Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego [projekty]</i></p> <p><i>RCO77 Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]</i></p> <p><i>RCO112 Podmioty zaangażowane w przygotowanie i realizację strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego [udział podmiotów instytucjonalnych]</i></p>		
Wspólne cele projektu ułatwiające rozwój terytorialny		
Cel 3. Silny region turystyczny bazujący na dziedzictwie kulturowym, historycznym i przyrodniczym.		
Opis zintegrowanego podejścia w projekcie, w tym wspólne problemy rozwojowe, których rozwiązanie ułatwi realizacja projektu		
<p>Projekt zakłada wzmocnienie i rozwinięcie potencjału turystycznego bazującego na dziedzictwie kulturowym i historii regionu. Projekt zakłada rozwinięcie oferty skierowanej do turysty związanej z edukacją kulturową i historyczną oraz promowanie dziedzictwa historycznego regionu, związanego między innymi z: kulturą żydowską, historią XVII-wiecznej Polski, historią regionu, historią awiacji, historią II wojny światowej, historią zabawkarstwa oraz historią sportu.</p> <p>Projekt realizowany będzie w gminach Chęciny, Morawica, Kielce i Masłów. W każdej z tych gmin diagnozuje się występowanie znaczącego potencjału związanego z dziedzictwem kultury. W Chęcinach związany jest on zarówno z historią okresu średniowiecza jak też późniejszych</p>		

okresów. Przykładem może być historia i dziedzictwo Żydów. Kielce oferują szeroki spektrum doznań związanych z dziedzictwem kulturowym. Podobnie jak w przypadku Chęciny historia miasta związana jest dziejami społeczności Żydowskiej. Kielce oferują również doznania związane z nowszą historią. Przykładem jest Muzeum Zabawek i Zabawy. Gmina Morawica słynie z kolei z wydarzeń związanych ze sportem, a gmina Masłów z lotnictwem. Jest to tylko wycinek bogatego dziedzictwa KOF-u. Tworzy to łącznie istotny potencjał do rozwoju oferty skierowanej do turystów. Nie bez znaczenia dla rozwoju marki turystycznej KOF w oparciu o dziedzictwo kulturowe jest komplementarność z realizacją przedsięwzięć nr 1 i 2. Działania realizowane w projekcie pozwolą na rozwinięcie szlaku kulturowego KOF. Projekt wpisuje się w założenia „Koncepcji przebiegu tras rowerowych na terenie województwa świętokrzyskiego”²⁰, gdyż ujęte w przedsięwzięciu lokalizacje położone są korytarzu przebiegu szlaków turystycznych, w tym rowerowych.

Beneficjenci i grupy docelowe

- mieszkańcy KOF-u, regionu świętokrzyskiego, Polski, Unii Europejskiej

Powiązania z innymi projektami

- Wschodni szlak turystyczny KOF – rozwój oferty turystycznej związanej z dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym na obszarze gmin Chmielnik, Pierzchnica, Daleszyce, Morawica, Górnio, Kielce, Nowiny.
- Północny szlak turystyczny KOF – rozwój oferty turystycznej związanej z dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym na obszarze gmin Zagnańsk, Miedziana Góra, Strawczyn i Piekoszów.
- Zintegrowanie i promocja potencjału społecznego oraz turystycznego poprzez aplikację mobilną „Śladami historii i tradycji Kielc i Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego”.
- Rozwój zrównoważonej mobilności miejskiej w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym.

Lista projektów wchodzących w skład projektu zintegrowanego nr 3

Projekt nr 3.1.

1.	Tytuł projektu	Podniesienie wartości kulturowej Gminy Chęciny poprzez utworzenie szlaku historycznego „Śladami dziedzictwa historycznego Chęciny”.
2.	Nazwa Lidera/ Wnioskodawcy	Gmina Chęciny
3.	Partnerzy projektu	-

²⁰ Koncepcja przebiegu tras rowerowych na terenie województwa świętokrzyskiego, dokument przyjęty przez Zarząd Województwa Świętokrzyskiego uchwałą nr 4962/22 z dnia 2.03.2022 r.

4.	Cel szczegółowy FEŚ 2021-2027	Cel szczegółowy RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
5.	Priorytet FEŚ 2021-2027	Priorytet 6. Fundusze Europejskie dla wspólnot lokalnych.
6.	Działanie	6.1 Rozwój miast i miejskich obszarów funkcjonalnych (ZIT).
7.	Opis projektu	<p>Na terenie Gminy Chęciny widoczna jest szczególna koncentracja potencjału turystycznego związanego z dziedzictwem kulturowym. Atutem są zarówno materialne jak też niematerialne ślady dziedzictwa historycznego. Gmina Chęciny inwestuje w rozwój oferty turystycznej w obszarze dziedzictwa historycznego. Obecnie trwa między innymi realizacja projektu polegającego na odrestaurowaniu Synagogi w Chęcinach i utworzenie w niej Centrum Pamięci Kultury Żydowskiej.</p> <p>Konieczne jest podjęcie działań komplementarnych, poprawiających dostępność i atrakcyjność turystyczną Gminy, które to pozwolą wykorzystać efekt synergii z już zrealizowanymi działaniami.</p> <p>W ramach projektu zakłada się utworzenie dwóch nowych atrakcji turystycznych, które wkomponowane będą w istniejący potencjał dziedzictwa kulturowego.</p> <p>Pierwszą atrakcją będzie szlak Rabina – Pamięci Żydów Chęcińskich. Szlak zostanie zaplanowany tak, aby można było zobaczyć miejsca i obiekty związane z kulturą i tradycją żydowską. Początkiem szlaku będzie Synagoga, natomiast końcowy element stanowić będzie cmentarz żydowski, gdzie planuje się wykonanie prac ułatwiających dojście do kirkutu. Konieczne jest przy tym uporządkowanie terenu i wykonanie naturalnego zejścia, oczyszczenie macew itp. Dodatkowo zostanie sporządzona inwentaryzacja macew wraz z dokumentacją fotograficzną. Zakres prac związany będzie z zakupem i montażem małej infrastruktury, takiej jak kosze, ławki, tablice informacyjne. Konieczne będzie oznakowanie trasy i stworzenie miejsca postojowego i odpoczynku.</p> <p>Drugą atrakcją będzie trakt małego rycerza. Będzie on związany z historią i osobą bohatera Trylogii Sienkiewiczowskiej Pana Wołodyjowskiego. W ramach inwestycji przewiduje się utworzenie ścieżki spacerowo-pieszkiej o walorach historycznych,</p>

		oznakowanie trasy oraz opracowanie i montaż tabliczek informacyjnych o obiektach i postaciach związanych z historią gminy Chęciny. Zakłada się opracowanie projektu i wykonanie figurek rycerzy i postaci historycznych z brązu oraz rozplanowanie ich umiejscowienia na trasie ścieżki. Przewiduje się ponadto wyposażenie istniejącego Centrum Informacji Turystycznej, zlokalizowanego na trasie szlaku w sprzęt audiowizualny do projekcji filmów w formacie 3D, nagranie kilkunastominutowego filmu pokazującego dzieje Chęcin, zakup i montaż interaktywnych stołów multimedialnych w Muzealnej Izbie Pana Wołodyjowskiego w Chęcinach.
8.	Całkowita szacunkowa wartość projektu PLN (w tym koszty kwalifikowalne)	1 200 000,00
9.	Kwota dofinansowania (85% wartości kosztów kwalifikowalnych) PLN	1 020 000,00
10.	Okres realizacji projektu	2024-2027
11.	Oczekiwane wskaźniki produktu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]: 2,00
12.	Oczekiwane wskaźniki rezultatu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające /rok]: nie określono

Projekt nr 3.2.

1.	Tytuł projektu	Rozwój dziedzictwa historycznego na terenie Gminy Chęciny poprzez utworzenie Ośrodka Historii w Chęcinach.
2.	Nazwa Lidera/ Wnioskodawcy	Gmina Chęciny
3.	Partnerzy projektu	-

4.	Cel szczegółowy FEŚ 2021-2027	Cel szczegółowy RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
5.	Priorytet FEŚ 2021-2027	Priorytet 6. Fundusze Europejskie dla wspólnot lokalnych.
6.	Działanie	6.1 Rozwój miast i miejskich obszarów funkcjonalnych (ZIT).
7.	Opis projektu	<p>Unikatowość i potencjał historyczny gminy leży przede wszystkim w występowaniu licznych obiektów zabytkowych oraz znaczących wydarzeń historycznych na stosunkowo niewielkim obszarze. Pozwala to na tworzenie urozmaiconej oferty turystycznej dla wszystkich grup wiekowych. Pod tym względem ogromnym atutem regionu jest przenikanie się dziedzictwa historycznego i kulturowego, które pozwala na szeroką edukację poprzez utworzenie szlaków ścieżek dydaktycznych poprowadzonych śladami przeszłości. Konieczne jest podjęcie działań, które pozwolą lepiej i w sposób kompleksowy zaprezentować bogate dziedzictwo historyczno-kulturowe gminy Chęciny.</p> <p>W ramach projektu zakłada się utworzenie Ośrodka Historii w Chęcinach, który stanie się nową atrakcją turystyczną. Obiekt połączy funkcje kulturalne, będzie miejscem wyeksponowania bogatego dziedzictwa kulturowego i historycznego gminy Chęciny. Będzie służył do organizacji wydarzeń o charakterze ponadlokalnym oraz uroczystości o charakterze patriotycznym, warsztatów i prelekcji historycznych, konferencji itp. Walory historyczne, tradycje i obyczaje będą przedstawione w postaci wystaw czasowych.</p> <p>Zakres prac obejmuje rozbudowę istniejącego budynku zabytkowego ratusza w Chęcinach, modernizację i dostosowanie istniejących pomieszczeń do prowadzenia ośrodka historii gminy Chęciny. Budynek zostanie dostosowany dla użytkowników z niepełnosprawnością poprzez zainstalowanie windy.</p> <p>Obiekt wkomponowany będzie w koncepcję rozwoju turystycznego gminy Chęciny. Centrum zlokalizowane jest na trasie szlaku pieszego „Śladami Króla Łokietka” prowadzącego do ruin zamku królewskiego, a także w okolicy trasy szlaku</p>

		pieszego „Ścieżka Mnicha”. W otoczeniu ośrodka położonych jest wiele zabytkowych obiektów.
8.	Całkowita szacunkowa wartość projektu PLN (w tym koszty kwalifikowalne)	5 035 000,00
9.	Kwota dofinansowania (85% wartości kosztów kwalifikowalnych) PLN	4 279 750,00
10.	Okres realizacji projektu	2024-2027
11.	Oczekiwane wskaźniki produktu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]: 1,00
12.	Oczekiwane wskaźniki rezultatu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające /rok]: nie określono

Projekt nr 3.3.

1.	Tytuł projektu	Budowa Centrum Dziedzictwa Historycznego i Tradycji Sportu.
2.	Nazwa Lidera/ Wnioskodawcy	Gmina Morawica
3.	Partnerzy projektu	Kielce, Górno, Daleszyce, Pierzchnica-
4.	Cel szczegółowy FEŚ 2021-2027	Cel szczegółowy RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
5.	Priorytet FEŚ 2021-2027	Priorytet 6. Fundusze Europejskie dla wspólnot lokalnych.
6.	Działanie	6.1 Rozwój miast i miejskich obszarów funkcjonalnych (ZIT).

7.	Opis projektu	<p>Gmina Morawica posiada znaczący potencjał dziedzictwa kulturowego oraz ciekawą historię. Potencjał ten nie jest powszechnie wykorzystywany, między innymi do tworzenia oferty turystycznej.</p> <p>Przykładem jest historia najnowsza, w tym związana II wojną światową. W styczniu 1945 roku na południe od Kielc, m.in. na terenie gminy Morawica miała miejsce jedna z największych bitew pancernych II wojny światowej. Wiedza nt. tego wydarzenia jest popularyzowana przez coraz liczniejsze publikacje naukowe, filmy dokumentalne i konferencje. Widoczny jest wzrost zainteresowania między innymi tzw. turystyką militarną. W latach 2021-22 szkolenia przewodników świątokrzyskich PTTK, które odbywały się m.in. w Morawicy dotyczyły również tematu bitwy pancernej z 1945 r.</p> <p>Z uwagi na zwiększające się zainteresowanie turystyką militarną, pole bitwy pod Morawicą staje się celem wycieczek wielu osób. Zachowane krzyże przydrożne z elementami uzbrojenia są nie tylko relikwiami wydarzeń ze stycznia 1945 r., ale stały się również niezwykle ciekawymi eksponatami dla znawców i amatorów dawnej techniki wojskowej.</p> <p>Skrót niezbędnych informacji o pozostałościach tamtych wydarzeń zostanie udostępniony dla turystów w budynku Centrum Dziedzictwa Historycznego i Tradycji Sportu , w którym wystawy stałe i wystawy czasowe będą poświęcone zarówno historycznym wydarzeniom z okresu II wojny światowej jak również bogatym tradycjom sportowym. Centrum proponować będzie bogatą ofertę edukacyjną: prezentacje multimedialne, archiwalne materiały fotograficzne, mapy z opisem szlaku pancernego , publikacje dotyczące bitwy pancernej. Ponadto planuje się organizację corocznych, cyklicznych prelekcji dla młodzieży szkolnej.</p> <p>Istotnym elementem lokalnej tożsamości jest sport. Świątokrzyskie Zrzeszenie było organizatorem wielu wspaniałych imprez sportowych, igrzysk wojewódzkich, Mistrzostw Polski LZS w wielu dyscyplinach, w których przedstawiciele miejscowych klubów odnosili największe sukcesy, jak w kolarstwie, łucznictwie, podnoszeniu ciężarów, zapasach. Od 30 lat Zrzeszenie jest organizatorem Ogólnopolskiego Rajdu „Szlakami kultury Szlakami Cystersów”. Miasto i Gmina Morawica niejednokrotnie wraz ze Świątokrzyskim LZS organizowało turnieje i rozgrywki na terenie gminy Morawica, w których udział brali przedstawiciele klubów sportowych z całego województwa.</p>
----	---------------	--

		<p>Mając na uwadze powyższe w części budynku wyeksponowane będzie miejsce poświęcone bogatej historii Ludowych Zespołów Sportowych na ziemi kieleckiej, które zaczęły powstawać już w 1946 roku.</p> <p>Budynek Centrum dysponować będzie dwoma pomieszczeniami dydaktyczno – wystawowymi o powierzchni ok. 90 m² każde, co stwarza możliwość uczestnictwa w prelekcjach większej liczbie osób.</p> <p>Obiekt usytuowany będzie bezpośrednio przy niebieskim szlaku turystycznym. To blisko 50-kilometrowa trasa rowerowa, która rozpoczyna się i kończy we wsi Bilcza, na trasie którego znajdziemy takie atrakcje turystyczne jak Ośrodek Tradycji Garncarstwa, zabytkowy kościół w Lisowie czy też Kalwarię Świętokrzyską. Szlak niebieski łączy się z Pętlą Chmielnicko – Pierzchnicką oraz wschodnim szlakiem rowerowym Green Velo, co stwarza bardzo bogatą ofertę turystyki rowerowej.</p> <p>Lokalizacja takiego obiektu w centrum Bilczy powoduje, iż będzie on łatwo dostępny dla turystów, gdyż znajduje się w niedalekiej odległości od drogi krajowej 73. Gmina nie dysponuje budynkiem o tak korzystnej lokalizacji, który można byłoby zaadoptować na cele realizowane przez Centrum. W wielu budynkach gminnych funkcjonują świetlice dla dzieci, inne wykorzystywane są przez KGW bądź inne stowarzyszenia działające na terenie gminy i KOF.</p>
8.	Całkowita szacunkowa wartość projektu PLN (w tym koszty kwalifikowalne)	5 258 823,53
9.	Kwota dofinansowania (85% wartości kosztów kwalifikowalnych) PLN	4 470 000,00
10.	Okres realizacji projektu	2024-2025
11.	Oczekiwane wskaźniki produktu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]: 1,00
12.	Oczekiwane wskaźniki rezultatu powiązane	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające /rok]: 3 000

	z realizacją FEŚ 2021-2027	
--	----------------------------	--

Projekt nr 3.4.

1.	Tytuł projektu	Kielce – miasto zabawek – rozbudowa i rozwój zasobów Muzeum Zabawek i Zabawy w Kielcach.
2.	Nazwa Lidera/ Wnioskodawcy	Gmina Kielce/ Muzeum Zabawek i Zabawy w Kielcach
3.	Partnerzy projektu	-
4.	Cel szczegółowy FEŚ 2021-2027	Cel szczegółowy RSO5.1 Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
5.	Priorytet FEŚ 2021-2027	Priorytet 6. Fundusze Europejskie dla wspólnot lokalnych.
6.	Działanie	6.1 Rozwój miast i miejskich obszarów funkcjonalnych (ZIT).
7.	Opis projektu	<p>Muzeum Zabawek i Zabawy jest jednym z najbardziej charakterystycznych punktów na mapie turystycznej Kielc, ale i kraju. Muzeum znajduje się na szlaku kulturowym miasta odwołując się do jego historii i tradycji. Powstało na kanwie bardzo silnej tradycji zabawkarskiej miasta i regionu.</p> <p>To jedno z trzech muzeów o tej tematyce w Polsce, z największą w kraju kolekcją zabawek z okresu PRL-u i innych wartościowych muzealiów. Powstało na bazie silnych tradycji zabawkarskich miasta Kielce i Kielecczyzny, która była regionem, gdzie występowały różne formy wytwórczości zabawkarskiej – od zabawek ludowych, produkowanych przez ośrodki zabawkarskie, rzemieślniczych po spółdzielnie zabawkarskie, które wpisały się w przemysłową i społeczną historię miasta.</p> <p>Obecnie prezentowana wystawa stała jest już ponad 10 – letnią ekspozycją, która wymaga gruntownych zmian merytorycznych i wizualnych. Konieczne jest podjęcie działań, które zwiększą atrakcyjność Muzeum dla turystów.</p> <p>W ramach projektu zakłada się utworzenie nowej stałej wystawy. Koncepcja zakłada, iż będzie to ekspozycja o charakterze</p>

		<p>chronologicznym, prezentująca historię zabawki od starożytności po czasy współczesne oraz jej przemian na przestrzeni wieków. Nowa wystawa będzie prezentowała zagadnienia i muzealia z kręgu kultury europejskiej z naciskiem na rozwój zabawkarstwa w Polsce, a szczególnie w regionie świętokrzyskim i Kielcach.</p> <p>Oprócz nowej wystawy stałej na dziedzińcu Muzeum, który jest jego integralną częścią, staną całoroczne wielkogabarytowe obiekty małej architektury wzorowane na zabawki wykonane z trwałego odpornego materiału, które będą służyć odwiedzającym do odpoczynku i zabawy. Na dziedzińcu Muzeum zapoczątkowany zostanie szlak turystyczny prowadzący przez Kielce – miasto zabawek, upamiętniający miejsca, w których tworzone były zabawki. Zakłada się wykonanie remontu elewacji budynku Muzeum oraz jego podświetlenia.</p> <p>Planowane prace projektowe obejmą:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nową aranżację wystawy stałej wraz ze strefą wejścia. 2. Prace instalacyjne – sieć elektryczna, teletechniczna, klimatyzacja, system zarządzania wystawą. 3. Uwzględnienie (w przypadku zgody Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków) instalacji OZE. 4. Remont elewacji budynku – odświeżenie elewacji oraz iluminacja budynku. 5. Ruchome zadaszenie dziedzińca. 6. Zagospodarowanie podwórca Muzeum – wielkoformatowe instalacje (drewniane) nawiązujące do eksponatów prezentowanych w Muzeum, które będą służyły do zabawy dla odwiedzających, a jednocześnie będą stanowiły informacje co znajdziemy wewnątrz i spektakularną konstrukcję wejściową. 7. Szlak zabawek - centrum - małe formy rzeźbiarskie. 8. Działania promocyjne oraz wynikające z zarządzania projektem.
8.	Całkowita szacunkowa wartość projektu PLN (w tym koszty kwalifikowalne)	9 000 000,00
9.	Kwota dofinansowania (85% wartości kosztów kwalifikowalnych) PLN	7 650 000,00

10.	Okres realizacji projektu	2024-2027
11.	Oczekiwane wskaźniki produktu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]: 1,00
12.	Oczekiwane wskaźniki rezultatu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające /rok]: nie określono

Projekt nr 3.5.

1.	Tytuł projektu	Przebudowa/rozbudowa zabytkowego budynku dawnej synagogi w Kielcach.
2.	Nazwa Lidera/ Wnioskodawcy	Gmina Kielce
3.	Partnerzy projektu	-
4.	Cel szczegółowy FEŚ 2021-2027	Cel szczegółowy RSO5.1 Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
5.	Priorytet FEŚ 2021-2027	Priorytet 6. Fundusze Europejskie dla wspólnot lokalnych.
6.	Działanie	6.1 Rozwój miast i miejskich obszarów funkcjonalnych (ZIT).
7.	Opis projektu	Dziedzictwo kulturowe i historia Kielc związana jest ze społecznością żydowską. W Kielcach zachowały się ślady materialnego dziedzictwa kulturowego, jak też niematerialnego. Społeczność lokalna w Kielcach oraz turyści nie znają historii związanej ze społecznością żydowską, która tu mieszkała. Brak jest również odpowiedniego wyeksponowania dziedzictwa kulturowego związanego z kulturą Żydów w Kielcach. Poznanie kultury tej społeczności wnosić będzie istotny wkład w tożsamość i wrażliwość społeczną oraz podnosić będzie atrakcyjność turystyczną miasta.

	<p>Zakłada się, iż w ramach projektu powstanie przestrzeń oferującą poznanie kultury Kieleckich Żydów, umożliwiającą dialog międzykulturowy. W tym celu zaadaptowany zostanie budynek dawnej synagogi i dawnej siedziby Archiwum Państwowego w Kielcach.</p> <p>Przebudowa/rozbudowa budynku pozwoli na utworzenie przestrzeni do działalności kulturalnej i społecznej. Powstanie m. in.:</p> <p>Przestrzeń zrozumienia i pamięci – miejsce organizowania wystaw, warsztatów, dyskusji i debat dotyczących możliwości przezwycięzania tragicznych wydarzeń z przeszłości; budowania pola do zrozumienia odmiennych społecznych zachowań i różnic kulturowych.</p> <p>Przestrzeń edukacyjna - miejsce promowania wartości, które legły u podstaw integracji europejskiej, prowadzenia zajęć szkolnych przeciwko stosowaniu „mowy nienawiści”. Wykorzystywanie kilkudziesięcioletnich doświadczeń Kielc w przezwycięzaniu tragicznej historii miasta i budowaniu przestrzeni dla wzajemnego zrozumienia i tolerancji.</p> <p>Przestrzeń artystyczna - zrozumienie poprzez sztukę: umożliwiającą realizację projektów gościnnych, produkcję własną oraz warsztaty artystyczne – wartości europejskich: tolerancji, niedyskryminacji itp.; poznawanie innych kultur, europejskich i pozaeuropejskich; solidarność międzypokoleniowa i inkluzja (starsze osoby i osoby niepełnosprawne jako uczestnicy warsztatów i wydarzeń artystycznych).</p> <p>W budynku powstaną nowoczesne pracownie warsztatowe, przestrzeń wystawiennicza, pomieszczenia socjalne, pomieszczenie biblioteczne, kawiarnia. Budynek będzie wyposażony w nowoczesne urządzenia multimedialne, które będą pozwalały na stosowanie wymiennych treści, dostosowanych do różnych grup wiekowych, zgodnych z tematyką warsztatów i spotkań; oświetlenie, nagłośnienie, wyposażenie biblioteki. Koncepcja zagospodarowania budynku zakłada wykorzystanie nowoczesnych rozwiązań technologicznych, multimedialnych oraz interaktywnych form komunikacji.</p> <p>Zakres projektu obejmuje prace takie jak: zagospodarowanie budynku dawnej synagogi wraz z jego modernizacją, stworzenie niezbędnej infrastruktury dla realizacji nowych funkcji społecznych, remont elewacji budynku, prace</p>
--	--

		<p>termomodernizacyjne związane z ociepleniem budynku, wymianą okien i drzwi zewnętrznych, przebudową systemów grzewczych (wraz z wymianą i podłączeniem do źródła ciepła), zastosowanie systemów wentylacji i klimatyzacji z rekuperacją oraz wymiana oświetlenia na energooszczędne, wymiana istniejącej sieci sanitarnej, budowa podjazdu dla osób niepełnosprawnych, iluminacja budynku z możliwością podświetlania go różnymi kolorami.</p> <p>Należy podkreślić, iż w pobliżu synagogi znajdują się inne obiekty mocno związane z kulturą i historią Żydów w Kielcach takie jak: głąz z tablicą pamiątkową poświęcony ofiarom getta kieleckiego, obozu zagłady w Treblince i innych obozów, pomnik upamiętniający Pogrom Żydów w Kielcach znajdujący się pomiędzy ulicami Piotrkowską i IX Wieków Kielc tzw. „White Wash II”, stalowy monument Menora w kształcie siedmioramiennego świecznika żydowskiego jako upamiętnienie rocznicy likwidacji getta w Kielcach. Obok znajduje się monument Sprawiedliwych Wśród Narodów Świata, upamiętniający Polaków, którzy zginęli za udzielanie pomocy Żydom. Nieopodal synagogi znajduje się Instytut Kultury Spotkań i Dialogu – Stowarzyszenie im. Jana Karskiego, której celem jest upamiętnienie historii i kultury żydowskiej. Na terenie miasta znajduje się jeszcze jedna synagoga – Herszla Zagajskiego w Kielcach oraz cmentarz żydowski – kirkut, który znajduje się w dzielnicy Pakosz.</p>
8.	Całkowita szacunkowa wartość projektu PLN (w tym koszty kwalifikowalne)	31 000 000,00
9.	Kwota dofinansowania (85% wartości kosztów kwalifikowalnych) PLN	26 350 000,00
10.	Okres realizacji projektu	2024-2027
11.	Oczekiwane wskaźniki produktu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]: 1,00
12.	Oczekiwane wskaźniki rezultatu powiązane	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające /rok]: nie określono

	z realizacją FEŚ 2021-2027	
--	----------------------------	--

Projekt nr 3.6.

1.	Tytuł projektu	Zagospodarowanie terenu w centrum Masłowa Pierwszego – etap I.
2.	Nazwa Lidera/ Wnioskodawcy	Gmina Masłów
3.	Partnerzy projektu	
4.	Cel szczegółowy FEŚ 2021-2027	Cel szczegółowy RSO5.1 Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
5.	Priorytet FEŚ 2021-2027	Priorytet 6. Fundusze Europejskie dla wspólnot lokalnych.
6.	Działanie	6.1 Rozwój miast i miejskich obszarów funkcjonalnych (ZIT).
7.	Opis projektu	<p>Atrakcyjność turystyczna gminy Masłów związana jest z dziedzictwem historycznym oraz przyrodniczym. Historia Gminy Masłów związana jest między innymi z lotnictwem.</p> <p>Gmina Masłów dysponuje działką i budynkami magazynowymi po lotnisku w Masłowie Pierwszym, przejętymi od Samorządu Województwa Świętokrzyskiego. Z lotniskiem wiąże się ciekawa historia polskiego lotnictwa, która ulega zapomnieniu – przed drugą wojną światową szkoliło się tutaj wielu wybitnych polskich lotników, późniejszych bohaterów II wojny światowej.</p> <p>W ramach projektu zakłada utworzenie centrum informacji o dziedzictwie kulturowym KOF, które połączone będzie z funkcją Gminnej Biblioteki Publicznej. Centrum będzie miejscem integrującym informacje o historii, jak też pełnić będzie rolę miejsca obsługi ruchu turystycznego. Będzie również nową atrakcją turystyczną. Centrum dysponować będzie wielofunkcyjną podzielną salą wystawienniczą, salką spotkań integracyjnych, biblioteką z izbą pamięci o Janie Pieniążku, tarasem widokowym</p>

		<p>na lotnisko, modelarnią z wystawą o historii lotnictwa i szybownictwa.</p> <p>Planowana inwestycja to utworzenie nowego obiektu turystycznego – Centrum Historii Lotnictwa w Masłowie Pierwszym. Wystawy stałe i wystawy czasowe będą prezentować blisko 100-letnie tradycje lotnicze Masłowa oraz przedwojennej szkoły szybowcowej. Głównym punktem będzie aranżacja warsztatu mechaników, ekspozycja części samolotów, elementów wyposażenia kokpitu (np. busole i zegary) oraz pamiątek Aeroklubu Kieleckiego, prezentacja replik samolotów. W obiekcie będą odbywać się zajęcia Klubu Modelarskiego, podczas których będą powstawać pod okiem instruktora drewniane modele samolotów i śmigłowców. Obecnie taka pracownia działa w świetlicy w Ciekotach, a jej wychowankowie sięgają po nagrody w ogólnopolskich konkursach.</p> <p>Wystawa archiwalnych zdjęć będzie prezentować historię lotniska od momentu założenia, przez okres II wojny światowej i lata powojenne do czasów obecnych.</p> <p>W obiekcie znajdzie się również biblioteka z filmoteką, dająca możliwość wypożyczenia zbiorów o tematyce lotniczej. Dodatkową atrakcją będą wieczory filmowe prezentujące wybrane filmy ukazujące dzieje polskiego lotnictwa. Zadaniem biblioteki będzie gromadzenie, w tym digitalizacja, materiałów związanych z historią lotniska i przedwojennej szkoły szybowcowej, następnie wydawania publikacji i udostępnianie zdigitalizowanych zasobów.</p> <p>Biblioteka będzie proponować ofertę edukacyjną, tj. zajęcia z wykorzystaniem archiwalnych materiałów fotograficznych, prezentacji multimedialnych, warsztatów, gier oraz różnych pomocy dydaktycznych.</p> <p>Centrum będzie korzystać z potencjału działającego lotniska, w celu obserwacji lotów samolotów i innych obiektów powietrznych powstanie taras widokowy. Turyści odwiedzający Centrum Historii Lotnictwa w Masłowie Pierwszym ze względu na sąsiedztwo lotniska i administrującego nim Aeroklubu Kieleckiego będą mogli skorzystać z atrakcji oferowanych przez Aeroklub, tj. pikniki lotnicze, udostępnianie hangarów z samolotami i szybowcami, loty, zawody spadochronowe. Turyści będą mogli też brać udział w innych wydarzeniach organizowanych na płycie lotniska: piknik z okazji dnia dziecka, Biesiada Masłowska im. Tadeusza Buka z pokazami lotniczymi. Aeroklub proponuje</p>
--	--	--

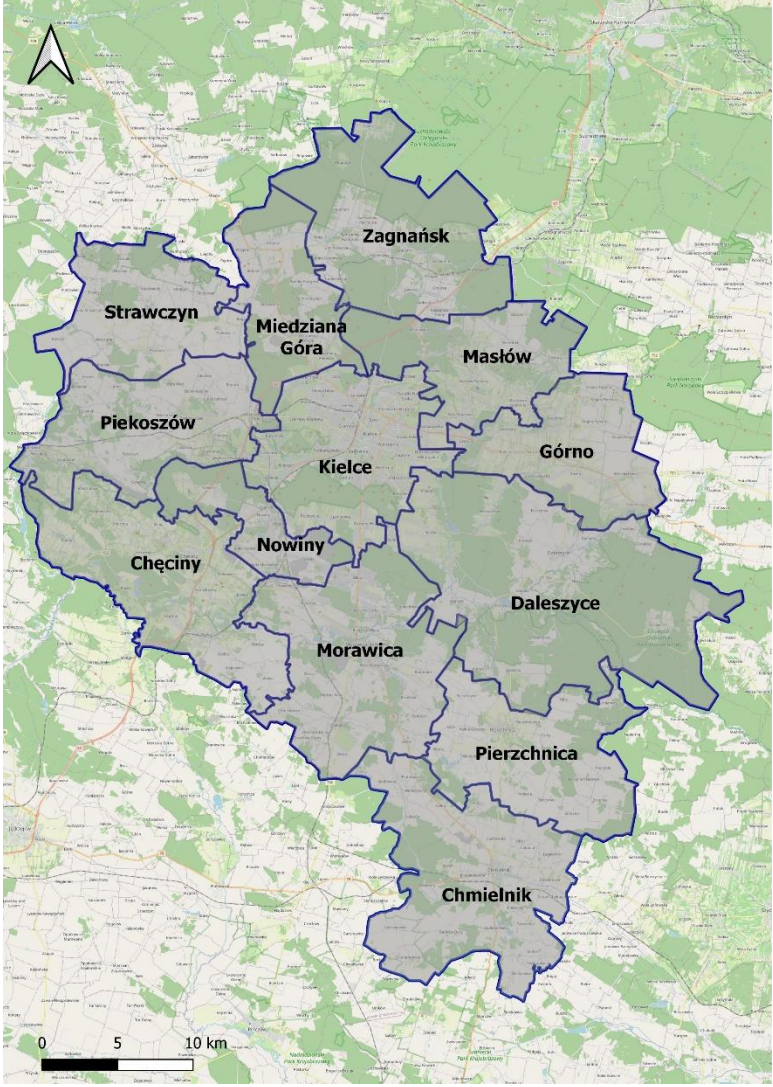
		<p>również specjalistyczne szkolenia szybowcowe, z obsługi statków powietrznych bezzałogowych itd.</p> <p>Centrum znajduje się na trasie głównego szlaku świętokrzyskiego im. Edmunda Massalskiego (czerwonego), dlatego naturalne jest uruchomienie w obiekcie Punktu Informacji Turystycznej, w którym np. będzie możliwość uzyskania pieczętki potwierdzającej zdobycie Korony Gór Świętokrzyskich – góry Klonówki, pobrania map i innych turystycznych opracowań. W centrum Masłowa znajduje się start/meta Świętokrzyskiego Szlaku Papieskiego, więc jest to miejsce przepływu turystów.</p> <p>Obiekt dzięki swojej ofercie będzie łączył – oprócz aspektu historycznego – funkcję kulturalną poprzez organizację wydarzeń o charakterze ponadlokalnym oraz zagospodarowanie terenu wokół obiektu.</p> <p>Obecnie na terenie objętym planowaną inwestycją znajduje się budynek, który według corocznych wskazań przeglądów technicznych wymaga wymiany pokrycia dachowego, wymiany stolarki okiennej i drzwiowej, uzupełnienia posadzek wewnątrz oraz przeprowadzenia prac konserwacyjnych konstrukcji budynku. Ponadto budynek nie posiada podłączenia do instalacji sanitarnych i mediów. Koszty wykonania powyższych prac oraz przebudowa budynku, aby pomieścić wszystkie planowane funkcje dla Centrum Historii Lotnictwa przewyższają koszty budowy nowego obiektu. Lokalizacja w sąsiedztwie lotniska i Aeroklubu Kieleckiego powoduje, że jest to jedyne właściwe miejsce dla planowego obiektu.</p> <p>Drugi etap inwestycji planowany z innych środków zewnętrznych pozwoli na zagospodarowanie terenu wokół, tj. teren rekreacyjno-sportowy z amfiteatrem, altaną, miejscami wypoczynkowymi (ławki, stoliki). W ten sposób powstanie spójny produkt turystyczny w centrum Masłowa.</p>
8.	Całkowita szacunkowa wartość projektu PLN (w tym koszty kwalifikowalne)	4 630 000,00
9.	Kwota dofinansowania (85% wartości kosztów kwalifikowalnych) PLN	3 940 000,00
10.	Okres realizacji projektu	2024-2026

11.	Oczekiwane wskaźniki produktu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]: 1,00
12.	Oczekiwane wskaźniki rezultatu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające /rok]: 4 000

Projekt zintegrowany nr 4

Tytuł projektu	Zintegrowanie i promocja potencjału społecznego oraz turystycznego poprzez aplikację mobilną „Śladami historii i tradycji Kielc i Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego”.
Spójność z FEŚ	Cel szczegółowy: RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR).

Obszar projektu zintegrowanego

<p>Gmina Kielce (lider)</p> <p>Gmina Chmielnik</p> <p>Gmina Chęciny</p> <p>Gmina Daleszyce</p> <p>Gmina Górnó</p> <p>Gmina Masłów</p> <p>Gmina Miedziana Góra</p> <p>Gmina Morawica</p> <p>Gmina Nowiny</p> <p>Gmina Piekoszów</p> <p>Gmina Pierzchnica</p> <p>Gmina Strawczyn</p> <p>Gmina Zagnańsk</p>	
--	---

Realizowane projekty

Lp.	Gmina	Tytuł projektu
4.1.	Gmina Kielce	Aplikacja mobilna „Śladami historii i tradycji Kielc i Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego”.

Wskaźnik rezultatu
RCR77 Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające/rok]
Wskaźnik produktu
<p><i>RCO74 Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego [osoby]</i></p> <p><i>RCO75 Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego [wkłady na rzecz strategii]</i></p> <p><i>RCO76 Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego [projekty]</i></p> <p><i>RCO77 Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]</i></p> <p><i>RCO112 Podmioty zaangażowane w przygotowanie i realizację strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego [udział podmiotów instytucjonalnych]</i></p>
Wspólne cele projektu ułatwiające rozwój terytorialny
Cel 3. Silny region turystyczny bazujący na dziedzictwie kulturowym, historycznym i przyrodniczym.
Opis zintegrowanego podejścia w projekcie, w tym wspólne problemy rozwojowe, których rozwiązanie ułatwi realizacja projektu
<p>Idea projektu polega na stworzeniu narzędzia informatycznego, które pozwoli zintegrować lokalne i ponadlokalne atrakcje turystyczne występujące na terenie Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego. Zakłada się wykorzystanie w tym celu aplikacji mobilnej na telefony komórkowe, co zasadniczo ułatwi poruszanie się po atrakcjach turystycznych. Aplikacja służyć będzie promocji atrakcji turystycznych bazujących na dziedzictwie przyrodniczym i kulturowym. Będzie narzędziem łączącym atrakcje turystyczne i szlaki turystyczne zlokalizowane w poszczególnych gminach KOF, w tym również miejsca i obiekty wsparte w ramach instrumentu ZIT.</p> <p>Na terenie Kielc oraz Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego znajduje się duża liczba atrakcji turystycznych związanych z dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym. Potencjał obszaru tworzy duża liczba oznakowanych szlaków turystycznych PTTK oraz szlaków pieszo-rowerowych wyznaczonych przez poszczególnych partnerów KOF. Poszczególne atrakcje i szlaki nie tworzą spójnego systemu z perspektywy odbiorcy, czyli turysty, jak też mieszkańca. Potencjał Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego predysponuje do kształtowania regionu turystycznego, będącego również rozpoznawalną marką. Warto podkreślić, iż partnerzy KOF inwestowali i inwestują w rozwój oferty turystycznej. Komplementarnie do tych działań powinno nastąpić sieciowanie oferty turystycznej.</p> <p>W ramach projektu zakłada się utworzenie wspólnej bazy i systemu informacji turystycznej w oparciu o aplikację mobilną na telefon. Aplikacja odnosić się będzie do miejsc atrakcyjnych turystycznie na terenie Kielc i Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, związanych z dziedzictwem</p>

kulturowym, historycznym i przyrodniczym. Wyekspozowane zostaną również inwestycje zrealizowane w ramach instrumentu ZIT.

Aplikacja będzie zawierać:

1. Obiekty nowopowstałe w ramach instrumentu ZIT (centra informacji turystycznej, ośrodki kultury, centra edukacyjne, platformy widokowe, obiekty związane z kultywowaniem tradycji regionu).
2. Miejsca/obiekty, których potencjał został wzmocniony poprzez realizację inwestycji w ramach instrumentu ZIT.
3. Szlaki turystyczne, pieszo-rowerowe, rowerowe.
4. Infrastrukturę rowerową, m. in.: wiaty spoczynkowe, punkty do samoobsługowej naprawy rowerów.
5. Informacje o istniejących obiektach cennych turystycznie na terenie Kielc i KOF.
6. Informacje o bazie noclegowej i gastronomicznej na terenie Kielc i KOF.
7. Terminarz wydarzeń kulturalnych KOF.
8. Przepisy kuchni regionalnej.

Na nowo wybudowanych obiektach pojawią się oznakowania w formie tablic z kodami (również w języku Braille'a). Turysta będzie miał możliwość nie tylko otrzymać cenną wiedzę nt. samego miejsca, ale także wskazówki co do dalszej podróży. Na istniejących i nowopowstałych szlakach pieszo- rowerowych pojawią się drogowskazy do miejsc cennych turystycznie.

Beneficjenci i grupy docelowe

- mieszkańcy KOF-u, regionu świętokrzyskiego, Polski, Unii Europejskiej

Powiązania z innymi projektami

- Wschodni szlak turystyczny KOF – rozwój oferty turystycznej związanej z dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym na obszarze gmin Chmielnik, Pierzchnica, Daleszyce, Morawica, Górnio, Kielce, Nowiny.
- Północny szlak turystyczny KOF – rozwój oferty turystycznej związanej z dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym na obszarze gmin Zagnańsk, Miedziana Góra, Strawczyn i Piekoszów.
- Kulturowo-historyczny szlak turystyczny KOF – wzmocnienie i rozwinięcie istniejącej oferty związanej z dziedzictwem kulturowo-historycznym gmin Chęciny, Morawica, Kielce i Masłów.
- Rozwój zrównoważonej mobilności miejskiej w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym.

Lista projektów wchodzących w skład projektu zintegrowanego nr 4

Projekt nr 4.1.

1.	Tytuł projektu	Aplikacja mobilna „Śladami historii i tradycji Kielc i Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.”
2.	Nazwa Lidera/ Wnioskodawcy	Gmina Kielce
3.	Partnerzy projektu	-
4.	Cel szczegółowy FEŚ 2021-2027	Cel szczegółowy RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
5.	Priorytet FEŚ 2021-2027	Priorytet 6. Fundusze Europejskie dla wspólnot lokalnych.
6.	Działanie	6.1 Rozwój miast i miejskich obszarów funkcjonalnych (ZIT).
7.	Opis projektu	<p>Aplikacja mobilna na telefon odnosić się będzie do miejsc atrakcyjnych turystycznie na terenie Kielc i Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, związanych z dziedzictwem kulturowym, historycznym i przyrodniczym. Przede wszystkim wyeksponowane zostaną inwestycje zrealizowane w ramach instrumentu ZIT.</p> <p>Aplikacja będzie zawierać:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Obiekty nowopowstałe w ramach instrumentu ZIT (centra informacji turystycznej, ośrodki kultury, centra edukacyjne, platformy widokowe, obiekty związane z kultywowaniem tradycji regionu). 2. Miejsca/obiekty, których potencjał został wzmocniony poprzez realizację inwestycji w ramach instrumentu ZIT. 3. Szlaki turystyczne, pieszo-rowerowe, rowerowe. 4. Infrastruktura rowerowa, m. in.: wiaty spoczynkowe, punkty do samoobsługowej naprawy rowerów. 5. Informacje o istniejących obiektach cennych turystycznie na terenie Kielc i KOF. 6. Informacje o bazie noclegowej i gastronomicznej na terenie Kielc i KOF. 7. Terminarz wydarzeń kulturalnych KOF. 8. Przepisy kuchni regionalnej.

		<p>Powiązanie w terenie:</p> <p>Na nowo wybudowanych obiektach pojawią się oznakowania w formie tablic z kodami (również w języku Braille'a). Turysta będzie miał możliwość nie tylko otrzymać cenną wiedzę nt. samego miejsca, ale także wskazówki co do dalszej podróży. Na istniejących i nowopowstałych szlakach pieszo-rowerowych pojawią się drogowskazy do miejsc cennych turystycznie.</p> <p>Uzasadnienie realizacji projektu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zsieciowane/zintegrowanie projektów ZIT. – Stworzenie kompleksowej informacji turystycznej dla osób zwiedzających Kielce i okolice. <p>Powstanie konkretnego produktu dla turysty podróżującego po regionie.</p>
8.	Całkowita szacunkowa wartość projektu PLN (w tym koszty kwalifikowalne)	388 000,00
9.	Kwota dofinansowania (85% wartości kosztów kwalifikowalnych) PLN	329 800,00
10.	Okres realizacji projektu	2024-2027
11.	Oczekiwane wskaźniki produktu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]: nie określono
12.	Oczekiwane wskaźniki rezultatu powiązane z realizacją FEŚ 2021-2027	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające /rok]: nie określono

Projekt zintegrowany nr 5

Tytuł projektu	Rozwój zrównoważonej mobilności miejskiej w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym.	
Spójność z FEPW 2021-2027	Działanie FEPW.03.01 Zrównoważona mobilność miejska EFRR/FS.CP2.VIII – Wspieranie zrównoważonej multimedialnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	
Obszar projektu zintegrowanego		
<p>Gmina Kielce (lider)</p> <p>Gmina Chmielnik</p> <p>Gmina Chęciny</p> <p>Gmina Daleszyce</p> <p>Gmina Górno</p> <p>Gmina Masłów</p> <p>Gmina Miedziana Góra</p> <p>Gmina Morawica</p> <p>Gmina Nowiny</p> <p>Gmina Piekoszów</p> <p>Gmina Pierzchnica</p> <p>Gmina Strawczyn</p> <p>Gmina Zagnańsk</p>		
Realizowane projekty		
Lp.	Gmina	Tytuł projektu
5.1.	Gmina Kielce (lider) + pozostałe gminy KOF	Rozwój zrównoważonej mobilności miejskiej w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym.

Wskaźnik rezultatu
<p>Liczba ludności korzystającej z nowych lub zmodernizowanych cyfrowych systemów transportu miejskiego [osoby/rok]</p> <p>Liczba pojazdów korzystających z miejsc postojowych w wybudowanych, przebudowanych lub doposażonych obiektach „parkuj i jedź” [szt.]</p> <p>Roczna liczba użytkowników nowego lub zmodernizowanego transportu publicznego [osoby/rok]</p>
Wskaźnik produktu
<p>Liczba wybudowanych obiektów „Bike&Ride” [szt.]</p> <p>Liczba wybudowanych obiektów „parkuj i jedź” [szt.]</p> <p>Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych [szt.]</p> <p>Liczba zakupionych jednostek taboru autobusowego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej i metropolitarnej [szt.]</p> <p>Miasta z nowymi lub zmodernizowanymi cyfrowymi systemami transportu miejskiego [szt.]</p> <p>Wspierana infrastruktura rowerowa [km]</p>
Wspólne cele projektu ułatwiające rozwój terytorialny
<p>Cel 4. KOF dostępny i zintegrowany komunikacyjnie.</p>
Opis zintegrowanego podejścia w projekcie, w tym wspólne problemy rozwojowe, których rozwiązanie ułatwi realizacja projektu
<p>Kwestie dostępności komunikacyjnej są kluczowe dla zrównoważonego rozwoju obszaru KOF. Są one przekrojowe dla celów społecznych, gospodarczych i środowiskowych. System komunikacji publicznej będzie swoistym krwioobiegami dla spójności społecznej oraz utrzymania konkurencyjności gospodarki i rynku pracy. Partnerzy KOF dążyć będą do integracji różnych środków komunikacji, w której wiodącą rolę odgrywać będzie komunikacja zbiorowa, w szczególności z wykorzystaniem istniejącej infrastruktury drogowej oraz kolejowej. Coraz istotniejszą rolę w komunikacji odgrywać będzie rower i inne środki komunikacji indywidualnej. Partnerzy dążyć będą do rozwijania spójnej i wygodnej dla mieszkańców, funkcjonalnej sieci dróg i ścieżek rowerowych. Sieć rowerowa rozwijać się będzie w odniesieniu do potrzeb codziennego przemieszczania się mieszkańców, integrując się m. in. z komunikacją publiczną. Infrastruktura rowerowa rozwijana będzie również z myślą o funkcji rekreacyjnej i turystycznej.</p>
Beneficjenci i grupy docelowe
<ul style="list-style-type: none"> Mieszkańcy wspartych miast i ich obszarów funkcjonalnych; przyjezdni (dojeżdżający do pracy, uczniowie, studenci, turyści, inni korzystający z usług w mieście).
Powiązania z innymi projektami

- Wschodni szlak turystyczny KOF – rozwój oferty turystycznej związanej z dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym na obszarze gmin Chmielnik, Pierzchnica, Daleszyce, Morawica, Górno, Kielce, Nowiny.
- Północny szlak turystyczny KOF – rozwój oferty turystycznej związanej z dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym na obszarze gmin Zagnańsk, Miedziana Góra, Strawczyn i Piekoszów.
- Kulturowo-historyczny szlak turystyczny KOF – wzmocnienie i rozwinięcie istniejącej oferty związanej z dziedzictwem kulturowo-historycznym gmin Chęciny, Morawica, Kielce i Masłów.
- Zintegrowanie i promocja potencjału społecznego oraz turystycznego poprzez aplikację mobilną „Śladami historii i tradycji Kielc i Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Lista projektów wschodzących w skład projektu zintegrowanego nr 5

Projekt nr 5.1.

1.	Tytuł projektu	Rozwój zrównoważonej mobilności miejskiej w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym*
2.	Nazwa Lidera/ Wnioskodawcy	Gmina Kielce
3.	Partnerzy projektu	Miasto Kielce, Gmina i Miasto Chęciny, Miasto i Gmina Chmielnik, Miasto i Gmina Daleszyce, Miasto i Gmina Morawica, Gmina Górno, Gmina Masłów, Gmina Miedziana Góra, Miasto i Gmina Piekoszów, Miasto i Gmina Pierzchnica, Gmina Nowiny, Gmina Strawczyn oraz Gmina Zagnańsk.
4.	Cel szczegółowy FEPW 2021-2027	Działanie FEPW.03.01 Zrównoważona mobilność miejska EFRR/FS.CP2.VIII – Wspieranie zrównoważonej multimedialnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej
5.	Priorytet FEPW 2021-2027	FEPW.032 – Zrównoważona mobilność miejska
6.	Działanie	Wsparcie z zakresu ekologicznych, zintegrowanych systemów mobilności miejskiej (obejmujących transport miejski i aktywne formy mobilności), przyczyniające się do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń, hałasu i zwiększenia efektywności przemieszczania się w miastach i ich obszarach funkcjonalnych.

7.	Opis projektu	<p>Projekt zakłada wsparcie z zakresu ekologicznych, zintegrowanych systemów mobilności miejskiej, przyczyniające się do zmniejszenia emisji zanieczyszczenia emisji zanieczyszczeń, hałasu i zwiększenia efektywności przemieszczania się w miastach i ich obszarach funkcjonalnych.</p> <p>Projekt obejmie wszystkie gminy tworzące KOF tj.: Miasto Kielce, Gmina i Miasto Chęciny, Miasto i Gmina Chmielnik, Miasto i Gmina Daleszyce, Miasto i Gmina Morawica, Gmina Górnio, Gmina Masłów, Gmina Miedziana Góra, Miasto i Gmina Piekoszków, Miasto i Gmina Pierzchnica, Gmina Nowiny, Gmina Strawczyn oraz Gmina Zagnańsk.</p> <p>Celem projektu jest zwiększenie mobilności miejskiej, rozwój transportu publicznego pomiędzy miastem Kielce oraz gminami KOF, zapewniający wzrost mobilności jego mieszkańców i poprawę efektywności układów transportowych oraz spójność wewnętrzną ze stolicą województwa świętokrzyskiego i jej obszaru funkcjonalnego. Ponadto realizacja projektu przyczyni się do zmniejszenia negatywnego wpływu na jakość powietrza w aglomeracji miejskiej oraz redukcji natężenia hałasu w KOF, a tym samym do poprawy jakości życia. Poprawa funkcjonalności połączeń i rozwiązań transportowych w ramach KOF przyczyni się do zwiększenia aktywności przedsiębiorców działających w jego obszarze i sąsiedztwie.</p> <p>Dzięki porozumieniu Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego projekt będzie miał charakter ponadlokalny i obejmie swoim zasięgiem teren Gmin KOF. Dzięki realizacji projektu możliwe będzie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zakup bezemisyjnego taboru autobusowego (pojazdy elektryczne, wodorowe), 2. Budowa, przebudowa i modernizacja infrastruktury na potrzeby transportu miejskiego w tym między innymi: stacje ładowania pojazdów elektrycznych zakupionych na potrzeby transportu, przystanki, centra przesiadkowe wraz z niezbędną infrastrukturą²¹, zajezdnie autobusowa wraz z niezbędną infrastrukturą, wiaty z aktywną informacją pasażerską, wysepki, buspasy, kontrapasy,
----	---------------	---

²¹ Uwaga: Nie będą wspierane inwestycje w infrastrukturę drogową dla indywidualnego ruchu samochodowego, natomiast budowa parkingów P+R („parkuj i jedź”) będzie wspierana tylko pod warunkiem zlokalizowania ich na obrzeżach miast lub poza ich granicami na terenie obszaru funkcjonalnego, w miejscach zapewniających odpowiednią integrację z publicznym transportem zbiorowym ruchu samochodowego. Takie podejście jest zgodne z celami Strategii KOF w dążeniu do obniżenia emisji CO₂ i hałasu w Kielcach.

		<p>dostosowane do potrzeb osób z ograniczoną możliwością poruszania się i osób z niepełnosprawnościami,</p> <p>3. Inwestycje ograniczające indywidualny ruch zmotoryzowany z preferencją dla ruchu pieszego i rowerowego w tym między innymi: ścieżki rowerowe, przejścia dla pieszych, chodniki, ciągi pieszo-rowerowe, stojaki, wiaty rowerowe, stacje samoobsługowej naprawy rowerów, sygnalizacja świetlna, azyle dla pieszych, dedykowane pasy ruchu dla komunikacji zbiorowej, drogi i pasy rowerowe, spójne sieci tras rowerowych z infrastrukturą towarzyszącą, doświetlenie przejść dla pieszych, inne rozwiązania poprawiające bezpieczeństwo pieszych i rowerzystów,</p> <p>4. Digitalizacja systemu mobilności w tym między innymi: strefy czystego ruchu, miejskie systemy ITS dla transportu publicznego, system parkingowy, rozbudowa i modernizacja sieci elektronicznej informacji pasażerskiej (tablice przystankowe), unowocześnienie usług dla pasażerów komunikacji publicznej np. systemu informatycznego do zarządzania operacyjnego, infrastruktury Kieleckiej Karty Miejskiej, automatów do sprzedaży biletów.</p>
8.	Całkowita szacunkowa wartość projektu PLN (w tym koszty kwalifikowalne)	239 257 059,00 Kurs EUR 4,5193**
9.	Kwota dofinansowania (85% wartości kosztów kwalifikowalnych) PLN	203 368 500,00 Kurs EUR 4,5193**
10.	Okres realizacji projektu	2024-2029
11.	Oczekiwane wskaźniki produktu powiązane z realizacją FEPW 2021-2027	<p>Liczba wybudowanych obiektów „Bike&Ride” [szt.]</p> <p>Liczba wybudowanych obiektów „parkuj i jedź” [szt.]</p> <p>Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych [szt.]</p> <p>Liczba zakupionych jednostek taboru autobusowego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej i metropolitarnej [szt.]</p>

		<p>Miasta z nowymi lub zmodernizowanymi cyfrowymi systemami transportu miejskiego [szt.]</p> <p>Wspierana infrastruktura rowerowa [km]</p> <p>Oczekiwane wskaźniki produktu zostaną szczegółowo określone na etapie dokumentacji aplikacyjnej.</p>
12.	Oczekiwane wskaźniki rezultatu powiązane z realizacją FEPW 2021-2027	<p>Liczba ludności korzystającej z nowych lub zmodernizowanych cyfrowych systemów transportu miejskiego [osoby/rok]</p> <p>Liczba pojazdów korzystających z miejsc postojowych w wybudowanych, przebudowanych lub doposażonych obiektach „parkuj i jedź” [szt.]</p> <p>Roczna liczba użytkowników nowego lub zmodernizowanego transportu publicznego [osoby/rok]</p> <p>Oczekiwane wskaźniki rezultatu zostaną szczegółowo określone na etapie dokumentacji aplikacyjnej.</p>

* Projekt może być podzielony na kilka mniejszych projektów pod warunkiem spełnienia wymogów programu FEPW 2021-2027

** W ramach naboru prowadzonego w sposób niekonkurencyjny, przewidziana kwota dla miasta Kielce to 45 mln EUR (przeliczana po kursie 4,5193). Niemniej zgodnie z Regulaminem wyboru projektów Kwota dofinansowania UE podlega przeliczeniu na podstawie aktualnego arkusza MF służącego do monitorowania dostępnej alokacji programu FEPW 2021-2027, uwzględniającego kurs obowiązujący w miesiącu zawarcia umowy o dofinansowanie projektu

-

Tabela nr 2. Zestawienie wskaźników produktu i rezultatu przypisanych do konkretnych projektów zintegrowanych oraz celów rozwoju KOF

Cel rozwoju KOF	Obszar wsparcia FEŚ/	Numer i tytuł projektu ZIT	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu
<p>Cel 3. Silny region turystyczny bazujący na dziedzictwie kulturowym, historycznym i przyrodniczym.</p>	<p>Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027</p> <p>Cel szczegółowy: RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR).</p>	<p>1. Wschodni szlak turystyczny KOF – rozwój oferty turystycznej związanej z dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym na obszarze gmin Chmielnik, Pierzchnica, Daleszyce, Morawica, Górno, Kielce, Nowiny.</p>	<p>RCO74 Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego [osoby]</p> <p>RCO75 Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego [szt.]</p> <p>RCO76 Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego [szt.]</p> <p>RCO77 Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]</p> <p>RCO112 Podmioty zaangażowane w przygotowanie i realizację strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego [podmioty]</p>	<p>RCR77 Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby/rok]</p>

Cel rozwoju KOF	Obszar wsparcia FEŚ/	Numer i tytuł projektu ZIT	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu
<p>Cel 3. Silny region turystyczny bazujący na dziedzictwie kulturowym, historycznym i przyrodniczym.</p>	<p>Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027</p> <p>Cel szczegółowy: RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR).</p>	<p>2. Północny szlak turystyczny KOF – rozwój oferty turystycznej związanej z dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym na obszarze gmin Zagnańsk, Miedziana Góra, Strawczyn i Piekoszów.</p>	<p>RCO74 Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego [osoby]</p> <p>RCO75 Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego [szt.]</p> <p>RCO76 Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego [szt.]</p> <p>RCO77 Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]</p> <p>RCO112 Podmioty zaangażowane w przygotowanie i realizację strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego [podmioty]</p>	<p>RCR77 Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby/rok]</p>

Cel rozwoju KOF	Obszar wsparcia FEŚ/	Numer i tytuł projektu ZIT	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu
<p>Cel 3. Silny region turystyczny bazujący na dziedzictwie kulturowym, historycznym i przyrodniczym.</p>	<p>Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027</p> <p>Cel szczegółowy: RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR).</p>	<p>3. Kulturowo-historyczny szlak turystyczny KOF – wzmocnienie i rozwinięcie istniejącej oferty związanej z dziedzictwem kulturowo-historycznym gmin Chęciny, Morawica, Kielce i Masłów.</p>	<p>RCO74 Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego [osoby]</p> <p>RCO75 Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego [szt.]</p> <p>RCO76 Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego [szt.]</p> <p>RCO77 Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]</p> <p>RCO112 Podmioty zaangażowane w przygotowanie i realizację strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego [podmioty]</p>	<p>RCR77 Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby/rok]</p>

Cel rozwoju KOF	Obszar wsparcia FEŚ/	Numer i tytuł projektu ZIT	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu
<p>Cel 3. Silny region turystyczny bazujący na dziedzictwie kulturowym, historycznym i przyrodniczym.</p>	<p>Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027</p> <p>Cel szczegółowy: RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR).</p>	<p>4. Zintegrowanie i promocja potencjału społecznego oraz turystycznego poprzez aplikację mobilną „Śladami historii i tradycji Kielc i Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego”.</p>	<p>RCO74 Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego [osoby]</p> <p>RCO75 Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego [szt.]</p> <p>RCO76 Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego [szt.]</p> <p>RCO77 Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem [obiekty kulturalne i turystyczne]</p> <p>RCO112 Podmioty zaangażowane w przygotowanie i realizację strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego [podmioty]</p>	<p>RCR77 Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby/rok]</p>

Cel rozwoju KOF	Obszar wsparcia FEŚ/	Numer i tytuł projektu ZIT	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu
Cel 4. KOF dostępny i zintegrowany komunikacyjnie.	Program Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027 Cel szczegółowy EFRR/FS.CP2.VIII – Wspieranie zrównoważonej multimedialnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	5. Rozwój zrównoważonej mobilności miejskiej w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym.	Liczba wybudowanych obiektów „Bike&Ride” [szt.] Liczba wybudowanych obiektów „parkuj i jedź” [szt.] Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych Liczba zakupionych jednostek taboru autobusowego w publicznym; transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej i metropolitarnej [szt.] Miasta z nowymi lub zmodernizowanymi cyfrowymi systemami transportu miejskiego [szt.] Wspierana infrastruktura rowerów [km]	Liczba ludności korzystającej z nowych lub zmodernizowanych cyfrowych systemów transportu miejskiego [osoby/rok] Liczba pojazdów korzystających z miejsc postojowych w wybudowanych, przebudowanych lub wyposażonych obiektach „parkuj i jedź” [szt.] Roczna liczba użytkowników nowego lub zmodernizowanego transportu publicznego [osoby/rok]

3.4. Projekty komplementarne

Istotą wdrażania Komponentu ZIT jest realizacja projektów zintegrowanych przyczyniających się do rozwiązywania wspólnych problemów i skoordynowanego zaspakajania potrzeb Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego. Co do zasady projekty wpisują się we wspólne cele rozwoju obszaru objętego instrumentem zintegrowanych inwestycji terytorialnych. Należy przy tym zaznaczyć, iż Komponent ZIT jest elementem Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+. Istota sukcesu w osiąganiu wspólnych celów rozwojowych polega nie tylko na współpracy poszczególnych samorządów, ale też zależy od kompleksowości podejścia do rozwoju. W tym kontekście istotne znaczenie dla osiągnięcia pełnych rezultatów projektów zintegrowanych związane będzie z realizacją szeregu powiązanych z nimi projektów, które wnoszą będą wkład w osiąganie celów rozwojowych i wizji zdefiniowanej w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+.

W tabeli poniżej zaprezentowano powiązanie tematyczne wyzwań rozwojowych oraz celów priorytetów Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+. Jest to punkt wyjścia dla określenia komplementarności poszczególnych zakresów interwencji.

W dalszej części rozdziału przedstawiono listę projektów komplementarnych, które wdrażane będą przez partnerów KOF w okresie realizacji Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+. Należy w tym miejscu podkreślić, że są to projekty komplementarne do całej Strategii, a nie tylko do projektów zintegrowanych. Projekty komplementarne nie wynikają wprost ze Strategii i nie podlegają analizie oddziaływania środowiskowego. Projekty komplementarne nie będą realizowane w ramach Strategii ponadlokalnej, ale na podstawie innych dokumentów strategicznych gmin powiązanych z przedmiotowym projektem.

Przedmiotowa lista służy Instytucjom Zarządzającym programami operacyjnymi do oceny stopnia komplementarności inwestycji z celami dokumentów strategicznych. Komplementarność można szerzej zdefiniować jako wzajemne uzupełnianie się świadomie podejmowanych działań poprzez skierowanie strumienia wsparcia na ich realizację dla efektywniejszego rozwiązania problemu bądź osiągnięcia założonego celu na poziomie lokalnym, regionalnym, ponadregionalnym lub krajowym. Przedmiotowe przedsięwzięcia komplementarne wpisują się w cele Strategii, a realizacja celów Strategii została oceniona pod kątem oddziaływań w prognozie oddziaływania na środowisko.

Tabela nr 3. Powiązania celów strategicznych i priorytetów z wyzwaniami rozwojowymi KOF

Wyzwanie/priorytety	Priorytet 1.1. Wysoka aktywność i partycypacja społeczna	Priorytet 1.2. Polityka społeczna sprzyjająca integracji i solidarności międzypokoleniowej	Priorytet 1.3. Obszar z atrakcyjną ofertą mieszkaniową	Priorytet 1.4. Silna tożsamość obszaru i zachowane dziedzictwo kulturowe	Priorytet 2.1. KOF współpracujący z biznesem	Priorytet 2.2. Bogata oferta edukacyjna powiązana z potrzebami rynku pracy	Priorytet 3.1. Rozwinięta infrastruktura turystyczna	Priorytet 3.2. Silna marka turystyczna	Priorytet 4.1. Rozwinięta infrastruktura komunikacyjna	Priorytet 4.2. Bezemisyjna i niskoemisyjna mobilność oraz dostępna komunikacja publiczna	Priorytet 5.1. KOF przystosowany do zmian klimatu	Priorytet 5.2. Wysoka efektywność energetyczna	Priorytet 5.3. Zachowany potencjał przyrodniczy i bioróżnorodność systemu ekologicznego
1. Przystosowanie się do zmian, które wynikają z sytuacji demograficznej	+	+	+			+			(+)	(+)			
2. Wzmocnienie potencjałów dla wzrostu aktywności gospodarczej				(+)	+	+	+	+	(+)	(+)	(+)	+	(+)
3. Zwiększenie atrakcyjności funkcji mieszkaniowej wraz z usługami towarzyszącymi	+	+	+			(+)			(+)	(+)		(+)	
4. Wzmocnienie i wykorzystanie potencjału społecznego dla rozwoju KOF	+	+		(+)		+			(+)	(+)			
5. Zdynamiczowanie zmian związanych z „zieloną transformacją”			(+)		+		(+)		(+)	+	+	+	+
6. Poprawa spójności terytorialnej KOF i usprawnienie mobilności miejskiej	(+)	(+)			(+)	(+)	(+)		+	+	(+)	(+)	+
7. Wykorzystanie potencjału związanego z dziedzictwem kulturowym, historycznym i przyrodniczym dla rozwoju KOF	(+)			+			+	+	(+)	(+)			+
8. Zachowanie potencjału przyrodniczego, zwiększenie bioróżnorodności oraz rozwój zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju							(+)	(+)	(+)	(+)	+	+	+

Źródło: opracowanie własne, gdzie + oznacza powiązania bezpośrednie, (+) powiązania pośrednie

Tabela nr 4. Lista projektów komplementarnych do Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030 +

Lp.	Tytuł projektu	Wnioskodawca	Źródło finansowania	Termin realizacji	Szacowana wartość całkowita projektu (PLN)	Dofinansowanie UE (PLN)
1.	Rozwój infrastruktury turystycznej służącej prezentacji walorów dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego gminy Chęciny	Gmina Chęciny	Środki zewnętrzne + środki własne	2024-2030	25 000 000	Brak danych
2.	Tworzenie zielonej infrastruktury na terenie gminy	Gmina Chęciny	Środki zewnętrzne + środki własne	2023-2027	600 000	Brak danych
3.	Wytyczenie i oznakowanie szlaków i ścieżek turystycznych	Gmina Chęciny	Środki zewnętrzne + środki własne	2023-2027	600 000	Brak danych
4.	Ochrona dziedzictwa kulturowego - ochrona zabytków, modernizacja obiektów turystycznych	Gmina Chęciny	Środki zewnętrzne + środki własne	2023-2027	3 000 000	Brak danych
5.	Przyszłość dla przeszłości czyli nowoczesne zwiedzanie zabytkowej "Niemczówki"	Gmina Chęciny	Środki zewnętrzne + środki własne	2024-2029	3 000 000	Brak danych
6.	Informacja Turystyczna jako Centrum Doradczo-Ekspertkie w Chęcinach	Gmina Chęciny	Środki zewnętrzne + środki własne	2024-2030	4 500 000	Brak danych
7.	Remonty, modernizacje oraz doposażenie istniejących świetlic i jednostek kultury	Gmina Chęciny	Środki zewnętrzne + środki własne	2025-2030	2 000 000	Brak danych
8.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej z wykorzystaniem OZE w Gminie Chęciny	Gmina Chęciny	Środki zewnętrzne + środki własne	2023-2030	10 800 000	Brak danych
9.	Poprawa infrastruktury edukacyjnej SP w Chęcinach	Gmina Chęciny	Środki zewnętrzne + środki własne	2023-2027	13 500 000	Brak danych

10.	Poprawa infrastruktury sportowej na terenie gminy Chęciny	Gmina Chęciny	Środki zewnętrzne + środki własne	2023-2030	23 000 000	Brak danych
11.	Budowa i wymiana oświetlenia na LED	Gmina Chęciny	Środki zewnętrzne + środki własne	2025-2028	2 500 000	Brak danych
12.	Budowa, rozbudowa, przebudowa i remonty dróg na terenie gminy, w tym dróg dojazdowych do pól	Gmina Chęciny	Środki zewnętrzne + środki własne	2022-2030	30 000 000	Brak danych
13.	Budowa dróg na osiedlu „Za Kościółkiem” w msc. Przededworze w formule zaprojektuj-wybuduj	Gmina Chmielnik	Budżet państwa – Rządowy Program Inwestycji Strategicznych + środki własne	2022-2025	4 354 200	Nie dotyczy
14.	Rozbudowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej w msc. Przededworze w formule zaprojektuj-wybuduj	Gmina Chmielnik	Budżet państwa – Rządowy Program Inwestycji Strategicznych + środki własne	2022-2025	910 200	Nie dotyczy
15.	Zagospodarowanie zbiornika wodnego Andrzejówka wraz z terenem przyległym w celu ochrony różnorodności biologicznej – etap II	Gmina Chmielnik	RPO WŚ na lata 2014- 2020 + środki własne	2021-2023	1 700 000	1 445 000
16.	Przebudowa budynku Ochotniczej Straży Pożarnej w Sędziejowicach – Gmina Chmielnik	Gmina Chmielnik	Budżet państwa – Rządowy Program Inwestycji Strategicznych – Edycja PGR + środki własne	2022-2024	1 600 000	Nie dotyczy
17.	Rewitalizacja miasta Chmielnik - etap II (wymiana nawierzchni chodników w centrum miasta oraz poprawa wizerunku fontanny miejskiej oraz rewitalizacja Parku Niepodległości w Chmielniku)	Gmina Chmielnik	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021- 2027 + środki własne	2023-2026	5 000 000	3 500 000
18.	Termomodernizacja budynku Urzędu Miasta i Gminy w Chmielniku oraz budynków mieszkalnictwa zbiorowego (gminne budynki mieszkań komunalnych i socjalnych)	Gmina Chmielnik	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021- 2027 + środki własne	2023-2027	10 000 000	7 000 000

19.	Profilaktyka chorób nowotworowych mieszkańców oraz wczesne wykrywanie wad postawy u dzieci i młodzieży na terenie Gminy Chmielnik	Gmina Chmielnik	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027 EFS +	2023-2026	2 500 000	1 750 000
20.	Budowa budynku wielorodzinnego przy ul. Kieleckiej w Chmielniku	Gmina Chmielnik	Fundusz Dopłat BGK + środki własne	2023-2026	7 000 000	Nie dotyczy
21.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Daleszycach	Gmina Daleszyce	FEŚ 2021-2027	2024-2026	8 000 000	Brak danych
22.	Budowa i modernizacja oświetlenia na terenie gminy Daleszyce	Gmina Daleszyce	FEŚ 2021-2027	2024-2027	3 000 000	Brak danych
23.	Budowa, rozbudowa, przebudowa i remont dróg na terenie gminy Daleszyce	Gmina Daleszyce	FEŚ 2021-2027	2024-2027	30 000 000	Brak danych
24.	Budowa kanalizacji na terenie gminy Daleszyce	Gmina Daleszyce	FEŚ 2021-2027	2024-2027	14 000 000	Brak danych
25.	Zagospodarowanie terenu przy zbiorniku wodnym -Wojechów, gmina Daleszyce	Gmina Daleszyce	FEŚ 2021-2027	2024-2026	1 500 000	Brak danych
26.	Poprawa infrastruktury sportowej na terenie gminy Daleszyce	Gmina Daleszyce	FEŚ 2021-2027	2024-2027	10 000 000	Brak danych
27.	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Szczecnie i Marzyszu	Gmina Daleszyce	FEŚ 2021-2027	2024-2027	12 000 000	Brak danych
28.	Budowa ujęć wody w Szczecnie i Daleszycach	Gmina Daleszyce	FEŚ 2021-2027	2025-2027	10 000 000	Brak danych
29.	Ochrona dziedzictwa kulturowego poprzez modernizację i rozbudowę Domu Ludowego w Daleszycach	Gmina Daleszyce	FEŚ 2021-2027	2025-2027	15 000 000	Brak danych

30.	Poprawa infrastruktury edukacyjno-sportowej przy ZSP w Daleszycach	Gmina Daleszyce	FEŚ 2021-2027	2024-2026	10 000 000	Brak danych
31.	Zwiększenie efektywności działań ratowniczych i ochrony środowiska poprzez modernizację OSP Suków w regionie gminy Daleszyce	Gmina Daleszyce	FEŚ 2021-2027	2023-2024	1 800 000	Brak danych
32.	Rozbudowa budynku przedszkola przy ZSP w Daleszycach	Gmina Daleszyce	FEŚ 2021-2027	2024-2029	8 000 000	Brak danych
33.	Budowa kanalizacji sanitarnej dla części miejscowości Górno i Górno Zawada	Gmina Górno	FEŚ 2021-2027	2024-2027	6 000 000	5 100 000
34.	Rozbudowa kanalizacji sanitarnej dla części miejscowości Skorzeszyce i Wola Jachowa	Gmina Górno	FEŚ 2021-2027	2024-2027	1 000 000	850 000
35.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Górno (Górno Osiedle)	Gmina Górno	FEŚ 2021-2027	2024-2027	5 000 000	4 250 000
36.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Górno Parcele	Gmina Górno	FEŚ 2021-2027	2024-2027	10 000 000	8 500 000
37.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Podmąchocice	Gmina Górno	FEŚ 2021-2027	2024-2027	4 000 000	3 400 000
38.	Budowa kanalizacji sanitarnej w Aglomeracji Krajno	Gmina Górno	FEŚ 2021-2027	2024 - 2029	40 000 000	Brak danych
39.	Termomodernizacja z OZE budynków użyteczności publicznej: świetlica samorządowa w Barczy, Centrum Edukacji i Kultury Szklany Dom w Ciekotach, świetlica samorządowa w Dąbrowie, Żłobek Samorządowy Raj Maluszka w Domaszowicach, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Masłowie Pierwszym, Gminny Ośrodek Kultury i jednostka OSP w Masłowie Pierwszym, hala sportowa w Masłowie Pierwszym, szkoła podstawowa i Centrum Usług Wspólnych Gminy Masłów w Woli Kopcowej	Gmina Masłów	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027	2024-2029	7 350 000	6 247 500

40.	Budowa, przebudowa dróg, chodników, ścieżek rowerowych, bezpiecznych przejść dla pieszych	Gmina Mastów	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027 Rządowy Fundusz Rozbudowy Dróg	2024-2029	20 000 000	16 000 000
41.	Utworzenie miejsc rekreacji (np. pump trucki, skate parki, place zabaw, siłownie zewnętrzne)	Gmina Mastów	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027 w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju, budżet gminy	2024-2029	2 000 000	1 700 000
42.	Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Kostomłotach Drugich wraz z systemem wodno-kanalizacyjnym na terenie gminy	Gmina Miedziana Góra	Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027	2023-2027	12 000 000	9 000 000
43.	Budowa budynku dla stworzenia Centrum Kultury, Czytelnictwa, Turystyki i Usług Społecznych w Miedzianej Górze	Gmina Miedziana Góra	Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027	2024-2027	19 000 000	15 000 000
44.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych będących w zasobach mieszkaniowych gminy wraz z wykorzystaniem OZE	Gmina Miedziana Góra	Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027	2024-2027	9 000 000	7 000 000
45.	Wykorzystanie zasobów dziedzictwa przyrodniczo – kulturowego na obszarze Geoparku Świętokrzyskiego dla wzmocnienia marki terytorialnej Światowego Geoparku UNESCO	Geopark Kielce	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027	2023-2025	62 000 000	52 700 000
46.	Budowa ścieżek rowerowych na terenie Gminy Morawica	Miasto i Gmina Morawica	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027	2023-2027	3 000 000	2 550 000

47.	Budowa kompleksu kulturalno – sportowego z akademią golfa w Bilczy.	Miasto i Gmina Morawica	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027	2024-2027	20 000 000	17 000 000
48.	Rozbudowa gminnego stadionu sportowego	Miasto i Gmina Morawica	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027	2024 - 2027	5 000 000	4 250 000
49.	Rozbudowa budynku OSP Morawica na potrzeby Klubu Seniora w Morawicy	Miasto i Gmina Morawica	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027	2024- 2027	3 000 000	2 550 000
50.	Termomodernizacja z OZE budynków użyteczności publicznej	Miasto i Gmina Morawica	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027, FENIKS 2021-2027	2024-2029	7 350 000	6 247 500
51.	Budowa, przebudowa dróg, chodników, bezpiecznych przejść dla pieszych	Miasto i Gmina Morawica	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027 Rządowy Fundusz Rozbudowy Dróg	2024-2029	20 000 000	17 000 000
52.	Utworzenie miejsc rekreacji (np. pump trucki, skate parki, place zabaw, siłownie zewnętrzne)	Miasto i Gmina Morawica	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027	2024-2029	2 000 000	1 700 000
53.	„Utworzenie miejsca pamięci Żołnierzy Podziemia Niepodległościowego w gminie Nowiny.”	Gmina Nowiny	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Do 30.11.2023	187 500	150000
54.	Rozbudowa centrum sportowego w Nowinach poprzez budowę dwóch boisk - pełnowymiarowego piłkarskiego oraz wielofunkcyjnego - w miejscowości Nowiny, gmina Nowiny, województwo świętokrzyskie.	Gmina Nowiny	Ministerstwo Sportu i Turystyki	2023-2024	6 936 843	4 855 790
55.	Kompleksowa rewitalizacja centrum gminy Sitkówka-Nowiny	Gmina Nowiny	RPOWŚ-2014-2020	Do 30.10.2023	13 362 299	3 943 069,53

56.	Rozbudowa układu komunikacyjnego w miejscowości Kowala w gminie Nowiny	Gmina Nowiny	Polski Ład Fundusz Rządowy	2022-2023	11 000 000	4 740 000
57.	Rozbudowa układu ulic w msc. Szewce – wykonanie nawierzchni ulic: Cynkowa, Piaskowa, Żwirowa oraz przebudowa ulicy Marmurowej	Gmina Nowiny	Polski Ład Fundusz Rządowy	2024-2026	15 000 000	13 299 000
58.	Rozbudowa centrum sportowego w miejscowości Nowiny	Gmina Nowiny	Polski Ład Fundusz Rządowy	2024-2026	6 000 000	5 399 000
59.	„Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych na terenie gminy Nowiny”	Gmina Nowiny	Fundusze Europejskiej dla Świętokrzyskiego 2021-2027	2024-2027	5 000 000	Brak danych
60.	Rozbudowa infrastruktury turystycznej i kulturalnej terenie gminy Piekoszków (m.in. szlaki/ścieżki pieszo – rowerowe, dydaktyczne; miejsca wypoczynku i rekreacji)	Miasto i Gmina Piekoszków/BCK Piekoszków	Środki zewnętrzne + środki własne	2025-2030	7 000 000	5 950 000
61.	Budowa/rozbudowa/modernizacja obiektu na terenie gminy Piekoszków na potrzeby utworzenia centrum edukacji geologicznej.	Miasto i Gmina Piekoszków	Środki zewnętrzne + środki własne	2025-2030	5 000 000	4 250 000
62.	Budowa, rozbudowa, remont /modernizacja oraz doposażenie instytucji kultury, w tym świetlic wiejskich	Miasto i Gmina Piekoszków/BCK Piekoszków	Środki zewnętrzne + środki własne	2024-2028	5 000 000	Brak danych
63.	Poprawa infrastruktury sportowej (w tym przyszkolnej) na terenie gminy Piekoszków (Budowa Centrum Sportowo-Rekreacyjnego w miejscowości Piekoszków).	Miasto i Gmina Piekoszków	Środki zewnętrzne + środki własne	2024-2030	32 000 000	Brak danych
64.	Poprawa infrastruktury edukacyjnej na terenie gminy Piekoszków.	Miasto i Gmina Piekoszków	Środki zewnętrzne + środki własne	2023-2027	2 000 000	Brak danych
65.	Budowa, rozbudowa, przebudowa i remonty dróg na terenie gminy Piekoszków, w tym dróg wewnętrznych i dojazdowych.	Miasto i Gmina Piekoszków	Środki zewnętrzne + środki własne	2023-2030	10 000 000	Brak danych
66.	Budowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, w tym w zakresie gospodarki ściekowej.	Miasto i Gmina Piekoszków/ ZUK Piekoszków	Środki zewnętrzne + środki własne	2023-2028	20 000 000	Brak danych

67.	Rewitalizacja centralnych przestrzeni na terenie gminy	Miasto i Gmina Piekoszów	Środki zewnętrzne + środki własne	2024-2030	10 000 000	Brak danych
68.	Utworzenie miejsc rekreacji na terenie gminy Piekoszów (np. pump truck, skate parki, place zabaw, siłownie zewnętrzne).	Miasto i Gmina Piekoszów/ BCK Piekoszów	Środki zewnętrzne + środki własne	2023-2028	3 000 000	Brak danych
69.	Zadania w zakresie ochrony środowiska, w tym OZE	Miasto i Gmina Piekoszów	Środki zewnętrzne + środki własne	2024-2028	5 000 000	Brak danych
70.	Zadania mające na celu zapobieganie wykluczeniu cyfrowemu	Miasto i Gmina Piekoszów/ BCK Piekoszów	Środki zewnętrzne + środki własne	2023-2027	2 000 000	Brak danych
71.	Udostępnienie i ochrona bioróżnorodności oraz obiektów zabytkowych na terenie gminy	Miasto i Gmina Piekoszów	Środki zewnętrzne + środki własne	2024-2030	6 000 000	Brak danych
72.	Budowa żłobka w Pierzchnicy	Gmina Pierzchnica	Środki zewnętrzne+ środki własne	2024-2025	3 000 000	Brak danych
73.	Modernizacja stadionu sportowego w Pierzchnicy	Gmina Pierzchnica	Środki zewnętrzne+ środki własne	2024-2026	1 000 000	Brak danych
74.	Rozbudowa kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Pierzchnica	Gmina Pierzchnica	Środki zewnętrzne+ środki własne	2024-2030	10 000 000	Brak danych
75.	Modernizacja dróg gminnych na terenie gminy Pierzchnica	Gmina Pierzchnica	Środki zewnętrzne+ środki własne	2024-2030	5 000 000	Brak danych
76.	Adaptacja poddasza budynku szkoły w Pierzchnicy na potrzeby działalności kulturalnej	Gmina Pierzchnica	Środki zewnętrzne+ środki własne	2025-2030	1 000 000	Brak danych
77.	Budowa ujęcia wody w Skrzelczycach w gminie Pierzchnica	Gmina Pierzchnica	Środki zewnętrzne+ środki własne	2024-2026	500 000	Brak danych
78.	Zagospodarowanie terenu wokół zbiorników wodnych w gminie Pierzchnica	Gmina Pierzchnica	Środki zewnętrzne+ środki własne	2025-2030	1 500 000	Brak danych
79.	Uzupełnienie bazy sportowej Centrum Sportowo-Rekreacyjnego OLIMPIC poprzez budowę Hali Sportowej w miejscowości Strawczynek	Gmina Strawczyn	Środki zewnętrzne/środki własne	2024-2027	37 000 000	Brak danych

80.	Budowa ośrodka kultury i tradycji (świetlicy wiejskiej) w msc. Oblęgorek	Gmina Strawczyn	Środki zewnętrzne/środki własne	2024-2027	2 000 000	Brak danych
81.	Budowa świetlicy wiejskiej w msc. Ruda Strawczyńska	Gmina Strawczyn	Środki zewnętrzne/ środki własne	2024-2027	2 000 000	Brak danych
82.	Budowa świetlicy wiejskiej w msc. Kuźniaki	Gmina Strawczyn	Środki zewnętrzne/ środki własne	2024-2027	2 000 000	Brak danych
83.	Modernizacja ścieżki nad zalewem w Strawczynie	Gmina Strawczyn	Środki zewnętrzne/ środki własne	2024-2027	5 000 000	Brak danych
84.	Uzupełnienie projektu pn. „Rewitalizacja miejscowości Strawczyn” poprzez zagospodarowanie terenu wokół zalewu w Strawczynie	Gmina Strawczyn	Środki zewnętrzne/ środki własne	2024-2027	10 000 000	Brak danych
85.	Modernizacja i rozbudowa wieży widokowej z platformą w miejscowości Oblęgór	Gmina Strawczyn	Środki zewnętrzne/ środki własne	2024-2027	2 000 000	Brak danych
86.	Rozbudowa i modernizacja placów zabaw w gminie Strawczyn	Gmina Strawczyn	Środki zewnętrzne/ środki własne	2024-2027	2 000 000	Brak danych
87.	Wymiana ławek i koszy na śmieci przy Alei Lipowej w miejscowości Oblęgorek, gmina Strawczyn	Gmina Strawczyn	Środki zewnętrzne/ środki własne	2024-2027	100 000	Brak danych
88.	Termomodernizacja oraz remont budynku Urzędu Gminy w Strawczynie.	Gmina Strawczyn	Środki zewnętrzne/ środki własne	2024-2027	2 500 000	Brak danych
89.	Modernizacja budynków użyteczności publicznej, w tym strażnice OSP, szkoły, przedszkola, żłobki na terenie gminy Strawczyn	Gmina Strawczyn	Środki zewnętrzne/ środki własne	2024-2027	10 000 000	Brak danych
90.	Modernizacja i remont budynku pływalni Centrum Sportowo-Rekreacyjnego OLIMPIC w Strawczynku	Gmina Strawczyn	Środki zewnętrzne/ środki własne	2024-2027	15 000 000	Brak danych
91.	Modernizacja obiektu sportowego Centrum Sportowo-Rekreacyjnego OLIMPIC w Strawczynku	Gmina Strawczyn	Środki zewnętrzne/ środki własne	2024-2027	5 000 000	Brak danych
92.	Montaż paneli fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej	Gmina Strawczyn	Środki zewnętrzne/ środki własne	2024-2027	3 000 000	Brak danych

93.	Modernizacja boisk sportowych na terenie gminy Strawczyn	Gmina Strawczyn	Środki zewnętrzne/ środki własne	2024-2027	2 000 000	Brak danych
94.	Zagospodarowanie terenu na działce nr 755/15 w miejscowości Ruda Strawczyńska (przy Szkole Podstawowej)	Gmina Strawczyn	Środki zewnętrzne/ środki własne	2024-2027	500 000	Brak danych
95.	Wykonanie monitoringów wizyjnych na terenie miejsc publicznych w gminie Strawczyn	Gmina Strawczyn	Środki zewnętrzne/ środki własne	2024-2027	500 000	Brak danych
96.	Budowa i modernizacja oświetlenia na terenie gminy Strawczyn	Gmina Strawczyn	Środki zewnętrzne/ środki własne	2024-2027	2 000 000	Brak danych
97.	Budowa i modernizacja ciągów pieszych w gminie Strawczyn	Gmina Strawczyn	Środki zewnętrzne/ środki własne	2024-2027	10 000 000	Brak danych
98.	Budowa miasteczka ruchu drogowego w msc. Promnik, gmina Strawczyn	Gmina Strawczyn	Środki zewnętrzne/ środki własne	2024-2027	800 000	Brak danych
99.	Remont zbiornika wodnego w msc. Promnik, gmina Strawczyn	Gmina Strawczyn	Środki zewnętrzne/ środki własne	2024-2027	1 500 000	Brak danych
100.	Modernizacja i remont ścieżki – dojścia do kapliczki Św. Rozalii na terenie rezerwatu geologiczno-przyrodniczego „Perzowa Góra”	Gmina Strawczyn	Środki zewnętrzne/ środki własne	2024-2027	2 000 000	Brak danych
101.	Zagospodarowanie terenów przy usypisku głazów skalnych w Kuźniakach	Gmina Strawczyn	Środki zewnętrzne/ środki własne	2024-2027	1 000 000	Brak danych
102.	Budowa „Oazy ciszy” (budowa samowystarczalnych domów letniskowych, nasadzenie gatunków rodzimych roślin, założenie ogrodu deszczowego, itp.)	Gmina Strawczyn	Środki zewnętrzne/ środki własne	2024-2027	8 000 000	Brak danych
103.	Budowa i modernizacja sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie gminy Strawczyn	Gmina Strawczyn	Środki zewnętrzne/ środki własne	2024-2027	20 000 000	Brak danych
104.	Poprawa bezpieczeństwa na terenie gminy Strawczyn polegająca na budowie, rozbudowie, przebudowie i remontach dróg	Gmina Strawczyn	Środki zewnętrzne/ środki własne	2024-2027	15 000 000	Brak danych

105.	Budowa farmy fotowoltaicznej na terenie gminy Strawczyn	Gmina Strawczyn	Środki zewnętrzne/ środki własne	2024-2027	12 000 000	Brak danych
106.	Zagospodarowanie terenu przy zabytku ruin huty „Józef” w msc. Samsonów, gm. Zagnańsk	Gmina Zagnańsk	Program Inwestycji Strategicznych Polski Ład	Od 2024 Do 2026	3 571 429	3 500 000
107.	Budowa budynku usługowego wraz z obiektami małej infrastruktury, tężnią solankową i infrastrukturą towarzyszącą w msc. Zagnańsk	Gmina Zagnańsk	Program Inwestycji Strategicznych Polski Ład	Od 2024 Do 2026	8 800 000	7 920 000
108.	Budowa i przebudowa pętli i przystanków autobusowych na terenie miasta Kielce	Gmina Kielce – Miejski Zarząd Dróg w Kielcach	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego	2024-2027	30 000 000	25 500 000
109.	Budowa i przebudowa infrastruktury służącej pieszym i rowerzystom na terenie Miasta Kielce	Gmina Kielce – Miejski Zarząd Dróg w Kielcach	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego	2025-2027	25 000 000	21 250 000
110.	Rozwijanie infrastruktury niskoemisyjnej poprzez budowę dróg dla rowerów oraz pieszych i rowerów na terenie miasta Kielce	Gmina Kielce – Miejski Zarząd Dróg w Kielcach	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego	2024-2027	19 500 000	16 575 000
111.	Podniesienie jakości komunikacji zbiorowej poprzez realizację BUS-pasów w ciągu ul. Tarnowskiej i al. Ks. J. Popiełuszki w Kielcach	Gmina Kielce – Miejski Zarząd Dróg w Kielcach/	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego	2024-2027	85 000 000	72 250 000
112.	Zeroemisyjny transport publiczny w centrum Kielc	Gmina Kielce – Zarząd Transportu Miejskiego w Kielcach	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego	2024-2027	18 200 000	12 577 233
113.	Ochrona bioróżnorodności na terenie miasta Kielce - Zagospodarowanie części północnej Ogrodu Botanicznego w Kielcach	Gmina Kielce – Geonatura	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego	2023-2025	33 000 000	28 050 000
114.	Ochrona bioróżnorodności na terenie miasta Kielce - Ochrona i rewaloryzacja Parku Staszica w Kielcach	Gmina Kielce - Wydział	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego	2023-2024	13 000 000	11 050 000

		Gospodarki Komunalnej i Środowiska				
115.	Ochrona bioróżnorodności na terenie miasta Kielce - zagospodarowanie terenów cennych przyrodniczo, administrowanych przez Geonaturę Kielce dla wzmocnienia marki terytorialnej Światowego Geoparku UNESCO	Gmina Kielce – Geonatura	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego	2023-2027	18 000 000	15 300 000
116.	Rozwój błękitno-zielonej infrastruktury w mieście Kielce - kompleksowe zagospodarowanie Doliny Silnicy	Gmina Kielce - Wydział Gospodarki Komunalnej i Środowiska	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego	2023-2027	30 000 000	25 500 000
117.	Realizacja Gminnego Planu Rewitalizacji dla miasta Kielce	Gmina Kielce – Miejski Zarząd Dróg w Kielcach	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego	2024-2027	45 000 000	38 675 000
118.	Przebudowa i rozbudowa Zespołu Szkół Ekonomicznych przy ul. Langiewicza 18 w Kielcach	Gmina Kielce – Biuro Inwestycji	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego	2023-2027	22 000 000	18 700 000
119.	Rozbudowa Zespołu Inkubatorów Technologicznych KPT - Budowa Inkubatora California Inc.	Gmina Kielce – Kielecki Park Technologiczny	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego	2022- 2025	140 000 000	119 000 000

4. Źródła finansowania projektów ZIT

Partnerzy z Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego dokonali wyboru 2 kluczowych obszarów wsparcia w ramach ZIT – odpowiadających wspólnym celom rozwoju, tj. celowi 3. Silny region turystyczny bazujący na dziedzictwie kulturowym, historycznym i przyrodniczym oraz celowi 4. KOF dostępny i zintegrowany komunikacyjnie. Zakres interwencji zdefiniowany w projektach ZIT przypisanych do ww. celów koresponduje z celami szczegółowymi dokumentu „Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027” oraz dokumentu „Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027”. W związku z tym te Programy stanowią podstawę do wsparcia realizacji projektów ZIT Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego w perspektywie unijnej na lata 2021-2027.

Tabela nr 5. Obszary wsparcia ujęte w dokumentach programowych odpowiadające zakresom interwencji projektów ZIT

FUNDUSZ	DOKUMENT/ PRIORYTET	CEL SZCZEGÓŁOWY
EFRR	Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027 Priorytet: 6. Fundusze Europejskie dla wspólnot lokalnych	Cel szczegółowy: RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich (EFRR).
EFRR	Program Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027 Priorytet 3.1. Zrównoważona mobilność miejska	Cel szczegółowy EFRR/FS.CP2.VIII – Wspieranie zrównoważonej multimedialnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

Źródłem finansowania projektów ujętych w Komponentie ZIT są środki pochodzące z Unii Europejskiej oraz krajowe środki publiczne poszczególnych partnerów KOF stanowiące wkład własny oraz pokrywające koszty niekwalifikowalne. Przewiduje się, iż w ramach ZIT partnerzy KOF realizować będą wspólne projekty na kwotę 381 768 266,00 zł, z czego 324 450 520,00 zł stanowić będzie dofinansowanie z Unii Europejskiej a 57 317 746,00 zł wkład własny jednostek samorządu terytorialnego.

Tabela nr 6. Kwoty i źródła finansowania projektów ZIT

Lp.	Tytuł projektu	Wartość projektu (PLN)	Kwota dofinansowania UE (PLN)	Kwota wkładu własnego JST (PLN)	Źródło finansowania UE
1.	Wschodni szlak turystyczny KOF – rozwój oferty turystycznej związanej z dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym na obszarze gmin Chmielnik, Pierzchnica, Daleszyce, Morawica, Górnio, Kielce, Nowiny.	60 406 113,47	54 839 940,00	9 751 173,47	Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027
2.	Północny szlak turystyczny KOF – rozwój oferty turystycznej związanej z dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym na obszarze gmin Zagnańsk, Miedziana Góra, Strawczyn i Piekoszów.	21 622 942,00	18 380 000,00	3 242 942,00	Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027
3.	Kulturowo-historyczny szlak turystyczny KOF – wzmocnienie i rozwinięcie istniejącej oferty związanej z dziedzictwem kulturowo-historycznym gmin Chęciny, Morawica, Kielce i Masłów.	56 123 823,53	47 709 750,00	8 414 073,53	Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027

Lp.	Tytuł projektu	Wartość projektu (PLN)	Kwota dofinansowania UE (PLN)	Kwota wkładu własnego JST (PLN)	Źródło finansowania UE
4.	Zintegrowanie i promocja potencjału społecznego oraz turystycznego poprzez aplikację mobilną „Śladami historii i tradycji Kielc i Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego”.	388 000,00	329 800,00	58 200,00	Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027
5.	Rozwój zrównoważonej mobilności miejskiej w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym.	239 257 059,00*	203 368 500,00*	35 888 559,00	Program Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027
Razem projekty ZIT (PLN)		381 982 938,00	324 627 990,00	57 354 948,00	
Projekty ZIT w ramach Programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027 (PLN)		142 725 879,00	121 259 490,00	21 466 389,00	
Projekty ZIT w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027		239 257 059,00	203 368 500,00	35 888 559,00	

* - Uwaga: zgodnie z *Regulaminem wyboru projektów* Kwota dofinansowania UE podlega przeliczeniu na podstawie aktualnego arkusza MF służącego do monitorowania dostępnej alokacji programu FEPW 2021-2027, uwzględniającego kurs obowiązujący w miesiącu zawarcia umowy o dofinansowanie projektu.

5. Warunki i procedury, w tym tryb wyboru projektów, obowiązujące w realizacji Komponentu ZIT

5.1. Projekty wybierane w sposób niekonkurencyjny

Sposób niekonkurencyjny

Na mocy uchwały nr 7597/23 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego z dnia 16.08.2023 r. „Realizacja strategii terytorialnej Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego” wpisana została do Wykazu projektów proponowanych do wyboru w sposób niekonkurencyjny w ramach programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2023.

Niekonkurencyjny sposób wyboru projektów zastosowano dla projektów mających strategiczne znaczenie dla społeczno-gospodarczego rozwoju Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego w obszarach wsparcia przeznaczonych dla Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Programie Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027. Wskazane w Komponentie ZIT przedsięwzięcia zostały wytypowane w trakcie prac nad Strategią rozwoju ponadlokalnego w ramach wewnętrznego procesu doboru i oceny projektów przeprowadzanego przez wszystkie gminy współpracujące w KOF. Projekty te zostały zgłoszone jako propozycje przedsięwzięć niekonkurencyjnych.

Procedura wewnętrznego wyboru projektów w sposób niekonkurencyjny

Zgodnie z Ustawą z dnia 28 kwietnia 2022 r o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 w ramach sposobu niekonkurencyjnego dla Komponentu ZIT została przygotowana **lista zintegrowanych projektów strategicznych**. Lista ta została sporządzona na podstawie wewnętrznej procedury wyboru propozycji projektów zgłoszonych przez wszystkie samorządy z Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Zebranie propozycji projektów

W ramach pierwszego etapu prac nad doбором projektów i ich integracją wszyscy partnerzy KOF przesłali fiszki projektowe, zawierające informacje niezbędne do późniejszej oceny i integracji projektów. Dane ujęte w fiszkach dotyczyły m.in.: danych Podmiotu realizującego (Jednostki Samorządu Terytorialnego), tytułu projektu, zakresu przedmiotowego projektu, terminu realizacji, powiązania z obszarami wsparcia, kwoty dofinansowania projektu.

Weryfikacja projektów

Biuro KOF przeprowadziło selekcję zgłoszonych fiszek projektowych. Projekty musiały być zgodne z określonymi celami Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+, wpisywać się w możliwe obszary wsparcia dedykowane instrumentom ZIT, odnosić się do zdiagnozowanych potrzeb i problemów rozwojowych (zawartych w części diagnostycznej Strategii KOF), określać wskaźniki produktu i rezultatu,

a także mieścić się w ramach kwot przeznaczonych na dofinansowanie projektów w ramach ZIT, a ich realizacja musiała się zakończyć w odpowiednim przedziale czasowym. Powyższe kryteria są kryteriami zerojedynkowymi niespełnienie któregośkolwiek kryterium powoduje wykluczenie projektu z dalszej oceny.

Tworzenie projektów zintegrowanych

Fizyki projektowe przekazane przez gminy, zostały ocenione przez Biuro KOF zgodnie z przyjętymi kryteriami. W kolejnym kroku Biuro KOF, prowadząc systematyczne konsultacje z poszczególnymi gminami, przygotowało wstępne propozycje projektów zintegrowanych, zawierających w sobie wiązki projektów. W wyniku uzgodnień z gminami oraz Instytucją Zarządzającą FEŚ uzgodniono ostateczną listę 4 projektów zintegrowanych, które będą współfinansowane w ramach programu FEŚ 2021-2027. Projekt zintegrowany nr 5 realizowany będzie w ramach programu FEPW 2021-2027. Uzyskano wstępną pozytywną opinię Instytucji Zarządzającej FEPW dotyczącą tego projektu.

Tabela nr 7. Kryteria wyboru dla projektów wybieranych w sposób niekonkurencyjny, strategicznych

Kryteria wyboru projektu	Nazwa Kryterium	Spełnienie warunku
(musi spełniać wszystkie kryteria)	Zgodność projektu z celami Strategii Rozwoju Ponadlokalnego KOF 2030+	TAK/NIE Niespełnienie kryterium skutkuje negatywną oceną strategiczną wniosku i jego odrzuceniem
	Zgodność projektu z wyznaczonymi obszarami wsparcia oraz możliwymi priorytetami inwestycyjnymi określonymi w Programie Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027	TAK/NIE Niespełnienie kryterium skutkuje negatywną oceną strategiczną wniosku i jego odrzuceniem
	Zgodność zakresu projektu z zidentyfikowanymi problemami rozwojowymi	TAK/NIE Niespełnienie kryterium skutkuje negatywną oceną strategiczną wniosku i jego odrzuceniem

Kierując się strategicznym znaczeniem dla rozwoju Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego sposób niekonkurencyjny przewidziano dla projektów wybranych przez KOF na podstawie przyjętych kryteriów.

Procedura wyborów projektów w sposób niekonkurencyjny będzie miała zastosowanie przy ewentualnej aktualizacji listy projektów. Każdorazowe zmiany w liście projektów

przedstawionych w Komponentcie ZIT będą wiązały się z koniecznością ponownego zaopiniowania dokumentu przez ministerstwo właściwe oraz Instytucję Zarządzającą FEŚ.

6. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych

W rozdziale przedstawiono zasady oraz opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych w przygotowanie dokumentu i jego realizację, uwzględniając podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, podmioty działające na rzecz ochrony środowiska oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji.

Założenia komunikacji z partnerami społecznymi

Na poziomie społecznym należy uwzględnić potrzebę upowszechniania informacji na temat Strategii KOF oraz projektów ujętych w Komponentcie ZIT, jak też aktualnego poziomu ich realizacji. Aby skutecznie przeprowadzić proces upowszechniania dokumenty i założenia strategiczne i projektowe powinny być udostępnione na stronach wszystkich Partnerów KOF. Upowszechnianie Strategii KOF oraz rezultatów jej wdrażania będzie odbywało się także m. in. poprzez wykorzystanie mediów lokalnych.

Planowanie i wdrażanie Strategii oraz projektów zintegrowanych w dialogu z interesariuszami pozwala na skuteczne wpływanie na długookresowe procesy społeczne, gospodarcze, przyrodnicze i przestrzenne. Umożliwi to również zarządzanie rozwojem KOF w kolejnych latach ponad występującymi w środowiskach lokalnych ewentualnymi naturalnymi rozbieżnościami interesów, co będzie ważnym czynnikiem wzmacniającym kapitał społeczny obszaru funkcjonalnego.

Zasady współpracy z partnerami przy realizacji Strategii

Poza Partnerami KOF we wdrażanie, a także aktualizację Strategii KOF i Komponentu ZIT, zostaną zaangażowane bezpośrednio i pośrednio różne grupy interesariuszy, a w tym:

- jednostki organizacyjne samorządów, w tym jednostki budżetowe, spółki komunalne,
- samorządowe instytucje kultury;
- partnerzy społeczno-gospodarczy;
- podmioty działające na rzecz ochrony środowiska;
- podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci;
- pozostałe podmioty pożytku publicznego nie wymienione powyżej;

- uczelnie wyższe;
- instytucje okołobiznesowe;
- inne podmioty, które włączą się w realizację projektów zintegrowanych Strategii ZIT KOF jako partnerzy współpracujący.

Kluczowa dla sukcesu we wdrożeniu zapisów Strategii KOF oraz Komponentu ZIT jest efektywna komunikacja pomiędzy Partnerami KOF i pozostałymi partnerami społeczno-gospodarczymi oraz czytelne zasady współpracy wskazane poniżej:

- pomocniczości,
- suwerenności stron,
- uczciwej konkurencji,
- efektywności,
- jawności,
- partnerstwa,
- respektowania odmiennych opinii na wspólne sprawy,
- prawa do krytyki.

Celami współpracy z partnerami społeczno-gospodarczymi są:

1. Skuteczna realizacja Strategii KOF i Komponentu ZIT,
2. Włączenie społeczności KOF, w szczególności podmiotów z sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego w działania na rzecz realizacji Strategii KOF i Komponentu ZIT,
3. Wzmacnianie sieci współpracy pomiędzy Partnerami KOF,
4. Zwiększenie poczucia tożsamości mieszkańców KOF,

Bardzo ważna jest akceptacja celów przez wszystkich Partnerów KOF.

Rada Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego

Narzędziem współpracy i zaangażowania partnerów społecznych w tworzenie i realizację zintegrowanych inwestycji terytorialnych w Kieleckim Obszarze Funkcjonalnym jest Rada Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego. Została ona powołana uchwałą nr 6/2023 Komitetu Sterującego KOF z dnia 23 listopada 2022 r. Jest to ciało doradcze w sprawach związanych z przygotowaniem i wdrażaniem Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+, a tym samym zintegrowanych projektów terytorialnych, stanowiących uszczegółowienie jej zapisów. Rada KOF została powołana na mocy Aneksu nr 4 do Porozumienia określającego zasady współpracy przy przygotowaniu i realizacji instrumentu Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Reprezentacja Rady KOF uwzględnia udział partnerów społecznych i gospodarczych oraz podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, podmioty działające na rzecz ochrony środowiska oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji, prowadzących działalność na terenie gmin KOF. W skład Rady KOF wchodzi 21 osób reprezentujących następujące podmioty:

1. Stowarzyszenie Przystań-Chmielnik
2. Urząd Gminy Nowiny
3. Stowarzyszenie Aktywny Ćmińsk
4. Świętokrzyska Rada Działalności Pożytku Publicznego
5. Stowarzyszenie Wspierające Rozwój Wsi Grabowiec
6. ESCO Paweł Jamrożek
7. Urząd Gminy Miedziana Góra
8. Świętokrzyski Związek Pracodawców Prywatnych Lewiatan
9. Świętokrzyska Rada Działalności Pożytku Publicznego
10. Stowarzyszenie „ROSA”
11. Stowarzyszenie „RAZEM”
12. Kielecki Park Technologiczny
13. Fundacja Rozwoju Regionu Pierzchnica
14. Fundacja Magia Działania
15. Ochotnicza Straż Pożarna Strawczynek
16. Związek Harcerstwa Polskiego Chorągiew Kielecka
17. Stowarzyszenie „ASUMPT”
18. UKS „TĘCZA” Zagnańsk
19. Fundacja Dom Seniora im. Sue Ryder w Pierzchnicy

Celem Rady KOF jest wyrażanie opinii, podejmowanie inicjatyw, proponowanie rozwiązań odnoszących się do Strategii KOF. Do zadań Rady KOF należy w szczególności:

- opiniowanie projektu Strategii KOF;
- opiniowanie listy projektów stanowiącej załącznik do Strategii KOF;
- konsultowanie i proponowanie zmian Strategii KOF;
- udział w procesie monitorowania postępów wdrażania Strategii KOF.

Uchwałą nr 7/2022 Komitetu Sterującego KOF z dnia 23 listopada 2022 r. przyjęto Regulamin Rady Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, z którego wynika, że posiedzenia Rady odbywają się przynajmniej raz na kwartał, przy czym Przewodniczący ma prawo zwoływania obrad, w każdym przypadku, kiedy zaistnieje taka konieczność.

Posiedzenie inauguracyjne Rady KOF, na którym dokonano wyboru Przewodniczącego Rady KOF odbyło się 16.01.2023 r. w Urzędzie Miasta Kielce przy ul. Strycharskiej 6 w Kielcach.

Więcej informacji na temat Rady KOF dostępne jest na stronie <https://zitkof.kielce.eu/>.

Opis procesu konsultacji społecznych Komponentu ZIT

Proces tworzenia i opiniowania dokumentu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ wraz z Komponentem ZIT tworzony był z sposób partycypacyjny, przy zaangażowaniu społeczności i liderów lokalnych, w tym przedstawicieli Rady KOF.

Na etapie tworzenia projektu dokumentu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ przeprowadzono 8 spotkań warsztatowych.

W dniach 24-25.01.2023 roku odbyły się pierwsze warsztaty poświęcone budowie wspólnej wizji oraz kierunkom rozwoju Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego. W trakcie spotkań zdefiniowano również wyzwania rozwojowe.

Warsztaty odbyły się w Chmielniku (24.01.2023), Górnice (24.01.2023) oraz Nowinach (25.01.2023). W warsztatach udział wzięli przedstawiciele 7 gmin z Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, tj. Chmielnik, Pierzchnica, Daleszyce, Górno, Nowiny, Chęciny, Morawica.

W trakcie warsztatów zdefiniowano 8 kluczowych wyzwań rozwoju, co do których partnerzy samorządowi i społeczni byli zgodni.

1. Przygotowanie/ przystosowanie się do zmian, które wynikają z sytuacji demograficznej – co wynika z dużej dynamiki tych zmian, m. in. rosnącej liczby osób starszych i malejącego potencjału osób aktywnych zawodowo.
2. Podtrzymanie/ wzmocnienie potencjałów dla wzrostu aktywności gospodarczej – czyli utrzymanie pozytywnej dynamiki przemian, która widoczna była w ostatniej dekadzie, mając na uwadze m. in. obecną sytuację kryzysową, ale również atuty partnerów do rozwoju gospodarczego.
3. Zwiększenie atrakcyjności funkcji mieszkaniowej wraz z usługami towarzyszącymi – w szczególności pod kątem konkurencyjności zamieszkania dla młodych osób.
4. Wzmocnienie i wykorzystanie potencjału społecznego – w szczególności organizacji pozarządowych i inicjatyw lokalnych, jak też aktywności mieszkańców, które mogą wnieść istotny wkład w kreowanie procesów rozwojowych.
5. Zdynamizowanie zmian związanych z „zieloną transformacją” – czyli między innymi inwestowanie w efektywność energetyczną, odnawialne źródła energii oraz przystosowanie się do zmian klimatu.
6. Poprawa spójności terytorialnej Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego i usprawnienie mobilności miejskiej – traktowanej jako wewnętrzny „krwioobieg”, wspierający między innymi dostępność do usług, jak też rynku pracy.
7. Wykorzystanie potencjału związanego z dziedzictwem kulturowym i przyrodniczym – co związane jest z faktem, że na terenie każdej z gmin Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego taki potencjał się znajduje. Nie jest on jednak odpowiednio

połączony i nie wykorzystuje się efektu synergii, m. in. w kontekście rozwoju turystycznego, czy też pobudzenia wewnętrznego popytu.

8. Zachowanie potencjału przyrodniczego, zwiększenie bioróżnorodności oraz rozwój zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju – co wynika z potrzeby zabezpieczenia zasobów przyrodniczych i krajobrazowych, traktowanych jako istotny komponent jakości życia, kształtujący konkurencyjność funkcji mieszkaniowej, gospodarczej, w tym turystycznej.

Powyższe wyzwania były punktem odniesienia dla prac warsztatowych nad wizją oraz kierunkami rozwoju. W pracy warsztatowej nad wizją skupiono się na określeniu pożądanego stanu rozwoju Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego w 2035 roku z perspektywy lokalnej (poszczególnych gmin).

Zdjęcie 1. Praca warsztatowa w Chmielniku, Nowinach i Górnio

Źródło: opracowanie własne

W dniach 02-03.02.2023 roku odbyły się kolejne warsztaty poświęcone budowie wspólnej wizji oraz kierunkom rozwoju Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Warsztaty odbyły się w Dąbrowie (02.02.2023), Miedzianej Górze (02.02.2023) oraz Kielcach (03.02.2023). W warsztatach udział wzięli przedstawiciele kolejnych gmin z Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, tj. Masłów, Zagnańsk, Miedziana Góra, Piekoszów, Strawczyn oraz Kielce.

Podobnie jak na poprzednich warsztatach zwrócono szczególną uwagę na kwestie rozwoju, które wynikają z sytuacji demograficznej. W jaki sposób sprawić, aby Kielecki Obszar

Funkcjonalny przygotował się do sytuacji, w której będzie coraz więcej osób starszych i jednocześnie coraz mniej osób aktywnych zawodowo. Jak zatrzymać w regionie młode osoby, stwarzając im szansę na dobry start.

Ważnym aspektem rozważań były kwestie wykorzystania potencjału przyrodniczego i związanego z dziedzictwem kulturowym, które umożliwiają budowanie konkurencyjnej oferty turystycznej. Potencjał dla rozwoju funkcji turystycznej występuje praktycznie w każdej z gmin Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, wymaga przy tym powiązania i dobrego zarządzania.

Postulaty rozwojowe zgłoszone przez przedstawicieli poszczególnych gmin na spotkaniach lokalnych zaprezentowane zostały w trakcie kolejnych warsztatów. Odbyły się one w Kielcach w dniach 09-10.02.2023 roku. Punktem ciężkości było uchwycenie i powiązanie pomysłów na rozwój Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, który został zdefiniowany na warsztatach lokalnych. Uzgodnione zostały również wspólne cele rozwoju.

Zdjęcie 2. Praca warsztatowa w Miedzianej Górze

Źródło: opracowanie własne

W dniach 09-10.02. odbyły się dwie sesje warsztatowe, które stanowiły podsumowanie cyklu warsztatów lokalnych. Obyły się one w Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Kielcach i poświęcone były uzgodnieniu poczynionych ustaleń na warsztatach lokalnych, które odbywały się na terenie poszczególnych gmin KOF.

W trakcie spotkań zaprezentowano propozycję struktury postulatywnej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+, w tym wyzwania, wizję i

wspólne cele rozwoju, jak też wypracowane na poziomach lokalnych priorytety i kierunki działań w sferze gospodarczej, społecznej i przestrzenno-funkcjonalnej. Szczególną uwagę poświęcono dyskusji i uzgodnieniom wspólnych kierunków rozwoju. Warsztaty posłużyły do uzgodnienia zasadniczej części postulatywnej wspólnej ponadlokalnej strategii rozwoju, w tym wspólnych celów, stanowiących podstawę dla zintegrowanych inwestycji terytorialnych.

Na potrzeby opracowania założeń Strategii Ponadlokalnego Rozwoju Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ przeprowadzone zostały badania ilościowe z mieszkańcami KOF.

Badania zrealizowane zostały dwiema technikami: PAPI (ang. *Paper and Pencil Interview*) – wywiad kwestionariuszowy, realizowany bezpośrednio przez ankietera oraz CAWI (ang. *Computer Assisted Web Interview*) – wywiad kwestionariuszowy, realizowany za pośrednictwem Internetu. W przypadku badania PAPI, ankieterzy dobierali respondentów losowo, posługując się techniką ustalonej wcześniej ścieżki doboru (tzw. *random route*). Jednocześnie jednak kontrolowano w próbie badawczej liczbę kobiet i mężczyzn, osób w poszczególnych grupach wiekowych oraz mieszkańców poszczególnych gmin; próba badawcza ma bowiem jak najdokładniej odzwierciedlać strukturę tych cech w populacji generalnej mieszkańców KOF. Badanie techniką CAWI – poprzez umieszczenie linku do ankiety on-line na stronach internetowych poszczególnych gmin – miało charakter uzupełniający. W badaniu uczestniczyły łącznie **1294 osoby** – dorosłych mieszkańców Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego. Narzędzie badawcze w przypadku obu technik było takie samo, co pozwoliło na swobodne połączenie danych zebranych za pośrednictwem odmiennych źródeł. Kwestionariusz składał się z trzech pytań zamkniętych (tj. z predefiniowaną kafeterią odpowiedzi) oraz jednego pytania otwartego, pozwalającego respondentowi na swobodną wypowiedź.

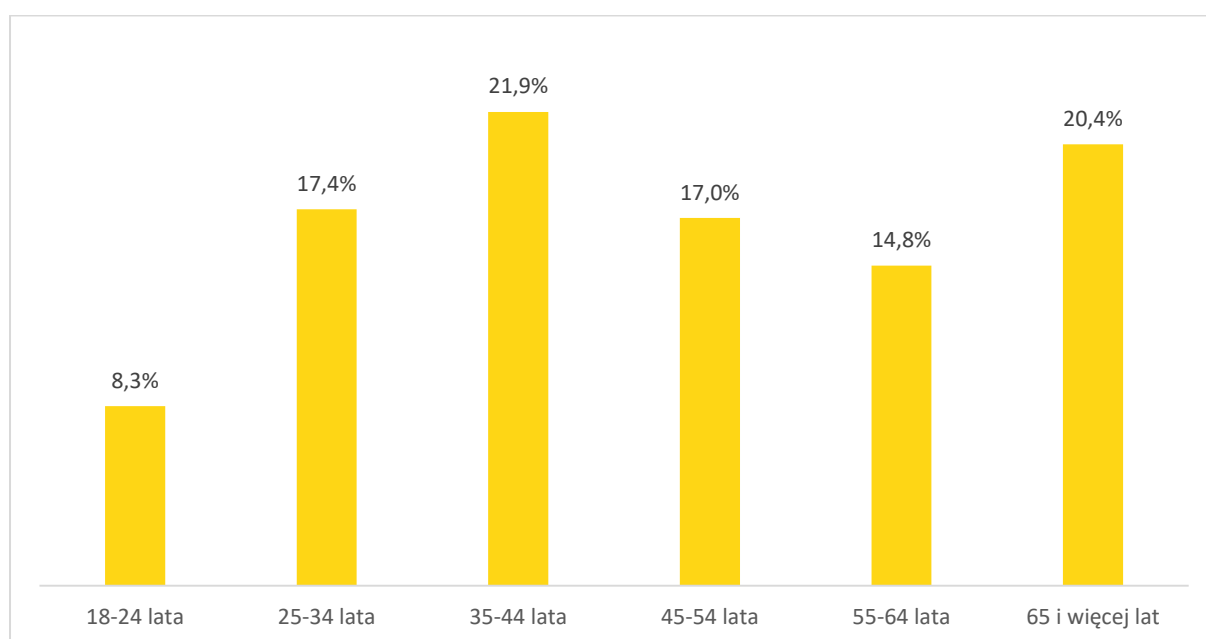
Wyniki badań wskazały, iż mieszkańcy Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego są świadomi walorów swojego regionu. **Doceniają oni położenie KOF, wpływające na jego atuty przyrodnicze, bogactwo historyczne i relatywnie dobre skomunikowanie z innymi częściami kraju.** Zalety te należy w opinii mieszkańców aktywnie wykorzystywać – promować region, jego produkty lokalne, wspierać rozwój turystyki. Temu celowi podporządkować należy działania inwestycyjne związane z zagospodarowaniem terenów atrakcyjnych przyrodniczo, mogących stanowić istotną atrakcję dla gości; zagospodarować zbiorniki wodne i rzeki, tworzyć trasy spacerowe i ścieżki rowerowe (które niejako przy okazji mogą przyczynić się do usprawnienia transportu w regionie).

Mieszkańcy dostrzegają też, że istotna zaleta KOF to kapitał ludzki. Dużo młodych ludzi, kształcących się na lokalnych uczelniach – oferujących wysoki poziom nauczania – to kadra, która może być istotnym czynnikiem przyciągającym do regionu inwestorów. Dobra współpraca samorządów i biznesu powinna, zdaniem badanych, zapewnić warunki, które pozwolą rozwijać się istniejącym i nowym firmom, zapewniającym mieszkańcom atrakcyjne miejsca pracy.

Oba obszary rozwoju łączy natomiast problem, dotyczący obecnie mieszkańców w wydaje się największym stopniu – to trudności związane z komunikacją i transportem. Badani we wszystkich częściach KOFu wskazują, że niezbędne są inwestycje drogowe; potrzeba zarówno remontów istniejących dróg, jak i budowy kolejnych – szczególnie dróg szybkiego ruchu i obwodnic miast. Dodatkowo, władze lokalne powinny skoncentrować się na transporcie zbiorowym, tak lokalnym (autobusy, busy), jak i regionalnym (kolej).

Planując działania władz lokalnych na kolejne lata nie można również zapominać o oczekiwaniach mieszkańców związanych z dostępem do usług komunalnych. W mniejszych miejscowościach priorytetem będzie nadal pełne ich skanalizowanie i udostępnienie sieci gazowej, w samych Kielcach – dostęp do ogrzewania miejskiego. Ankietowani w całym KOF wyrażali przy tym potrzebę zwiększonej troski o stan środowiska naturalnego, która przejawiać się powinna w termomodernizacji budynków oraz inwestycjach w odnawialne źródła energii.

Wykres nr 1. Wiek respondentów uczestniczących w badaniu ilościowym; n=1294

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ilościowego

W dniu 22.05.2023 r odbyło się spotkanie konsultacyjne poświęcone integracji projektów zgłoszonych przez partnerów KOF. Miało ono miejsce w Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Kielcach.

W trakcie spotkania poddano dyskusji propozycję integrowania projektów w ramach Komponentu ZIT. Zwrócono uwagę na konieczność terytorialnego połączenia projektów. Efektem spotkania była propozycja powiązania projektów w układach terytorialnych, łączących atrakcje turystyczne poszczególnych gmin. Ponadto w trakcie spotkania zwrócono uwagę na konieczność uzupełnienia Komponentu ZIT o wymiar związany z mobilnością.

W dniach od 26.06.2023 r. do 30.07.2023 r. odbyły się przewidziane ustawowo konsultacje z mieszkańcami w sprawie opracowania projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko.

W ramach konsultacji możliwe było składanie uwag do ww. dokumentów w następujący sposób:

- pisemnie, na adres Urząd Miasta Kielce, Biuro Zarządzania Funduszami Europejskimi, al. Solidarności 34, 25-323 Kielce,
- ustnie do protokołu w siedzibie Urzędu Miasta Kielce – Biuro Zarządzania Funduszami Europejskimi, al. Solidarności 34, 25-323 Kielce,
- elektronicznie, na adres e-mail: biurozit@um.kielce.pl oraz <https://konsultacje.kielce.eu/>.

W sumie zgłoszono cztery uwagi, z których dwie uznano za uzasadnione merytorycznie, jednak niemożliwe do przyjęcia ze względu na fakt, że postulowane w nich działania nie mogą zostać zrealizowane w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Jedna z uwag przedstawiała do uwzględnienia działania, które pokrywały się z działaniami zgłoszonymi w ramach jednego z projektów. Ostatnią z czterech zgłoszonych uwag uwzględniono w zapisach Strategii.

W dniach od 18.10.2023 r. do 21.11.2023 r. odbyły się ponowne, przewidziane ustawowo konsultacje z mieszkańcami w sprawie opracowania projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko. Powtórzenie procesu konsultacji związane było z wprowadzeniem istotnych zmian do projektu Strategii, wynikających z procesu opiniowania i ustaleń wewnętrznych, m. in. zmiany listy przedsięwzięć zintegrowanych.

W ramach konsultacji możliwe było składanie uwag do ww. dokumentów w następujący sposób:

- pisemnie, na adres Urząd Miasta Kielce, Biuro Zarządzania Funduszami Europejskimi, al. Solidarności 34, 25-323 Kielce,
- ustnie do protokołu w siedzibie Urzędu Miasta Kielce – Biuro Zarządzania Funduszami Europejskimi, al. Solidarności 34, 25-323 Kielce,
- elektronicznie, na adres e-mail: biurozit@um.kielce.pl oraz <https://konsultacje.kielce.eu/>.

W sumie zgłoszono trzy uwagi. Wszystkie uwagi uznane zostały za merytoryczne i uzasadnione. Dotyczyły treści zapisów kierunków odnoszących się do rozwoju zeroemisyjnego taboru komunikacji publicznej oraz silnej marki turystycznej. Ponadto zaproponowano redakcję części opisowej dotyczącej zjawiska urbanizacji terenów podmiejskich. W treści dokumentu Strategii wprowadzono stosowne zmiany.

7. Monitoring i ewaluacja Komponentu ZIT

System wdrażania Komponentu ZIT należy rozpatrywać na poziomie organizacyjnym i merytorycznym.

Na poziomie organizacyjnym działania i projekty zintegrowane realizujące wspólne cele Strategii KOF będą prowadzone przez poszczególne jednostki samorządowe, które uczestniczą w partnerstwie oraz inne włączone instytucje publiczne, sektor prywatny oraz pozarządowy.

Zarządzanie realizacją Komponentu ZIT prowadzone będzie przez Biuro Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

Do realizacji Komponentu ZIT niezbędne będzie podejmowanie działań:

- samodzielnych przez poszczególne samorządy i podległe im jednostki oraz włączone przez nie inne instytucje publiczne, podmioty sektora prywatnego i organizacje pozarządowe,
- wspólnych z udziałem partnerów KOF w ramach projektów zintegrowanych,

Na poziomie merytorycznym będzie prowadzony monitoring wartości wskaźników przypisanych do celów Komponentu ZIT oraz projektów zintegrowanych. W ramach ewaluacji efekty będą powiązane również z korzyściami społecznymi i gospodarczymi.

Dane do wyliczania wskaźników będą pozyskiwane z następujących źródeł:

- dane gromadzone w wydziałach merytorycznych i jednostkach organizacyjnych samorządów tworzących partnerstwo KOF,
- danych od innych podmiotów uczestniczących w realizacji założeń Komponentu ZIT,
- dostępne statystyki publiczne.

Przedmiotem monitoringu będą wynikające z Komponentu ZIT projekty i efekty mierzone wskaźnikami, zaś ewaluacja obejmie dodatkowo również kontekst społeczno-gospodarczy w ocenie tych efektów. Monitoring realizacji poszczególnych projektów odbywać się będzie w oparciu o przypisane do nich mierzalne wskaźniki. Monitoring będzie obejmował: zbieranie i selekcjonowanie informacji, wskazanie jednostek odpowiedzialnych za pozyskiwanie, gromadzenie, przechowywanie i przetwarzanie informacji niezbędnych do wyliczania wskaźników monitoringu.

Monitoring będzie polegał na prowadzeniu w sposób ciągły obserwacji procesu realizacji projektów zintegrowanych, w tym rezultatów jakie przynosi ich realizacja.

Sposób prowadzenia monitoringu

Podsystem monitoringu określa:

1) Źródła, częstotliwość pozyskiwania informacji.

Niezbędne jest wykorzystywanie różnych źródeł informacji. Część informacji będzie pozyskiwana z istniejących systemów monitoringu i wyspecjalizowanych instytucji, w tym GUS. Zasadne będzie także zorganizowanie pozyskiwania informacji z innych instytucji.

Pozyskiwanie danych dla potrzeb monitoringu Komponentu ZIT będzie dokonywane corocznie.

2) Sposób gromadzenia, przetwarzania, porządkowania i przechowywania informacji.

Gromadzenie, weryfikacja oraz przetwarzanie i przechowywanie danych dla potrzeb monitoringu będzie dokonywane przez Biuro Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego. Wykorzystywane jako źródła informacji będą cyklicznie przygotowywane w jednostkach samorządu terytorialnego oraz jednostkach im podległych dane sprawozdawcze odpowiednio do potrzeb przyjętych wskaźników. Opracowanie raportów z monitoringu będzie realizowane przez wspomniane Biuro Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

a) Raporty okresowe

Zakres raportu będzie obejmował wszystkie działania Komponentu ZIT oraz wskaźniki monitorowania za dwa kolejne lata. Będzie on wykorzystywany do bieżącego zarządzania wdrażaniem Komponentu ZIT przez wszystkie jednostki odpowiedzialne za realizację przypisanych im projektów. Raport będzie przedkładany do informacji wszystkich partnerów KOF oraz będzie udostępniany na stronach internetowych.

b) Raporty doraźne

W sytuacji wystąpienia ważnych, niedających się przewidzieć okoliczności zewnętrznych o charakterze politycznym, ekonomicznym, społecznym, technologiczno-technicznym, ekologicznym (środowiskowym) i regulacyjnym (prawnym) lub okoliczności wewnętrznych, może być opracowany raport doraźny na podstawie jednorazowej decyzji podjętej przez partnerów KOF. Przeglądy doraźne swoim zakresem mogą objąć całość Komponentu ZIT lub jej część.

Rezultatem przeglądu doraźnego będzie raport zawierający oprócz części analitycznej wnioski i rekomendacje dotyczące potrzeby i zakresu ewentualnej aktualizacji Komponentu ZIT. Jednostką odpowiedzialną za opracowanie raportu z przeglądu doraźnego będzie Biuro Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego.

3) Zasady udostępniania informacji z monitoringu

Dane zawarte w raportach okresowych z monitoringu będą udostępniane publicznie poprzez strony internetowe partnerów KOF.

Ewaluację definiuje się jako badanie społeczno-ekonomiczne, realizowane w celu oceny jakości i efektów wdrażania Komponentu ZIT. Ocena taka dokonywana jest w oparciu o wytyczne Komisji Europejskiej, obejmujące następujące kryteria:

- **trafność** - czy cele Strategii odpowiadają potrzebom beneficjentów (różnych grup mieszkańców, przedsiębiorców, turystów)?
- **efektywność** - czy działania w ramach realizacji Strategii są racjonalne z ekonomicznego punktu widzenia? Czy ponoszone koszty są proporcjonalne do osiągniętych efektów?
- **skuteczność** - czy wdrażanie działań w ramach Strategii przyczynia się do realizacji założonych celów rozwoju Powiatu?
- **użyteczność** - czy realizacja Strategii przyczynia się do lepszego zaspokojenia potrzeb beneficjentów i rozwiązywania zidentyfikowanych problemów? Czy beneficjenci faktycznie korzystają z efektów działań? Czy pojawiają się niepożądane, negatywne efekty uboczne realizowanych działań?
- **trwałość** (ang.) - czy pozytywne skutki realizacji Strategii mają charakter stały? Czy efekty działań będą trwałe?

Ewaluacja będzie polegała na analizie informacji uzyskanych z systemu monitoringu. Kryterium oceny realizacji strategii będzie osiągnięty poziom wskaźników celów i działań Komponentu ZIT.

Badanie ewaluacyjne

Przewidzane są dwa rodzaje ewaluacji: on going (w trakcie) i ex post (po zakończeniu). Badanie ewaluacyjne będzie prowadzone nie rzadziej niż raz na cztery lata na podstawie raportów z monitoringu.

Raporty z ewaluacji Komponentu ZIT

Na podstawie badań ewaluacyjnych, sporządzany będzie raport z ewaluacji Komponentu ZIT. Raporty z ewaluacji będą opisywały stan realizacji projektów zintegrowanych w układzie narastającym. Raporty z ewaluacji będą udostępniane publicznie na stronach internetowych Partnerów.

Aktualizacja Komponentu ZIT

Na podstawie informacji z monitoringu i ewaluacji, Komponent ZIT może być poddany aktualizacji. Decyzję o przeprowadzeniu aktualizacji Strategii podejmują wspólnie partnerzy KOF.

Ponadto Komponent ZIT będzie podlegać aktualizacji, jeżeli będzie tego wymagała sytuacja społeczna, gospodarcza lub przestrzenna albo gdy będzie to konieczne dla zachowania jej spójności ze strategią rozwoju województwa.

8. Ocena zgodności dokumentu Komponentu ZIT z dokumentami regionalnymi, krajowymi i europejskimi

Celem przeprowadzonej analizy jest zestawienie celów strategicznych dokumentów regionalnych i krajowych z celami Komponentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Cele Komponentu ZIT zestawiono w tabeli poniżej z celami następujących dokumentów: Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego, Umowa Partnerstwa do realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce (stan na marzec 2023). Wszystkie cele Komponentu ZIT wpisują się w zakres celów dokumentów nadrzędnych.

Tabela nr 8. Spójność założeń Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030 i Komponentu ZIT

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030	Powiązania wykazane w Komponentie ZIT
<p>CEL STRATEGICZNY 1. INTELIGENTNA GOSPODARKA I AKTYWNI LUDZI.</p> <p>Cel operacyjny 1.1. Zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności świętokrzyskiej gospodarki.</p> <p>Cel operacyjny 1.2. Kompetentne kadry dla gospodarki regionu.</p> <p>Cel operacyjny 1.3. Wsparcie procesu transformacji kluczowych branż gospodarki regionu.</p>	<p>Cel 3. Silny region turystyczny bazujący na dziedzictwie kulturowym, historycznym i przyrodniczym:</p> <p>Priorytet 3.1. Rozwinięta infrastruktura turystyczna.</p> <p>Priorytet 3.2. Silna marka turystyczna.</p>
<p>CEL STRATEGICZNY 3. WSPÓLNOTA I BEZPIECZNA PRZESTRZEŃ, KTÓRE ŁĄCZĄ LUDZI.</p> <p>Cel operacyjny 3.3. Wzmocnienie spójności przestrzennej i społecznej regionu.</p>	<p>Cel 4. KOF dostępny i zintegrowany komunikacyjnie:</p> <p>Priorytet 4.1. Rozwinięta infrastruktura komunikacyjna.</p> <p>Priorytet 4.2. Bezemisyjna i niskoemisyjna mobilność oraz dostępna komunikacja publiczna.</p>
<p>CEL 4. HORYZONTALNY SPRAWNE ZARZĄDZANIE REGIONEM.</p>	<p>Cel 3. Silny region turystyczny bazujący na dziedzictwie kulturowym, historycznym i przyrodniczym:</p>

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030	Powiązania wykazane w Komponentcie ZIT
<p>Cel operacyjny 4.1. Rozwój systemu zarządzania strategicznego rozwojem.</p> <p>Cel operacyjny 4.2. Budowa rozpoznawalnej marki regionu świętokrzyskiego.</p> <p>Cel operacyjny 4.3. Wzmacnianie partnerstwa i współpracy na rzecz rozwoju województwa.</p>	<p>Priorytet 3.1. Rozwinięta infrastruktura turystyczna.</p> <p>Priorytet 3.2. Silna marka turystyczna.</p>

Źródło: opracowanie własne

Tabela nr 9. Spójność założeń Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 i Komponentu ZIT

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Powiązania wykazane w Komponentcie ZIT
<p>Cel szczegółowy 1 – Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.</p> <p>1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych.</p> <p>1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów.</p>	<p>Cel 3. Silny region turystyczny bazujący na dziedzictwie kulturowym, historycznym i przyrodniczym:</p> <p>Priorytet 3.1. Rozwinięta infrastruktura turystyczna.</p>
<p>Cel szczegółowy 2 – Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych.</p> <p>2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym.</p> <p>2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach.</p>	<p>Cel 3. Silny region turystyczny bazujący na dziedzictwie kulturowym, historycznym i przyrodniczym:</p> <p>Priorytet 3.1. Rozwinięta infrastruktura turystyczna.</p> <p>Priorytet 3.2. Silna marka turystyczna.</p>
<p>Cel szczegółowy 3 – Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.</p> <p>3.2. Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na</p>	<p>Cel 3. Silny region turystyczny bazujący na dziedzictwie kulturowym, historycznym i przyrodniczym:</p> <p>Priorytet 3.1. Rozwinięta infrastruktura turystyczna.</p>

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Powiązania wykazane w Komponentie ZIT
<p>poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym.</p> <p>3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych.</p>	<p>Priorytet 3.2. Silna marka turystyczna.</p> <p>Cel 4. KOF dostępny i zintegrowany komunikacyjnie:</p> <p>Priorytet 4.1. Rozwinięta infrastruktura komunikacyjna.</p> <p>Priorytet 4.2. Bezemisyjna i niskoemisyjna mobilność oraz dostępna komunikacja publiczna.</p>

Źródło: opracowanie własne

Tabela nr 10. Spójność założeń Umowy Partnerstwa i Komponentu ZIT

Umowa Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce	Powiązania wykazane w Komponentie ZIT
<p>Cel „Europa o silniejszym wymiarze społecznym” (CP4)</p> <p>Obszar: kultura i zrównoważona turystyka</p> <p>Interwencja funduszy europejskich w obszarze kultury i zrównoważonej turystyki przyczyni się do odbudowy obu sektorów po okresie przestoju na skutek pandemii COVID-19 i zwiększy ich wpływ na rozwój gospodarczy i spójność społeczną kraju i regionów.</p> <p>Dla osiągnięcia celów w ramach obszaru kultura i zrównoważona turystyka konieczne jest wsparcie działań na rzecz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tworzenia i rozwijania miejsc/przestrzeni aktywności społecznej inspirowanych działalnością kulturalną, - wzmocnienia potencjału turystycznego zabytków o szczególnym znaczeniu i ich oddziaływania na rozwój gospodarczy, - udostępnienia i ułatwienia dostępu do dóbr kultury oraz zastosowania nowoczesnych technologii poszerzających krąg odbiorców oferty, - transformacji kultury i turystyki poprzez dywersyfikację produktów oraz równomierny 	<p>Cel 3. Silny region turystyczny bazujący na dziedzictwie kulturowym, historycznym i przyrodniczym:</p> <p>Priorytet 3.1. Rozwinięta infrastruktura turystyczna.</p> <p>Priorytet 3.2. Silna marka turystyczna.</p>

Umowa Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce	Powiązania wykazane w Komponentie ZIT
<p>geograficznie dostęp do oferty kulturalnej i turystycznej,</p> <ul style="list-style-type: none"> - wsparcia dla projektów zrównoważonej turystyki w celu zwiększania zatrudnienia i stworzenia wysokiej jakości miejsc pracy, - wspierania konkurencyjności i odporności sektora turystycznego, - inwestycji w obiekty/miejsca tworzące turystyczne szlaki tematyczne lub turystyczne szlaki rodzajowe. 	
<p>Obszar: transport niskoemisyjny i mobilność miejska</p> <p>Przewidziane do realizacji na obszarach miast i ich obszarów funkcjonalnych działania powinny się skupiać na następujących rodzajach aktywności:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wsparcie systemów publicznego transportu zbiorowego w ramach miast i ich obszarów funkcjonalnych, - cyfryzacja transportu miejskiego oraz działania towarzyszące rozwojowi transportu publicznego poprawiające m.in. przepływ i bezpieczeństwo pasażerów (np. miejskie i podmiejskie węzły przesiadkowe, miejskie systemy ITS dla transportu publicznego); - rozwój infrastruktury dla ruchu niezmotoryzowanego (np. w ramach stref wolnych od ruchu samochodowego, strefowe uspokojenie ruchu, drogi i pasy rowerowe, spójne sieci tras rowerowych z infrastrukturą towarzyszącą, likwidacja utrudnień i zagrożeń w ruchu pieszym i rowerowym, tworzenie możliwie bezkolizyjnych, ciągłych i bezpośrednich tras pieszych); - działania na rzecz integracji transportu zbiorowego i wdrażania nowych sposobów przemieszczania się, w tym szczególnie 	<p>Cel 4. KOF dostępny i zintegrowany komunikacyjnie:</p> <p>Priorytet 4.1. Rozwinięta infrastruktura komunikacyjna.</p> <p>Priorytet 4.2. Bezemisyjna i niskoemisyjna mobilność oraz dostępna komunikacja publiczna.</p>

Umowa Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce	Powiązania wykazane w Komponentie ZIT
<p>w zakresie integracji taryfowej i wdrożenia koncepcji „Mobilność jako usługa”;</p> <ul style="list-style-type: none"> - budowa i rozbudowa infrastruktury do ładowania i tankowania zeroemisyjnych pojazdów komunikacji publicznej oraz pojazdów zeroemisyjnych indywidualnych, a także rozwój systemów autonomicznych w transporcie miejskim; - podnoszenie świadomości mieszkańców, pracodawców i władz samorządowych wszystkich szczebli w zakresie propagowania korzystania z niskoemisyjnego transportu zbiorowego i ruchu niezmotoryzowanego; - realizacja działań związanych z przygotowaniem planów zrównoważonej mobilności miejskiej przez władze miasta i podmioty zaangażowane w realizację miejskiej polityki transportowej. 	

Źródło: opracowanie własne

9. Spis map, tabel, wykresów, zdjęć

MAPA NR 1. LOKALIZACJA PROJEKTÓW ZINTEGROWANYCH NR 1, 2, 3 NA TLE POWIĄZAŃ TURYSTYCZNYCH	28
TABELA NR 1. LISTA PROJEKTÓW	24
TABELA NR 2. ZESTAWIENIE WSKAŹNIKÓW PRODUKTU I REZULTATU PRZYPISANYCH DO KONKRETNÝCH PROJEKTÓW ZINTEGROWANYCH ORAZ CELÓW ROZWOJU KOF.....	102
TABELA NR 3. POWIĄZANIA CELÓW STRATEGICZNYCH I PRIORYTETÓW Z WYZWANIAMÍ ROZWOJOWYMI KOF	108
TABELA NR 4. LISTA PROJEKTÓW KOMPLEMENTARNÝCH DO STRATEGII ROZWOJU PONADLOKALNEGO KIELECKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO 2030 + ...	109
TABELA NR 5. OBSZARY WSPARCIA UJĘTE W DOKUMENTACH PROGRAMOWYCH ODPOWIADAJĄCE ZAKRESOM INTERWENCJI PROJEKTÓW ZIT.....	121
TABELA NR 6. KWOTY I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTÓW ZIT	122
TABELA NR 7. KRYTERIA WYBORU DLA PROJEKTÓW WYBIERANYCH W SPOSÓB NIEKONKURENCYJNY, STRATEGICZNYCH	125
TABELA NR 8. SPÓJNOŚĆ ZAŁOŻEŃ STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO 2030 I KOMPONENTU ZIT	138
TABELA NR 9. SPÓJNOŚĆ ZAŁOŻEŃ KRAJOWEJ STRATEGII ROZWOJU REGIONALNEGO 2030 I KOMPONENTU ZIT	139
TABELA NR 10. SPÓJNOŚĆ ZAŁOŻEŃ UMOWY PARTNERSTWA I KOMPONENTU ZIT	140
WYKRES NR 1. WIEK RESPONDENTÓW UCZESTNICZĄCYCH W BADANIU ILOŚCIOWYM; N=1294.....	133
ZDJĘCIE 1. PRACA WARSZTATOWA W CHMIELNIKU, NOWINACH I GÓRNIE.....	130
ZDJĘCIE 2. PRACA WARSZTATOWA W MIEDZIANEJ GÓRZE	131

Uzasadnienie

W dniu 16 marca 2023 r. Rada Miasta Kielce podjęła uchwałę nr LXXIII/1481/2023 w sprawie przystąpienia do opracowania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+. Gminy tworzące Kielecki Obszar Funkcjonalny, tj.: Miasto Kielce, Gmina i Miasto Chęciny, Miasto i Gmina Chmielnik, Miasto i Gmina Daleszyce, Gmina Górnio, Gmina Masłów, Gmina Miedziana Góra, Miasto i Gmina Morawica, Gmina Nowiny, Miasto i Gmina Piekoszów, Miasto i Gmina Pierzchnica, Gmina Strawczyn oraz Gmina Zagnańsk zgodnie z art. 3 pkt 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, prowadzą politykę rozwoju, a zgodnie z art. 9 pkt. 6 tej ustawy strategia rozwoju ponadlokalnego jest jednym z instrumentów realizowania polityki rozwoju.

Ponadto, zgodnie z zapisami art. 34 ust. 6 pkt. 2-3 i ust. 11 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027, warunkiem realizacji instrumentu Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) jest opracowanie i uchwalenie strategii ZIT. Art. 34 ust. 9 ww. ustawy dopuszcza możliwość opracowania jednego dokumentu strategicznego dla miejskiego obszaru funkcjonalnego, tj. strategii rozwoju ponadlokalnego zawierającej elementy strategii ZIT.

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ jest odpowiedzią na zidentyfikowane potrzeby i problemy rozwojowe, wyznacza cele i kierunki działań, które będą miały znaczący wpływ na jakość życia mieszkańców oraz potencjał rozwoju Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego. Zaplanowane działania wpłyną na poprawę warunków społecznych, gospodarczych, środowiskowych i przestrzennych. Dokument ma na celu umożliwienie odpowiedniego planowania działań rozwojowych na obszarze powiązanych ze sobą funkcjonalnie gmin współdziałających w ramach „Porozumienia określającego zasady współpracy przy przygotowaniu i realizacji instrumentu Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego”. Współpraca w niniejszym zakresie będzie miała kluczowe znaczenie zwłaszcza w odniesieniu do inwestycji, których zasięg i oddziaływanie wykraczają poza terytorium jednej gminy. Stanowi również dobrą podstawę do podejmowania decyzji przez poszczególne gminy o sposobie i zakresie dostarczania społecznościom lokalnym wybranych usług publicznych. Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ może przynieść korzyści rozwojowe, w szczególności przez dostosowanie planów inwestycyjnych poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego

i uwzględnienie w nich potrzeb całego obszaru funkcjonalnego objętego strategią, jak również przez realizowanie wspólnych przedsięwzięć inwestycyjnych.

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego KOF 2030+ została opracowana z wykorzystaniem wiedzy eksperckiej, przy uwzględnieniu partycypacji społecznej różnych grup społecznych na każdym etapie prac. Został przeprowadzony cykl warsztatów i spotkań. Projekt Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ podlegał konsultacjom społecznym trwającym od dnia 26 czerwca 2023 r. do dnia 30 lipca 2023 r. oraz od 18 października 2023 r. do 21 listopada 2023 r. na zasadach i w formach zgodnych z ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Dokument został poddany konsultacjom w szczególności z: sąsiednimi gminami i ich związkami, lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi (Radą KOF), mieszkańcami gmin KOF, radami gmin KOF, Regionalną Organizacją Turystyczną Województwa Świętokrzyskiego, Starostwem Powiatowym w Kielcach, z właściwym Dyrektorem Państwowej Gospodarki Wodnej Wody Polskie oraz został poddany strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko. Ponadto projekt Strategii został przedłożony do Zarządu Województwa Świętokrzyskiego w celu wydania opinii dotyczącej sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+. W związku z brakiem opinii we wskazanym ustawowo terminie tj. 30 dni uznaje się, że Strategia jest spójna ze strategią rozwoju województwa. Podjęcie Uchwały w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+ jest zasadne, pozwoli na zintegrowany i zrównoważony rozwój Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego, a także będzie podstawą do ubiegania się o zewnętrzne środki z UE w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.